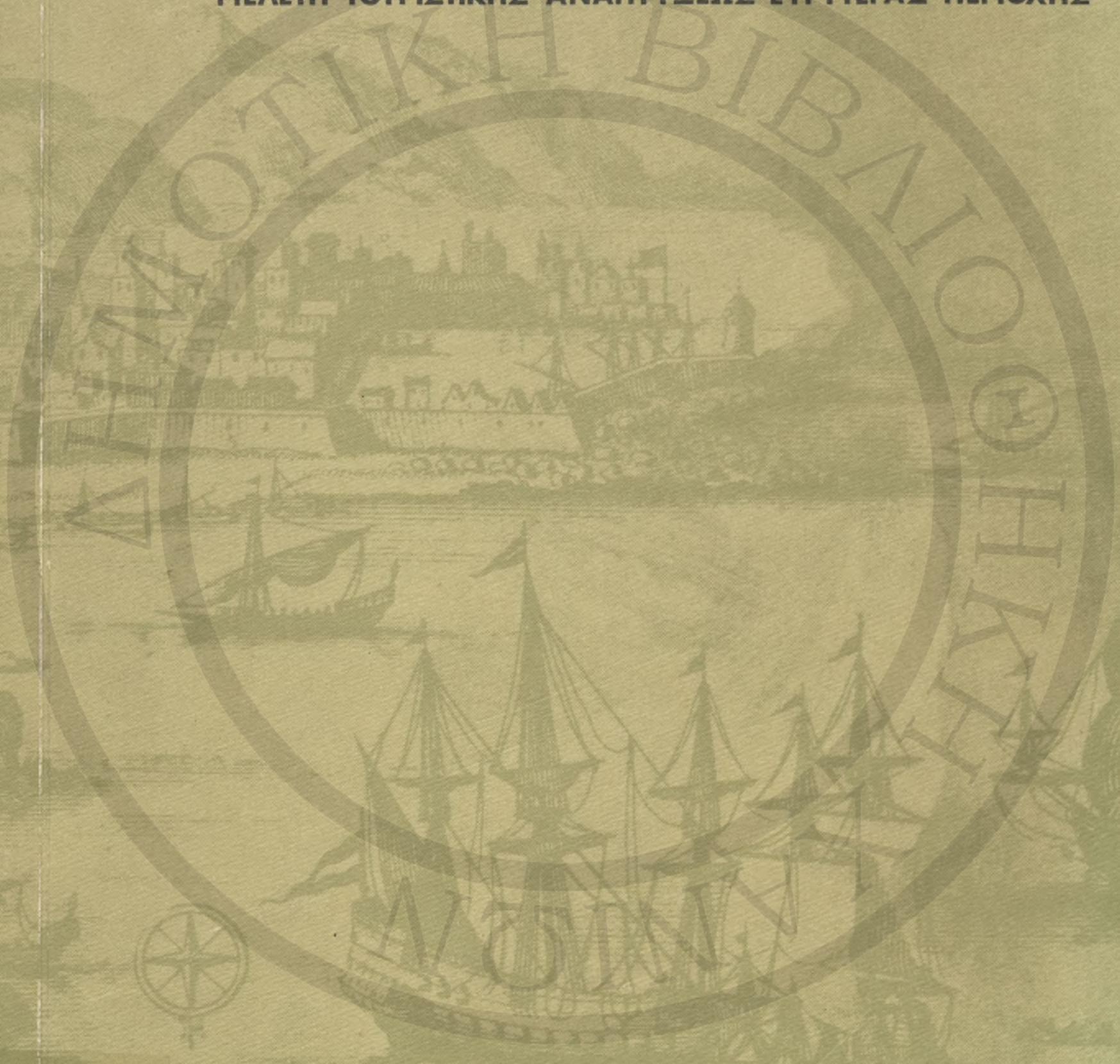

338.9
ΑΡΤ

ΧΑΝΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΘΑΛΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ , ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ - 1967

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΥΒΑΡΙΤΑΚΗ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ
(1976)

(32334)
32334Α'
338.9 ΑΡΓ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ
ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ

1967

ΘΑΛΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ - ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Μελέτη Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων ἔγινε μέ τῆς ἀκόλουθες συνεργασίες:

Εἰδιές πραγματεῖες μέ ἀντικείμενο τήν Εὐρυτέρα Περιοχή Χανίων συνέταξαν οἱ: Λεωνίδα Καραπιπέρης, Καθηγητής Κλιματολογίας καί Μετεωρολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Γεώργιος Ἀρώνης, Γεωλόγος καί Μανώλης Μπορμπουδάκης, Ἀρχαιολόγος.

Στήν ὅλη ἐπεξεργασία τῆς μελέτης συνεργάσθηκε ἡ Ἐφη Τσαρμακλή, Ἀρχιτέκτων, καί σέ εἰδικά τμήματα ὁ Δημήτρης Βουνουσαῖης, Πολιτικός Μηχανικός.

Τά δίκτυα ὑποδομῆς μελετήθηκαν μέ τήν συνεργασία τοῦ Ἀποστόλου Γιώτη, Πολιτικοῦ Μηχανικοῦ καί τοῦ Κωνσταντίνου Νικολετοπούλου, Μηχανολόγου - Ἡλεκτρολόγου.

Τά σχέδια ἐπεξεργάσθηκαν οἱ σχεδιαστές Ἀνδρέας Ἀνδρεῖκος καί Χρύσα Μπαρμπαγιαννέρη.

Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου ἔγινε ἀπό τήν Μάρω Καμπούρη.

Ἀθήνα, Νοέμβριος 1967

ΘΑΛΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ : ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ	σελίδες	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	"	1
<u>ΜΕΡΟΣ Α. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ</u>		
ΑΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	"	3
ΑΙΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	"	7
ΑΙΙΙ. ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ : ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	"	9
ΑΙΥ. ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	"	21
<u>ΜΕΡΟΣ Β. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>		
ΕΙΣΑΓΩΓΗ		
ΒΙ. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	"	27
ΒΙΙ. ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ	"	35
ΒΙΙΙ. ΦΥΣΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ-ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ-ΜΝΗΜΕΙΑ	"	39
ΒΙΥ. ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	"	43
ΒΥ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ	"	49
ΒΥΙ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	"	53
ΒΥΙΙ. ΠΟΛΙΤΙΚΗ	"	57
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>		
Ι. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ	"	Ι1
ΙΙ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ	"	ΙΙ1
ΙΙΙ. ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ	"	ΙΙΙ1
ΙΥ. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ : ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ - ... ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ	"	ΙΥ1
<u>ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ</u>	Φωτ. 1-13	
<u>ΣΧΕΔΙΑ</u>	Σχ. 1-21	

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

1. 'Αντικείμενο τῆς μελέτης εἶναι ἡ Εὐρυτέρα Περιοχὴ τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος Χανίων. Περιλαμβάνει πληθυσμὸ 68.000, ὁ ὁποῖος ὑπολογίζεται νὰ ἀυξηθεῖ κατὰ τὴν ἐπομένη 20ετία σὲ 90.000.
2. 'Ἡ οἰκονομία τῆς περιοχῆς εἶναι καθυστερημένη ἀγροτική, μὲ ἐξαίρεση τὸ πολεοδομικὸ συγκρότημα τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸ ἐμπορικὸ-βιομηχανικὸ κέντρο τῆς Δυτικῆς Κρήτης. Τὸ κατὰ κεφαλὴ εἰσόδημα τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος ὑπολογίζεται σήμερα σὲ β 400 καὶ τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς τοῦ β 200-250.
3. Οἱ δυνατότητες ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς εἶναι μεγάλες:
 - α. Διαθέτει πλούσιους ἔδαφινικούς καὶ ὕδατινούς πόρους γιὰ ἐντατικὴ καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξη σταυλισμένης κτηνοτροφίας.
 - β. Περιλαμβάνει τὸν ὄρμο Σούδας, ὁ ὁποῖος ἔχει δυνατότητες ἀναπτύξεως σὲ μεσογειακὸ λιμένα, ἐμπορικὸ-ἐπιβατικὸ-τουριστικὸ καὶ σὲ μεσογειακὴ ἐπισιευαστικὴ βάση καὶ σταθμὸ ἀνεφοδιασμοῦς ποντοπόρων πλοίων.
 - γ. Περιλαμβάνει τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ 'Αιρωτηρίου, μὲ ἐγναταστάσεις ἐπαρκεῖς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση ἀεροσκαφῶν ὄλων τῶν τύπων. Τὴν ἐπομένη 10ετία εἶναι δυνατόν νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ διεθνή ἐπιβατικὸ-τουριστικὸ ἀερολιμένα.
 - δ. Ἐχει δυνατότητες βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ὁποῖες πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καὶ τὴν ὀργάνωση τοῦ λιμένος Σούδας.
 - ε. Ἐχει δυνατότητες τουριστικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ὁποῖες πηγάζουν ἀπὸ τὸ εὐχάριστο κλίμα ὀλόκληρο τὸν χρόνον, τίς φυσικὰς καλλονές τῆς, καὶ τὰ ἀξιόλογα μνημεῖα ποῦ περιέχει. Ὑπολογίζεται ὅτι τὴν ἐπομένη 10ετία οἱ διανυκτερεύσεις τουριστῶν μποροῦν νὰ φθάσουν τίς 300-400.000 ἀντὶ τῶν σημερινῶν 50-60.000 (1).

Ὁ τουρισμὸς θὰ ἀποτελέσει σοβαρὸ συμπληρωματικὸ παράγοντα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς.
4. Τὰ στοιχεῖα τουριστικῆς ἔλξεως πρὸς τὴν περιοχὴ εἶναι ἀξιόλογα καὶ συνοφίζονται στὰ ἀκόλουθα:
 - α. Τὸ βασιμώτερο στοιχεῖον ἔλξεως εἶναι ἡ πόλις τῶν Χανίων, μὲ ἐπίκεντρο τὸ μεσαιωνικὸ τμήμα τῆς.
 - β. Ἀπὸ τίς περιοχές φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος ποῦ εἶναι ἡ βασιμὴ προϋπόθεσις τουριστικῆς ἔλξεως, ξεχωρίζουν οἱ ἀιτές 'Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι, Καλαθᾶς, Σταυρός, Μαράθι, Κυανὴ 'Αιτὴ, Κερά, τὰ γραφικὰ χωριά Πλατανιάς, Ἄλμυρός, Πλάνα, Ἀρμένιοι, Γαβαλοχωρί, Χωρδάκι, Περιβόλια, Φουρνές, Ἀλικιανός. Σκινές. Ἐπίσης ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τοῦ 'Αιρωτηρίου (σπήλαια, φαράγγια), ἡ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Μαλάξα, τὸ φρούριον Παλαιόκαστρο, τὰ

1) ΚΡΗΤΗ, Μελέτη Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως, F.E. BASIL, INC.

φαράγγια-είσοδοι από τον κάμπο των Χανίων προς τις όρεινες περιοχές της ενδοχώρας (Θέρισσο) και το οροπέδιο Όμαλου.

- γ. Από τα μνημεία αρχαιολογικού ενδιαφέροντος ξεχωρίζει ή αρχαία ελληνική πόλις "Απτερα και ή ρωμαϊκή πόλις Μινώα. Υπάρχουν επίσης πολλά στοιχεία που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους ειδικούς.
- δ. Το τουριστικό δυναμικό της περιοχής συμπληρώνουν πολλά μοναστήρια από τα όποια σημαντικώτερα είναι: 'Αγία Τριάδα, Γκουβερνέτο, Καθολικό, Χρυσοπηγή. Επίσης, βυζαντινές εκκλησίες από τις όποιες ή σπουδαιότερη είναι ή "Αη-Κυργιάννης στον 'Αλικιανό και κτίσματα της βενετικής και τουρκικής περιόδου, τα όποια συγκεντρώνονται κυρίως στην Παλαιά Πόλη των Χανίων.
- ε. Υπάρχουν επίσης μνημεία της νεώτερης ελληνικής ιστορίας, που ενδιαφέρουν περισσότερο τους Έλληνες τουρίστες. Ξεχωρίζουν αυτά που είναι συνδεδεμένα με την ζωή και τό έργο του 'Ελευθερίου Βενιζέλου.
5. Η φύσις της περιοχής και οι κλιματικές συνθήκες της, έφ' όσον υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, είναι δυνατόν να προσελκύσουν ομάδες τουριστών κατά τό μεγαλύτερο μέρος του έτους. Αυτό μπορεί να είναι τουρίστες όλων των εισοδηματικών κατηγοριών, με απαιτήσεις από άπόφως έγκαταστάσεων που θα κυμαίνονται από τα πολυτελή BUNGALOWS έως τα απλά CAMPINGS, τουριστικά χωριά ή YOUTH HOSTELS.
- 'Εξαιρετικά μεγάλες δυνατότητες υπάρχουν για την προσέλιψη καλλιτεχνών και την δημιουργία ARTISTS COLONY, όπως συμβαίνει σε άλλες περιοχές της χώρας (π.Χ. Ύδρα, Μύκιος). Αυτό εν συνεχεία αποτελεί δυναμικό για την προσέλιψη ακόμη μεγαλύτερου τουριστικού κύματος.
- 'Επίσης υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την προσέλιψη φυσιολατρικών ομάδων, πεζοπόρων, χιονοδρόμων κλπ.
6. Στην προτεινομένη τουριστική οργάνωση της περιοχής ή τουρισμός σάν οικονομικός παράγων δέν αντιμετωπίζεται ανεξάρτητα, αλλά σε συνάρτηση με τις άλλες δραστηριότητες που μορφώνουν την οικονομική ζωή της περιοχής. Γι' αυτό σάν ενιαίες ζώνες τουριστικών έγκαταστάσεων όρίζονται, όπου είναι δυνατόν, περιοχές πολύμορφες από άπόφως γεωμορφολογίας και περιεχομένου όπου περιλαμβάνονται πλην των καθαρά τουριστικών έγκαταστάσεων, περιοχές έντατικών καλλιεργειών, οικισμοί, βιοτεχνικά συγκροτήματα κλπ.
7. Οι προτάσεις τουριστικού έξοπλισμού της περιοχής περιορίζονται στον καθορισμό Γενικού Σχεδίου Χρήσεως Γής και στα σχέδια βασιικής ύποδομής.
- Τό Γενικό Σχέδιο Χρήσεως Γής αποβλέπει στα ακόλουθα:

- α. Καθορισμός μικροπεριοχών καταλλήλων για την δημιουργία του είδους των τουριστικών εγκαταστάσεων (συγκροτημάτων ή μεμονωμένων κτισμάτων) που προβλέπονται στην περιοχή, βάσει του άναμενομένου τουριστικού κύματος.

Στις περιπτώσεις συγκροτημάτων όρίζεται τό όριο τής μεγίστης ανάπτυξεως τους. Ό καθορισμός των περιοχών για τουριστικές εγκαταστάσεις βασίζεται στην καταλληλότητά τους από άπόψεως γεωμορφολογίας, κλίματος καί έν γένει συνθηκών περιβάλλοντος.

- β. Επιλογή ύπαρχόντων κτισμάτων καί συγκροτημάτων καταλλήλων για μετατροπή σε τουριστικές εγκαταστάσεις.
- γ. Καθορισμός διατηρήσεων κτισμάτων καί συνόλων αρχαιολογικής, ιστορικής καί καλλιτεχνικής σπουδαιότητας.
- δ. Καθορισμός διατηρητέων φυσικών περιοχών. Αναφέρεται στην διατήρηση (προστασία από-διάβρωση καί καταστροφή) περιοχών έξαιρετικού φυσικού κάλλους.
- ε. Καθορισμός ένιαίων ζώνων τουριστικής όργανώσεως, μέ βάση την άλληλοσυσχέτιση των γειτονικών τουριστικών εγκαταστάσεων μεταξύ τους καί μέ τό κοινωνικό καί οίκονομικό περιβάλλον τους.
- στ. Όργάνωσις διαδοχικών κυκλωμάτων μετακινήσεως τουριστών, όδικών-πεζοπορικών-θαλασσίων.

8. Προτεινομένη όργάνωσις :

- α. Όρίζονται τρείς ζώνες γενικής ανάπτυξεως στις όποιες συγκεντρώνονται οι περισσότερες τουριστικές εγκαταστάσεις. Οι ζώνες αυτές είναι:

Πλατανιας - Κλαθησός, Ποδομουρι - Πλάνα, Λίμνη - Μαράθι.

- β. Εντός από τις ζώνες αυτές προβλέπονται:

Ξενοδοχεία στην Παλαιά Πόλη Χανίων

Ξενώνες, YOUTH HOSTELS στην Παλαιά Πόλη Χανίων καί στην ένδοχώρα μέ χρησιμοποίηση των μοναστηριακών κτισμάτων:

Μονή Αγίου Παύλου, Νερδίαμπος (Άκρωτήρι)

Μονή Καθολικού (Άκρωτήρι)

Μετόχι Αγίου Δημητρίου (Στέρνες)

Μονή Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος (Γιαλαγκιάδω)

Μονή Αγίου Ιωάννου Πάτμου (Άπτερα).

Μονή Αγίου Γεωργίου (Νεροκούρου)

Μονή Αγίας Κυριακής (Βαρύπετρο)

- γ. Τουριστικό χωριό μέ την άνάλογη άναμόρφωση του έξκαταλελειμμένου χωριού, Πάνω Πλατανιας.

- δ. Δωμάτια σε σπίτια στην Παλαιά Πόλη των Χανίων καί στα χωριά:

Βρύσες, Άλικιανός, Σκινές, Φουρνές, Άγία Μαρίνα, Χωρδάκι, Μαλάξα, Άλμυρός, Πλάνα, Γαβαλοχώρι καί Άρμένιοι.

- ε. Παραθεριστικές κατοικίες στον όρμο Τερσανά καί στον Προφήτη Άηλία.

στ. Τουριστικά περίπτερα στά χωριά Πλατανιάς, 'Αλικιανός, Γαβαλοχώρι, Μαλάξα, Κάμποι και Περιβόλια, και στίς τοποθεσίες:

Καλύβα στό Μοναστήρι του Γουβερνέτου, εἴσοδος χωριού Στέρνες, και στό τουρκικό φρούριο Παλαιόκαστρο.

ζ. Διάφορες συμπληρωματικές ἐγκαταστάσεις

9. Γιά τήν συμπλήρωση και ἐπέκταση τῶν βασικῶν δικτύων ἐξωτερικῆς ὑποδομῆς, θά ἀπαιτηθοῦν δημόσιες ἐπενδύσεις τῆς τάξεως τῶν 233.800.000 δρχ.
10. Ἐκτός ἀπό τίς καθαρά τουριστικές ἐγκαταστάσεις προτείνεται ἡ δημιουργία ἐθνικῶν πάρκων στίς περιοχές:
Ὄμοσ Καλαθά και γειτονικά φαράγγια, Σταυρός και βορειοανατολική ὄροσειρά τοῦ Ἀκρωτηρίου, Μαλάξα, φαράγγια Θερίσσου και Μουρνιῶν, και νησίς Ἀγίων Θεοδώρων.
11. Ἐκτός ἀπό τά διατηρητέα κτίσματα ὀρίζονται τρεῖς διατηρητέες περιοχές ἱστορικοῦ και καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος:
Παλαιά Πόλις Χανίων, Συνοικία Μπουτσουνάρια Μουρνιῶν και Γαβαλοχώρι.
12. Γιά τήν ἐφαρμογή τῶν προτάσεων προτείνεται ἡ δημιουργία αὐτονόμου φορέως, ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά εἶναι ὁ ἴδιος πού θά ἀναλάβει τό ἔργο τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος Χανίων.
 Γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἐνιαίων ζωνῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων προτείνεται ἡ ὀργάνωσις, στά πλαίσια τοῦ ἐνιαίου φορέως ἐφαρμογῆς, συνεταιρισμῶν στούς ὁποῖους θά συμμετάσχουν οἱ κτηματίες τῶν περιοχῶν. Γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ προτεινομένου Σχεδίου Χρήσεως Γῆς προτείνεται ἡ ἐφαρμογή ἀναδασμοῦ εὐρείας κλίμακος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ἡ μελέτη ἀναφέρεται στήν σύμβαση μεταξύ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καί τῶν πολεοδόμων Θ. Ἀργυρόπουλου καί Α. Τρίτση:

"Διά τήν ἐκπόνησιν Μελέτης Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων", 2 Μαΐου 1966.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ἀντικείμενο τῆς μελέτης εἶναι ἡ Εὐρυτέρα Περιοχή Πόλεως Χανίων, ἡ ὁποία ὀρίζεται:

Βόρεια: ἀπό τήν θάλασσα, καί περιλαμβάνει τήν χερσόνησο Ἀκρωτηρίου

Νότια: ἀπό τήν γραμμή τῶν χωριῶν Σκινές-Γαβαλοχώρι

Ἀνατολιῶν: ἀπό τόν μεσημβρινό τοῦ ἀκρωτηρίου Δράπανος καί

Δυτικῶν: ἀπό τόν μεσημβρινό τοῦ χωριοῦ Πλατανιάς

Ἡ περιοχή περιλαμβάνει πληθυσμό 68.000 κατοίκων περίπου.⁽¹⁾

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ἡ μελέτη ἀποσκοπεῖ: α. Στήν διερεύνηση τοῦ τουριστικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς καί β. Στήν ἐκπόνηση γενικοῦ σχεδίου γιά τήν ἀξιοποίηση καί διατήρησή του.

Ἡ διερεύνησις τοῦ τουριστικοῦ δυναμικοῦ ἀναφέρεται στήν καταγραφή, ἀνάλυση καί ἀξιολόγησις τῶν στοιχείων τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς περιοχῆς.

Τό γενικό σχέδιο ἀποβλέπει στόν καθορισμό βασικῶν ζωνῶν χρήσεως⁽²⁾ γιά τήν τουριστική ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς, ἔργων διατηρήσεως τοῦ τουριστικοῦ δυναμικοῦ τῆς καί τῶν ἔργων βασικῆς ὑποδομῆς.

Ἡ μελέτη δέν ἀποβλέπει στόν καθορισμό χρονικοῦ προγράμματος γιά τήν κατασκευή τῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων. Αὐτό ξεπερνᾷ τήν περιορισμένη σκοπιὰ τῆς καί ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐν γένει ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τουριστικῆς ἀναπτύξεως Ἑλλάδος καί Κρήτης. Ἡ ἐννοια τῆς μελέτης εἶναι νά ἀποτελέσει ὁδηγό γιά τήν μελλοντική τουριστική ἀνάπτυξη τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων, ὅταν τό ἀνάλογο τουριστικό κύμα πρὸς αὐτήν ἀρχίσει νά ὀγκουῖται.

Ὁ ἐξοπλισμός τῆς περιοχῆς μέ ἐγκαταστάσεις πρέπει νά παρακολουθεῖ αὐστηρά τήν παρουσιαζομένη ζήτηση καί νά μὴν ἐξαρτᾶται ἀπό προκαθορισμένα προγράμματα. Ἐγκαταλελειμμένες τουριστικῆς ἐγκαταστάσεις εἶναι τό ἀποφασιστικώτερο στοιχεῖο στήν καθυστέρηση τῆς τουριστικῆς ἀναπτύξεως ἐνός τόπου.

(1) Ἀπογραφή πληθυσμοῦ Ε.Σ.Υ.Ε., 1961.

(2) Ὁ ὅρος "χρῆσις" χρησιμοποιεῖται σάν πολεοδομικός ὅρος καί σημαίνει χρῆσις γῆς (LAND USE), ὅπως περιοχή κατοικίας, τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων, πάρκων κλπ.

Ο καθορισμός τῶν ζωνῶν χρήσεως βασίζεται στήν ἀξιολόγηση τῶν μικροπεριοχῶν τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων γιά τίς προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις τουριστικῆς ὀργανώσεώς της. Ἐτσι ὀρίσθησαν οἱ περιοχές πού εἶναι κατάλληλες γιά ὀργανωμένα τουριστικά συγκροτήματα (BUNGALOWS, πλάζ, CAMPINGS, τουριστικά χωριά), οἱ περιοχές πού πρέπει νά ἀφεθοῦν στήν ἐλεύθερη χρήση τῶν τουριστῶν (ἐλεύθερες πλάζ, ἐθνικά πάρκα) ἢ οἱ κατάλληλες τοποθεσίες γιά τήν κατασκευή συμπληρωματικῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων (περιπτέρων, ξενῶνων).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κατ' ἀρχήν ἐξετάσθησαν οἱ σημερινές τουριστικές τάσεις στήν περιοχή τῆς Μεσογείου καί εἰδικώτερα στήν περιοχή τῆς Ἑλλάδος καί Κρήτης καί ἀναλύονται τά εἰδικά χαρακτηριστικά τοῦ ἑλληνικοῦ τουρισμοῦ καί τοῦ τουρισμοῦ τῆς Κρήτης.

Ἐφ' ὅσον διαπιστώθηκε ἡ ὑπαρξίς τουριστικοῦ "ἀποθέματος", ἔγινε ἀνάλυσις τῆς περιοχῆς μελέτης μέ σκοπό τήν ἀξιολόγηση καί καταγραφή τῶν στοιχείων τουριστικῆς ἔλξεως. Ἀπό τήν ἀνάλυση αὐτή καθορίσθηκε τό εἶδος τῆς δυνατῆς μελλοντικῆς τουριστικῆς κινήσεως καί τῶν ἀπαιτούμενων ἀντιστοίχων ἐγκαταστάσεων.

Ἐγινε ἀξιολόγηση τῶν σημερινῶν ἐγκαταστάσεων καί ἀναγνώρισις τῶν γεωγραφικῶν μικροπεριοχῶν γιά τόν καθορισμό τῆς θέσεως τῶν ἀπαιτούμενων συμπληρωματικῶν ἐγκαταστάσεων.

Στήν συνέχεια ἐξετάσθησαν τά ἀπαιτούμενα ἔργα ὑποδομῆς καί ἔργα διατηρήσεως τοῦ τουριστικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς.

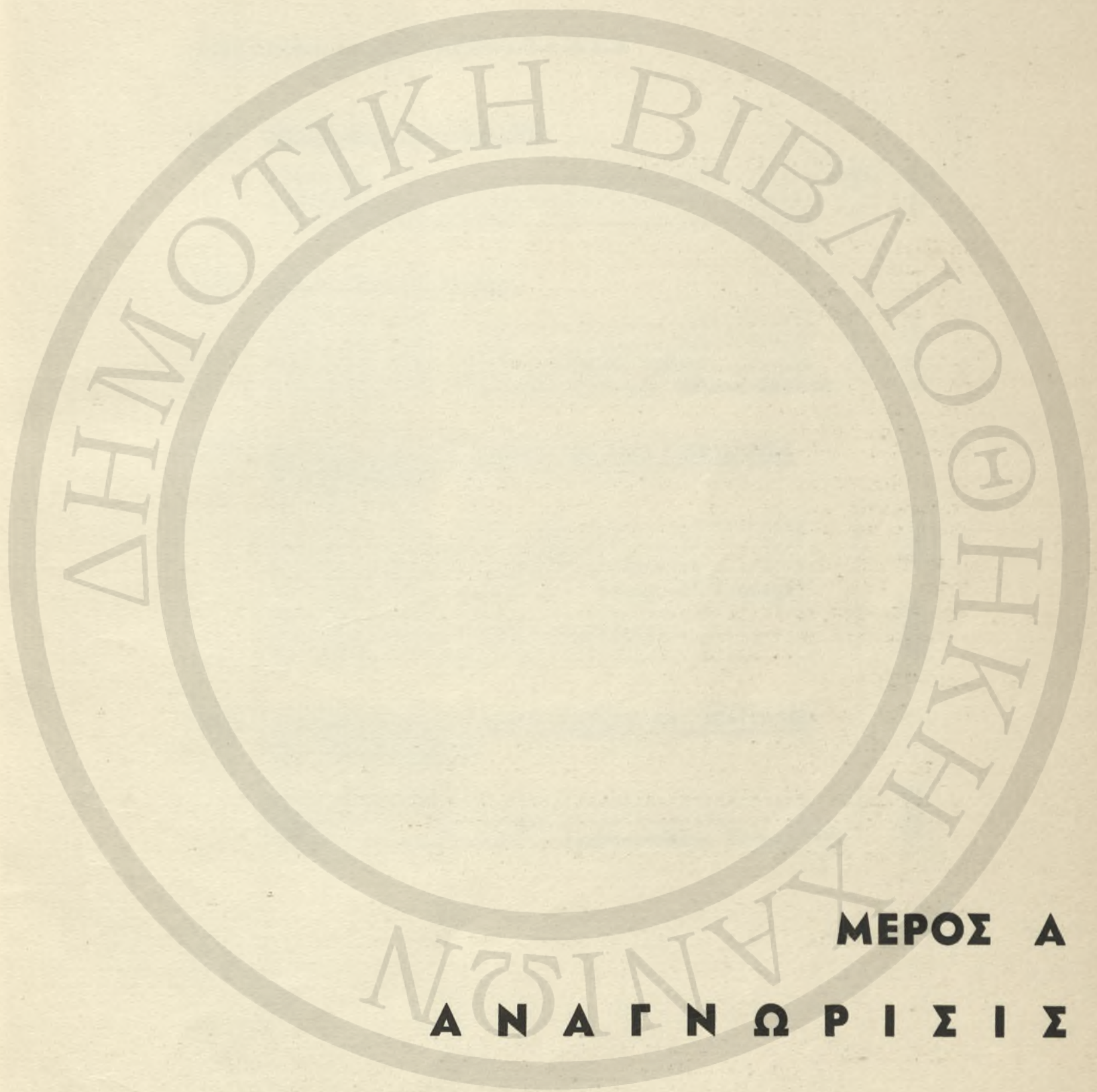
Τέλος ἀναπτύχθησαν οἱ ἀπόψεις τῶν μελετητῶν ὡς πρός τήν ἀκολουθητέα πολιτική γιά τήν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τῆς μελέτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ μελέτη περιλαμβάνει:

1. Γενική ἀναγνωριστική ἔκθεση τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Πόλεως Χανίων (Ε.Π.Π.Χ) συνοδευομένη ἀπό σχέδια καί φωτογραφίες.
2. Σχέδια προτάσεως καί συνοδευτική ἔκθεση τουριστικῆς ὀργανώσεως Εὐρυτέρας περιοχῆς Χανίων σέ κλίμακα 1: 10.000.
3. Γενικά διαγράμματα προτάσεων καί συνοδευτική ἔκθεση ἔργων ὑποδομῆς.
4. Εἰδικές ἀναγνωριστικές πραγματεῖες:
 - α. Στοιχεῖα ἀρχαιολογικοῦ, ἱστορικοῦ, καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος
 - β. Κλιματολογική ἀναγνώρισις
 - γ. Ὑδρολογική ἀναγνώρισις

Παρατήρησις: Ἡ παροῦσα μελέτη ἀποτελεῖ τήν πλήρη μελέτη ὅπως ὀρίζεται ἀπό τήν ἀντίστοιχη σύμβαση. Συνέχεια τῆς μελέτης θά ὑπάρξει μόνον ἐφ' ὅσον ὁ ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ καθορίσει τμήματα τοῦ σχεδίου γιά τά ὁποῖα θά ἀπαιτηθεῖ ἡ ἐκπόνησις ρυθμιστικῶν σχεδίων καί προμελετῶν.

ΜΕΡΟΣ Α

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΜΕΡΟΣ Α. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΑΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Πληθυσμός	σελίς	3
Οίκονομία	"	4
Φυσικά Χαρακτηριστικά	"	5

ΑΙΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

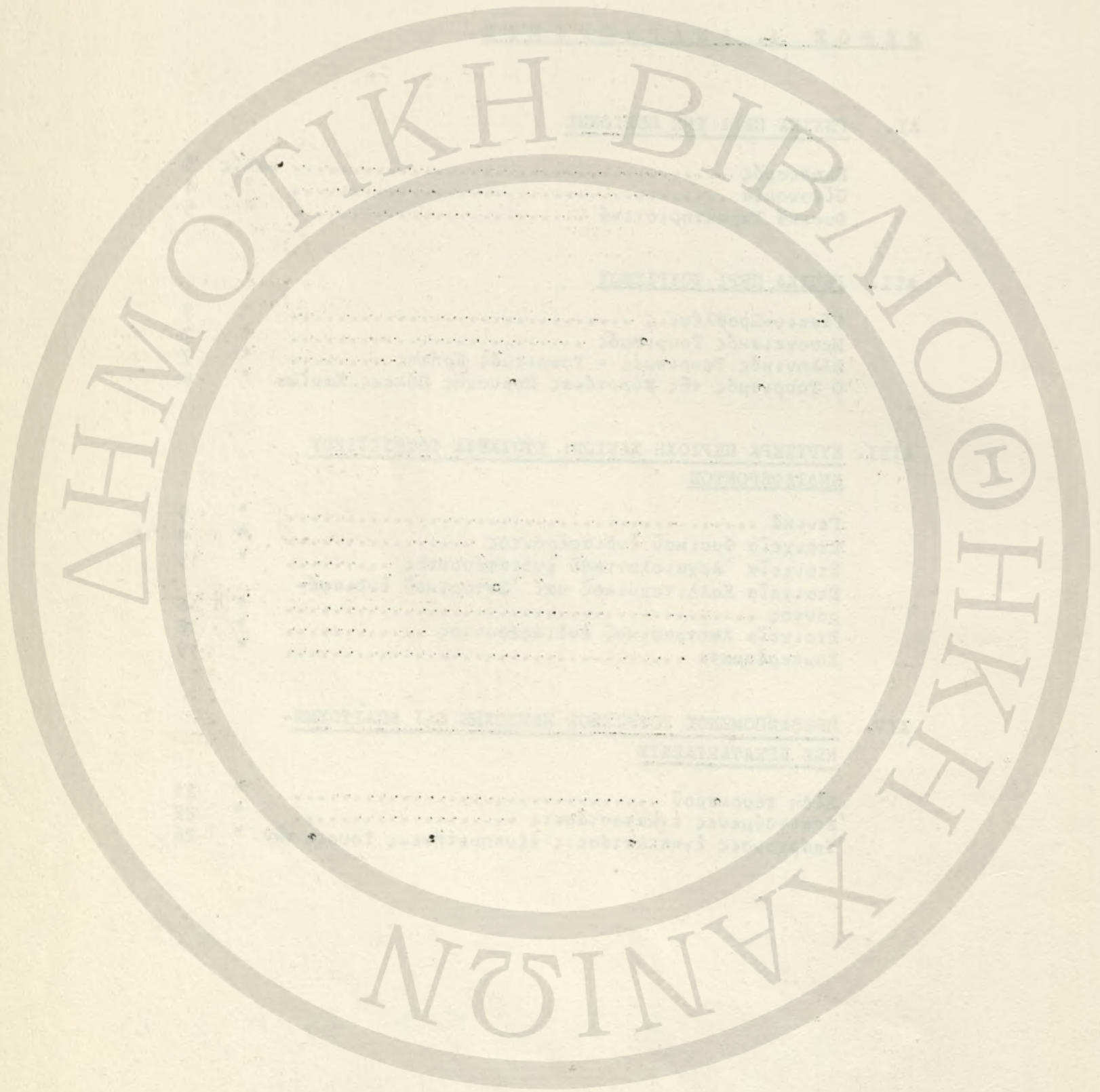
Τάσεις-Προβλέψεις	"	7
Μεσογειακός Τουρισμός	"	7
Έλληνικός Τουρισμός - Τουρισμός Κρήτης	"	7
Ο Τουρισμός τῆς Εύρυτέρας Περιοχῆς Πόλεως Χανίων	"	8

ΑΙΙΙ. ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Γενικά	"	9
Στοιχεῖα Φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος	"	9
Στοιχεῖα Ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος	"	15
Στοιχεῖα Καλλιτεχνικοῦ καί Ἱστορικοῦ ἐνδιαφέ- ροντος	"	16
Στοιχεῖα Λαογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος	"	18
Συμπεράσματα	"	19

ΑΙΙΙΙ. ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ-
ΝΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Εἶδη τουρισμοῦ	"	21
Ἀπαιτούμενες ἐγκαταστάσεις	"	22
Ἐπάρχουσες ἐγκαταστάσεις ἐξυπηρετήσεως Τουριστῶν	"	26

ΜΕΡΟΣ Α; ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΑΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ἡ Εὐρύτερα Περιοχή Χανίων κατοικεῖται συνεχῶς ἀπὸ τὴν νεολιθική ἐποχή-μέχρι σήμερα. Στὴν συνεχὴ αὐτὴ κατοίκηση συνέβαλαν οἱ εὐνοϊκὲς συνθήκες τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, βασινὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι: ἡ παρουσία ὕδατος (ποταμὸς Κερίτης, Κλαησσός καὶ Μεσοπόταμος, καὶ πηγὲς Ἀγιάς -Βαρυπέτρου-Καλαμώνων, Στύλου-Ἀρμένων), ἡ ὑπαρξίς καλῆς γεωργικῆς γῆς (κάμπος Χανίων), τὸ κλίμα πού εἶναι πρόσφορο γιὰ ἀνθρώπινη διαβίωση καὶ ἐντατινὴ καλλιέργεια τῆς γῆς, ἡ παρουσία φυσικῶν ὄρων (Σούδα καὶ μικρὸς ὄρος Χανίων), καὶ ἡ στρατηγικὴ σημασία της (ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ μεταξὺ δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς Κρήτης).

Ἀπὸ τὴν μακραίωνη ἱστορία τῆς περιοχῆς ὑπάρχουν πολλὰ κατάλοιπα. Πιὸ ὀλοκληρωμένα δείγματα ἄφησε ὁ Μεσαίων καὶ ἡ Τουρκοκρατία.

Στὴν νεώτερη ἑλληνικὴ ἱστορία, ἡ περιοχὴ Χανίων κατέχει σημαντικὴ θέση, ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατικoὺς χρόνους μέχρι τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο καὶ τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μνημεῖα αὐτῆς τῆς περιόδου μὲ πανελλήνιο ἀντινοβολία ὑπάρχουν πολλὰ.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ἡ περιοχὴ περιλαμβάνει πληθυσμὸ 68.000 κατοίκων περίπου⁽¹⁾.

Περιλαμβάνει: (Σχ.2)

Τὸν Δῆμο Χανίων μὲ πληθυσμὸ περίπου 39.000 κατοίκων καὶ τὶς κοινότητες:

<u>Ἐπαρχία Κυδωνίας</u>	<u>Πληθυσμὸς</u>	<u>Ἐπαρχία Ἀποκορώνου</u>	<u>Πληθυσμὸς</u>
Ἀγιά	454	Ἀρμένοι	656
Ἀγία Μαρίνα	707	Γαβαλοχώρι	646
Ἀλικιανός	857	Καλάμι	493
Ἀρῶνι	614	Καλύβες	1.238
Βαρυπέτρο	724	Κόκκινο Χωριό	301
Βατόλακκος	975	Πλάνα	345
Βρῦσες	698	Στύλος	674
Γαλατᾶς	1.184		
Δαράτσος	1.116		
Κοντόπουλα	554		
Κούνουπιδιανὰ	757		
Κουφός	193		
Μαλάξα	264		
Μουζουράς	546		
Μουρνιές	2.595		
Νεροκουῖρος	1.921		
Παππαδιανὰ (Γερωλάκιος)	657		
Περιβόλια	2.091		
Πλατανιάς	735		
Σκινές	812		
Σούδα	5.538		
Σταλός	313		
Στέρνες	1.377		
Τσιναλαριά	658		
Φουρνές	785		
Χωρδάκι	407		

Στὴν ἐπομένη 20ετία ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται νὰ φθάσει τὶς 95.000. Ἡ αὔξησις προβλέπεται νὰ πραγματοποιηθεῖ στὸ πολεοδομικὸ συγκρότημα Χανίων⁽²⁾.

(1) Ἀπογραφή πληθυσμοῦ, Ε.Σ.Υ.Ε., 1961.

(2) Ἀναλυτικώτερα βλέπε Πολεοδομικὴ Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χανίων, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΡΙΤΣΗ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἡ οἰκονομία τῆς περιοχῆς εἶναι καθυστερημένη γεωργική. Κύρια προϊόντα εἶναι τὰ ἐλαιοκομικά καί τὰ ἐσπεριδοειδή, καί κατά δεύτερο λόγο τὰ κηπευτικά, ἀμπελουργικά καί κτηνοτροφικά.

Σχετική ἐξαίρεση στήν ἐν γένει οἰκονομική καθυστέρηση τῆς περιοχῆς παρουσιάζει τό πολεοδομικό συγκρότημα Χανίων, πού ἀποτελεῖ τό οἰκονομικό, διοικητικό καί κοινωνικό κέντρο τῆς δυτικῆς Κρήτης. Παρ' ὅλες ὅμως τίς σημαντικές δυνατότητες ἀναπτύξεως πού συγκεντρώνει, ἐμφανίζει περιορισμένη πρόοδο, λόγω τῆς παρασιτικῆς ὀργανώσεως τῶν βασικῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων.

Παρά τήν σημερινή καθυστέρηση, οἱ δυνατότητες ἀναπτύξεως τῆς Εὐρύτερας Περιοχῆς Πόλεως Χανίων εἶναι σημαντικές⁽¹⁾:

1. Διαθέτει πλούσιους ἐδαφικούς καί ὑδατικούς πόρους γιά ἐντατική καλλιέργεια καί ἀνάπτυξη σταυλισμένης κτηνοτροφίας.
2. Περιλαμβάνει τόν ὄρμο Σούδας, ὁ ὁποῖος ἔχει δυνατότητες ἀναπτύξεως σέ μεσογειακό λιμένα, ἐμπορικό-ἐπιβατικό-τουριστικό καί σέ μεσογειακή ἐπισκευαστική βάση καί σταθμό ἀνεφοδιασμοῦ ποντοπόρων πλοίων.
3. Περιλαμβάνει τό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἀκρωτηρίου, μέ ἐγκαταστάσεις ἐπαρκεῖς γιά τήν ἐξυπηρέτηση ἀεροσκαφῶν ὅλων τῶν τύπων. Τήν ἐπομένη 10ετία εἶναι δυνατόν νά ἐξελιχθεῖ σέ διεθνή ἐπιβατικό-τουριστικό ἀερολιμένα.
4. Ἐχει δυνατότητες βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ὁποῖες πηγάζουν ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καί τήν ὀργάνωση τοῦ λιμένος Σούδας καί τοῦ ἀερολιμένος τοῦ Ἀκρωτηρίου.
5. Ἐχει δυνατότητες τουριστικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ὁποῖες πηγάζουν ἀπό τό εὐχάριστο κλίμα ὁλόκληρο τόν χρόνο, τίς φυσικές καλλονές τῆς, καί τὰ ἀξιόλογα μνημεῖα πού περιέχει. Ὑπολογίζεται ὅτι τήν ἐπομένη 10ετία οἱ διανυκτερεύσεις τουριστῶν μποροῦν νά φθάσουν τίς 300-400.000 ἀντί τῶν σημερινῶν 50-60.000⁽²⁾.

Ἐπιτός ἀπό τὰ προηγούμενα, σημαντικό στοιχεῖο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς Χανίων θά ἀποτελέσει ἡ δημιουργία τῆς πανεπιστημιακῆς μονάδος ἡ ὁποία εἶναι ὑπό μελέτην.

Γιά νά καταστεῖ δυνατός ὁ καθορισμός τῶν ἐγκαταστάσεων πού πρέπει νά προβλεφθοῦν στήν περιοχή, ἀκολουθεῖ ἀνάλυσις τοῦ τουριστικοῦ φαινομένου γενικώτερα καί εἰδικώτερα τοῦ τουρισμοῦ πού εἶναι δυνατόν νά προσελιυσθεῖ στήν περιοχή μελέτης.

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε Πολεοδομική Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χανίων καί Μελέτη Ἀναπτύξεως Περιοχῆς Ὀρμου Σούδας, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΡΙΤΣΗ.

(2) ΚΡΗΤΗ, Μελέτη Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως, F.E. BASIL, INC.

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γεωμορφολογία

Ἡ γεωμορφολογία τῆς περιοχῆς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Ἀντιπροσωπευτικά δείγματα τῆς ποικιλίας αὐτῆς εἶναι ἡ χερσόνησος τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἡ βορειοανατολική ὄροσειρά τοῦ Ἀκρωτηρίου, ὁ ὄρμος Σούδας, ὁ κάμπος τῶν Χανίων, ἡ λοφοσειρά Σταλοῦ-Γαλατᾶ, οἱ ποταμοὶ Κερίτης, Καθάρως καὶ Μεσοπόταμος καὶ τὰ πολύμορφα φαράγγια τῆς.

Οἱ ἀκτές τῆς περιοχῆς εἶναι ἐξ ἴσου ποικίλες καὶ πολλοὶ κολπίσκοι ἀποτελοῦν ἀξιόλογες ἀμμουδιές.

Κλίμα (1)

Τό κλίμα τῆς περιοχῆς εἶναι εὐχάριστο γιὰ διαβίωση ὀλόκληρο τόν χρόνο. Ἡ θερμή περίοδος, πῶς κατάλληλη γιὰ θαλάσσια ψυχαγωγία, εἶναι ἀπό τίς πλέον ἐκτεταμένες τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπό κλιματιῆς ἀπόψεως, ἡ περιοχή χωρίζεται σέ τρεῖς ζώνες ὡς πρὸς τήν καταλληλότητα τῶν μικροπεριοχῶν τῆς γιὰ παραθαλάσσιες ἐγκαταστάσεις (Σχ. 6).

- α. Ζώνη θερινοῦ τουρισμοῦ, στήν ὁποία περιέχονται οἱ βορειοδυτικές ἀκτές τῆς
- β. Ζώνη χειμερινοῦ τουρισμοῦ, στήν ὁποία περιέχεται ὁ μυχός τοῦ ὄρμου Σούδας
- γ. Ζώνη τουρισμοῦ καθ' ὄλο τὸ χρόνο, στήν ὁποία περιέχονται οἱ ἀκτές τοῦ προκόλπου τῆς Σούδας.

Ὑδατικός πλοῦτος (2)

Ἡ περιοχή Χανίων εἶναι ἀπό τίς πλουσιώτερες σέ νερά περιοχές τῆς Κρήτης. Διαθέτει πλούσιες πηγές καὶ ποτάμια (Σχ.7). Ὁ ὑδατικός τῆς πλοῦτος, ὅχι μόνο μπορεῖ νά καλύψει τίς ἀνάγκες ὑδρεύσεως τῶν οἰκισμῶν καὶ τῶν προβλεπομένων τουριστικῶν ἐγκαταστάσεών τῆς, ἀλλά καὶ νά ἐπαρκέσει γιὰ τήν ἄρδευση τῶν γεωργικῶν περιοχῶν τῆς.

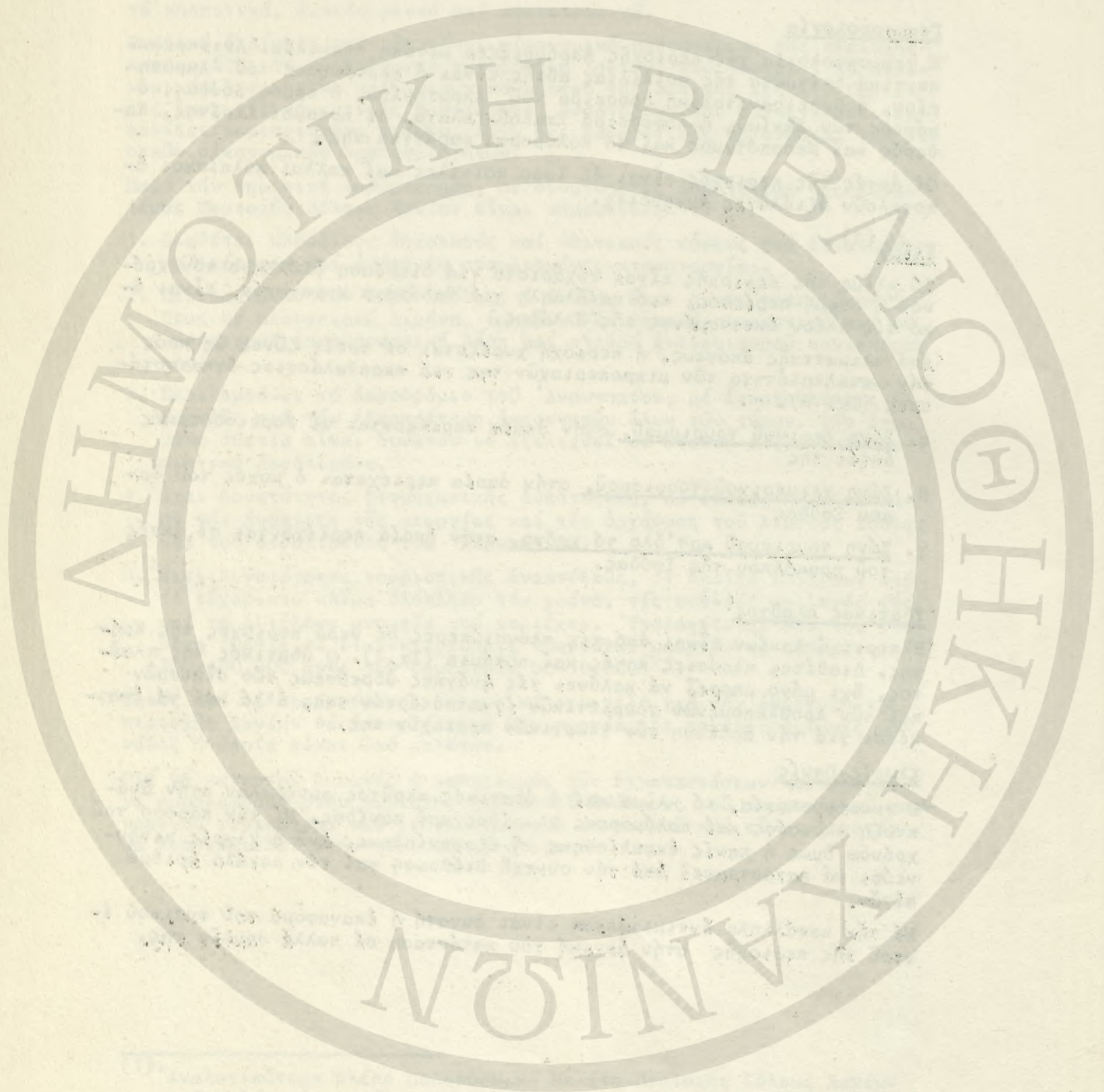
Χλωρίς-Πανίς

Ἡ γεωμορφολογία, τό κλίμα καὶ ὁ ὑδατικός πλοῦτος συνέβαλαν στήν ἀνάπτυξη πλουσίας καὶ πολύμορφης χλωρίδος καὶ πανίδος. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ὅμως ἡ πανίς ἐκφυλίσθηκε ἢ ἐξαφανίσθηκε, ἐνῶ ἡ χλωρίς κινδυνεύει νά καταστραφεῖ ἀπό τήν συνεχῆ διάβρωση καὶ τόν μεγάλο ἀριθμό αἰγῶν.

Μέ τήν κατάλληλη ἀντιμετώπιση εἶναι δυνατή ἡ ἐπαναφορά τοῦ φυσικοῦ ἴστοῦ τῆς περιοχῆς στήν ἀρχική του κατάσταση σέ πολλά σημεῖα τῆς.

(1), Ἀναλυτικώτερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.

(2), Ἀναλυτικώτερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.

ΑΙΙ. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Ο τουρισμός είναι φαινόμενο συνδεδεμένο με την σύγχρονη ζωή. Η άνοδος του εισοδήματος διαφόρων χωρών, ο περιορισμός του χρόνου εργασίας, ο υποχρεωτικός καθορισμός διακοπών, η εξέλιξις των μεταφορικών μέσων, η δημοσιότητα, η διεθνής τουριστική προπαγάνδα και η απλότητα του σύγχρονου τρόπου ζωής, ιδίως κατά τις διακοπές, συνετέλεσαν στην εξάπλωση του τουρισμού σε πρωτοφανή παγκόσμια κλίμακα κατά την τελευταία 10ετία. Προβλέπεται ότι τα επόμενα χρόνια η τουριστική κίνησης θα αυξάνεται με επιταχυνόμενο ρυθμό.

Λόγω της σπουδαιότητός του σαν οικονομικού πόρου, ο τουρισμός αποτελεί βασικό παράγοντα των προγραμμάτων ανάπτυξεως πολλών χωρών.

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι κλιματικές μεσογειακές συνθήκες, η παρουσία της θαλάσσης, τα πλούσια κατάλοιπα που άφησαν οι κοινωνίες που έζησαν στις μεσογειακές ακτές από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, η έγγυθς των ανεπτυγμένων βορείων και βορειοδυτικών ευρωπαϊκών κρατών και η πραγματοποιούμενη ανάπτυξις των μεσογειακών χωρών, συντελούν στο να συμμετέχει η Μεσόγειος σε σημαντικό βαθμό στην παγκόσμια τουριστική κίνηση(1). Υπολογίζεται ότι τό 1966 άνω των 25 εκατ. τουριστών κινήθησαν μέσα στην λεκάνη της Μεσογείου.

Οι προβλέψεις για τον μεσογειακό χώρο είναι ότι την επομένη 10ετία θα αποτελέσει τό μεγαλύτερο τουριστικό θέρετρο της γής. Στοιχεΐα ανασταλτικά για την ανάπτυξη του μεσογειακού τουρισμού θα αποτελέσουν μόνο οι πολιτικές αναταραχές.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΡΗΤΗΣ

Στόν μεσογειακό χώρο, από τουριστικής απόψεως, η θέσις της Ελλάδος είναι προνομιακή. Στοιχεΐα ιδιαίτερας έλξεως αποτελούν τό κλίμα, οι θάλασσές της με τά 365 νησιά, τά αρχαιολογικά, καλλιτεχνικά και ιστορικά μνημεΐα της και η θέσις της ως πρός τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Η Κρήτη συγκεντρώνει όλα τά ελληνικά τουριστικά στοιχεΐα και επιπλέον προσφέρει την γοητεΐα του μινωικού παρελθόντος της, των μεσαιωνικών θρύλων της και του ιδιόμορφου τοπίου της.

Όλα αυτά παρέχουν την δυνατότητα για την ανάπτυξη της Κρήτης σε ένα από τά σημαντικά τουριστικά κέντρα της Μεσογείου.

Τό 1966 υπολογίζεται ότι έφθασαν στην Κρήτη περί τούς 40.000 ξένοι τουρίστες. Οι προοπτικές για την επομένη 10ετία, έφ' όσον πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις από απόψεως εγκαταστάσεων και όργανώσεως, φθάνουν τούς 620.000 τουρίστες, ξένους και Έλληνες, όπως φαίνεται από τον ακόλουθο πίνακα(1):

(1) ΚΡΗΤΗ, Μελέτη Τουριστικής Αναπτύξεως, F.E. BASIL INC.

ΠΙΝΑΞ 1. ΚΡΗΤΗ: Προβλεπομένη τουριστική κίνησις, 1975

Είδος τουριστών	Προβλεπόμενες	
	Αφίξεις	Διανυκτερεύσεις
Καθ' ομάδες περίπλου	250.000	-
Αλλοδαποί παραθεριστές	50.000	500.000
Αλλοδαποί περιηγητές	160.000	800.000
Ημεδαποί παραθεριστές	35.000	350.000
Ημεδαποί περιηγητές	70.000	500.000
Ημεδαποί-λοιποί ταξιδιωτές	55.000	110.000
ΣΥΝΟΛΟ	620.000	2.260.000

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΧΑΝΙΩΝ

Στό πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξεως Κρήτης (βάσει τής μελέτης F. BASIL) ή Εύρύτερα Περιοχή Πόλεως Χανίων ορίζεται σάν μία από τίς βασικές τουριστικές ζώνες Κρήτης (βλέπε Σχ.1). Στην έπομένη 10ετία προβλέπεται ότι οι ανάγκες σέ κλίνες τής περιοχής θά ανέρχονται σέ 1.000 καί στό άπώτερο μέλλον σέ 2.800. Σήμερα ή μόνη άξιόλογη έγνατάσασις είναι τό Ξενία Χανίων, μέ 88 κλίνες.

Η προβλεπομένη υπό τής μελέτης BASIL κατανομή κλινών για τήν έπομένη 10ετία είναι:

ΠΙΝΑΞ 2. ΚΡΗΤΗ: Κατανομή τουριστικών κλινών, 1975

Τύπος έγναταστάσεως	Κλίνες	Κατηγορία				
		A	B	Γ	Δ	Ε
Ξενοδοχεΐα	1.370	400	500	370	60	40
Ξενώνες	30			30		
Δωμάτια	220		100	100	20	
CAMPINGS	280			130	150	
Σύνολο 10ετίας	1.900	400	600	630	230	40

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται δυσανάλογος ο αριθμός των ξενοδοχειακών κλινών πρός τίς άλλες έγναταστάσεις, ιδιαιτέρως ξενώνων καί CAMPINGS.

Στήν συνέχεια έξετάζεται αναλυτικώτερα ή Περιοχή Πόλεως Χανίων από άπόψεως τουριστικοϋ δυναμικοϋ (των στοιχείων δηλαδή που διαθέτει για προσέλκυση τουριστών) καί περιοχών καταλλήλων για τουριστικές έγναταστάσεις.

ΑΙΙΙ. ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΕΩΣ ΧΑΝΙΩΝ, ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Στό μέρος αυτό τής μελέτης έρευνώνται τά στοιχεΐα τής περιοχής πού συντελοΰν στήν προσέλκυση τουριστών.

Τά στοιχεΐα τουριστικής έλξεως κατατάσσονται κυρίως στίς ακόλουθες κατηγορίες:

Φυσιικού ένδιαφέροντος: άμμώδεις άκτές, τοποθεσίες φυσιικού κάλλους, (φαράγγια), σημεία μέ ιδιαίτερα αξιόλογη θέα.

Αρχαιολογικού ένδιαφέροντος: μνημεία προϊστορικής, μινωϊκής, κλασσικής, ρωμαϊκής έποχής.

Καλλιτεχνικού, ιστορικού ένδιαφέροντος: μνημεία βυζαντινής, βενετικής, τουρκικής έποχής, καθώς και τοποθεσίες ιστορικής σημασίας.

Λαογραφικού ένδιαφέροντος: αξιόλογα σύνολα λαϊκής άρχιτεκτονικής, λαϊκή τέχνη (ύφαντά, κεντήματα, είδη ξυλογλυπτικής και κεραμικής), καλλιτεχνικές έκδηλώσεις (τραγούδια, χοροί).

Στήν περιοχή μελέτης υπάρχουν σημαντικοί παράγοντες τουριστικής έλξεως πού αξιόλογοι είναι: ή πόλις τών Χανίων και ιδιαίτερα ή Παλαιά Πόλις, και ή περιοχή του βενετικού λιμανιού, άμμώδεις άκτές, τοποθεσίες φυσιικού κάλλους, χερσόνησος του Άκρωτηρίου, φαράγγια, γραφικά χωριά, σπήλαια αρχαιολογικού, φυσιικού ένδιαφέροντος, ή άρχαία πόλις "Απτερα, μοναστήρια, βυζαντινές εκκλησίες και κτίσματα τής βενετικής και τουρκικής περιόδου, καθώς και μνημεία τής νεώτερης έλληνικής ιστορίας.

Έπιτός από αυτά, σαν βασικά στοιχεΐα έλξεως τουριστών πρός τήν περιοχή Χανίων πρέπει νά θεωρηθούν τό άεροδρόμιο του Άκρωτηρίου και τό λιμάνι τής Σούδας, τά όποΐα μελλοντικά θά αποτελέσουν τήν μοναδική διεθνή πύλη τής Κρήτης.

Αναλυτικώτερα τά στοιχεΐα τουριστικού ένδιαφέροντος τής περιοχής είναι:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ (Σχ. 4)

Πρώτη προϋπόθεση για τήν τουριστική αξιοποίηση ενός τόπου είναι ή ύπαρξις περιοχών φυσιικού κάλλους και ιδιαίτερα άμμωδών άκτών, όταν υπάρχουν οι κατάλληλες κλιματικές συνθήκες (όπως προστασία από τους ισχυρούς άνέμους). Οι άκτές τής περιοχής μελέτης είναι έντεθειμένες στον βορρά κατά μεγάλο τμήμα τους, σέ άριετά όμως σημεία δημιουργούνται περιοχές πλήρως προφυλαγμένες, όπως ό όρμος τής Σούδας, οι άμμουδιές τών χερσονήσων Άγιοι Απόστολοι, ΠΙΚΠΑ, Μπαρουταποθής.

Η περιγραφή πού ακολουθεΐ έχει άφετηρία τό δυτικό όριο τής μελέτης και προχωρεΐ κατά τήν φορά τών δεικτών του ώρολογίου, περιτρέχει τήν χερσόνησο του Άκρωτηρίου και τερματίζει στον κάμπο τών Χανίων.

Δυτικά τών Χανίων από τον Κλαδησό ποταμό μέχρι τον Πλατανιά σχηματίζεται συνεχής άμμώδης παραλία (Φωτ. 1) άνοικτη πρός Β, ή όποια σέ όρισμένα τμήματα προστατεύεται από τους Β, ΒΔ άνέμους. Υπολογίζεται ότι ή άμμώδης ζώνη (έκτάσεως 159.000 μ²) μπορεί νά άπορροφήσει 21.200 λουομένους(1).

(1) Ο μέγιστος αριθμός λουομένων καθορίζεται υπολογίζοντας ανά λουόμενο 7.5 μ² άμμουδιάς στήν ζώνη πλάτους 30 μ. από τήν θάλασσα. Ο υπολογισμός αυτός αναφέρεται στήν φυσιική κατάσταση τής άκτής και μπορεί νά αύξηθει μέ ανάλογα έργα διαμορφώσεως.

Νότια από τήν παραθαλάσσια ζώνη, ή περιοχή είναι εύφορη, πλούσια σέ νερό καί καλλιεργείται έντατικά. Περιέχει αξιόλογα χωριά. 'Αναλυτικώτερα: (1)

1. Χωριό Πλατανιάς. Κτισμένο στήν άκρη λοφώδους τμήματος δεσπόζει τής πεδινής περιοχής, έχει ώραία θέα πρός τήν θάλασσα καί τά Χανιά καί διαθέτει άμμώδη παραλία μήκους 2 χλμ., όχι μεγάλου βάθους, έντεθειμένη σέ βόρειους άνέμους.

'Αμμώδης ζώνη 40.000 μ², δυναμικότης 5.330 λουόμενοι.

2. 'Ακτή 'Αγίας Μαρίας. Μήκος 2 χλμ. Τμήμα του όμώνυμου χωριού είναι κτισμένο ένατέρωθεν τής όδοϋ ή όποία απέχει λιγώτερο από 100 μ. από τήν θάλασσα. (Φωτ. 1).

'Αμμώδης ζώνη 40.000 μ², δυναμικότης 5.330 λουόμενοι

3. 'Ακτή 'Αγίων 'Αποστόλων. Μήκος 1 χλμ. 'Η πιο αξιόλογη άμμώδης άκτή τής περιοχής, χωρισμένη σέ δύο κολπίσκους από τήν πευκόφυτη χερσόνησο τών 'Αγίων 'Αποστόλων, προστατεύεται από τούς βορειοδυτικούς άνέμους.

'Αμμώδης ζώνη 31.500 μ², δυναμικότης 4.220 λουόμενοι (Φωτ. 2).

4. Κόλπος ΠΙΚΠΑ. 'Αμμώδης παραλία μήκους 220 μ. στόν μυχό του κόλπου, προστατευμένη από τούς βορειοδυτικούς άνέμους. 'Η ένδοχώρα είναι λοφώδης, κατάλληλη για θερινές κατοικίες.

'Αμμώδης ζώνη 6.600 μ², δυναμικότης 880 λουόμενοι (Φωτ. 2).

5. Μπαρουταποθήνες. 'Αμμώδης παραλία μήκους 1.360 μ καί μεγάλου βάθους έντείνεται μέχρι τόν Κλαδησό. Λόγω τής παρουσίας του έργοστασίου έκτημητιών ύλτων, ή περιοχή είναι άνειμετάλλευτη, 'Υπάρχει παραθεριστικό συγκρότημα στοιχειωδώς άνεπτυγμένο.

'Αμμώδης ζώνη 40.800 μ², δυναμικότης 5.440 λουόμενοι..)

6. 'Αιτές πόλεως:

- α. 'Η άκτή Νέας Χώρας. (Φωτ. 4) 'Αμμώδης άκτή μήκους 800 μ. Δ τής Νέας Χώρας, άκρικής συνοικίας τών Χανίων. Χρησιμεύει σήμερα σαν κυρία πλάζ τής πόλεως. 'Η ύπαρξις σειράς ύφάλων στό δυτικό τμήμα της παρέχει τήν δυνατότητα κατασκευής προστατευτικού μώλου από τούς βορειοδυτικούς άνέμους.

'Αμμώδης ζώνη 12.000 μ², δυναμικότης 1.600 λουόμενοι.

- β. 'Ακτή Κούμ-Καπί,

- γ. 'Ακτή Χαλέπας.

Στήν χερσόνησο 'Ακρωτήρι αξιόλογα στοιχεΐα είναι:

7. Προφήτης 'Ηλίας. Πευκόφυτη περιοχή όπου βρίσκονται οί τάφοι τών Βενιζέλων, μέ αξιόλογη θέα πρός τήν πόλη τών Χανίων καί τήν θάλασσα.

8. 'Ορμος 'Αγίου Νούφρη.⁽²⁾ Βρίσκεται στό δυτικό τμήμα του 'Ακρωτηρίου. 'Η προσπέλασις του είναι εύκολη. 'Η παραλία, μήκους 150 μ. μέ άμμο όχι πολύ καθαρή. 'Αμμώδης ζώνη) 1.500 μ², δυναμικότης 200 λουόμενοι.

9. Περιοχή Καλαθά.⁽²⁾ Περιλαμβάνει τήν άκτή Καλαθά καί τό σύστημα τριών παραγγιών που όδηγοϋν πρός τήν άκτή. Είναι περιοχή έξαιρετικού φυ-

(1) 'Η άρίθμησις καί περιγραφή αναφέρεται στό Σχ. 3.

(2) Φωτ. 5.

- σικουῦ κάλλους, σέ απόσταση 10 χλμ. περίπου από τήν πόλη. Ἡ παραλία ἔχει μήκος 400 μ., μέ λεπτή ἄμμο καί καθαρά νερά. Καταστροφή τοῦ τοπίου προκαλεῖ ὁ δρόμος πού περισφίγγει τήν ἀκτή.
Ἀμμώδης ζώνη 8.000 μ², δυναμικότης 1.070 λουόμενοι.
10. Κόλπος Ἀγίου Νικολάου (ἢ Τερσανᾶς). Ἀμμώδης παραλία μήκους 100μ. στόν μυχό τοῦ κόλπου, παρειές βραχώδεις, καθαρά νερά. Περιοχή προστατευομένη ἀπό τούς ἀνέμους. Ἡ προσπέλασις εἶναι δύσκολη ἀπό χωματόδρομο σέ κακή κατάσταση. (Φωτ.5).
Ἀμμώδης ζώνη 4.000 μ², δυναμικότης 130 λουόμενοι.
11. Περιοχή Σταυροῦ. Περιοχή ἐξαιρετικοῦ φυσικοῦ κάλλους, ἀμμώδης παραλία συνολικοῦ μήκους 1.600 μ. μέ λευκή καθαρή ἄμμο καί καθαρά νερά. Τό δυτικό της τμήμα ἔχει βορεινό προσανατολισμό, τό ἀνατολικό σχηματίζει κλειστό προστατευμένο κόλπο. Ἀνατολικά ὑψώνεται ὁ ὄρεινός ὄγκος τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ἡ ἐνδοχώρα εἶναι ἐπίπεδη, ἐκτεταμένη καί ἄγονη. Ἡ προσπέλασις εἶναι εὐκόλη. (Φωτ.5).
Ἀμμώδης ζώνη 4.800 μ², δυναμικότης 6.400 λουόμενοι.
- Τό βορεινό τμήμα τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶναι ὄρεινό μέ ἀπόκρημνες ἀκτές καί δύσκολη προσπέλαση, μέ πολλά ὄμως στοιχεῖα φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος.
12. Σπήλαιο Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, (ἢ Καθολικό). Σπήλαιο μέ σταλακτιῖτες, βρίσκεται κοντά στήν Μονή Καθολικοῦ. Ἐχει μήκος 150μ. πλάτος 40 μ. καί ὕψος 3.20. Εἶναι ἓνα ἀπό τά σπουδαιότερα σπήλαια σέ ὅλη τήν Κρήτη. Ἐκεῖ πέθανε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐρημίτης.
13. Ἀγίου Αὐλάκι. Στενός κολπίσκος μέ καθαρά νερά, στό τέλος τοῦ φαράγγιου, ἀπό τήν Μονή Καθολικοῦ πρὸς τήν θάλασσα.
14. Καλύβα. Θέσις ἔξω ἀπό τό Μοναστήρι τοῦ Γκυβερνέτου μέ πανοραμική θέα.
15. Ποροφάραγγο. Τό φαράγγι σήμερα εἶναι ὁ μοναδικός δρόμος πού ὀδηγεῖ ἀπό τό πλάτωμα τοῦ Κουμαρέ στήν Μονή Γκυβερνέτου. (Φωτ.6).
16. Χωριό Χωρδάκι. Μικρό ὄρεινό χωριό κοντά στήν Μονή Γκυβερνέτου. Στήν περιοχή του βρίσκονται πολλά σπήλαια.
- Ἡ κεντρική περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου δέν παρουσιάζει μεγάλες ὑψομετρικές διακυμάνσεις. Ἐχει μορφή ὄροπεδίου πού σβύνει στά ὑψώματα στό νοτιόανατολικό τμήμα τῆς πόλεως τῶν Χανίων ὅπου ὑπάρχουν θέσεις μέ πανοραμική θέα, πού δεσπόζουν στόν κάμπο καί τήν πόλη.
- Στό νότιο τμήμα τοῦ Ἀκρωτηρίου διακρίνονται:
17. Βίγλες. Θέσις μέ πανοραμική θέα πρὸς τόν κόλπο τῆς Σούδας καί τήν ὄρεινή περιοχή τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς.
18. Μαράθι. Ὠραία παραλία μήκους 600 μ., ἀπέναντι στή νησίδα Παλαιά Σούδα, τμηματικά ἀμμώδης, στό μεγαλύτερο μέρος της μέ βότσαλα. Ἐχει ἐνδοχώρα ἐπίπεδη, ἀμφιθεατρική, ΝΑ προσανατολισμό καί εὐχάριστο κλίμα. Προσφέρεται γιά τήν δημιουργία τουριστικοῦ συγκροτήματος. Στό βορειοδυτικό τμήμα της βρίσκονται τά εῤεῖπια τῆς σημαντικῆς πόλεως Μινώα, κυρίως ρωμαϊκῆς περιόδου. (Φωτ.6).
Ἀμμώδης ζώνη 3.000 μ², δυναμικότης 400 λουόμενοι.
19. Ὀρμίσκος Λουτρακίου (ἢ Τρυπαλιᾶς). Γραφική κλειστή παραλία μέ βότσαλα. Ἐνδοχώρα ἀμφιθεατρική, στό κεντρικό της τμήμα δενδρόφυτη.

Ἡ ΝΑ προσανατολισμένη πλευρά τοῦ ὀρμίσκου ἔχει θέα πρὸς Ψηλορείτη καὶ Δραπανοκεφάλια. (Φωτ.6).

Ἀμμώδης ζώνη $1.000 \mu^2$, δυναμικότης 130 λουόμενοι.

20. Λίμνη. Γραφικός κλειστός ὀρμίσκος με βραχώδεις ἀντὲς καὶ δενδρόφυτη ἔνδοχώρα.
21. Βόθωνας. Ἰδιόμορφη περιοχή ΒΑ τοῦ χωριοῦ Κορακιές. Τὸ ἔδαφος με παράλληλες ἰσοψηεῖς σχηματίζει λεκάνη κλειστή βάθους 90 μέτρων.
22. Μόντε Βάρδια. Περιοχή με πανοραμική θέα πρὸς Χανιά, κάμπο καὶ ὄρμος Σούδας.
23. Ἅγιος Ἰωάννης. Περιοχή στὸ νότιο τμήμα τῆς πόλεως τῶν Χανίων με πανοραμική θέα.
24. Βλητέ. Ἀιτή ἀμμώδης μήκους 400 μ. στὸν μυχὸ τοῦ ὀρμου Σούδας με ἀνατολικὸ προσανατολισμό. Προσπέλασις εὐκόλη.
Ἀμμώδης ζώνη $8.000 \mu^2$, δυναμικότης 1.060 λουόμενοι.
Στὸ νότιο τμήμα τοῦ ὀρμου τῆς Σούδας ξεχωρίζουν τὰ ἀκόλουθα:
25. Μαλάξα. Θέσις στὸ βόρειο ἄκρο τοῦ χωριοῦ σὲ ὑψόμετρο 500 μ. με μοναδική θέα πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Χανίων, τὸν ὄρμος Σούδας καὶ ὀλόκληρη τὴν περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου. Στὴν φυσική γοητεία τοῦ ὄγκου τῆς Μαλάξας προστίθεται καὶ ἡ ἱστορική σπουδαιότης της. Ἀποτελοῦσε τὸ φρούριο τῆς Κρήτης, διότι ἐλέγχει τὸ μοναδικὸ πέρασμα μεταξύ βορείας καὶ ἀνατολικῆς Κρήτης. Γιά τὴν κατάκτησή της ἔχουν γίνει πολλές μάχες, ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων κρινόταν ἡ τύχη ὀλοκληροῦ τῆς Νήσου. (Φωτ.6).
26. Ἀπτέρα. Ὁραῖο φυσικὸ πλάτωμα στὸ ὀμώνυμο χωριό, με θέα στὸν ὄρμος Σούδας καὶ στὸ Ἀκρωτήρι.
27. Παλιόναστρο. Πλάτωμα στὸ φρούριο Παλιόναστρο, με πανοραμική θέα ἀπὸ τὴν χερσόνησο τοῦ Ἀκρωτηρίου ἕως τὸ ἀκρωτήριο Δρέπανο.
28. Ἀιτή Καλυβιῶν (Κυανῆ Ἀιτῆ). Ἀμμώδης παραλία μήκους 2 χλμ. Ἐπιτείνεται ἔμπρὸς καὶ γύρω ἀπὸ τὸ χωριὸ Καλύβια ἀπὸ τὸ φρούριο Ποδομοῦρι, ἕως τὸ ὕψωμα τοῦ Κάστελλου. Ἐχει ἄμμο λεπτὴ καὶ εἶναι εὐκόλα προσπελάσιμη ἀπὸ τὴν ἐθνική ὁδὸ. Διαθέτει πηγὲς καὶ ἔνδοχώρα ἐπίπεδη, καλλιεργημένη με κηπευτικά καὶ ἔληδες. (Φωτ.7).
Ἀμμώδης ζώνη $46.500 \mu^2$, δυναμικότης 6.200 λουόμενοι.
29. Ὑψωμα Κάστελλος. Μικρὸ πλάτωμα στὸ ὕψωμα πάνω ἀπὸ τὰ Καλύβια με πανοραμική θέα.
30. Ἀιτή Κερά. Ὁραία τοποθεσία ἀνάμεσα στὰ χωριά Καλύβια καὶ Ἀλμυρό. Παραλία 500 μ. με βότσαλα καὶ καθαρὰ νερά, δύσκολα προσπελάσιμη λόγω τῆς ἀπότομης πλαγιάς πού τὴν χωρίζει ἀπὸ τὸν δρόμο.
Ἀμμώδης ζώνη $5.000 \mu^2$, δυναμικότης 660 λουόμενοι. (Φωτ.7).
31. Ἀιτή Ἀλμυροῦ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μία μικρὴ καὶ μία μεγαλύτερη παραλία συνολικοῦ μήκους 600 μ. μπροστὰ ἀπὸ τὸ ψαράδιο χωριὸ Ἀλμυρός. Ἡ μικρὴ παραλία καλύπτεται με βότσαλα, ἡ μεγαλύτερη με λεπτὴ ἄμμο. Διαθέτει νερό καὶ ἔνδοχώρα ἐπίπεδη, καλλιεργημένη. Ἀπέχει 2.5 χλμ. ἀπὸ τὰ Καλύβια. (Φωτ.7).
Ἀμμώδης ζώνη $12.000 \mu^2$, δυναμικότης 1.600 λουόμενοι.
32. Χωριὸ Πλάγια. Γνήσιο μικρὸ χωριὸ με ὄραία θέα.
33. Κόκκينو Χωριό. Ὁρεινὸ χωριὸ με ἀνοιχτὴ θέα στὴν θάλασσα.

Ἡ ἀκτὴ ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀλμυρός ἕως τὸ ἀκρωτήριο Δρέπανος εἶναι βραχῶ-
δης, ἢ ἐνδοχώρα ἄγωνα καὶ ἄγρια χωρὶς ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον.

34. Ἀκρωτήριο Δρέπανος. Λόγω τῆς μορφῆς της, ἡ βραχῶδης προεξοχή τοῦ
ἀκρωτηρίου ἔχει ἀξιόλογη πανοραμική θέα.

Στὴν ἐνδοχώρα σημειώνονται τὰ χωριά καὶ οἱ περιοχές πού λόγω τοῦ φυ-
σικοῦ τους κάλλους ἀποτελοῦν σημεία ἐνδιαφέροντα γιὰ ἐπίσκεψη καὶ δια-
μονή :

35. Ἀρμένιοι. Γραφικὸ χωριὸ, κατάφυτο, σέ ἀπόσταση 22 χλμ. ἀπὸ τὰ Χα-
νιά ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Χανίων-Ρεθύμνου. Στὴν μέση τοῦ χωριοῦ
βρίσκονται οἱ πηγές τριῶν ποταμῶν καὶ ἡ γύρω τους περιοχή εἶναι
κατάφυτη μέ πλατάνια.

36. Στύλος. Μικρὸ γραφικὸ χωριὸ σέ ἀπόσταση 18 χλμ. ἀπὸ τὰ Χανιά μέ-
σα σέ κάμπο μέ ἐλῆες. Περιοχή μέ ἄφθονα νερά, κατάφυτη μέ πλατά-
νια.

37. Φαράγγι Μουρνιῶν. Ὠραῖο φαράγγι, 5 χλμ. ἀπὸ τὰ Χανιά, πού ὁδηγεῖ
ἀπὸ τὶς Μουρνιές στὰ χωριά Κεραμιά.

38. Ἁγία Βαρβάρα Μουρνιῶν. Στὸ νότιο ἄκρο τοῦ χωριοῦ, ὠραῖο φυσικὸ
πλάτωμα μέ πολλά νερά καὶ πυκνὴ βλάστηση.

39. Περιβόλια. Πλούσιο ἱστορικὸ χωριὸ. Στὸ ὑψηλότερό του σημεῖο, στὴν
θέση Μπουτσουνάρια, διαμορφωμένο πλάτωμα μέ πλατάνια, βενετικὴ
κρήνη καὶ ἀξιόλογη θέα στὸν κάμπο.

40. Φαράγγι Θερίσσου. Γοητευτικὸ φαράγγι ἀπ' ὅπου ἡ προσπέλασις στὸ ἱ-
στορικὸ χωριὸ τοῦ Θερίσσου σέ ἀπόσταση 17 χλμ. ἀπὸ τὰ Χανιά.

41. Φουρνές. Ὠραῖο, πλούσιο χωριὸ στὸ μέσο ἐνός ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους
πορτοκαλιῶνες τῆς Κρήτης. Ἀπὸ τοῦ Φουρνέ ἕνας δρόμος ὁδηγεῖ στὸ
γραφικὸ ὄρεινὸ χωριὸ Λάκκοι πού εἶναι ἡ κυρία πρόσβασις τοῦ ὄρο-
πεδίου τοῦ Ὀμαλοῦ καὶ τοῦ φαραγγιοῦ τῆς Σαμαριάς, καὶ ἄλλος στὸ
ἄλλο ἐπίσης γραφικὸ ὄρεινὸ χωριὸ Μεσικιά, τοποθετημένο σέ ἀξιόλο-
γο φυσικὸ περιβάλλον, μέ πλούσια βλάστηση, πλατάνια καὶ πορτοκαλ-
λιές.

42. Σιινές. Γραφικὸ χωριὸ, μέσα σέ μεγάλο πορτοκαλεῶνα.

43. Ἀλιμιανός. Ὠραῖο, πλούσιο χωριὸ, μέ φυσικά καὶ καλλιτεχνικά ἀξιο-
θέατα, μέσα στὸν μεγάλο πορτοκαλεῶνα τοῦ κάμπου τῶν Χανίων.

Στὴν ἀνάλυση τῶν στοιχείων φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος θά πρέπει νά ἀναφερ-
θοῦν τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ κυνήγι πού ὑπάρχει ἄφθονο σέ πολλά μέρη τῆς περιοχῆς καὶ

Τὰ χειμερινὰ σπόρ (σικί κλπ.) πού εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθοῦν στὰ
Λευιὰ Ὀρη.

Ἡ ἱστιοπλοΐα πού εἶναι δυνατόν νά ἀναπτυχθεῖ στὸν ὄρμο Σούδας.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, ἀκολουθεῖ κατάλογος τῶν περιοχῶν φυσικοῦ κάλλους:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

(Οί αριθμοί αναφέρονται στο Σχ.3).

1. 'Αιτή και BELVEDERE Πλατανιά
2. 'Αιτή 'Αγίας Μαρίας
3. 'Αιτή 'Αγίων 'Αποστόλων
4. Κόλπος ΠΙΚΠΑ
5. 'Αιτή Μπαρουταποθηών
6. 'Αιτές πόλεως Χανίων (Νέα Χώρα, Κούμ-Καπί, Μπάνια Χαλέπας)
7. BELVEDERE Προφήτη 'Ηλία
8. Όρμος 'Αγίου Νούφρη
9. 'Αιτή Καλαθά
10. Όρμος Τερσανά
11. Κόλπος Σταυροῦ
12. Σπήλαιο 'Αγίου 'Ιωάννου 'Ερημίτου ἢ Καθολικό
13. 'Αγίου Αύλακι
14. BELVEDERE στην θέση Καλύβα (Μονή Γκυβερνέτου)
15. Ποροφάραγγο
16. Χωρδάκι
17. BELVEDERE στις Βίγλες
18. 'Αιτή Μαραθιοῦ
19. Όρμισκος Λουτρακίου ἢ Τρυπαλιᾶς
20. Λίμνη
21. Βόθωνας
22. BELVEDERE στο Μόντε Βάρδια
23. BELVEDERE 'Αγίου 'Ιωάννου
24. 'Αιτή Βλιτέ
25. BELVEDERE στο χωριό Μαλάξα
26. BELVEDERE στο χωριό "Απτερα
27. BELVEDERE στο φρούριο Παλαιόαστρο
28. 'Αιτή χωριοῦ Καλύβες, Κυανή 'Αιτή
29. BELVEDERE στο ὕψωμα Κάστελλος (Καλύβια)
30. 'Αιτή Κερά
31. 'Αιτή χωριοῦ 'Αλμυρός
32. Πλάγια
33. Κόκκινο Χωριό
34. BELVEDERE στο ἀκρωτήριο Δρέπανος
35. 'Αρμένοι
36. Στύλος
37. Φαράγγι Ν τοῦ χωριοῦ Μουρνιές
38. 'Αγία Βαρβάρα: πλάτωμα στις Μουρνιές
39. BELVEDERE στα Μπουτσουνάρια: πλάτωμα στα Περιβόλια
40. Φαράγγι Θερίσσου
41. Φουρνές
42. Σκινές
43. 'Αλικιανός

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Ἡ ὕπαρξις ἀρχαιοτήτων ἀποτελεῖ σημαντικὸ στοιχεῖο ἔλξεως τουριστῶν, ἀνάλογο βέβαια πρὸς τὸν βαθμὸ σπουδαιότητος καὶ μοναδικότητός τους ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν κατάστασιν στὴν ὁποία βρίσκονται ἀφ' ἑτέρου.

Ἐκτός ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν μνημείων τὰ ὁποῖα λόγω ἐξαιρετικῆς σημασίας μποροῦν ἀπὸ μόνα τους νὰ ἀποτελέσουν πόλους ἔλξεως τουριστῶν ὅπως ἡ Κνωσός, ὑπάρχει καὶ ἡ κατηγορία ἀρχαιοτήτων καὶ μνημείων πού ἀπευθύνονται σὲ περιορισμένον ἀριθμὸν εἰδικῶν.

Ἡ δυνατότης τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἡ θέσις τοῦ μνημείου ὡς πρὸς τὰ σημεῖα διελεύσεως ἢ παραμονῆς τουριστῶν.

Τὰ μνημεῖα ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς περιοχῆς μελέτης διακρίνονται σὲ προϊστορικά, μινωικά, κλασσικά, ἑλληνιστικά, ρωμαϊκά(1).

Ἡ θέσις τους σημειώνεται στὸ Σχ. 4.

Κατάλοιπα τῆς προϊστορικῆς περιόδου, ἐκτός τῆς πόλεως τῶν Χανίων, βρέθησαν σὲ σπήλαια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ σπουδαιότερα εἶναι:

2. Σπήλαιο Κερᾶς Σπηλιώτισσας (Χωριὸ Βρύσες)

13. Σπήλαιο Λερά (Σταυρός-Ἀκρωτήρι)

19. Κουμαρόσπηλιο (κοντὰ στὴν Ἀγία Τριάδα-Ἀκρωτήρι)

33. Σπήλαιο Πλατυβόλας στὴν θέση Κοράνια (χωριὸ Σκουραχλάδα)

Ἀπὸ τὰ μνημεῖα τῶν περιόδων τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ, τὰ σημαντικώτερα βρέθησαν μέσα στὴν πόλιν τῶν Χανίων.

5. Καστέλλι. Οἱ ἀνασκαφικὲς ἐρευνες δὲν ἔχουν ἀκόμη ὀλοκληρωθεῖ.

Ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴν περιοχὴ μινωικὰ μνημεῖα βρέθησαν στίς θέσεις:

28. Στερνάκι

29. Ἀζωιρές

32. Σαμονᾶς

33. Σπήλαιο Πλατυβόλας

Ἀπὸ εὐρήματα κλασσικῆς περιόδου, τὰ σημαντικώτερα βρέθησαν στὴν πόλιν τῶν Χανίων.

27. Ἀπτερα. Ἑλληνικὴ πόλις, ἀπὸ τὰ πιὸ ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς περιόδου αὐτῆς σὲ ὀλόκληρην τὴν Κρήτην. Ἀποτελεῖ σημαντικὸ τουριστικὸ στοιχεῖο τὸ ὁποῖο ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν ὡραία θέαν πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σούδας.

Τὰ μνημεῖα ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς περιόδου παρουσιάζουν μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Ἀνασκαφές ἀπέδειξαν ὅτι πολλὰ σπήλαια χρησιμοποιήθησαν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτούς.

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

16. Ἀχυρόσπηλιο (Στρογγυλό Κεφάλι-Ἀκρωτήρι)
18. Σπήλαιο Παναγιᾶς (Στρογγυλό Κεφάλι-Ἀκρωτήρι)
20. Σπήλαιο Ἀγίου Παύλου ἢ Φονές
24. Μινῶα. Σημαντική Ρωμαϊκή πόλις. Ἡ εἰκόνα πού παρουσιάζει σήμερα εἶναι ἀτελής, γιατί τό τμήμα πού ἔχει ἀνασκαφῆ ἀποτελεῖ μικρό μόνο μέρος τῆς πόλεως ἢ ὁποῖα κατελάμβανε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς κοιλάδος.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ⁽¹⁾

Περιλαμβάνονται τά κατάλοιπα τῆς βυζαντινῆς, βενετικῆς καί τουρκικῆς περιόδου καθώς καί μνημεῖα τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ἱστορίας πού ἐνδιαφέρουν κυρίως τούς ἐντοπίους ἐπισιέπτες.

Στήν συνέχεια ἔχουν ἐπιλεγῆ τά μνημεῖα τά ὁποῖα κατέχουν σημαντική θέση ὄχι μόνο στήν περιοχή μελέτης ἀλλά καί σέ ὁλόκληρη τήν Κρήτη⁽²⁾

3. Πύργος DA MOLIN (Ἀλικιανός). Ὑπολείμματα βενετικῆς ἐπαύλεως συνδεδεμένης μέ τήν λαϊκή κρητική παράδοση.
4. Ἅγιος Γεώργιος (Ἀλικιανός). Βυζαντινός σταυρικὸς μικρὸς ναός.
5. Ἀη-Κυργιάννης (Ἀλικιανός). Ἀπό τούς ἀξιολογώτερους ναούς τῆς Κρήτης γιά τήν ἀρχιτεκτονική καί ζωγραφική του. Ἀνήκει στόν 14ο αἰῶνα.
6. Ἐπισκοπή (Ἀγιά). Μεγάλη μεσοβυζαντινὴ βασιλική ἀπό τά σπάνια μνημεῖα τοῦ εἴδους. Σώζονται οἱ τοῖχοι σέ ἀρκετό ὕψος.
11. Νησίς Ἀγίων Θεοδώρων. Βενετικό φρούριο.
13. 14. 15. Χανιά. Ἡ πόλις τῶν Χανίων ἀποτελεῖ ἀξιόλογο στοιχεῖο τουριστικῆς ἐλξέως, μοναδικό γιά ἀστικό συγκρότημα. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔχουν οἱ συνοικίες τοῦ Τοπ-Χανᾶ καί Σπλάντζια μέ σπίτια βενετικῆς καί τουρκικῆς περιόδου, ἡ περιοχή τοῦ παλαιοῦ βενετικοῦ λιμανιοῦ καί τό Καστέλλι, ὅπου ὑπάρχουν κατάλοιπα τοῦ πρώτου βενετικοῦ τείχους καί βενετικῶν ἀρχοντικῶν.
17. Προφήτης Ἡλίας (Ἀκρωτήρι). Τάφος Ἐλευθερίου καί Σοφοκλῆ Βενιζέλου.
21. Μονή Καθολικοῦ (Φωτ. 8). Ἀξιόλογο μνημεῖο στό βάθος μεγαλοπρεποῦς ἄγριου φαραγγιοῦ. Εἴκοσι λεπτά κατάβασις ἀπό τήν Μονή Γιουβερνέτου. Ἀνήκει πιθανῶς στόν 16ο αἰῶνα. Ἡ ἐκκλησία εἶναι λαξευμένη στό σπήλαιο, αὐλή τοῦ μοναστηριοῦ εἶναι ἡ μεγάλη λίθινη γέφυρα μήκους 50 μ. καί ὕψους 30 μ. ἐπάνω ἀπό τόν χείμαρρο τοῦ φαραγγιοῦ. Στήν εἴσοδο τοῦ μοναστηριοῦ ὀδηγοῦν 123 σκαλιά σκαλισμένα στόν βράχο. Παραπλευρῶς εἶναι τό περίφημο σπήλαιο τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου καί στήν ἀπέναντι πλευρά τοῦ φαραγγιοῦ δύο μοναχικά κελλιά.
22. Μονή Γιουβερνέτου. Βρίσκεται σέ ὕψηλὴ τοποθεσία, μισή ὥρα ἀνάβαση ἀπό τήν Μονή Ἀγίας Τριάδος. Ἡ μονή ἔχει φρουριακή ἐμφάνιση, καί πενήντα κελλιά σέ δύο ὀρόφους. Ὁ ναός ἔχει μνημειακή πρόσοψη μέ ἐντονη ἰταλική ἐπίδραση. Χαρακτηριστικῆς εἶναι οἱ μορφάζουσες μάσκες στήν βάση τῶν κιόνων τῆς προσόψεως. (Φωτ. 8).

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ.

(2) Ἡ ἀρίθμηση ἀναφέρεται στό Σχ. 5, καί Φωτ. 8, 9, 10, 11, 12, 13.

23. Μονή 'Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων. Από τὰ σπουδαιότερα μνημεῖα τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Βρίσκεται σέ ωραία τοποθεσία, σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τήν πόλη τῶν Χανίων καί λειτουργεῖ σήμερα σάν ἱερατική σχολή. Ἡ προσπέλασις καί ἡ εἴσοδος τῆς μονῆς εἶναι ἐντυπωσιακή. Ἐκκλησία ἐπιβλητική μεγάλου μεγέθους μέ πολύ ἀξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο. (Φωτ.8).
27. Βενετικό φρούριο νήσου Σούδας. Τό πρῶτο ἔργο τῶν Βενετῶν γιά τήν ὀχύρωση τοῦ λιμένος Σούδας χρονολογεῖται στίς ἀρχές τοῦ 15ου αἰῶνα καί διατηρεῖται σέ καλή κατάσταση.
33. Μονή 'Αγίου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ (Κορακιές). Μονή καλογραιῶν, πολύ φροντισμένη. Οἱ καλόγρηες κατασκευάζουν περίφημες δαντέλλες καί κεντήματα. (Φωτ.8).
34. Συμμαχικό νεκροταφεῖο. Νεκροταφεῖο πεσόντων Ἀγγλῶν καί Νεοζηλανδῶν κατά τήν μάχη τῆς Κρήτης, στόν μυχό τοῦ ὄρμου Σούδας.
37. Φρούριο Ἰτζεδίν ἢ Ποδομοῦρι. Τουρκοτικό φρούριο, σέ πολύ καλή κατάσταση, χρησιμοποιεῖται σήμερα σάν φυλακή. Θέα πανοραμική στόν ὄρμο Σούδας καί τὰ γύρω τοπία. (Φωτ.10).
38. Παλαιόαστρο. Τουρκοτικό φρούριο σέ πολύ ωραία θέση, δεσπόζει τῆς Σούδας καί τῆς ὑπόλοιπης γύρω περιοχῆς. Εἶναι κτισμένο στό ἄκρο περιβόλου τῶν τειχῶν τῶν Ἀπτέρων.
39. Μονή Χρυσοπηγῆς ἢ Ζωοδόχου Πηγῆς Χαρτοφύλακος. Μεγάλη βενετική μονή σέ ἀπόσταση 3 χλμ. ἀπό Χανιά, λειτουργεῖ σήμερα σάν ὄρφανοτροφεῖο. (Φωτ.10).
52. Οἰκία Ἐλευθερίου Βενιζέλου (Μουρνιές)
Ἐντός ἀπό τὰ προηγούμενα, στήν περιοχή ὑπάρχουν ἐπίσης λιγώτερο ἐντυπωσιακά στοιχεῖα, ἀξιόλογα ὅμως ἀπό ἀπόψεως συμπληρώσεως καί ἐμπλουτισμοῦ τῶν τουριστικῶν κυκλωμάτων. Πολλά ἔχουν δυνατότητα συντηρήσεως καί χρησιμοποιοῦσεως σάν ἐγκαταστάσεις τουριστῶν. Ἀπό αὐτά ξεχωρίζουν:
7. Ναός Μιχαήλ Γαβριήλ Ἀρχαγγέλων (Κιρτομάδο). Μικρή βυζαντινή ἐκκλησία, κτισμένη στό ὑψηλότερο σημεῖο τοῦ χωριοῦ σέ κατάφυτη τοποθεσία.
20. Μοναστήρι Ἁγίου Παύλου (Νερόκλαμος), κοντά στόν Σταυρό στό Ἀκρωτήρι. Ἀρκετά ἐρειπωμένο σήμερα μπορεῖ εὐκολά νά μετατραπεῖ σέ ξενῶνα νεότητος (YOUTH HOSTEL).
28. Βενετική ἔπαυλις (Στέρνες). Μεγάλη ἔπαυλις μέ ἐκτεταμένους βοηθητικούς χώρους στήν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ. Ἔχει ωραία θέση στόν ὄρμο Σούδας. Μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ ξενῶνα.
30. Μετόχι Ἁγίου Δημητρίου (Στέρνες). Σέ ωραία τοποθεσία Β τοῦ χωριοῦ, ὑποστατικό μέ ωραίους χώρους, ἀλύες, σταύλους, ἀποθήκες καί μικρό παρεκκλήσι σέ καλή κατάσταση. Κατάλληλο γιά YOUTH HOSTEL.
31. Μονή Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος (Γιαλαγιάδω). Ἐνδιαφέρουσα μονή στό Ἀκρωτήρι. Διαθετεῖ ωραία ἐσωτερική αὐλή πού περιβάλλεται ἀπό καμαροσιέπαστη στοά. Κατάλληλη γιά YOUTH HOSTEL. (Φωτ.10).
35. Ἐκκλησία Παναγίας (Τσικαλαριά). Ἀνήκει στόν τύπο τῆς μονότρουλης, τρίκογχης μονόκλιτης ἐκκλησίας χωρίς νάρθηκα καί παρεκκλήσια.
39. Μονή Ἁγίου Ἰωάννου Πάτμου. Ὁραῖο μικρό κτῖσμα στήν ἀρχαιολογική περιοχή τῶν Ἀπτέρων. Τό διόροφο τμήμα τῶν κελλιῶν καί ἡ ἐκκλησία εἶναι σέ καλή κατάσταση. Ἀπό τὰ ὑπόλοιπα ἰσόγεια δωμάτια λεί-

πει ή στέγη.

43. Γαβαλοχώρι. 'Ιστορικά πλούσιο χωριό μέ αρκετά βενετικά κατάλοιπα από τά όποια τό σπουδαιότερο είναι τά βενετικά λιοτρίβια. Δίχωρο μεγάλο κτίσμα μέ παλαιά μηχανήματα.
44. Παναγία Μοναστήρα (Στύλος). Μεσοβυζαντινή έκκλησία μέσα στον κάμπο.
45. Ναός 'Αγίου 'Ιωάννου (Στύλος). Μικρή διμερής βυζαντινή έκκλησία. Ο ένας χώρος έχει γίνει αύλή. Σώζονται ελάχιστα υπολείμματα του τοιχογραφικού του διακόσμου.
46. Φραγκομοναστήρα (Κατοχώρι). 'Ελληνολατινική έκκλησία, αποτελείται από δύο ξεχωριστά κτίσματα μέ αναγεννησιακή πρόσοψη μέ πύρινα σκαλιστά περιθυρώματα.
48. Μονή 'Αγίου Γεωργίου (Νεροκούρου). Μεγάλο μοναστήρι μέσα σε κατάφυτη περιοχή μέ πολλά κελιά σε αρκετά καλή κατάσταση, καί στο κέντρο της αύλης ώραία μονόκλιτη έκκλησία. (Φωτ.10).
50. 'Αγία Μονή (Μουρνιές). 'Εξάρτημα της Μεγίστης Λαύρας. Διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. έκτός από τό διόροφο τμήμα της είσόδου πού λείπει ή στέγη. Τά κελιά καταλήγουν σε ταράτσα μέ θέα στον κατάφυτο κάμπο μέ έληές.
51. Μονή 'Αγίου 'Ελευθερίου (Μουρνιές). Μοναστήρι του 17ου αιώνα μέ αξιόλογο καθολικό σε πολύ καλή κατάσταση. Σε μέτρια κατάσταση σώζονται οι καμαροσκέπαστες αποθήκες στην βορειοανατολική πλευρά, τό έλαιοτριβεύο στην βορειοδυτική καί τά ανακαινισμένα κελιά στην νότια.
62. Βυζαντινό φρούριο-Κάστελλος (Βαρύπτερο). ΝΑ του χωριού, επάνω σε ύψωμα σώζονται τά υπολείμματα του ισχυρού τείχους πού οχύρωνε τον λόφο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Τά ήθη καί έθιμα της Νήσου παραμένουν αναλλοίωτα μόνο στις όρεινές περιοχές. Οι κρητικές ένδυμασίες είναι ώραϊες, αλλά ή χρήση τους τά τελευταία χρόνια έχει περιορισθεϊ. Στις πεδινές περιοχές καί ιδίως στις πόλεις συναντιέται μέ διάφορες παραλλαγές, ή χανιώτικη ένδυμασία.

'Από τά τραγούδια, τά ριζίτινα (πού αποτελούν μοναδικά μεσαιωνικά κατάλοιπα), είναι αποκλειστικό δημιούργημα του Νομού Χανίων καί είναι σχεδόν άγνωστα στις υπόλοιπες περιοχές.

Οι κρητικοί λαϊκοί χοροί είναι διεθνώς γνωστοί καί μπορούν να αποτελέσουν ένα από τά πιο έκμεταλλεύσιμα τουριστινώς λαογραφικά στοιχεία της Νήσου.

Οι περισσότερες έορταστικές εκδηλώσεις είναι θρησκευτικά πανηγύρια πού αποτελούν την κυριώτερη ψυχαγωγία των κατοίκων της υπαίθρου.

Ναυτιικές έορτές τέλοϋνται στα Χανιά από 1-31 Αύγουστου.

Στό χωριό Σκινές την πρώτη εβδομάδα μετά τό Πάσχα οργανώνεται άγροτική έορτή, ή 'Εορτή του Πορτοκαλλιού.

Τό λαογραφικό ένδιαφέρον της περιοχής συγκεντρώνεται κυρίως στην λαϊκή αρχιτεκτονική καί τέχνη. Η πόλις των Χανίων είναι κέντρο πα-

ραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης και χειροτεχνημάτων. Βιοτεχνίες κατασκευάζουν είδη ξυλογλυπτικής (σκαλιστά έπιπλα, τέμπλα), κεραμικής, μαχαιροποιίας, επίσης κρητικά μουσικά όργανα και ύφαντά. Στην Εύρύτερα Περιοχή, κέντρα, παραγωγής δαντελλών (κοπανέλι) και κεντημάτων είναι ή Μονή Καλογραιών 'Αγίου 'Ιωάννου Βαπτιστοῦ (Κορακιές), τό Γαβαλοχώρι και ή Τσιναλαριά.

Στίς φυλακές τοῦ χωριοῦ Ποδομοῦρι κατασκευάζονται είδη καλαθοπλεκτικής και μικροαντικείμενα ξυλογλυπτικής.

Μέ τήν προβλεπομένη ανάπτυξη τοῦ τουρισμοῦ, ή πώλησις ειδών λαϊκής τέχνης θά μπορούσε νά ἀποβεῖ σημαντική πηγή ἐσόδων γιά τίς περιοχές τῆς ἐνδοχώρας πού θά ὀφεληθοῦν λιγώτερο ἀπό τήν ἄφιξη και παραμονή τῶν τουριστῶν.

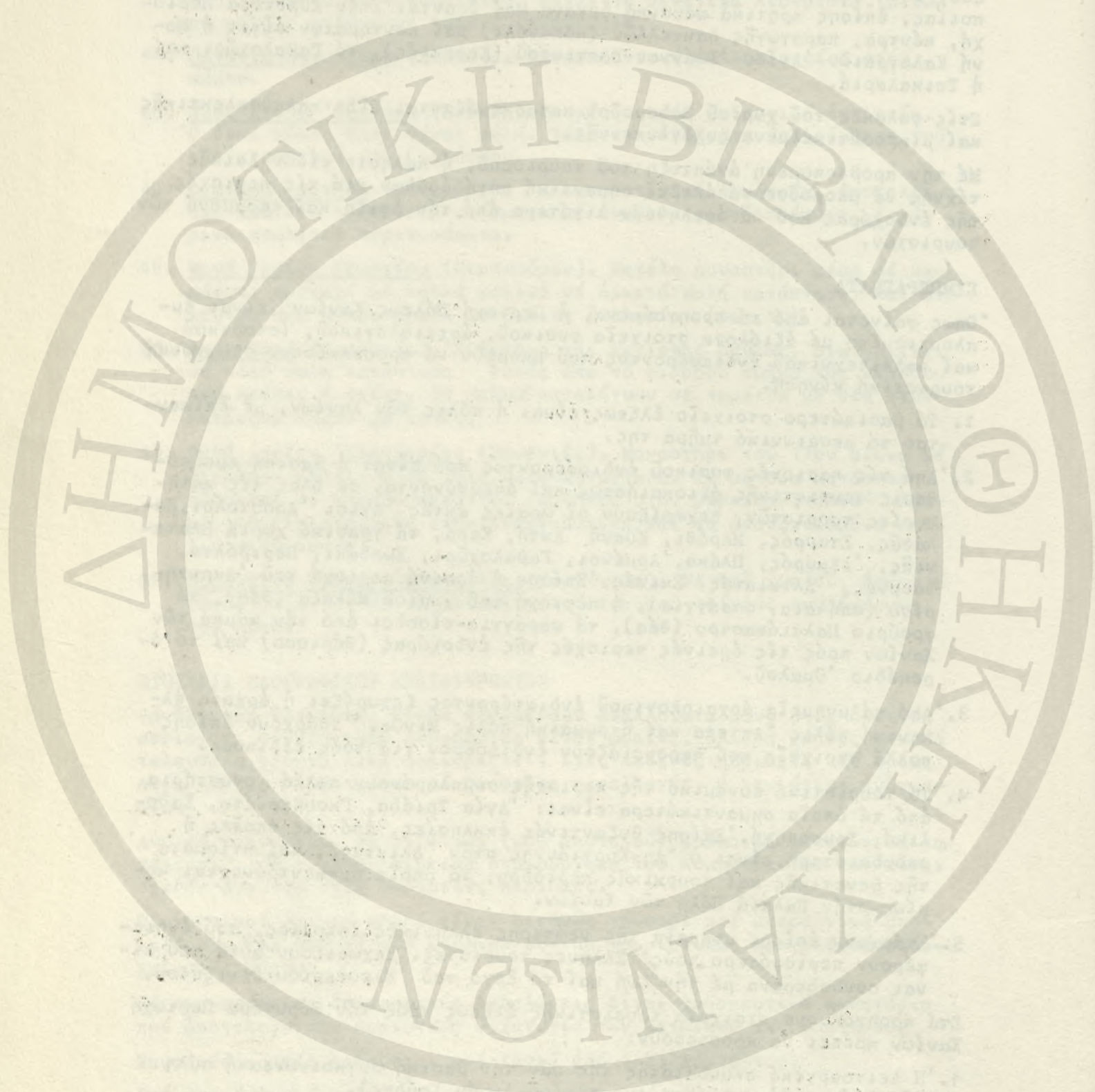
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως φαίνεται ἀπό τά προηγούμενα, ή Περιοχή Πόλεως Χανίων είναι ἐμπλουτισμένη μέ ἀξιόλογα στοιχεῖα φυσικοῦ, ἀρχαιολογικοῦ, ιστορικοῦ και καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος πού μποροῦν νά προσελκύσουν σημαντική τουριστική κίνηση.

1. Τό βασικώτερο στοιχεῖο ἔλξεως είναι ή πόλις τῶν Χανίων, μέ ἐπίκεντρο τό μεσαιωνικό τμήμα της.
2. Ἀπό τίς περιοχές φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος πού είναι ή βασική προῦπόθεσις τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως και ἀπευθύνονται σέ ὅλες τίς κατηγορίες τουριστῶν, ξεχωρίζουν οἱ ὠραῖες ἀντές "Ἅγιοι Ἀπόστολοι, Καλαθάς, Σταυρός, Μαραθί, Κυανῆ Ἀιτή, Κερά, τά γραφικά χωριά Πλατανιάς, Ἀλμυρός, Πλάνα, Ἀρμένιοι, Γαβαλοχώρι, Χωρδάκι, Περιβόλια, Φουρνές, Ἀλικιανός, Σκινές. Ἐπίσης ή ὄρεινή περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου (σπήλαια, φαράγγια), ή περιοχή τοῦ χωριοῦ Μαλάξα (θέα), τό φρούριο Παλαιόκαστρο (θέα), τά φαράγγια-εἰσοδοί ἀπό τόν κάμπο τῶν Χανίων πρός τίς ὄρεινές περιοχές τῆς ἐνδοχώρας (Θέρισσο) και τό ὀροπέδιο Ὁμαλοῦ.
3. Ἀπό τά μνημεῖα ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος ξεχωρίζει ή ἀρχαία ἑλληνική πόλις Ἄπτερα και ή ρωμαϊκή πόλις Μινώα. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλά στοιχεῖα πού παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον γιά τούς εἰδικούς.
4. Τό τουριστικό δυναμικό τῆς περιοχῆς συμπληρώνουν πολλά μοναστήρια ἀπό τά ὁποῖα σημαντικώτερα είναι: Ἅγία Τριάδα, Γκουβερνέτο, Καθολικό, Χρυσοπηγή. Ἐπίσης βυζαντινές ἐκκλησίες, ἀπό τίς ὁποῖες ή σπουδαιότερη είναι ὁ Ἄη-Κυργιάννης στόν Ἀλικιανό, και κτίσματα τῆς βενετικῆς και τουρκικῆς περιόδου, τά ὁποῖα συγκεντρώνονται κυρίως στήν Παλαιά Πόλη τῶν Χανίων.
5. Ὑπάρχουν ἐπίσης μνημεῖα τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ιστορίας, πού ἐνδιαφέρουν περισσότερο τούς Ἕλληνες τουρίστες. Ξεχωρίζουν αὐτά πού είναι συνδεδεμένα μέ τήν ζωή και τό ἔργο τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Στά προηγούμενα στοιχεῖα τουριστικῆς ἔλξεως πρός τήν Εύρύτερα Περιοχή Χανίων πρέπει νά προστεθοῦν:

1. Ἡ λειτουργική σπουδαιότης της σάν τήν βασική συγκοινωνιακή πύλη τῆς Κρήτης (ἀεροδρόμιο Ἀκρωτηρίου-Λιμὴν Σούδας).
Πλήν τοῦ συγκοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ της, ή ἀκραία τοποθέτησίς της, ὡς πρός τήν ὑπόλοιπη Κρήτη, τήν καθιστά τό φυσικό σημεῖο εἰσόδου τῶν τουριστῶν πού ἐπιθυμοῦν νά τήν περιηγηθοῦν (τήν Κρήτη).
2. Ἡ γειτνίασις ἄλλων τουριστικῶν ζωνῶν (βλέπε Σχ. 1).

ΑΙΥ. ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Γιά νά γίνει δυνατός ό άκριβής καθορισμός του είδους τών έγκαταστάσεων πού άπαιτούνται για τήν περιοχή, αναλύεται στό σημείο αυτό τό είδος του τουρισμού πού ύπάρχει ή πού είναι δυνατόν νά αναπτυχθεί.

Τά Χανιά συγκεντρώνουν διάφορες κατηγορίες τουριστών-έπισκεπτών, μέ σημαντικώτερες τίς ακόλουθες:

1. Ξένους χαμηλών εισοδημάτων πού επισκέπτονται τά Χανιά όλες τίς έποχές του έτους και παραμένουν για χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα του μηνός. Ή κατηγορία αυτή συγκεντρώνει συνήθως καλλιτέχνες, συγγραφείς, σπουδαστές και έχει ιδιαίτερα μεγάλες δυνατότητες αύξησης.
2. Ξένους και Έλληνες μέσων - χαμηλών εισοδημάτων, πού παραμένουν στην πόλη από 5-15 μέρες κατά τήν θερινή περίοδο.
3. Ξένους και Έλληνες ύψηλών εισοδημάτων πού επισκέπτονται τήν πόλη 2-3 μέρες κατά τήν θερινή περίοδο και πού θά επανήρχοντο ή θά παρέτειναν τήν παραμονή τους αν υπήρχαν οί κατάλληλες έγκαταστάσεις, κατά προτίμηση έξω από τήν έκταση τής πόλεως.
4. Έλληνικές οίκογένειες Χανιωτών μέσων-ύψηλών εισοδημάτων, πού κατοικούν στην Αθήνα και επιθυμούν νά παραθερίσουν στα Χανιά όλοκληρη τήν θερινή περίοδο τών σχολικών διακοπών. Ή κατηγορία αυτή έχει μεγάλα περιθώρια αύξησης εφ' όσον ύπάρξουν οί κατάλληλες έγκαταστάσεις, και αποτελεί σοβαρό τουριστικό πόρο.
5. Ξένους χαμηλών-μέσων εισοδημάτων, πού επιθυμούν νά παραθερίσουν στα Χανιά όλοκληρη τήν θερινή περίοδο.
6. Έλληνες και ξένους ανεξαρτήτως εισοδήματος πού επισκέπτονται τήν Κρήτη κατά τήν έποχή του Πάσχα και σε μικρότερη έκταση κατά τήν περίοδο τών Χριστουγέννων.
7. Αυτόκινητιστές-τουρίστες, περαστικούς από τον λιμένα τής Σούδας, πού θά παρέμεναν στην περιοχή Χανίων 2-3 μέρες, αν υπήρχαν οί κατάλληλες έγκαταστάσεις.

Ή φύσις τής περιοχής και οί κλιματικές συνθήκες της, εφ' όσον ύπάρξουν οί κατάλληλες προϋποθέσεις, είναι δυνατόν νά προσελκύσουν ομάδες τουριστών κατά τό μεγαλύτερο μέρος του έτους. Αυτόι μπορεί νά είναι τουρίστες όλων τών εισοδηματιών κατηγοριών, μέ άπαιτήσεις από άπόψεως έγκαταστάσεων πού θά κυμαίνονται από τά πολυτελή BUNGALOWS έως τά απλά CAMPINGS, τουριστικά χωριά ή YOUTH HOSTELS.

Έξαιρετικά μεγάλες δυνατότητες ύπάρχουν για τήν προσέλκυση καλλιτεχνών και τήν δημιουργία ARTISTS COLONY, όπως συμβαίνει σε άλλες περιοχές τής χώρας (π.χ. Ύδρα, Μύκονος). Αυτό έν συνεχεία αποτελεί δυναμικό για τήν προσέλκυση ακόμα μεγαλύτερου τουριστικού κύματος.

Επίσης ύπάρχουν οί προϋποθέσεις για τήν προσέλκυση φυσιολατρικών ομάδων, πεζοπόρων, χιονοδρόμων κ.λ.π.

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ή δημιουργία τών άπαραιτήτων έγκαταστάσεων άμέσου εξυπηρέτησεως τών τουριστών αποτελεί τήν βασικώτερη προϋπόθεση τής τουριστικής ανάπτυξεως τής περιοχής.

Ἡ ὕπαρξις φυσικῶν καλλονῶν, μνημείων καὶ ἀξιοθεάτων δέν ἐπαρκεῖ γιά νά προσελκύσει μεγάλο ἀριθμό τουριστῶν, ἐφ' ὅσον λείπουν οἱ ἀπαραίτητες ἐγκαταστάσεις διανυτερεύσεως, διαμονῆς καὶ ψυχαγωγίας, καθώσκιαι ἢ κατάλληλη ὀργάνωσις γιά τήν παροχή ὑπηρεσιῶν.

Στήν ἀνάλυση πού ἀκολουθεῖ παρουσιάζονται τά εἶδη τῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων σύμφωνα μέ τόν σκοπό τόν ὁποῖο πρόκειται νά ἐξυπηρετήσουν, σέ συνδυασμό μέ τήν κατηγορία τουριστῶν στήν ὁποία ἀπευθύνονται. Γιά κάθε κατηγορία ἐγκαταστάσεων καθορίζεται τό ἀντίστοιχο κτιριολογικό πρόγραμμα, σέ συσχετισμό μέ τόν ἀπαιτούμενο οἰκοπεδικό χῶρο καὶ τίς προυποθέσεις γιά τήν γεωγραφική κατανομή της.

Ἡ ἀνάλυσις αὐτή δέν ἔχει θέση προγράμματος τουριστικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς περιοχῆς, τό ὁποῖο εἶναι ἔξω ἀπό τά περιορισμένα ὄρια τῆς μελέτης.

Ἐγκαταστάσεις διανυτερεύσεως

1. Ξενοδοχεῖα

Συνήθεις ξενοδοχειακές ἐγκαταστάσεις χρειάζονται κυρίως μέσα στά πολεοδομικά συγκροτήματα. Τά ὑπάρχοντα ξενοδοχεῖα στά Χανιά ἐκτός ἀπό τό Ξενία, εἶναι παλαιά καὶ προσφέρουν πλημμελεῖς ὑπηρεσίες.

Εἶναι σιόπιμο νά προβλεφθεῖ ἡ ἀνέγερσις ξενοδοχειακῶν ἐγκαταστάσεων Α καὶ Β κατηγορίας. Αὐτό θά προσελκύσει τούς περαστικούς τουρίστες νά παραμείνουν διάστημα 2-3 ἡμερῶν στήν πόλη. Πυρῆνα γιά τήν ἀνέγερση τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν θά πρέπει νά ἀποτελέσουν τά διατηρούμενα ἀρχοντικά τῆς Παλαιᾶς Πόλεως (1).

2. Ξενῶνες - YOUTH HOSTELS

Οἱ τουρίστες χαμηλοτέρου εἰσοδήματος, πού ἐπιθυμοῦν νά γνωρίσουν πολλούς τόπους, προτιμοῦν νά παραμείνουν σέ ξενῶνες ἢ YOUTH HOSTELS. Γιά τόν σκοπό αὐτό ἀπαιτοῦνται ἄνετα, ἀπλᾶ κτίσματα, ἐξοπλισμένα μέ στοιχειώδεις ἀλλά σύγχρονες ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς.

Ἐφ' ὅσον ὀργανωθοῦν, κατάλληλα γιά ἀνάλογες ἐγκαταστάσεις εἶναι τά διάφορα μεγάλα κτίσματα τῆς Παλαιᾶς Πόλεως Χανίων, βενετικές ἐπαύλεις καὶ μοναστηριακά κτίσματα τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς.

3. Δωμάτια σέ σπίτια

Κατηγορία τουριστῶν χαμηλοτέρου εἰσοδήματος, κυρίως σπουδαστές καὶ νέοι καλλιτέχνες, προτιμοῦν νά παραμείνουν σέ σπίτια ἐντοπίων πού παρέχουν ἐκτός ἀπό στέγη, ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς καὶ στοιχειώδη ἐξυπηρέτηση.

Γιά τήν δημιουργία τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν θά πρέπει νά ἐπιλεγθοῦν παλαιά σπίτια στήν πόλη τῶν Χανίων καὶ σέ χωριά πού βρίσκονται κοντά στήν θάλασσα ἢ σέ ἀξιόλογες περιοχές τῆς ἐνδοχώρας. Μέ ἐπιχορήγηση τῆς τάξεως τῶν 30.000 δρχ. σπίτι εἶναι δυνατόν νά δημιουργηθοῦν οἱ προυποθέσεις γιά ἄνετη διαμονή.

4. Αὐτόνομα τουριστικά συγκροτήματα

Οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτές ἀπευθύνονται στούς τουρίστες πού ταξιδεύουν κατά μεγάλες ὁμάδες (CHARTER, διάφορα CLUBS, Σχολές κλπ.). Γι' αὐτό ἡ δυναμικότης τους θά πρέπει νά εἶναι τουλάχιστον τῆς τάξεως τῶν 500 κλινῶν. Μικρότερες ἐγκαταστάσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀντιοικονομικῆς.

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε Πολεοδομική Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χανίων, ΜΕΡΟΣ Β, ΒVII. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ.

Τά αυτόνομα τουριστικά συγκροτήματα δέν απευθύνονται σέ μία μόνο εισοδηματική τάξη τουριστών (στήν ύψηλότερη, ὅπως πιστεύεται σήμερα). Πρέπει νά καλύπτουν ὅλη τήν κλιμάκωση, ἀπό τά ύψηλότερα ὡς τά χαμηλότερα εισοδήματα. Οἱ διαφορές ἀναφέρονται κυρίως στόν βαθμό πολυτελείας τῶν ἐγκαταστάσεων καί τῶν ὑπηρεσιῶν πού προσφέρουν.

Οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτές εἶναι αὐτοτελεῖς καί ἀποσκοποῦν στήν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν πού παρουσιάζονται κατά τήν διάρκεια τῆς μακρᾶς παραμονῆς τῶν παραθεριστῶν.

Τό κτιριολογικό πρόγραμμα περιλαμβάνει:

Ξενοδοχεῖο ἢ BUNGALOWS ἢ μικρές κατοικίες τοῦ 1 ἢ 2 δωματίων
Πλήρες ἐστιατόριο μέ ζαχαροπλαστεῖο καί μπάρ
Κεντρικό γραφεῖο διαχειρίσεως

Ὁργανωμένη πλάζ

Ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις

Ἐγκαταστάσεις ψυχαγωγίας (κινηματογράφος, νυκτερινό κέντρο) καί
Καταστήματα (κουρεῖο, ταχυδρομεῖο, κατάστημα πωλήσεως εἰδῶν πρώτης
ἀνάγκης κλπ.)

Κατάλληλες θέσεις γιά τίς ἐγκαταστάσεις αὐτές εἶναι ἀμφιθεατρικές περιοχές μακριά ἀπό ὑπάρχοντες οἰκισμούς, κοντά στήν θάλασσα, ὅπου ὑπάρχουν ἀπέναντι κατάλληλες γιά ὀργανωμένες πλάζ. Δέν εἶναι σκόπιμο νά καταληφθοῦν οἱ καλύτερες ἀμμώδεις πλάζ τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖες πρέπει νά μείνουν κυρίως στήν ἐλεύθερη χρήση τοῦ κοινοῦ.

CAMPINGS

Ἀπευθύνονται κυρίως στούς αὐτοκινητιστές τουρίστες, τούς πεζοπορικούς ὁμίλους, καί ἐν γένει τίς ὁμάδες πού προτιμοῦν νά κατασκηνώσουν στό ὕπαιθρο καί ἐπιζητοῦν στοιχειώδεις ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς. Γιά τήν δημιουργία τους, ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ἡ ὑπαρξίς ἐπιπέδου, ἐλαφρῶς κενλιμένου ἢ κλιμακωτοῦ ἐδάφους.

Οἱ κτιριακές ἐγκαταστάσεις εἶναι στοιχειώδεις (W.C., Ντούς). Κυρίως χρειάζεται κηποτεχνική διαμόρφωσις τοῦ γηπέδου καί ἔργα ὑποδομῆς. Κατάλληλες εἶναι περιοχές φυσικοῦ κάλλους, κυρίως παραθαλάσσιες, οἱ ὁποῖες βρίσκονται κοντά σέ ὀδικές ἀρτηρίες.

CAMPINGS πρέπει νά προβλεφθοῦν ἐπίσης γιά τίς παιδικές ἐξοχές τῆς πόλεως.

Παραθεριστικές κατοικίες

Ἀπευθύνονται κυρίως στίς οἰκογένειες κατοίκων τῆς πόλεως τῶν Χανίων ἢ Χανιωτῶν πού ζοῦν στήν Ἀθήνα καί ἐπιθυμοῦν νά παραθερίσουν ὀλόκληρη τήν θερινή περίοδο ἔξω ἀπό τήν πόλη, κυρίως σέ παραθαλάσσια περιοχή. Αὕτη ἡ κατηγορία ἔχει μεγάλα περιθώρια ἀναπτύξεως.

Πρέπει νά γίνει πρόβλεψις γιά τήν ὀργανωμένη κατασκευή τῶν παραθεριστικῶν κατοικιῶν, ὥστε ἐκτός τῶν ἄλλων νά ἀποφευχθεῖ ἡ καταστροφή ἀξιολόγων φυσικῶν περιοχῶν. Ἐκτός ἀπό τίς κατοικίες πρέπει νά προβλεφθοῦν κοινόχρηστοι χώροι καί ἐγκαταστάσεις (καταστήματα, παιδικές χαρές, ἀθλοπαιδιές, ζαχαροπλαστεῖα, καφενεῖα).

Κατάλληλες γιά τόν σκοπό αὐτό εἶναι ἐπικλινεῖς περιοχές μέ εὐνοϊκές κλιματικές συνθῆκες, θέα, κυρίως κοντά σέ ἀμμώδεις παραλίες.

Τουριστικό χωριό

Εἶναι ἰδιόμορφη ἐγκατάστασις πού βασίζεται σέ ὑπάρχοντα χωριά, ἀξιό-

λογα από άποψη φυσικοῦ περιβάλλοντος καί στοιχείων καλλιτεχνικοῦ ενδιαφέροντος, πού ἔχουν σχεδόν ἐγκαταλειφθεῖ από τούς κατοίκους τους, ὅπως εἶναι στήν περιοχή μελέτης ὁ Πλατανιαῶς. Παρόμοια χωριά εἶναι κατ'ἀλληλα γιά παροικία καλλιτεχνῶν (ARTISTS COLONY), ἐφ'ὅσον ἐξυγιανθοῦν καί ἀποκτήσουν στοιχειώδεις ανέσεις καί κοινόχρηστες ἐγκαταστάσεις.

Διάφορες ἐγκαταστάσεις ψυχαγωγίας

1. Τουριστικό περίπτερο

Τό πρόγραμμα τοῦ τουριστικοῦ περιπτέρου ποιιῖλλει ἀνάλογα μέ τήν θέση ὅπου θά τοποθετηθεῖ. Βασικά εἶναι κτίριο πού διαθέτει στοιχειώδεις ἐστιατόριο, ζαχαροπλαστεῖο, μπάρ, γραφεῖο πληροφοριῶν καί κατάστημα πώλησεως μικρῶν ἀντικειμένων τουριστικῆς φύσεως.

Περίπτερα θά προβλεφθοῦν σέ ἀμμώδεις παραλίες πού μένουν κυρίως στήν ἐλεύθερη χρήση τοῦ κοινοῦ καί σέ χωριά πού διαθέτουν στοιχεῖα φυσικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ενδιαφέροντος. Σέ περίπτερα μποροῦν νά μετατραποῦν παλαιά ἀξιόλογα κτίσματα.

Τά παραλιακά θά εἶναι ἐφ'ἀδριασμένα μέ στοιχειώδεις λουτρικές ἐγκαταστάσεις (καμπίνες, ντούς), ἐνῶ ὅσα θά βρίσκονται στήν ἐνδοχώρα, μέ δωμάτια ὕπνου. Τά μικρά αὐτά κτίσματα σκοπό ἔχουν νά ἐξυπηρετήσουν τούς περαστικούς τουρίστες.

2. Ὀργανωμένες πλάζ

Οἱ ἐγκαταστάσεις θά εἶναι τοῦ τύπου τῶν κατασκευαζομένων από τόν Ε.Ο.Τ. Θά περιλαμβάνουν:

Ἐκδοτήρια εἰσιτηρίων
Γραφεῖο πληροφοριῶν
SNACK BAR
Ζαχαροπλαστεῖο
Καμπίνες ἀποδυτηρίων
Χώρους διαφυλάξεως ἐνδυμάτων
Συγκροτήματα ντούς, W.C.
Χώρους ἀθλοπαιδιῶν καί
Παιδικές χαρές

Κατάλληλη θέσις γιά τήν δημιουργία ὀργανωμένων πλάζ εἶναι ἀκτές, κατά προτίμηση κοντά σέ μεγάλες πόλεις ἢ σέ αὐτόνομα τουριστικά συγκροτήματα, προστατευόμενες από ἀνέμους, σέ κλιματολογική ζώνη τέτοια ὥστε ἡ διάρκεια τῶν θαλασσίων λουτρῶν νά παρατείνεται ὅσο τό δυνατόν περισσότερο.

3. Ἐλεύθερες ἀκτές

Κρίνεται σκόπιμο ὀρισμένες ἀκτές, κατά προτίμηση οἱ καλύτερες, νά δεσμευθοῦν ἀπό σήμερα σάν ἐλεύθεροι χῶροι ψυχαγωγίας, μέ τήν ἀπαγόρευση νά κτισθεῖ ὀτιδήποτε σέ βάθος 100-300 μ. ἀπό τήν θάλασσα. Οἱ ἀκτές αὐτές εἶναι ἀφ'ἐνός ὅσες ἀνήκουν σέ παραθαλάσσια χωριά (π.χ. Καλύβες) καί χρησιμοποιοῦνται από τούς ἐντοπίους, καί ἀφ'ἐτέρου ἀκτές ἰδιαίτερα ἀξιόλογες λόγω φυσικοῦ κάλλους (Σταυρός, Καλαθᾶς).

4. Ἐστιατόρια

Στήν πόλη τῶν Χανίων σύντομα θά παρουσιασθεῖ ἔλλειψις καλᾶ ὀργανωμένων ἐστιατορίων. Πρέπει νά προβλεφθεῖ ἡ δημιουργία ἐστιατο-

ρίου Α κατηγορίας, τό όποιο μαζί μέ τά έστιατόρια τών ξενοδοχείων Α καί Β κατηγορίας θά καλύψει τίς ανάγκες τών τουριστών. Στην ένδοχώρα τόν σκοπό αυτό θά έξυπηρετήσουν τά τουριστικά περίπτερα κατ'άρχήν, καί έφ'όσον ύπάρξει ζήτησις επί πλέον, προβλέπεται ότι θά καλυφθεϊ από τήν ιδιωτική πρωτοβουλία.

Συμπληρωματικές έγκαταστάσεις έξυπηρετήσεως τουριστών

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει έγκαταστάσεις πού θά έξυπηρετήσουν τούς τουρίστες τόσο κατά τήν άφιξη τους όσο καί κατά τήν μετακίνησή τους πρός επίσκεψη τής ένδοχώρας.

Έπιβατικοί σταθμοί

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει νά δοθεϊ στά κτίρια ύποδοχής τά όποια βρίσκονται στά σημεία άφίξεως τών τουριστών. Αυτά είναι έπιβατικοί σταθμοί στό αεροδρόμιο του Άκρωτηρίου καί στό λιμάνι τής Σούδας καί σταθμός λεωφορείων στην πόλη τών Χανίων. Θά πρέπει νά είναι συγχρόνως κτιριακές έγκαταστάσεις πού θά περιλαμβάνουν:

Αΐθουσα άναμονής

Αναψυκτήριο - SNACK BAR

Γραφείο πληροφοριών

Ταχυδρομείο - Τηλεγραφεϊο

Τηλεφωνείο

W.C. - Ντούς

LOCKERS

Ιδιαίτερη έμφασις δίδεται στην ανάγκη ύπάρξεως γραφείων πληροφοριών, έξοπλισμένων μέ χάρτες καί "PROSPECTUS" τών μνημείων καί έγκαταστάσεων τής περιοχής, καί ένημερομένων σχετικά μέ ό,τι ένδιαφέρει τούς τουρίστες. Παρόμοια γραφεία πληροφοριών θά πρέπει νά προβλεφθοϋν επίσης σέ σημεία τής ένδοχώρας.

Είναι σκόπιμο νά προβλεφθοϋν επίσης ειδικές έγκαταστάσεις έξυπηρετήσεως τών τουριστών πού φθάνουν στην περιοχή τών Χανίων μέ δικά τους μέσα μεταφοράς.

Οι έγκαταστάσεις αυτές είναι:

1. MARINA

Απαιτεϊται μία τουλάχιστον πλήρης MARINA στην περιοχή μέ κτιριακές έγκαταστάσεις έξυπηρετήσεως τών έπισκεπτών καί έγκαταστάσεις συντηρήσεως καί έπισκευής τών σκαφών.

2. Άγκυροβόλια

Κοντά σέ τουριστικές έγκαταστάσεις πρέπει νά προβλεφθοϋν μικροί μώλοι, στους όποιους νά μπορούν νά "δέσουν" έλαφρά σκάφη.

3. Αεροδρόμια ιδιωτικών σκαφών

Πίστες προσγειώσεως μικρών ιδιωτικών αεροπλάνων, πλαισιωμένες από έγκαταστάσεις άνεφοδιασμού καί στοιχειώδεις κτιριακές έγκαταστάσεις έξυπηρετήσεως τών τουριστών.

4. HELIPORTS

Στό άμεσο μέλλον θά ύπάρξει ή ανάγκη χρησιμοποίησεως έλικοπτέρων για τήν επίσκεψη άπομακρυσμένων σημείων τής περιοχής, πού ή προσπέλασίς τους είναι δύσκολη, ή περιοχών πού ή από άέρος έπίσκεψίς τους παρουσιάζει ιδιαίτερη γοητεία, όπως είναι ή περιοχή τών φα-

ραγγιῶν στό νότιο τμήμα τοῦ Νομοῦ Χανίων (Σαμαριάς κλπ.). Ἐγκαί-
ρως πρέπει νά προβλεφθοῦν HELIPORTS, σέ συνδυασμό μέ τίς ἄλλες ἐγ-
γκαταστάσεις (π.χ. στήν στέγη τῶν ἐπιβατινῶν σταθμῶν).

5. Ἄλλες ἐγκαταστάσεις

Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τήν προβλεπομένη τάση τῶν τουριστῶν γιά μακρύτερη παραμονή στήν περιοχή, καί τήν ἀνάγκη ὑπάρξεως γι' αὐτό ποι-
κιλίας διασκεδάσεων, πρέπει νά προβλεφθεῖ ἀνάλογα μεγάλη ποικιλία
ἐγκαταστάσεων ψυχαγωγίας, ἔστω καί ἐάν πολλές ἀπ' αὐτές σήμερα φαί-
νονται ὑπερβολικές. Παρόμοιες ἐγκαταστάσεις εἶναι:

GOLF ἢ MINI GOLF

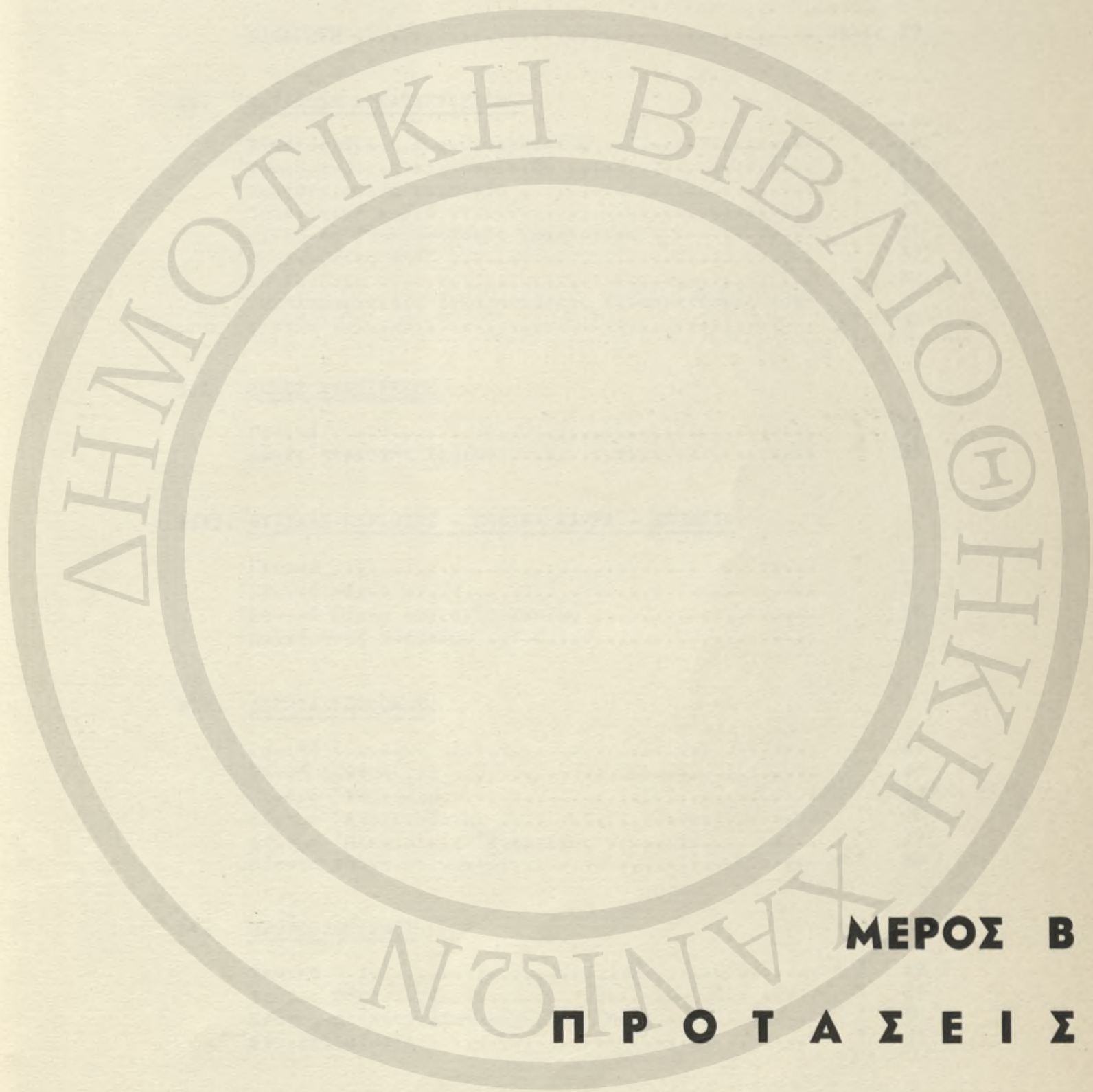
Ἐγκαταστάσεις ἀνεμοπορείας

Ἐγκαταστάσεις ἰστιοπλοίας - κωπηλασίας

ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Στήν Περιοχή Χανίων ὑπάρχουν σήμερα διάφορες ἐγκαταστάσεις πού ἀπευ-
θύνονται στίς ἀνάγκες τῶν τουριστῶν. Εἶναι ὅμως, ἐκτός ἀπό μικρές ἐξαιρέσεις, περιορισμένης κλίμακος καί ποιότητος (Σχ. 8).

Εεχωρίζουν τό Βενία Χανίων, δυναμικότητος 88 κιλινῶν, (παρά τήν ἀτυχί-
του τοποθέτηση), ὀρισμένες ταβέρνες τοῦ παλαιοῦ λιμανιοῦ τῶν Χανίων
καί τό νέο ἐστιατόριο στίς Κορακιές.

ΜΕΡΟΣ Β

Π Ρ Ο Τ Α Σ Ε Ι Σ

Μ Ε Ρ Ο Σ Β . Π Ρ Ο Τ Α Σ Ε Ι Σ

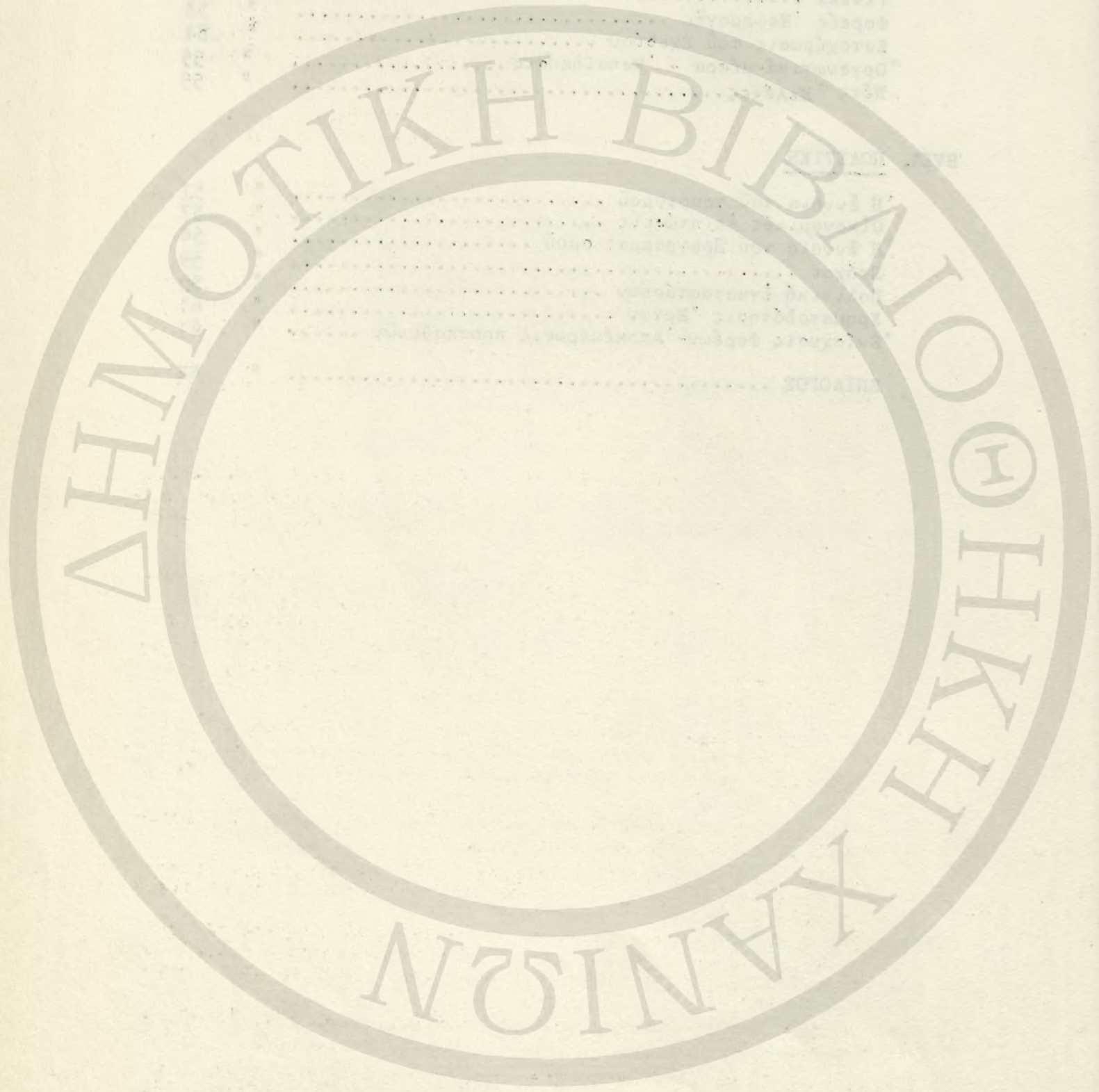
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελίς 27
ΒΙ. <u>ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ</u>	
'Εγναταστάσεις διανυκτερεύσεως	" 29
'Εγναταστάσεις παραθεριστών	" 29
Παραθεριστική κατοικία	" 30
Τουριστικό χωριό	" 31
Διάφορες έγναταστάσεις ψυχαγωγίας	" 31
'Οργανωμένες πλάζ	" 32
'Εστιατόρια	" 32
Συμπληρωματικές έγναταστάσεις έξυπηρετήσεως του- ριστών	" 32
ΒΙΙ. <u>ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ</u>	
Γενικά	" 35
Ζώνες περιοχής Χανίων	" 35
ΒΙΙΙ. <u>ΦΥΣΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ - ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ - ΜΝΗΜΕΙΑ</u>	
Γενικά	" 39
'Εθνικά πάρκα	" 39
'Εθνικά Πάρκα περιοχής Χανίων	" 39
Συντήρησις Μνημείων	" 41
ΒΙV. <u>ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ</u>	
Γενικά	" 43
'Οδικό Δίκτυο	" 43
Δίκτυο 'Υδρεύσεως	" 44
Δίκτυο 'Αποχετεύσεως	" 46
Δίκτυο 'Ηλεκτρικής 'Ενεργείας	" 47
Δίκτυο τηλεπικοινωνιών	" 48
ΒV. <u>ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ</u>	
Γενικά	" 49
Κόστος Γής	" 49
Κόστος Δικτύου έξωτερικής ύποδομής	" 50
'Ανακεφαλαίωσις	" 51

BVI. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Γενικά	σελίς	53
Φορέυς Έφαρμογής	"	53
Κατοχύρωσις τοῦ Σχεδίου	"	54
Όργανωτικὰ μέτρα - Έπιπαίδευσις	"	55
Νέες Μελέτες	"	55

BVII. ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Έννοια τοῦ τουρισμοῦ	"	57
Οίονομικέσ έπιπτώσεισ	"	57
Έννοια τοῦ Προγραμματισμοῦ	"	58
Στόχοι	"	59
Πολιτικὴ έγναταστάσειν	"	59
Χρηματοδότησισ Έργων	"	61
Ένίσχυσισ Φορέων-Έποικέντρωσισ προσπαθειῶν	"	61
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	"	62

ΜΕΡΟΣ Β: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στό ΜΕΡΟΣ Α έγινε αναγνώρισις τῆς περιοχῆς ἀπό ἀπόψεως στοιχείων τουριστικῆς ἔλξεως, δυνατοῦ μελλοντικοῦ τουρισμοῦ καί εἶδους ἀπαιτουμένων τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων.

Στό ΜΕΡΟΣ Β παρουσιάζονται προτάσεις γιά τόν τουριστικό ἐξοπλισμό της καί τήν ἐν γένει ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς τουριστικῆς τῆς ἀναπτύξεως.

Δέν ἀναφέρεται χρονικό πρόγραμμα γιά τήν κατασκευή τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων καί ἔργων ὑποδομῆς. Αὐτό ξεπερνᾷ τά ὅρια τῆς μελέτης.

Περιεχόμενο προτάσεων

Οἱ προτάσεις περιορίζονται στόν καθορισμό Γενικοῦ Σχεδίου Χρήσεως Γῆς (LAND USE PLAN) (κλ. 1: 10.000), ὡς πρός τήν τουριστική ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς καί γενικῶν διαγραμμάτων καί προϋπολογισμῶν γιά τόν ἐξοπλισμό της μέ τά βασικά ἐξωτερικά δίκτυα ὑποδομῆς.

Συνοδεύονται ἀπό τίς ἀπόψεις τῶν μελετητῶν ὡς πρός τήν ἀκολουθητέα πολιτική γιά τήν πραγματοποίηση τῶν προτάσεων.

Τό Γενικό Σχέδιο Χρήσεως Γῆς ἀποβλέπει στά ἀκόλουθα:

1. Καθορισμός μικροπεριοχῶν καταλλήλων γιά τήν δημιουργία τοῦ εἶδους τῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων (συγκροτημάτων ἤ μεμονωμένων κτισμάτων) πού προβλέπονται στήν περιοχή, βάσει τοῦ ἀναμενομένου τουριστικοῦ κύματος.

Στίς περιπτώσεις συγκροτημάτων ὀρίζεται τό ὄριο τῆς μεγίστης ἀναπτύξεώς τους (π.χ. χερσόνησοι ΠΙΚΠΑ-Μπαρουταποθῆνες κατάλληλες γιά ὀργανωμένο τουριστικό συγκρότημα, μέγιστη ἀνάπτυξις 800 κλίβανες). Ὁ καθορισμός τῶν περιοχῶν γιά τουριστικές ἐγκαταστάσεις βασίζεται στήν καταλληλότητά τους ἀπό ἀπόψεως γεωμορφολογίας, κλίματος καί ἐν γένει συνθηκῶν περιβάλλοντος.

2. Ἐπιλογή ὑπαρχόντων κτισμάτων καί συγκροτημάτων καταλλήλων γιά μετατροπή σέ τουριστικές ἐγκαταστάσεις (π.χ. χωριό Πλατανιάς: μετατροπή σέ τουριστικό χωριό, Μονή Ἀγίου Παύλου: μετατροπή σέ YOUTH HOSTEL).
3. Καθορισμός διατηρητέων κτισμάτων καί συνόλων ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς καί καλλιτεχνικῆς σπουδαιότητος.
4. Καθορισμός διατηρητέων φυσικῶν περιοχῶν. Ἀναφέρεται στήν διατήρηση (προστασία ἀπό διάβρωση καί καταστροφή) περιοχῶν ἐξαιρετικοῦ φυσικοῦ κάλλους (ἀμμουδιές, φαράγγια κλπ.)
5. Καθορισμός ἐνιαίων ζωνῶν τουριστικῆς ὀργανώσεως, μέ βάση τήν ἀλληλοσυσχέτιση τῶν γειτονικῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων μεταξύ τους καί μέ τό κοινωνικό καί οἰκονομικό περιβάλλον τους (ἀποφυγή διασποράς ἐγκαταστάσεων).
6. Ὁργάνωσις διαδοχικῶν κυκλωμάτων μετακινήσεως τουριστῶν, ὀδικῶν - πεζοπορικῶν - θαλασσίων.

Τά διαγράμματα ἐξωτερικῆς ὑποδομῆς ἀναφέρονται στήν συμπλήρωση καί βελτίωση τῶν ὑπαρόντων δικτύων μέ βάση τό Γενικό Σχέδιο Χρήσεως Γῆς. Στήν ἐξωτερική ὑποδομή περιλαμβάνονται:

1. Δίτυπα:

- α. 'Οδικό
- β. 'Υδρεύσεως
- γ. 'Ενεργείας
- δ. Τηλεπικοινωνιών

2. 'Εγναταστάσεις:

- α. 'Επιβατικό σταθμό
- β. MARINA
- γ. 'Αεροδρόμια έπιβατικών σκαφών
- δ. Διάφορες συμπληρωματικές έγναταστάσεις

ΒΙ. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Μέ βάση τά προήγουμενα καί τήν άναγνώριση τοῦ ΜΕΡΟΥΣ Α τῆς μελέτης, προτείνεται ἡ ακόλουθη κατανομή ἐγκαταστάσεων (βλέπε Σχ. 9 καί Σχέδια 1: 10.000).

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΣ

1. Ξενοδοχεῖα Α καί Β κατηγορίας

Γιά τήν δημιουργία τους θά ἐξαντληθεῖ πρῶτα τό δυναμικό πού προσφέρουν τά παλαιά ἀξιόλογα κτίσματα τῆς Παλαιᾶς Πόλεως Χανίων⁽¹⁾. Γιά τόν σκοπό αὐτό μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν τά ακόλουθα:

Σπίτι τοῦ Χαμίτ Βέη στό Καστέλλι
Ἀρχοντικό RENIER
Μονή SAN SALVATORE

2. Ξενῶνες - YOUTH HOSTELS

Ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐγκαταστάσεων εἶναι ἀπαραίτητη, τόσο μέσα στήν πόλη τῶν Χανίων ὅσο καί στήν Εὐρυτέρα Περιοχή. Γιά τόν σκοπό αὐτό προτείνεται νά χρησιμοποιηθοῦν κτίρια τῆς Παλαιᾶς Πόλεως Χανίων, ὅπως:

Μονή SAN NICOLO
Βενετικό ἀρχοντικό στό Καστέλλι
Βενετικό ἀρχοντικό στόν Τοπανᾶ

καί στήν ἐνδοχώρα τά ακόλουθα μοναστηριακά κτίσματα:⁽²⁾

- 20. Μονή Ἀγίου Παύλου, Νερδίαμπος (Ἀκρωτήρι)
- 21. Μονή Καθολικοῦ (Ἀκρωτήρι)
- 30. Μετόχι Ἀγίου Δημητρίου (Στέρνες)
- 31. Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Ἐλεήμονος (Γκαλαγκιάδω)
- 39. Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Πάτμου (Ἄπτερα)
- 48. Μονή Ἀγίου Γεωργίου (Νεροκούρου)
- 61. Μονή Ἀγίας Κυριακῆς (Βαρύπτερο)

καθώς ἐπίσης καί ὁ ἤδη ὑπάρχων ξενῶν τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος.

3. Δωμάτια σέ σπίτια

Μέσα στήν πόλη τῶν Χανίων, δωμάτια γιά χαμηλοτέρου εἰσοδήματος τουρίστες θά δημιουργηθοῦν σέ σπίτια τῶν διατηρουμένων συνόλων Σπλάντζια καί Τοπανᾶ. Στήν Εὐρυτέρα Περιοχή στά χωριά:

Βρύσες, Ἀλικιανός, Σκινές, Φουρνές, Ἀγία Μαρίνα, Χωρδάκι, Μαλάξα, Ἀλμυρός, Πλάνα, Γαβαλοχώρι, Ἀρμένιοι.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΜΟΥ

1. Αὐτόνομα τουριστικά συγκροτήματα

Λόγω τῆς ἐκτάσεως πού ἀπαιτοῦν οἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ εἴδους αὐτοῦ, περισσότερο κατάλληλες θέσεις κρίνονται οἱ ακόλουθες:

- α. Ἡ περιοχή τῶν χερσονήσων ΠΙΚΠΑ καί Μπαρουταποθῆνες γιά τήν δημιουργία συγκροτήματος ἄνω τῶν κλινῶν. Τό δυναμικό τῆς περιοχῆς φθάνει τίς 800 κλίνες

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε Πολεοδομική Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χανίων, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΡΙΤΣΗ,

(2) Ἡ ἀρίθμησης ἀναφέρεται στόν κατάλογο στοιχείων καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος.

- β. Τμήμα τῆς ἀκτῆς Μαραθίου μέ ἐπέκταση τῶν ἐγκαταστάσεων στήν ἀμφιθεατρική ἐνδοχώρα γιά συγκρότητα ἕως 500 κλινῶν.
- γ. Τό φρούριο Ποδομοῦρι, ἐφ' ὅσον ἀπομακρυνθοῦν οἱ φυλακές, σέ συνδυασμό μέ τμήμα τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς μπορεῖ νά ἀποτελέσει τουριστικό συγκρότητα δυναμικότητος 1.000 κλινῶν. Μία δυνατότης χρησιμοποιοῦσεῶς του εἶναι ἀπό τίς οἰκογένειες τῶν ὑπηρετούντων στήν ναυτική βάση Σούδας. (Φωτ.10).
- δ. Ἡ ἀκτὴ Κερά γιά συγκρότητα ἄνω τῶν 500 κλινῶν, μέ δυνατότητα νά φθάσει τίς 800 κλίνες. (Φωτ.7)

2. CAMPINGS

Γιά τήν δημιουργία CAMPINGS προτείνονται οἱ ἀκόλουθες τρεῖς παραθαλάσσιες τοποθεσίες, οἱ ὁποῖες βρίσκονται κοντά σέ ὀδινή ἀρτηρία καί διαθέτουν ὀμαλό ἐπίπεδο ἔδαφος:

- α. Ἡ περιοχή ἀνάμεσα στίς ἀκτές Πλατανιά καί Ἀγίας Μαρίας πού βρίσκεται ἀπέναντί στήν νησίδα Ἀγίων Θεοδώρων, δυναμικότητος 1.000 ἀτόμων. (Φωτ.1).
- β. Τμήμα τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς κοντά στίς ἐμβολές τοῦ Καθαροῦ ποταμοῦ, δυναμικότητος 800 ἀτόμων.
- γ. Τό ἀνατολικό τμήμα τῆς παραλίας τοῦ χωριοῦ Ἀλμυρός, δυναμικότητος 500 ἀτόμων.

ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

Περιοχές παραθεριστικῶν κατοικιῶν ὀρίζονται σέ παραθαλάσσιες κυρίως τοποθεσίες κοντά σέ τουριστικές ἐγκαταστάσεις. Οἱ περιοχές αὐτές εἶναι:

1. Δυτική ζώνη τῶν Χανίων, ἀπό Κλαδησό μέχρι Πλατανιά, Β ἀπό τήν νέα χάραξη τῆς ἐθνικῆς ἀρτηρίας βορείας Κρήτης.

Ἡ νέα χάραξις ἀπομακρύνεται 100-400 μ. Ν ἀπό τήν σημερινή ἀρτηρία, ἀφήνοντας ἔτσι ζώνη ἀναπτύξεως τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων καί θερινῶν κατοικιῶν.

Στό τμήμα Πλατανιάς-Ἀγία Μαρίνα-Σταλιανά ὅπου ὑπάρχει εὐφορη ζώνη λαχανοκήπων, Ν ἀπό τήν ἀκτὴ ἢ χάραξις τῆς νέας ἀρτηρίας ὀρίζεται νοτιώτερα, στά ὑψώματα, ἀφήνοντας ζώνη θερινῶν κατοικιῶν πλάτους 100-250 μέτρων πίσω ἀπό τοὺς λαχανοκήπους (βλέπε Σχ.1:10.000).

Ἐπολογίζοντας μέση πυκνότητα 60 ἄτομα/ἐκτάριο, οἱ ὀριζόμενες περιοχές φθάνουν τό ἀκόλουθο δυναμικό:

Παραθεριστικὲς κατοικίες ζώνης Πλατανιά-Κλαδησοῦ

<u>Θέσις</u>	<u>Ἀτομα</u>
α. Ἀγία Μαρίνα	1.000
β. Σταλιανά	800
γ. Κολυμβήθρα	750
δ. Κάτω Γαλατᾶς-Ἅγιοι Ἀπόστολοι	1.500
ε. Μπαρουταποθήκες	870
Σύνολο ζώνης	4.920

2. Παραθεριστικὲς κατοικίες Ἀκρωτηρίου

Ὄρίζονται τρεῖς θέσεις: Προφήτης Ἡλίας καί Τερσανᾶς (ὅπου σήμερα ὑπάρχει τάσις κατασκευῆς θερινῶν κατοικιῶν), καί κόλπος Λουτρα-

(1) Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦν ἀπλῶς τήν μεγίστη δυναμικότητα κάθε θέσεως καί δέν ἀναφέρονται σέ προβολές μελλοντικῶν ἀναγκῶν.

κίου σέ συνδυασμό μέ τίς τουριστικές ἐγκαταστάσεις Μαραθίου. Δυναμικότητα:

<u>Θέσις</u>	<u>"Ατομα</u>
α. Προφήτης 'Ηλίας	1.000
β. Τερσανᾶς	1.000
γ. Λουτράκι	1.500
ΣΥΝΟΛΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	3.500

3. Παραθεριστικές κατοικίες Ν ὄρμου Σούδας

Στό νότιο τμήμα τοῦ ὄρμου Σούδας ἐγκαταστάσεις ὀρίζονται στήν παραθαλάσσια περιοχή Κυανή 'Αιτή, Καλύβια, Πλάκες. Σέ συνδυασμό μέ ἄλλες ἐγκαταστάσεις καθορίζονται δύο θέσεις παραθεριστικῶν κατοικιῶν:

<u>Θέσις</u>	<u>"Ατομα</u>
α. ΒΔ Καλυβιῶν	1.000
β. 'Αγιος 'Ανδρέας	300
Σύνολο	1.300

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ

Δόγω τῆς ἰδιομορφίας τοῦ Πάνω Πλατανιά, ἐγκαταλελειμμένου χωριοῦ κτισμένου σέ ὠραία θέση στήν ἄκρη ἑνός βράχου πού δεσπόζει στήν βόρεια ἀμμώδη ἀιτή Δ τῶν Χανίων, προτείνεται ἡ μετατροπή του σέ τουριστικό χωριό. Θά ἀπαιτηθεῖ μερική ἀναμόρφωση καί ὀργάνωση του μέ βάση πολεοδομική καί LAND SCAPING μελέτη.

Ὁ Πάνω Πλατανιάς ἔχει δυνατότητες ἀναπτύξεως σέ ARTISTS COLONY, 1.000 ἀτόμων.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

Τουριστικά περίπτερα

Παραθαλάσσια περίπτερα τοποθετοῦνται σέ ἀμμώδεις, ἐλεύθερες ἀιτές, γιά νά προσφέρουν στοιχειώδεις ἀνάσεις στους λουομένους, χωρίς νά δεσμευθοῦν μεγάλες ἐκτάσεις. Αὐτά εἶναι νέα κτίσματα καί προτείνονται στίς ἀιόλουθες θέσεις:

1. Δυτιό ἀκρο ἀιτῆς 'Αγίας Μαρίας
2. Κόλπος Καλαθά

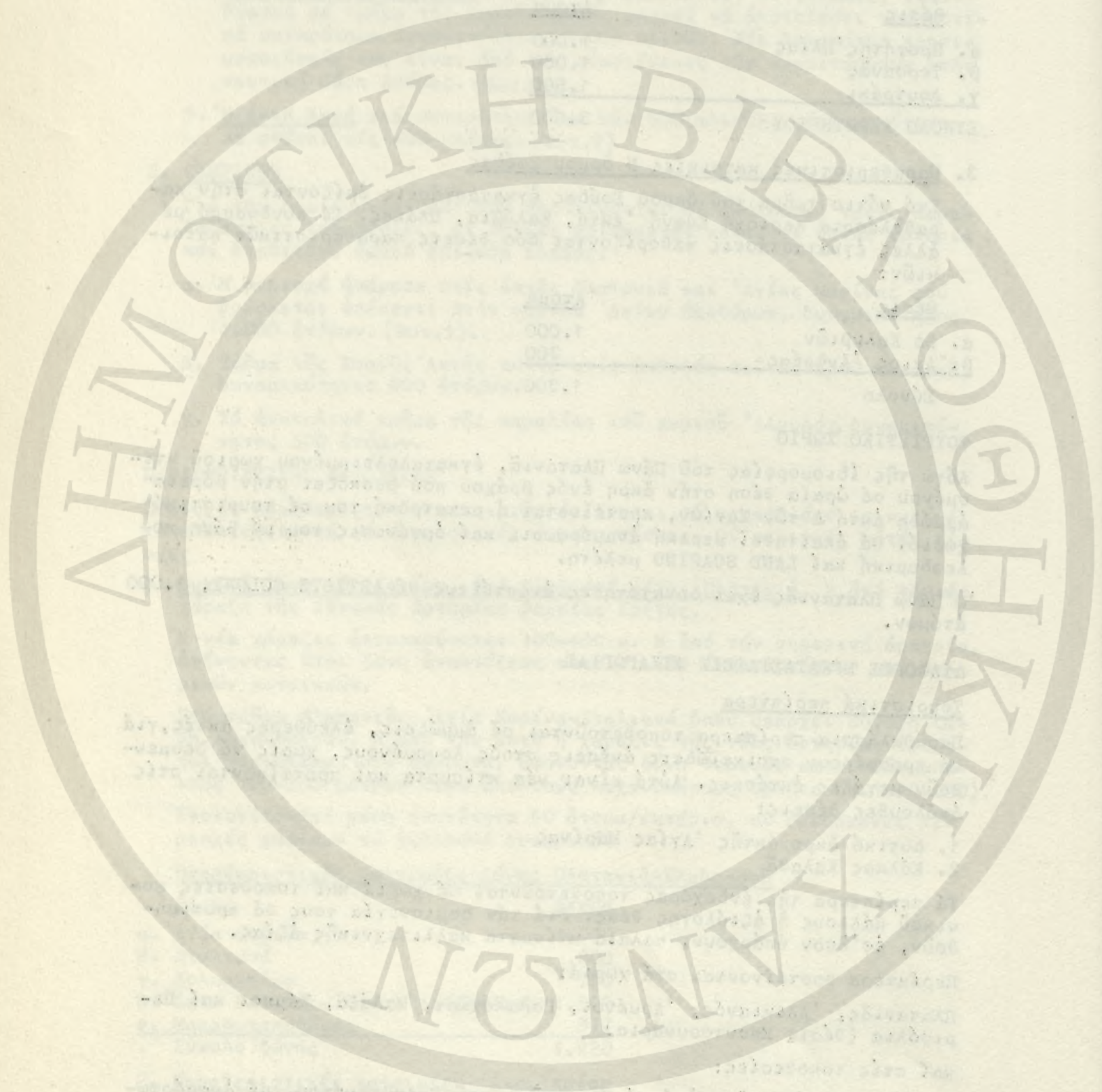
Τά περίπτερα τῆς ἐνδοχώρας τοποθετοῦνται σέ χωριά καί τοποθεσίες φυσικοῦ κάλλους ἢ ἀξιόλογης θέας. Γιά τήν δημιουργία τους θά προτιμηθοῦν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν, παλαιά κτίσματα καλλιτεχνικῆς ἀξίας.

Περίπτερα προτείνονται στά χωριά:

Πλατανιάς, 'Αλικιανός, 'Αρμένιοι, Γαβαλοχώρι, Μαλάξα, Κάμποι καί Περιβόλια (θέσις Μπουτσουνάρια)

καί στίς τοποθεσίες:

- α. Θέσις Καλύβα, ἔξω ἀπό τό Μοναστήρι τοῦ Γκουβερνέτου, μέ ἀναμόρφωση ὑπάρχοντος παλαιοῦ κτίσματος
- β. Εἴσοδος χωριοῦ Στέρνες, μέ ἀναμόρφωση-ἀναστήλωση τῆς βενετικῆς ἐπαύλεως
- γ. Τουρκενικό φρούριο Παλαιόκαστρο στήν περιοχή τῶν 'Απτέρων

3. Άγκυροβόλια

Προβλέπονται σέ συνδυασμό μέ τά ὀργανωμένα συγκροτήματα:

- α. ΠΙΚΠΑ-Μπαρουταποθηκῶν
- β. Μαραθίου
- γ. Ποδομουρίου
- δ. Κερᾶς

ἐπίσης στό παραθαλάσσιο χωριό Ἀλμυρίδα.

4. Ἀεροδρόμια ἰδιωτικῶν σκαφῶν

Προτείνεται ἡ ἐπισκευή, συμπλήρωσις καί ἐπαναλειτουργία τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε.

5. HELIPORTS

Προτείνεται ἡ πρόβλεψις γιά μετατροπή σέ HELIPORTS τῶν δωμάτων τῶν ἐπιβατικῶν σταθμῶν Χανίων καί Σούδας.

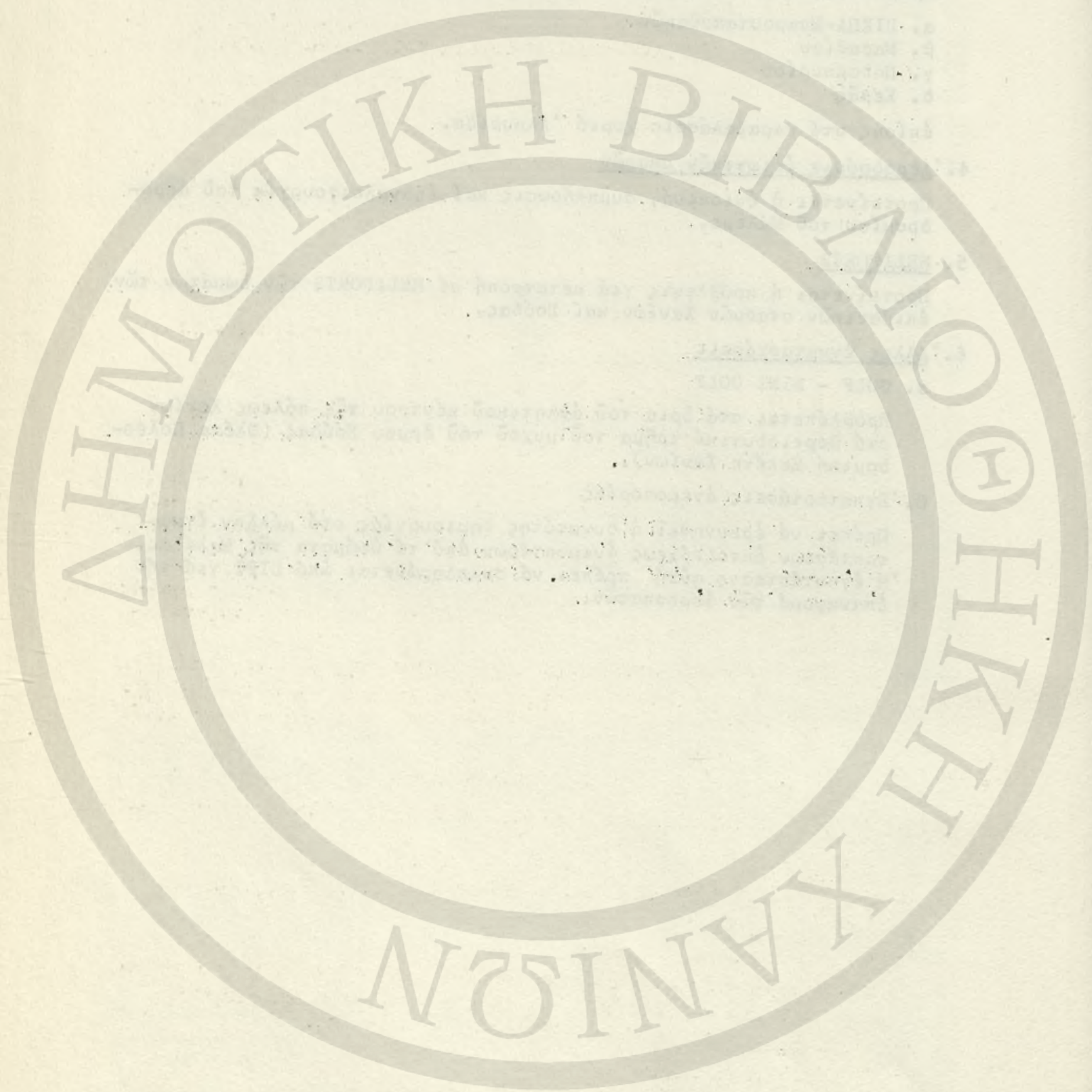
6. Ἄλλες ἐγκαταστάσεις

α. GOLF - MINI GOLF

Προβλέπεται στά ὅρια τοῦ ἀθλητικοῦ κέντρου τῆς πόλεως Χανίων στό βορειοδυτικό τμήμα τοῦ μυχοῦ τοῦ ὄρμου Σούδας (Βλέπε Πολεοδομική Μελέτη Χανίων).

β. Ἐγκαταστάσεις ἀνεμοπορίας

Πρέπει νά ἐρευνηθεῖ ἡ δυνατότης δημιουργίας στό μέλλον ἐγκαταστάσεων ἐκτοξεύχως ἀνεμοπτέρων ἀπό τά ὑψώματα τῆς Μαλάξας. Ἡ ἐγκατάστασις αὕτη πρέπει νά συμπληρώνεται ἀπό LIFT γιά τήν ἐπαναφορά τῶν ἀεροσκαφῶν.

BII. ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Κρίνεται σκόπιμο νά ἐπιδιωχθεῖ ὁ συνδυασμός τῶν ἐγκαταστάσεων ψυχαγωγίας-τουρισμοῦ καί ἡ ἔνταξις τους σέ ἐνιαῖα τουριστικά συγκροτήματα.

Ἡ μεμονωμένη ἀντιμετώπισις κάθε εἴδους ἐγκαταστάσεως εἶναι ἀντιοικονομική ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴ καί ἔχει περιορισμένες δυνατότητες ἐπιχειρησιακῆς ἐπιτυχίας.

Ὁ συνδυασμός ἐγκαταστάσεων παρέχει τὴν δυνατότητα ἀλληλοσυμπληρώσεως τους, προσφέρει ποικιλία στοὺς παραθεριστές, στοιχεῖο σημαντικό γιὰ τὴν παράταξη τῆς παραμόνῃς τους, καί περιορίζει τὸ κόστος κατασκευῆς καί ἐξοπλισμοῦ τους μὲ δίκτυα ἐξωτερικῆς ὑποδομῆς.

Δημιουργεῖ ἐπίσης εὐρύτερη ἐπιχειρησιακὴ βάση.

ΖΩΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

Ἡ τουριστικὴ ἀνάπτυξις τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων προτείνεται νά βασισθεῖ στὴν δημιουργία τριῶν βασικῶν ζωνῶν:

1. Ζώνη Πλατανιᾶ-Κλαδησοῦ (Σχ.10, Φωτ.1,2,3).

Προτείνεται νά ἀντιμετωπισθοῦν σάν ἐνιαῖο συγκρότημα ὅλες οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς παραθαλάσσιας ζώνης Δ τῶν Χανίων.

Ἡ ζώνη αὐτὴ τείνει νά ἀποτελέσει "προάστιο" παραθεριστικὸ τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος Χανίων. Ἦδη κατὰ μῆκος τοῦ σημερινοῦ δρόμου Πλατανιᾶ-Χανίων κατασκευάζονται παραθεριστικὲς κατοικίες μὲ συνεχῶς ἐπιταχυνόμενο ρυθμό.

Ἡ μὴ ἐνιαῖα ἀντιμετώπισις τοῦ συνόλου τῆς δυτικῆς ζώνης θά ὀδηγήσει στὴν καταστροφὴ τοῦ δυναμικοῦ πού προσφέρει σάν ζώνη ψυχαγωγίας-τουρισμοῦ.

Σάν στοιχεῖο μελέτης στά ὄρια τῆς ζώνης αὐτῆς προτείνεται νά περιληφθοῦν καί οἱ οἰκισμοὶ Πλατανιᾶς, Ἁγία Μαρίνα, Κάτω Σταλός, Κάτω Γαλατᾶς, Κάτω Δαράτσος, μαζί μὲ τὴν γεωργικὴ περιοχὴ πού κατέχουν.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, ἡ ζώνη Πλατανιᾶ-Κλαδησοῦ περιέχει:

- α. Ὁργανωμένα τουριστικὰ συγκροτήματα: Μεγίστη ἀνάπτυξις: 800 κλί-νες
- β. CAMPINGS: Μεγίστη ἀνάπτυξις 1.000 θέσεις
- γ. Ὁργανωμένες πλάζ δύο: Μεγίστη ἀνάπτυξις 3,500 λουόμενοι
- δ. Ἐλεύθερες πλάζ
- ε. Ἐστιατόρια, τρία
- στ. Τουριστικὸ χωριό, Πλατανιᾶς: Μεγίστη ἀνάπτυξις 1.000 τουρίστες
- ζ. Παραθεριστικὲς κατοικίες: Μεγίστη ἀνάπτυξις 4.920 ἄτομα
- η. Οἰκισμοὶ πέντε: Πληθυσμὸς περίπου 1.650 ἄτομα.
- θ. Γεωργικὴ γῆ, λαχανόκηποι
- ι. Νησίς Ἁγίων Θεοδώρων (ἐθνικὸ πάρκο)⁽¹⁾

2. Ζώνη Ποδομουρίου - Πλάγιας (Σχ.12, Φωτ.7).

Προτείνεται ἡ ἐνιαῖα ἀντιμετώπισις τοῦ νοτίου τμήματος τοῦ προκόλ-

(1) Βλέπε στὴν συνέχεια.

που τῆς Σούδας ἀπό τό φρούριο Ποδομοῦρι μέχρι τό χωριό Πλάνα. Στήν ζώνη αὐτή περιλαμβάνονται οἱ οἰκισμοί Καλύβια, Ἀλμυρίδα, Πλάνα, καί ἡ ἀρχαιολογική περιοχή "Ἀπτερα.

Στήν ζώνη Ποδομουρίου-Πλάνας περιλαμβάνονται:

- α. Ὀργανωμένα τουριστικά συγκροτήματα, δύο: Μεγίστη ἀνάπτυξις 1.500 κλίνες
- β. CAMPINGS, δύο: Μεγίστη ἀνάπτυξις: 1.300 θέσεις
- γ. Ἐλεύθερες πλάζ
- δ. Τουριστικό περίπτερο, YOUTH HOSTEL
- ε. Παραθεριστινές κατοικίες, δύο περιοχές: Μεγίστη δυναμικότης 1.300 ἄτομα
- στ. Οἰκισμοί, τρεῖς: Πληθυσμός περίπου 1.400
- ζ. Γεωργική γῆ, λαχανόκηποι, ποταμοί-πηγές
- η. Ἀρχαιολογική περιοχή "Ἀπτερα

Οἱ δύο προηγούμενες ζώνες προτείνεται νά ἀντιμετωπισθοῦν ὄχι μόνον ἀπό ἀποψη τουριστικῆς τους ὀργανώσεως, ἀλλά σάν ζώνες γενικῆς ἀναπτύξεως, δηλαδή: γεωργικῆς, βιομηχανικῆς - βιοτεχνικῆς, τουριστικῆς. Οἱ τουριστικές ἐγκαταστάσεις θά ἀποτελέσουν συμπληρωματικό παράγοντα στήν ἐν γένει οἰκονομική δραστηριότητα.

Ἡ ἄρδευσις τῆς καλῆς γεωργικῆς γῆς πού περιλαμβάνεται καί ἡ ἐντατικὴ τῆς καλλιέργεια θά ἀποτελέσει βασικὸ παράγοντα στήν ἀνάπτυξή τους. Καί οἱ δύο περιοχές διαθέτουν σημαντικό ὑδατικό πλοῦτο. (1)

Ἡ προσέλκυσις τουριστῶν-παραθεριστῶν θά δημιουργήσῃ σημαντικὴ ἀγορά διαθέσεως κηπευτικῶν προϊόντων, κρεάτων κλπ. (ὀργάνωσις ὀρνιθοτροφείων, σταυλισμένης κτηνοτροφίας), καθὼς ἐπίσης καί βιοτεχνικῶν προϊόντων.

Ἡ πολεοδομικὴ ὀργάνωσις τῶν ζωνῶν αὐτῶν πρέπει νά γίνῃ σὲ συνδυασμῶ μετὰ ἀναδάσμο τῆς γῆς. Στὰ πλαίσια τοῦ ἀναδάσμου θά καθορισθῇ ἡ παραθαλάσσια ζώνη καί οἱ περιοχές τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων μετὰ περιορισμένης κλίμακος ἀπαλλοτριώσεις. Ἐφ' ὅσον οἱ περιοχές ἀρδευθοῦν ἐντατικῶς εἶναι δυνατό μετὰ τὸν ἀναδάσμο νά ξεχωρισθοῦν ἱκανές ἐκτάσεις ἐγκαταστάσεων, χωρὶς ἀπαλλοτριώσεις. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἄλλο σημαντικό στοιχεῖο οἰκονομικῆς σκιοπικτικότητος τῶν ἐνιαίων συγκροτημάτων.

Πρέπει νά καταβληθῇ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἐντατικὴν ἀναδάσμο τῶν ζωνῶν αὐτῶν ἀπὸ ἐνιαίους συνεταιρισμοὺς ἀναπτύξεως στους ὁποίους θά μετέχουν οἱ κάτοικοι καί κτηματίες τῆς περιοχῆς.

Τρίτη μεγάλη ζώνη περισσότερο προσανατολισμένη πρὸς τὴν τουριστικὴ ἀνάπτυξη εἶναι:

3. Ζώνη Λίμνης-Μαραθίου (Σχ.11, Φωτ.6).

Στὴν ζώνη αὐτὴ περιλαμβάνεται ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος Μινῶα καί ἡ νησίς Σούδα.

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.

Περιλαμβάνει:

α. Όργανωμένο συγκρότημα: Μεγίστη δυναμικότης 500 κλίνες

β. Όργανωμένη πλάζ: Μεγίστη δυναμικότης 500 λουόμενοι

γ. Παραθεριστικές κατοικίες, 1.500 ατόμων

δ. Συγκρότημα MARINA

Μία δυνατότης χρησιμοποίησεως τῆς ζώνης αὐτῆς εἶναι ἀπὸ τῆς οἰκογένει-
ες τῶν ὑπηρετούντων στὴν στρατιωτικὴ βάση Σούδας.

B III. ΦΥΣΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ -- ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ -- ΜΝΗΜΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ

Ο καθορισμός "έλευθέρων" περιοχών ψυχαγωγίας είναι στοιχείο για την τουριστική οργάνωση μιάς περιοχής έξ' ἴσου σημαντικό μέ τόν έξοπλισμό της μέ πάσης φύσεως έγκαταστάσεις.

Όλες οί κατηγορίες τουριστών δέν έπιζητοῦν άπαραιτήτως "τουριστικές έγκαταστάσεις" κατά τήν έπίσκεψη ενός τόπου. Η ύπαρξις περιοχών φυσικοῦ κάλλους, μέ εύκολη προσπέλαση καί στοιχειώδεις εύκολιες, όπως ή παρουσία νεροῦ, ή χάραξις μονοπατιῶν, θά άποτελέσει σημαντικό στοιχείο έλξεως. Η πρόβλεψις αύτή, έκτός από τήν σημασία πού έχει από άπόψεως τουριστικοῦ έξοπλισμοῦ τῆς περιοχῆς, συνδέεται καί μέ ένα σημαντικό πρόβλημα πού αντιμετώπιζει ή χώρα, τήν διάσωση τοῦ φυσικοῦ της κόσμου από τήν συνεχῆ καταστροφή τοπίου, χλωρίδος, πανίδος.

ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου γίνεται συνείδησις ή ανάγκη διατηρήσεως περιοχῶν αξιολόγων από άπόψεως τοπίου, χλωρίδος καί πανίδος στήν φυσική τους κατάσταση, σάν ένα είδος φυσικῶν μνημείων (έθνικῶν πάρκων). Οί περιοχές αύτές σέ όρισμένες περιπτώσεις καλύπτουν έκτάσεις εκατοντάδων χιλιάδων στρεμμάτων.

Στήν Ελλάδα, παρά τόν πλοῦτο τοῦ τοπίου της καί τήν άπειλουμένη καταστροφή του, έθνικά πάρκα δέν υπάρχουν. Είναι καιρός νά γίνει συνείδησις ή ανάγκη καθορισμοῦ τῶν πάρκων αύτῶν σέ συνδυασμό μέ τίς μεγάλες αρχαιολογικές ζῶνες τῆς χώρας, πρίν οί άρρυθμες προσπάθειες τουριστικῆς αναπτύξεώς της, μαζί μέ τήν συνεχῆ διάβρωση τοῦ ελληνικοῦ τοπίου, φέρουν άνυπολόγιστες ζημιές.

ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

Η Εύρύτερα Περιοχή Χανίων είναι πλουτισμένη μέ τοπία έξαιρετικοῦ φυσικοῦ κάλλους, καί μοναδική χλωρίδα (ιδίως τό 'Ακρωτήρι) καί πανίδα. Η πανίς τῆς περιοχῆς έχει σχεδόν έκλείψει, παρουσιάζει όμως δυνατότητες έπαναφορᾶς, έφ' όσον ληφθοῦν τά άπαιτούμενα μέτρα. (π.χ. έπαναφορά τῶν κρί-κρί).

Προτείνεται στά πλαίσια τῆς έν γένει τουριστικῆς οργάνωσεως τῆς περιοχῆς νά καθορισθεῖ σειρά έθνικῶν πάρκων. Στήν περιοχή 'Ακρωτηρίου προτείνονται:

1. Πάρκο ὄρου Καλαθά καί γειτονικῶν φαραγγιῶν (ρέμα Καλαθά κλπ.) (φωτ.)

Προτείνεται ή καταστροφή τοῦ δρόμου πού περισφίγγει τήν άμμουδιά καί ή έπαναφορά τοῦ τοπίου κατά τό δυνατό στήν φυσική του κατάσταση. Ο ὄρμος θά εξυπηρετεῖται από τόν σημερινό δρόμο προσπελάσεως (άφοῦ βελτιωθεῖ) τοῦ ὁποῖου θά διακοπεῖ ή διέλευσις διά τοῦ Καλαθά πρὸς τίς άλλες περιοχές τοῦ 'Ακρωτηρίου. Ο δρόμος θά χωρίσθεῖ σέ δύο ανεξάρτητα τμήματα: α. Κουνουπιδιανά-Καλαθά καί β. Χωραφάνι-Καλαθά. Στο τέλος κάθε τμήματος προβλέπεται χῶρος για παρκάρισμα αυτοκινήτων καί στροφή (CUL DE SAC). Για τήν κυκλοφορία διεύσεως μέ κατεύθυνση τίς άλλες περιοχές τοῦ δυτικοῦ 'Ακρωτηρίου, προτείνεται ή κατασκευή νέου δρόμου ανατολικώτερα από τό ρέμα τοῦ Καλαθά, πού θά συνδέει τά χωριά Καμπάνι-Χωραφάνια (Σχ. 9 καί σχέδια κλ. 1: 10.000).

Στό πάρκο Καλαθά προτείνονται οί έγκαταστάσεις:

- α. Περίπτερο μέ στοιχειώδεις λουτριικές ἐγκαταστάσεις καί
β. CAMPINGS σέ δύο θέσεις στά ύψώματα μεταξύ τῶν φαραγγιῶν. Μία
δυνατότης χρήσεως τῶν CAMPINGS αὐτῶν εἶναι γιά τίς παιδιικές
ἐξοχές τῆς πόλεως.

2. Πάρκο Σταυροῦ καί βορειοανατολικῆς ὄροσειράς Ἀκρωτηρίου (Φωτ.5).

Περιλαμβάνει τίς ἀκτές τοῦ Σταυροῦ καί τό βορειοανατολικό τμήμα
τῆς χερσονήσου τοῦ Ἀκρωτηρίου ἀπό τήν γραμμή τῶν βοσκοτόπων καί
πάνω. Ὁριακές θέσεις εἶναι τό Μαῦρο Κεφάλι - Ἁγία Τριάδα, τά χω-
ριά Χωρδάκι καί Ριζόσμλοπο καί τό ρέμα Κουρουπίτου.

Ἐντός ἀπό τά στοιχεῖα ἐξαιρετικοῦ φυσικοῦ κάλλους πού περιέχονται,
ὑπάρχουν καί σημαντικά στοιχεῖα ἀρχαιολογικοῦ, ἱστορικοῦ καί καλ-
τεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Τά σπήλαια, οἱ μονές καί οἱ σπητρες θά ἀποτελέσουν στοιχεῖα τοῦ
ἐθνικοῦ πάρκου καί θά χρησιμοποιηθοῦν σάν ξενῶνες φυσιολατριῶν
καί περιηγητικῶν μονάδων, δασοφυλάκια κλπ.

Βασικό στοιχεῖο γιά τήν δημιουργία τοῦ πάρκου αὐτοῦ εἶναι ἐντός
τῆς ἀναδασώσεως καί ἡ ὀργάνωσις μονοπατιῶν, ἰδιαίτερα ἀπό ἀπόψε-
ως σημάνσεώς τους.

Ἐντός ἀπό τήν πρόβλεψη ξενῶνων καί περιπτέρων στήν περιοχή τῶν
μοναστηριῶν, πρέπει νά μεταφερθεῖ πόσιμο νερό ὅτις ἀκτές τοῦ Σταυ-
ροῦ καί νά γίνουν ἀναδασώσεις μέ ταχισταύξην δένδρα. Ἡ περιοχή αὐ-
τή πρέπει νά καθαρισθεῖ ἀπό τίς πρόχειρες κατοικίες πού τήν κατα-
κλύζουν οἱ ὁποῖες ἐντός ἀπό καταστροφή τοῦ τοπίου πού προκαλοῦν
κινδυνεύουν νά μετατραποῦν σέ ἐστίες μολύνσεων, ἀπό τήν γειτνίαση
στερνῶν καί ἀποχετευτικῶν βόθρων.

Ὁργανωμένη ζώνη γιά παραθεριστικές κατοικίες (δυναμικότητα 1.000
ἀτόμων) προβλέπεται στόν ὄρμο τοῦ Τερσανᾶ.

3. Ἀρχαιολογικός χῶρος Μινῶα

Σάν ἐθνικό πάρκο ὀρίζεται ὁλόκληρη ἡ κοιλιάδα περί τό Μαράθι ὅπου ὑπάρχουν
ἴχνη τῆς ἀρχαίας Μινῶας. Ὁ ἀρχαιολογικός χῶρος ἐντάσσεται στό ἐ-
νιαῖο συγκρότημα Λίμνης-Μαραθίου.

Ἀπό τήν ἐνδοχώρα τῆς περιοχῆς Χανίων, σάν ἐθνικά πάρκα ὀρίζονται:

1. Πάρκο φαραγγιῶν Θερίσου, Μουρνιῶν καί

2. Πάρκο Μαλάξας

Καί οἱ δύο περιοχές ἔχουν ὅλη τήν γοητεία τοῦ κρητικοῦ τοπίου καί εἶ-
ναι συνδεδεμένες μέ τήν ἱστορική παράδοση τῆς περιοχῆς.

Σάν ἐθνικό πάρκο ἐπίσης ὀρίζεται ὁ ἀρχαιολογικός χῶρος τῶν Ἀπτέρων,
πού ἐντάσσεται στήν ἐνιαία ζώνη Ποδομουρίου-Πλάνας καί

Ἡ νησίς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, πού ἐντάσσεται στήν ζώνη Πλατανιά-Κλαδη-
σοῦ.

Γιά τά ἐθνικά πάρκα πρέπει νά ἐμπονηθοῦν εἰδικές μελέτες LANDSCAPING καί
μέ βάση αὐτές νά γίνουν οἱ διάφορες φυτεύσεις καί προβλέψεις ἐγκατα-
στάσεων. Ἀναδάσωσης μιᾶς ἀξιόλογης φυσικῆς περιοχῆς δέν σημαίνει ἀ-
πλῶς φύτευση ἑκατοντάδων ἢ χιλιάδων δενδρυλλίων, ἀλλά ἀποτελεῖ σοβα-
ρό πρόβλημα ἀναδείξεως καί συντηρήσεως τοῦ τοπίου.

Στά πλαίσια τῶν μελετῶν αὐτῶν θά προβλεφθοῦν περιφράξεις χώρων μονο-
πάτια, κρήνες καί χῶροι PIC-NIC μέ πάγκους καί μεγάλα καλάρια ἀχρή-

στων. Επίσης θά καθορισθοῦν τά διάφορα ἔργα ἀναστηλώσεων, συντηρήσεως καί ἀναδείξεως τῶν μνημειακῶν στοιχείων τῶν ἐθνικῶν πάρκων.

ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ἡ συντήρησις τῶν μνημείων τῆς περιοχῆς, ἐκτός τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ ὀφειλομένη ἐκδήλωση σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἱστορικὴ καί καλλιτεχνικὴ παράδοσίν της, εἶναι καί σκοπιμὴ ἀπὸ τὴν ἄποψη συντηρήσεως τοῦ τουριστικοῦ της κεφαλαίου. Αὐτὸ δικαίωνει ἀκόμα περισσότερο τὴν διάθεσι κεφαλαίων γιὰ τὴν ἀναστήλωσι μνημείων.

Ἡ συντήρησις καί ἀνάδειξις τῶν μνημείων πρέπει νά γίνεται βάσει ἐμπειριστατικῶν μελετῶν ἀρχαιολογικοῦ-ἱστορικοῦ-ἀρχιτεκτονικοῦ καί πολεοδομικοῦ περιεχομένου.

Στὴν περιοχὴ Χανίων, ἐκτός ἀπὸ τὰ μεμονωμένα κτίσματα πού ξεχωρίζονται σάν μνημεῖα, ὀρίζονται τρεῖς περιοχές πού χαρακτηρίζονται σάν διατηρητέα συγκροτήματα ἱστορικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος.

1. Παλαιὰ Πόλις Χανίων
2. Συνοικία Μπουτσουνάρια Μουρνιῶν
3. Γαβαλοχώρι

Σάν ἐπίδειξις τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται τὸ πρόβλημα ὀργανώσεως καί διατηρήσεως τῶν περιοχῶν αὐτῶν στά πλαίσια καί σύμφωνα μέ ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ζωῆς, σὲ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV παρουσιάζεται ἡ μελέτη τῆς Παλαιᾶς Πόλεως τῶν Χανίων, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα τῆς Πολεοδομικῆς Μελέτης Περιοχῆς Χανίων, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΡΙΤΣΗ.

BIV. ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Ἡ ὀργάνωσις συγχρόνων δικτύων ὑποδομῆς ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσις γιὰ τὴν τουριστικὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς καὶ κύρια μέριμνα τοῦ κράτους. Τὸ ἰδιωτικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ δημιουργίαν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων εἶναι δυνατόν νὰ ἐκδηλωθῆι μόνο ἐφ' ὅσον ἔχουν ἐξασφαλισθῆι μετὰ τὴν φροντίδα τοῦ κράτους ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ δίκτυα ὑποδομῆς στὶς ὑπὸ ἀνάπτυξιν περιοχάς.

Στὴν συνέχειαν ἐξετάζονται τὰ ἐξωτερικὰ δίκτυα: ὁδικό, ὑδρεύσεως, ἠλεκτρισμοῦ, τηλεπικοινωνιῶν. Λόγω τῆς κλίμακος τῆς μελέτης δὲν ἐξετάζονται δίκτυα ἀποχετεύσεως, οὔτε καὶ τὰ ἐσωτερικὰ δίκτυα ὑποδομῆς.

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Ἐπάρχουσα κατάστασις

Ἡ περιοχή στερεῖται ὁδικῶν κυκλωμάτων καλῆς βατότητος. Ἐπάρχουν δρόμοι σὲ καλὴν κατάστασιν ποὺ ὁδηγοῦν σὲ συγκεκριμένους περιοχάς χωρὶς νὰ ὀλοκληρῶνται σὲ κυκλώματα, πρᾶγμα πολὺ σημαντικὸ ἀπὸ τουριστικῆς ἀπόψεως (ὁ τουρίστας δὲν προτιμᾷ νὰ πηγαίνει καὶ νὰ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον).

Ἀπὸ ἀπόψεως βατότητος ξεχωρίζουν οἱ δρόμοι τοῦ Ἀκρωτηρίου ποὺ κατασκευάσθησαν ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν βάση καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπην περιοχή τὸ τμήμα τῆς ἀρτηρίας Κρήτης, Πλατανιά - Χανίων - Σούδας - Ἀρμένων, ἢ ἀρτηρία Χανιά - Ἀγιά πρὸς Φουρνέ καὶ ὀρισμένοι δρόμοι τοῦ κάμπου τῶν Χανίων. Οἱ ὑπόλοιποι δρόμοι τῆς ἐνδοχωρίας, πρὸς Θέρισσο, Πλατυβόλα, Μαλάξα εἶναι σὲ κακὴν κατάστασιν.

Προτάσεις

Προτείνεται μετὰ βάση τούτους ὑπάρχοντες δρόμους νὰ δημιουργηθοῦν ὁδικὰ κυκλώματα ποὺ νὰ διέρχονται ἀπὸ ἀξιόλογα σημεῖα τῆς περιοχῆς.

Οἱ κυριώτερες νέες χαράξεις εἶναι (Σχ. 9 καὶ κλ. 1:10.000):

1. Στέρνες - Βίγλες - Περιβολίτσα - Μουζουράς - Ἀγία Τριάδα - Σταυρός. Τὸ τμήμα Στέρνες - Βίγλες - Περιβολίτσα - Μουζουράς εἶναι βάσει νομοθετημένης ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ.
2. Καθιανά - Χωραφάνια, παρακάμπτοντας τὸ φαράγγι τοῦ Καλαθά.
3. Ἀγιά - Βρύσες
4. Γαλατᾶς - Περιβόλια - Μουρνιές - Νεροκούρου - Σούδα.

Ἐπίσης προβλέπεται ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ κυκλώματος Μουρνιές - Πλατυβόλα - Μαλάξα - Νεροκούρου - Χανιά καὶ Χανιά - Νεροκούρου - Μαλάξα - Στύλος - Καλύβες.

Ὡς πρὸς τὴν χάραξιν τῆς νέας ἐθνικῆς ἀρτηρίας βόρειας Κρήτης τονίζονται τὰ ἀκόλουθα:

1. Στὴν ζώνην Πλατανιά - Κλαδησοῦ πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῆι νοτιώτερα, πρὸς τὰ ὑψώματα, ὥστε νὰ ἀφήνει ἐλεύθερη τὴν παραθαλάσσιαν ζώνην καὶ τὴν ζώνην τῶν λαχανοκηπῶν καὶ νὰ ἐπιτρέπει τὴν δημιουργίαν ζωνῶν παραθεριστικῶν κατοικιῶν.

2. Στην περιοχή του Ποδομουρίου πρέπει να περάσει νοτιώτερα παρακάμπτοντας το φρούριο.

Με βάση τα νέα όδικά κυκλώματα πρέπει να αναδιοργανωθεί (κατά κυκλώματα επίσης) το δίκτυο συγκοινωνιών, που σήμερα καταλήγει σε όρισμένα σημεία στροφής (Σχ.8).

Παράλληλα με την οργάνωση του όδικού δικτύου προβλέπεται και η οργάνωση δικτύου μονοπατιών που να καθιστά δυνατή την επίσκεψη της περιοχής πεζή. (Βλέπε Σχέδια κλ. 1:10.000).

ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΕΩΣ

A. Υφιστάμενη κατάσταση δικτύου ύδρευσης - Πηγές

Στην περιοχή σήμερα υπάρχει δίκτυο ύδρευσης, (Σχ.13). Το δίκτυο αυτό προβλέπεται να επεκταθεί, ώστε να καλύψει τις ανάγκες των σημαντικότερων περιοχών γύρω από τα Χανιά¹⁾. Οι προβλεπόμενες γραμμές ύδρευσης και νέες δεξαμενές φαίνονται επίσης στο Σχ. 13.

Οι κυριότερες πηγές από τις οποίες υδρεύονται σήμερα ή πόλεις των Χανίων, ή περιοχή Σούδας και μέρος του Ακρωτηρίου βρίσκονται όλες από ΝΔ έως ΝΑ των Χανίων και είναι οι ακόλουθες:

1. Πηγές 'Αγιάς
2. " Μπουτσουναρίων
3. " Καλαμίου
4. " Τσιναλαριών
5. " Μεροκούρου

²⁾ Ο υδατικός πλούτος της περιοχής είναι τριών κατηγοριών (Σχ.7)

1. Επιφανειακό ύδωρ. Ρέει στους πολυαριθμούς χειμάρρους της περιοχής και είναι εποχιακό, εξαρτούμενο από την λειάνη απορροής, το μέσο ετήσιο ύψος, το είδος και την διάρκεια της βροχής.

Οι σημαντικότεροι χειμάρροι είναι ο Κερίτης και ο Καθαρός ποταμός.

2. Πηγαίο ύδωρ. Οι σημαντικότερες πηγές είναι της 'Αγιάς - Βαρυπέτρου - Καλαμώνων και των Στύλων - Αρμένων. Μικρότερας παροχής είναι οι πηγές Μεσιλά, Τσιναλαριάς, Κατοχωρίου. Στην περιοχή του Ακρωτηρίου υπάρχουν λίγες πηγές κοντά στην θάλασσα, με μικρή όμως παροχή και υφάλμυρο ύδωρ.

3. Υπόγειο ύδωρ. Στις πεδινές εκτάσεις της περιοχής Χανίων υπάρχει μεγάλος υδροφόρος όριζων, από όπου είναι δυνατόν να αντληθούν μεγάλες ποσότητες ύδατος. Στην περιοχή Ακρωτηρίου είναι δυνατόν να βρεθεί ύδωρ διά γεωτρήσεων υπό όρισμένες προϋποθέσεις. Πάντως, μεγάλες ποσότητες δεν προβλέπεται να βρεθούν λόγω της γεωλογικής διαμορφώσεως της περιοχής.

B. Προτεινόμενοι τρόποι ύδρευσης των υπό ανάπτυξη περιοχών

Οι προτεινόμενες να αναπτυχθούν περιοχές χωρίζονται στις παρακάτω ζώνες για τις οποίες προβλέπεται σε γενικές γραμμές ο τρόπος ύδρευσης:

1) Μελέτη Π. Παυλάκη, Πολιτικού Μηχανικού.

2) Αναλυτικότερα βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΟΗΚΕΣ

σεως καί προϋπολογίζεται ή απαιτουμένη δαπάνη. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ή παροῦσα μελέτη περιορίζεται στήν πρόβλεψη μεταφορᾶς ὕδατος μέχρι τήν ἐξωτερική γραμμή κάθε ζώνης, διότι λεπτομερέστερη ἐξέτασις τοῦ ἐσωτερικοῦ δικτύου προϋποθέτει λεπτομερές πολεοδομικό σχέδιο. Τό δίκτυο ὑδρεύσεως τῆς περιοχῆς Χανίων (μελέτη Π. Παυλάκη) πρέπει νά τροποποιηθεῖ ἀναλόγως.

Οἱ εἰδικές καταναλώσεις μέ βάση τίς ὁποῖες ὑπολογίσθηκε ή απαιτουμένη ἡμερησία συνολική ποσότης ὕδατος καθορίζονται ὡς ἐξῆς:

Γιά BUNGALOWS καί παραθεριστικές κατοικίες	300	λίτρα/ἄτομο/ἡμέρα
Γιά τουριστινά χωριά	200	" " "
Γιά τουριστική πλάζ	150	" " "
Γιά CAMPING	75	" " "

1. Ζώνη Λίμνη - Μαράθι

Προβλεπόμεναι ἐγκαταστάσεις, καταναλώσεις

α. BUNGALOWS, 500 ἄτομα X 300 λίτρα/ἄτομο/ἡμέρα	= 150.000
β. Ὀργανωμένη πλάζ, 500 ἄτομα X 150 " " "	= 75.000
γ. Θερινές κατοικίες, 1500 ἄτομα X 300 " " "	= 450.000
δ. MARINA Κατ'ἐκτίμησιν 10 μ ³	= 10.000
ΣΥΝΟΛΟ	685.000 λίτρα/ἡμέρα

Ἡ ὑδρευσις προβλέπεται νά γίνει ἀπό τό προβλεπόμενο σήμερα δίκτυο γιά τήν περιοχή, μέ πρόσθετη κατασκευή μιᾶς δεξαμενῆς χωρητικότητος 685 μ³ περίπου, ή ὁποία θά συνδεθεῖ μέ τό μελετηθέν δίκτυον δι' ἀγωγῶ Φ 150 περίπου.

2. Πάρκο Καλαθᾶ, ὄρμος Τερσανᾶ

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις, καταναλώσεις

α. CAMPING, 600 ἄτομα X 75 λίτρα/ἄτομο/ἡμέρα	45.000
β. CAMPING, 600 ἄτομα X 75 " " "	45.000
γ. Θερινές κατοικίες, 1.000 ἄτομα X 300 " "	300.000
δ. Τουριστικό περίπτερο, κατ'ἐκτίμηση 10 μ ³	10.000
	400.000 λίτρα/ἡμ.

Ἡ ὑδρευσις προβλέπεται νά γίνει μέ σύνδεση στό προβλεπόμενο σήμερα δίκτυο, μέ πρόσθετη κατασκευή μιᾶς δεξαμενῆς χωρητικότητος 400 μ³ περίπου. Ὁ ἀγωγός συνδέσεως θά εἶναι διαμέτρου Φ 200 περίπου.

3. Μεμονωμένες ἐγκαταστάσεις περιοχῆς Ἀκρωτηρίου

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις

- α. Ξενών στό Μετόχι Ἀγίου Δημητρίου
- β. " στό Γιαλαγιᾶδω
- γ. " στήν Μονή Ἀγίας Τριάδος
- δ. " " " Ἀγίου Παύλου
- ε. " " " Παναγίας
- στ. Τουριστικό περίπτερο στίς Στέρνες
- ζ. " " " στήν Μονή Γιουβερνέτου
- η. Ἐλεύθερη πλάζ στό Σταυρό.

Λόγω τῶν ἀπομονωμένων θέσεων στίς ὁποῖες βρίσκονται οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτές δέν συνιστᾶται ή ἄρδευσις τους μέ δίκτυα ὑδρεύσεως. Ἡ κάλυψις τῶν ἀναγκῶν σέ ὕδωρ θά γίνεται μέ μεταφορά διά βυτίων καί μέ πρόβλεψη μικρῶν δεξαμενῶν ἀποθημεύσεως ὕδατος. Ἡ συλλογή

όμβριων υδάτων σε στέργες θεωρείται ανεπαρκής και μειονεκτική από απόψεως ποιότητας του ύδατος.

4. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάνα

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις, κατανάλωσις

α.	BUNGALOWS,	1.000	ἄτομα	X	300	λίτρα/ἄτομο/ἡμέρα	300.000
β.	"	800	ἄτομα	X	300	" "	240.000
γ.	CAMPING,	800	ἄτομα	X	75	" "	60.000
δ.	"	500	ἄτομα	X	75	" "	37.000
ε.	Θερινές κατοικίες,	300	ἄτομα	X	300	" "	90.000
στ.	"	600	ἄτομα	X	300	" "	180.000
ζ.	Τουριστικό περίπτερο, κατ' ἐκτίμηση					" "	17.000
η.	Ξενών						15.000
							<u>940.000</u> λιτ/ἡμ.

Ἡ ὑδρευσις τῆς ζώνης προβλέπεται ἀπό τρεῖς πηγές Ἀρμένων, με ἀγωγὸ διαμέτρου Φ 250 περίπου και κατασκευὴ δύο δεξαμενῶν ἀποθημεύσεως χωρητικότητος 500 μ³ περίπου ἢ καθεμία. Ἀπαιτεῖται διερεῦνησις ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα ἐμεταλλεύσεως τῆς πηγῆς Στύλου ἢ Καλαμίου. Τὰ δύο τουριστικά περίπτερα ἐκτός τῆς ζώνης θὰ ὑδρεύονται διὰ μεταφορᾶς ὕδατος.

5. Ζώνη Πλατανιάς Κάτω Γαλατᾶς - Κλαδισσός

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις

α.	Τουριστικό χωριό,	1.000	ἄτομα	X	200	λίτρα/ἄτομο/ἡμ.	200.000
β.	Θερινές κατοικίες	1.000	ἄτομα	X	300	" "	300.000
γ.	"	800	ἄτομα	X	300	" "	240.000
δ.	"	750	ἄτομα	X	300	" "	225.000
ε.	"	900	ἄτομα	X	300	" "	270.000
στ.	"	1.500	ἄτομα	X	300	" "	450.000
ζ.	CAMPING	1.500	ἄτομα	X	75	" "	112.500
η.	Ὀργανωμένες πλάζ,	1.500	ἄτομα	X	150	" "	225.000
θ.	"	2.000	ἄτομα	X	150	" "	300.000
ι.	BUNGALOWS	350	ἄτομα	X	300	" "	105.000
κ.	"	450	ἄτομα	X	300	" "	135.000
							<u>2.562.500</u>

Σε γενικὴς γραμμές, ἡ ὑδρευσις θὰ γίνῃ με ἐπέκταση τοῦ δικτύου τῆς Περιοχῆς Πόλεως Χανίων.

Οἱ ἐκτός ζώνης προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις:

- Δωμάτια σε σπίτια στὰ χωριά Βρύσες, Σκινές, Φουρνές
- Τουριστικό περίπτερο στὰ χωριά Ἀλικιανός και Ἅγιος Γεώργιος
- Ξενών στο Χωριό Νεροκούρου.

βρίσκονται σε περιοχές ὅπου ἡ ἄρδευσις δέν ἀποτελεῖ πρόβλημα.

ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΣ

Δόγω τῆς διασπορᾶς τῶν διαφόρων προβλεπομένων ἐγκαταστάσεων και ζωνῶν ἀναπτύξεως, ὁ προτεινόμενος τρόπος ἀποχετεύσεως εἶναι ἡ κατασκευὴ μεμονωμένων σηπτικῶν και ἀπορροφητικῶν δεξαμενῶν, ἢ συστήματος ὑπεδαφίου ἄρδευσεως.

Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ ζώνη Πλατανιάς - Κάτω Γαλατᾶς - Κλαδησσός, στήν ὁποία προτείνεται νά κατασκευασθεῖ δίκτυο ἀκαθάρτων καί νά συνδέθεῖ μέ τό δίκτυο τῆς πόλεως τῶν Χανίων. Αὐτό ὁμως ἀποτελεῖ ἔσωτερικό δίκτυο, πού δέν περιλαμβάνεται στήν γενική κλίμακα τῆς παρούσης μελέτης.

ΔΙΚΤΥΟ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ὑπάρχουσα κατάσταση

Ἡ παροχή καί διανομή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας στήν περιοχή Χανίων ὑπάγεται στήν Δ.Ε.Η. Ἡ διανομή γίνεται διά γραμμῶν 15 KV, καί ἡ ἐνέργεια λαμβάνεται ἀπό τό δίκτυο τῶν 66 KV καί δύο σταθμούς παραγωγῆς, ἑνός θερμικοῦ στά Χανιά καί ἑνός ὑδροηλεκτρικοῦ στήν Ἀγιά.

Οἱ ὑπάρχουσες γραμμές μεταφορᾶς καί διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας (Σχ.14) ἔχουν ληφθεῖ ἀπό τήν "Ἐκθεση ἐπί τῆς Ὑπαρχούσης Καταστάσεως καί τοῦ Προγράμματος 1966 ἐξηλεκτρισμοῦ Νήσου Κρήτης" τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, Ὑ.Π.Α.Κ., Ἰούνιος 1966 τοῦ Γ. Μαραβελάκη, Μηχανικοῦ. Οἱ προβλεπόμενες σ' αὐτήν ἐπεκτάσεις τοῦ δικτύου γιά τό 1966 στήν παροῦσα μελέτη ἔχουν ὑπολογισθεῖ σάν ὑπάρχουσες ἐκτάσεις.

Παροχή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας

Ἡ μελέτη προβλέπει τήν ἀνάπτυξη τεσσάρων κυρίων ζωνῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων καθώς καί διάφορες ἐγκαταστάσεις στίς ὑπόλοιπες περιοχές. Γιά τήν τροφοδότηση τῶν διαφόρων μικρῶν ἐγκαταστάσεων προβλέπεται σύνδεσις στίς πλησιέστερες γραμμές διανομῆς 15 KV. Γιά τήν τροφοδότηση τῶν κυρίως ζωνῶν προβλέπονται ἀνεξάρτητες γραμμές 15KV ὅπως ἀναφέρεται στήν συνέχεια, καί δεικνύεται στό Σχ.14. Γιά τόν καθορισμό τῶν φορτίων στίς διάφορες ζώνες ἐλήφθησαν τά ἑξῆς δεδομένα:

Οἰκισμοί:	0.45 KW ἀνά ἄτομο
Ξενοδοχειακές ἐγκαταστάσεις πάσης φύσεως :	1 KW ἀνά ἄτομο
CAMPING:	0.6 KW ἀνά ἄτομο

1. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάγια

Μεγίστη πιθανή ζήτησις ἰσχύος: 2.800 KW

Προτεινόμενες ἐγκαταστάσεις.

Ἀρχικά τροφοδότησις ἀπό τήν ὑπάρχουσα γραμμή διανομῆς τῶν 15 KV καί τελικά τροφοδότησις μέσω νέου ὑποσταθμοῦ 66 KV/15 καί τῆς ὑπαρχούσης γραμμῆς 15 KV.

2. Ζώνη Λίμνη - Μαραθί

Μεγίστη πιθανή ζήτησις ἰσχύος: 1.300 KW.

Προτεινόμενες ἐγκαταστάσεις

Ἀρχικά τροφοδότησις μέ ἐπέκταση τῆς ὑπαρχούσης γραμμῆς διανομῆς καί τελικά μέ νέα γραμμή διανομῆς 15 KV.

3. Πάρκο ὄρμου Καλαθά

Μεγίστη πιθανή ζήτησις ἰσχύος: 1.100 KW.

Προτεινόμενες έγκαταστάσεις

Άρχικά τροφοδότησις με επέκταση τής υπάρχουσας γραμμής διανομής και τελικά με σύνδεση τής γραμμής αυτής στην γραμμή τής ζώνης Λίμνη - Μαράθι.

4. Ζώνη Πλατανιάς - Κλαθησσός

Μεγίστη πιθανή ζήτησις Ισχύος: 3.800 KW.

Προτεινόμενες έγκαταστάσεις

Τροφοδότησις με νέα γραμμή 15 KW.

Η ζώνη αυτή συνορεύει με τό πολεοδομικό συγκρότημα τής πόλεως τών Χανίων, και γι' αυτό ή προβλεπομένη γραμμή μπορεί να αποτελείται από περισσότερους κλάδους πού να αποτελούν προέκταση του δικτύου τής πόλεως.

Η προβλεπομένη ανάπτυξις τής ναυπηγιικής περιοχής τής Σούδας απλώς αναφέρεται στην παρούσα μελέτη. Η φύσις και ή έντασις τής ανάπτυξεως δέν είναι δυνατόν να προβλεφθει και κατά συνέπεια ούτε και τό ύφος τών έργων ύποδομής. Πιθανώς να απαιτηθει μία νέα γραμμή προς Σούδα.

Οι προβλεπόμενες μέγιστες πιθανές ζητήσεις Ισχύος στηρίζονται στις μέσες τιμές ανά άτομο, διότι ή πολυτέλεια τών έγκαταστάσεων δέν προσδιορίζεται έπακριβώς στην φάση αυτή τής μελέτης.

Από τά παραπάνω επίσης προκύπτει ότι θα απαιτηθει και σημαντική αύξησις τής παραγωγής ήλεκτριικής ένεργειας. Η αύξησις αυτή τών σταθμών παραγωγής και τών γραμμών μεταφοράς δέν λαμβάνεται υπ' όψη στην παρούσα μελέτη, διότι αποτελεί γενικώτερο θέμα τό όποιο αφορά τό ένεργειακό πρόγραμμα τής Κρήτης.

ΔΙΚΤΥΟ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Υπάρχουσα κατάστασις

Οι τηλεπικοινωνίες τής περιοχής Χανίων υπάγονται στον Ο.Τ.Ε. και βασικά αποτελούνται από τό Άστικό Τηλεφωνικό Κέντρο Χανίων και τίς διάφορες κοινοτικές συνδέσεις, και από διάφορα μικρά άστικά κέντρα.

Οι ύφιστάμενες έγκαταστάσεις και γραμμές (Σχ.15), έχουν ληφθει από τή "Βιζήση επί τών Τηλεπικοινωνιών Νήσου Κρήτης του Υπουργείου Συντονισμού, Υ.Π.Α.Κ., Ιούλιος 1966, του Γ. Μαραβελάνη, Μηχανικού. Οι προβλεπόμενες σ' αυτήν επέκτάσεις για τό 1966 στην παρούσα μελέτη έχουν ύπολογισθει σαν υπάρχουσες έγκαταστάσεις.

Προτάσεις

Για τίς τέσσερις κύριες ζώνες ανάπτυξεως, λόγω του πλήθους τών απαιτούμενων συνδέσεων, προβλέπονται άστικά τηλεφωνικά κέντρα συνδεδεμένα με τό άστικό τηλεφωνικό συγκρότημα τών Χανίων. Στα κέντρα αυτά προβλέπεται να γίνονται και οι τηλεγραφικές συνδέσεις. Για τούς ξενώνες, περίπτερα και άλλα κέντρα ανάπτυξεως εκτός από τίς παραπάνω ζώνες, προβλέπεται σύνδεσις στις υπάρχουσες πλησιέστερες γραμμές και ενίσχυσις τους με τά απαιτούμενα νέα ζεύγη τηλεπικοινωνιών.

Γιὰ τόν καθορισμό τοῦ μεγέθους τῶν προβλεπομένων ἀστικῶν κέντρων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψη τὰ δεδομένα.

Οἰκισμοί: 1 τηλέφωνο ἀνά 3 ἄτομα περίπου.

Ξενοδοχειακές ἐγκαταστάσεις πάσης φύσεως: 5 γραμμές ἀνά 100 ἄτομα
CAMPINGS: 3 γραμμές ἀνά 100 ἄτομα.

1. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάνα

Τηλεφωνικό κέντρο: 400 συνδέσεων
Γραμμή πρὸς Χανιά: 60 γραμμῶν

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις

Τηλεφωνικό κέντρο καί νέα γραμμή πρὸς Χανιά.

2. Ζώνη Λίμνη - Μαράθι

Τηλεφωνικό κέντρο: 550 συνδέσεων
Γραμμή πρὸς Χανιά: 70 γραμμῶν

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις:

Τηλεφωνικό κέντρο καί νέα γραμμή πρὸς Χανιά.

3. Πάρκο ὄρμου Καλαθᾶ

Τηλεφωνικό κέντρο: 330 συνδέσεων
Γραμμή πρὸς Χανιά: 35 γραμμῶν

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις

Τηλεφωνικό κέντρο καί νέα γραμμή πρὸς Χανιά.

4. Ζώνη Πλατανιάς - Κλαδησσός

Τηλεφωνικό κέντρο: 1800 συνδέσεων
Γραμμή πρὸς Χανιά: 200 γραμμῶν

Προβλεπόμενες ἐγκαταστάσεις

Τηλεφωνικό κέντρο καί νέα γραμμή πρὸς Χανιά.

Συμπληρωματικά ἀναφέρεται ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ζώνη αὐτή συνορεύει μέ τό πολεοδομικό συγκρότημα τῶν Χανίων, μπορεῖ κατ' ἀρχήν νά ἐξυπηρετηθεῖ μέ μερική ἐπέκταση τοῦ κέντρου τῶν Χανίων καί τῶν γραμμῶν του, καί τελικά μέ τήν προτεινομένη λύση.

BV. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

ΓΕΝΙΚΑ

Λόγω τῆς γενικῆς φύσεως τῆς μελέτης, οἱ προϋπολογισμοί πού ἀκολουθοῦν εἶναι ἐνδεικτικοί καί ἀναφέρονται κυρίως στόν βασικό ἐξοπλισμό τῆς περιοχῆς μέ δίκτυα ὑποδομῆς.

Οἱ προϋπολογισμοί ἀναφέρονται στά ἐξωτερικά δίκτυα πού εἶναι καί τό τμήμα πού βασικά πρέπει νά κατασκευασθεῖ ἀπό τό κράτος. Ὑπολογισμός τοῦ κόστους τῶν ἐσωτερικῶν δικτύων εἶναι δυνατός μόνο μετά τήν ἐπιπόνηση λεπτομερῶν ρυθμιστικῶν σχεδίων.

ΚΟΣΤΟΣ ΓΗΣ

Κόστος ἀπαλλοτριωτέων ἐπιτάσεων δέν ἀναφέρεται. Θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν ἐν γένει πολιτική τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου. Τό κόστος δεσμεύ-

σεως τῶν ἐκτάσεων γιὰ τὴν δημιουργία τῶν καθαρὰ τουριστικῶν συγκροτημάτων θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες, ὅπως τὸν καθορισμὸ τῆς ζώνης χειμερίου κύματος, τὸν βαθμὸ ἀναδασμοῦ ποῦ θὰ ἐφαρμοσθεῖ καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸ συμμετοχῆς στὶς τουριστικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν ἀγροτῶν ποῦ σήμερα κατέχουν τὶς ἐκτάσεις αὐτές.

Τὸ κόστος γιὰ τὴν δέσμευση τῶν ἐκτάσεων τῶν ἐθνικῶν πάρκων δέν εἶναι δυνατόν νὰ υπολογισθεῖ πρὶν γίνουν ἀναγνωριστικὲς ἀποτυπώσεις καὶ κτηματογραφήσεις.

ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

Ὁδικὸ δίκτυο

α. Βελτίωσις ὑπάρχοντος βασικοῦ δικτύου χλμ. 120 X 500.000 =	60.000.000 δρχ.
β. Νέες χαράξεις (διατομὴ Δ 9.00 μ.) χλμ. 75 X 2.000.000 =	150.000.000 "
γ. Δίκτυο πεζοδρόμων (γενικὸς ὑπολογισμὸς)	9.000.000 "
ΣΥΝΟΛΟ	219.000.000 δρχ.

Παρατηρήσεις: Δέν περιλαμβάνεται ἡ νέα ἐθνικὴ ἀρτηρία.

Δίκτυο ὑδρεύσεως

1. Ζώνη Λίμνη - Μαράθι	600.000 δρχ.
2. Πάρκο Καλαθᾶ	600.000 "
3. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάνα	1.000.000 "
ΣΥΝΟΛΟ	2.200.000

Δίκτυο ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας

1. Ζώνη Λίμνη - Μαράθι	1.300.000 "
2. Πάρκο Καλαθᾶ	200.000 "
3. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάνα	2.500.000 "
4. Ζώνη Πλατανιάς - Κλαδησοδός	900.000 "
5. Μεμονωμένες ἐγκαταστάσεις	800.000 "
ΣΥΝΟΛΟ	5.700.000

Παρατηρήσεις:

- Ὁ προϋπολογισμὸς βασίζεται στὶς τιμές μονάδος:
1. Ἐναέρια γραμμὴ 15 KV: 100.000 δρχ./χλμ.
 2. Ὑποσταθμὸς 66/15 KV: 1.000 δρχ./KVA
 3. Μικτὴ γραμμὴ 15 KV (ἐναέρια καὶ ὑπόγεια μὲ μερικὸς ὑποσταθμοὺς) ἢ ὅποια θὰ χρησιμεύει γιὰ βασικὴ ὑποδομὴ μέσα στὶς ζῶνες ἀναπτύξεως: 300.000 δρχ./χλμ.

Δίκτυο τηλεπικοινωνιῶν

1. Ζώνη Λίμνη - Μαράθι	1.350.000 δρχ.
2. Πάρκο ὄρμου Καλαθᾶ	700.000 "
3. Ζώνη Ποδομοῦρι - Πλάνα	1.600.000 "
4. Ζώνη Πλατανιάς - Κλαδησοδός	3.300.000 "
5. Μεμονωμένες ἐγκαταστάσεις	150.000 "
ΣΥΝΟΛΟ	7.100.000 "

Παρατηρήσεις:

- Ὁ προϋπολογισμὸς βασίζεται στὶς τιμές μονάδος:
1. Ἐναέρια τηλεφωνικὴ γραμμὴ: 800 δρχ./χλμ. ζεῦγος

2. Αστικό τηλεφωνικό κέντρο: 1.500 δρχ./συνδρομητή
3. Βασικές τηλεφωνικές γραμμές μέσα στις ζώνες ανάπτυξεως (σέ άλλα σημεία έναέριες και σέ άλλα υπόγειες): 120.000/χλμ.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Γενικός προϋπολογισμός έξωτερικών δικτύων ύποδομης

1. Οδικό δίκτυο	219.000.000 δρχ.
2. Δίκτυο ύδρευσεως	2.200.000 "
3. Δίκτυο ηλεκτρικής ενεργείας	5.700.000 "
4. Δίκτυο τηλεπικοινωνιών	<u>7.100.000 "</u>
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	234.000.000 "

BVI. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Προϋποθέσεις εφαρμογής του Σχεδίου είναι η νομοθετική κατοχύρωσις του και η ύπαρξις του καταλλήλου φορέως.

ΦΟΡΕΥΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ένας ενιαῖος φορέυς πρέπει νά ἔχει ἔλεγχο ἐπάνω σέ ὁλόκληρη τήν Εὐρυτέρα Περιοχή Πόλεως Χανίων. Ὁ φορέυς αὐτός θά εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν ἐν γένει ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς. Τό πρόβλημα τοῦ τουριστικοῦ ἐξοπλισμοῦ της θά πρέπει νά ἀντιμετωπισθεῖ σέ συνάρτηση μέ τήν ὀργάνωση τῶν ἄλλων τομέων οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ὅπως γεωργία, βιομηχανία. Οἱ ἀνάγκες π.χ. ὑδρεύσεως τῶν τουριστικῶν περιοχῶν θά συσχετίζονται μέ τίς ἀνάγκες ἀρδεύσεως γεωργικῶν περιοχῶν, λαχανοκήπων κλπ. Ἔτσι ὁ προγραμματισμός θά εἶναι ἀποδοτικώτερος καί πολλές σπατάλες σέ ἀνθρώπινη προσπάθεια καί πόρους θά περιορισθοῦν.

Ὁ φορέυς γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων θά πρέπει νά εἶναι ὁ ἴδιος πού θά ἀναλάβει τήν ἀνάπτυξη τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος⁽¹⁾, καί πρέπει νά ικανοποιεῖ τίς ἀκόλουθες προϋποθέσεις:

1. Δικαιοδοσία ἐπάνω σέ ὁλόκληρη τήν γεωγραφική ἐνότητα τῆς περιοχῆς.
2. Δυνατότης λήψεως ἀποφάσεων σχετικά μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος.
3. Αὐτονομία ἀπό ἀπόψεως προϋπολογισμοῦ. Δυνατότης χρησιμοποίησεως τῶν πόρων πού θά προκύβουν ἀπό τήν ἐκμετάλλευση προσοδοφόρων ἔργων.
4. Ἐπαρκές εἰδικευμένο προσωπικό γιά τήν ἐφαρμογή καί παρακολούθηση τοῦ σχεδίου.

Γιά τήν δημιουργία τοῦ φορέως ἀναπτύξεως τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Χανίων προτείνεται ἡ ἴδρυσις εἰδικοῦ ὀργανισμοῦ ὑπό μορφήν Ν.Π. Δ.Δ.

Γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν συγκεκριμένων περιοχῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων ὅπως οἱ ζῶνες Πλατανιάς-Κλαδησόος, -Μαράθι - Λίμνη καί Ποδομοῦρι - Πλάνα, προτείνεται ἡ ὀργάνωσις, στή πλαίσιον τοῦ ἐνιαίου φορέως ἐφαρμογῆς, συνεταιρισμῶν στούς ὁποίους θά συμμετάσχουν οἱ κτηματίες τῶν περιοχῶν. Δυνατότης πού χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή εἶναι ἡ ὀργάνωσις συνεταιρισμοῦ γιά τήν τουριστική ἀνάπτυξη ὁλόκληρης τῆς Εὐρυτέρας Περιοχῆς Πόλεως Χανίων μέ εὐρεῖα βάση μετόχων μεταξύ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ζώνης Λίμνη - Μαράθι μπορεῖ νά γίνεῖ μέ τήν ἐπιτεῖα τῆς ναυτικῆς βάσεως.

Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐθνικῶν πάρκων θά πρέπει νά γίνεῖ ἀπό εἰδικό γραφεῖο στή πλαίσιον τοῦ γενικοῦ φορέως ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου μέ

1) Βλέπε Πολεοδομική Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χανίων, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΤΡΙΤΗΝ.

συνεργασία όλων τῶν φορέων συντηρήσεως μνημειακῶν καὶ φυσικῶν χώρων: Κοσμητεία τοπίου, ὑπηρεσίες ἀναστηλώσεων, παραρτήματα τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κλπ.

Ἰδιαίτερη προσπάθεια πρέπει νὰ δοθεῖ ὥστε ἐνεργητικὸ ρόλο πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ νὰ ἀναλάβουν οἱ φυσιολατρικοὶ σύλλογοι τῆς περιοχῆς Χανίων, τῶν ὁποίων ἡ συμβολὴ στὴν ὀργάνωση τῶν πάρκων, ἐφ' ὅσον τοὺς χορηγηθοῦν οἱ ἀναγκαῖοι πόροι, θά εἶναι σημαντικὴ. Οἱ σύλλογοι αὐτοὶ εἶναι:

Φυσιολατρικὸς Σύλλογος

Ἑλληνικὸς Ὀρειβατικὸς Σύνδεσμος

Ἑλληνικὴ Περιηγητικὴ Λέσχη

Ἑνωσις Ὀρειβατῶν - Φυσιολατρῶν κλπ.

Ἐνεργὸ μέρος πρέπει νὰ ἀναλάβει ἡ Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἐταιρεία λόγῳ τοῦ εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς περιοχῆς ἀπὸ σπηλαιολογικῆς ἀπόψεως.

Τέλος, τὰ σχολεῖα πρέπει νὰ ἀναλάβουν πρωτεύοντα ρόλο στὴν ἐκτέλεση προγραμμάτων ἀναδασώσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ τοπίου.

ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Ἡ πραγματοποίησις τῆς τουριστικῆς ὀργανώσεως τῆς περιοχῆς θά ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν κατοχύρωση τοῦ Σχεδίου. Ἡ σημερινὴ νομοθεσία περὶ τὴν πολεοδομίαν καὶ τὴν κατασκευὴν ἔργων εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ συγκεχυμένη. Ἡ ἐφαρμογὴ Σχεδίου γιὰ τὴν ὀργάνωση συγκεκριμένων περιοχῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βασίζεται μόνο σὲ γενικοὺς ἐνιαίους κανονισμοὺς ποὺ διέπουν ὅλην τὴν χώραν.

Κάθε περιοχὴ πρέπει νὰ ἀποκτήσει τοὺς δικούς της κανονισμοὺς, βασισμένους στὰ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ της. Ἔτσι καὶ οἱ γενικοὶ κανονισμοὶ θά εἶναι δυνατόν νὰ ὑλοποιηθοῦν καὶ ἡ κάθε περιοχὴ νὰ ἀναπτυχθεῖ κατὰ τὸν πιὸ ἐνδεδειγμένο τρόπο.

Θά πρέπει νὰ ἐπιδιωχθεῖ ἡ νομοθετικὴ κατοχύρωσις τῶν ζωνῶν χρήσεως γῆς. Καὶ ἐπειδὴ μὲ τὴν ὑπάρχουσα νομοθεσίαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθεῖ αὐτό, στὴν ἀπαιτούμενη κλίμακα, σὲ πρῶτο στάδιο καὶ μέχρις οὗτο ἀναμορφωθεῖ ἡ γενικώτερη νομοθεσία, προτείνεται νὰ δοθεῖ ἔμφασις στὶς δυνατότητες ποὺ προσφέρει ὁ καθολικὸς ἀναδασμὸς τῶν περιοχῶν μὲ βάση τὸ Σχέδιο Χρήσεως Γῆς.

Εἶναι δυνατόν μὲ τὸν ἀναδασμὸν καὶ περιορισμένης κλίμακος ἀπαλλοτριώσεις νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Σχεδίου σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ μὲ τὴν μεγαλύτερην ἀποδοχὴν τοῦ ἀπὸ μέρος τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς.

Ἐκτός ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν σχετικὰ μὲ τὴν τεχνικὴν ἐφαρμογὴ τῶν σχεδίων, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρξει νομοθεσία γενικωτέρας φύσεως ποὺ νὰ ἐξασφαλίζει τὴν πραγματοποίησιν τῶν μακροπνῶν στόχων τῆς μελέτης. Προσοχὴ πρέπει νὰ δοθεῖ στὸ πρόβλημα διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ τοπίου, ἰδιαίτερα σὲ περιοχές ὅπως τὸ Ἀκρωτήρι, τὸ ὁποῖο περιπλέεται ἀπὸ μεγάλα σιᾶφη ποὺ μποροῦν νὰ μολύνουν τὶς ἀκτές τοῦ σὲ μεγάλο βαθμὸ. Ἐπάνω στοὺς ναυτικούς χάρτες τῆς περιοχῆς π.χ. θά μποροῦσαν νὰ σημειωθοῦν ζῶνες στὶς ὁποῖες νὰ ἀπαγορεύεται ἡ ἀπόρριψις λυμάτων ἀπὸ τὰ σιᾶφη.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

"Άλλο βασικό στοιχείο για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής θα είναι η οργάνωση των διαφόρων υπηρεσιών που απευθύνονται στις ανάγκες των τουριστών, ή κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού των τουριστικών εγκαταστάσεων και η έν γένει διαπαιδαγώγησης περί τον τουρισμό των κατοίκων της περιοχής. Αυτό όμως είναι γενικωτέρα φύσεως πρόβλημα και ξεφεύγει από τα όρια της μελέτης.

ΝΕΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Με βάση το γενικό σχέδιο τουριστικής οργάνωσης της περιοχής, θα πρέπει να έμπονηθεί σειρά λεπτομερεστέρων μελετών πριν από την εκπόνηση των καθαρά κτιριακών τουριστικών εγκαταστάσεων. Οι μελέτες αυτές είναι:

1. Αποτυπώσεις

- α. Τοπογράφσεις - Κτηματογράφσεις ζωνών τουριστικών εγκαταστάσεων: Πλατανιά - Κλαδησοῦ, Λίμνης-Μαραθίου, Ποδομουρίου-Πλάνας.
- β. Αποτύπωση μνημείων και συνόλων ιστορικού και καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος: Πλήν της Παλαιάς Πόλεως των Χανίων, που έχει αποτυπωθεί στα πλαίσια της μελέτης του πολεοδομικού συγκροτήματος Χανίων, αποτύπωση του Γαβαλοχωρίου, περιοχής Μπουτσουνάρια Περιβολίων, και διαφόρων μνημείων (έντός από τις έγκλησεις).
- γ. Τοπογράφσεις - Κτηματογράφσεις έθνικών πάρκων: Καλαθά, Σταυροῦ, βορειοανατολικού Ακρωτηρίου, Μαλάξας, Νησίδος Αγίων Θεοδώρων.
- δ. Μελέτες φυσικών πόρων. Έδαφολογική μελέτη ζωνών Πλατανιά - Κλαδησοῦ, Ποδομουρίου-Πλάνας, και λεπτομερής υδρολογική έρευνα όλοκληρου της περιοχής.

2. Γενικές Μελέτες

- α. Μελέτες Αναπτύξεως κλ. 1 : 5.000 και 1 : 2.000 των τριών ζωνών τουριστικών εγκαταστάσεων. Αναφέρονται στην καθολική τους ανάπτυξη, και περιλαμβάνουν προτάσεις αναδασμού της γής.
- β. Μελέτες διαμορφώσεως έθνικών πάρκων - LANDSCAPING. Περιλαμβάνουν: Μελέτες αναδασώσεων, διαμορφώσεως χειμάρρων, αντιδιαβρωτικών έργων, κλπ.
- γ. Μελέτη αξιοποιήσεως υδατικών πόρων της περιοχής.

3. Είδικές Μελέτες

- α. Ρυμοτομικές Μελέτες διατηρητέων περιοχών, Παλαιάς Πόλεως Χανίων, Γαβαλοχωρίου, Μπουτσουνάρια (Περιβολίων).
- β. Μελέτες αναστηλώσεως μνημείων ιστορικού και καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος.

4. Μελέτες ύποδομής

- α. Οδικού δικτύου

β. Δικτύου ύδρευσης

γ. Μελέτη διαμορφώσεως MARINA παλαιού λιμανιού Χανίων (1).

Παρατήρησης: Οί μελέτες ηλεκτρικού δικτύου καί δικτύου τηλεπικοινωνιών θά έκπονηθοῦν από τούς αντίστοιχούς οργανισμούς Δ.Ε.Η. καί Ο.Τ.Ε.

1) 'Η διαμόρφωσις τῆς MARINA Σούδας περιλαμβάνεται στήν Γενική Μελέτη τοῦ Λιμένος Σούδας.

ΒVII. ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στό κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται αί απόψεις τῶν μελετητῶν ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ὁ τουρισμός σάν σύγχρονο φαινόμενο ἔχει πολλές πλευρές, πολὺ περισσότερες ἀπὸ τὴν θέση πού συνήθως τοῦ ἀποδίδουν σάν "στεγνὸ" πόρο οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Μέ τόν τουρισμό οἱ ξένοι γνωρίζουν ἀπ' εὐθείας τὴν χώρα. Μέσα στοῦ πλῆθος πού ταξιδεύει βρίσκονται οἱ σημαντικοὶ σημερινοὶ καὶ ἀβριανοὶ ἄνθρωποι. "Ἔτσι ἡ χώρα παίρνει τὴν θέση τῆς στῆν διεθνῆ κοινωνία.

Ἀντίστοιχα, ἀπομακρυσμένες περιοχές μέ τόν τουρισμό πού δέχονται ἔρχονται σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τὴν σύγχρονη ζωὴ. Καὶ αὐτές οἱ περιοχές πρὸς τίς ὁποῖες ἔλκεται τὸ τουριστικὸ κύμα εἶναι ἀπάτητες φυσικῆς περιοχές, μνημειακοὶ χώροι, παραδοσιακοὶ οἰκισμοί. Αὐτὸ πού μπορούσε νά λεχθεῖ ὁ "κρυφὸς κόσμος" τῆς Χώρας".

Μέ ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς πολυμορφίας του εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας ἡ σωστὴ καὶ ὀλοκληρωμένη ἀντιμετώπιση τοῦ τουριστικοῦ φαινομένου γιὰ νά μὴν βλάψει περισσότερο ἀπ' ὅσο θά ὀφελῆσει τὴν χώρα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ.

Ὁ τουρισμός, σάν οἰκονομικὸς παράγων, δέν πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται ἀνεξάρτητα ἀλλὰ σέ συνάρτηση μέ τίς ἄλλες παραγωγικῆς δραστηριότητες πού μορφώνουν τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας. Προσφέρει ἐποχιακὴ ἀπασχόληση καὶ πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται σάν ἐποχιακὴ βιομηχανία, ὅπως π.χ. οἱ ἀγροτικῆς βιομηχανίες. Δέν πρέπει νά ἀναπτύσσεται εἰς βάρος ἄλλων οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων, ὅπως συμβαίνει μέ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς καλῆς γεωργικῆς γῆς καὶ τὴν παράδοση τῆς σέ τουριστικῆς ἐγκαταστάσεις, ἀλλὰ ἀντιθέτως νά τίς συμπληρώνει. Θά μπορούσε π.χ. νά τονώσει τὴν γεωργία, συμπληρώνοντας τὸ γεωργικὸ εἰσόδημα μέ τὸ νά προσφέρει ἐποχιακὴ ἀπασχόληση στοὺς ἀγρότες καὶ ἀγορά στὰ προϊόντα τους.

Γι' αὐτὸ σάν ἐνιαῖες ζῶνες τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων πρέπει νά ὀρίζονται, ὅπου εἶναι δυνατόν, περιοχές πολὺμορφες ἀπὸ ἄποψη γεωμορφολογίας καὶ περιεχομένου, ὅπου ἡ περιλαμβάνονται πλὴν τῶν καθαρὰ τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων, περιοχές ἐντατικῶν καλλιιεργειῶν (λαχανόκηποι π.χ.), χωριά, βιοτεχνικὰ συγκροτήματα, ὅπως π.χ. ἡ ἐνιαία ζώνη ἀπὸ Πδομοῦρι, μέχρι τὸ χωριὸ Πλάνα (Σχ.9).

Αὐτὴ ἡ ὀργάνωσις παρέχει τὴν δυνατότητα δημιουργίας ἐνιαίων συνεταιρισμῶν μεγάλης κλίμακος, πού θά ἀσχολοῦνται ὄχι μέ μία μόνο παραγωγικὴ δραστηριότητα (ὅπως οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί) ἀλλὰ μέ ὄλες σχεδόν, δηλαδὴ συνεταιρισμῶν οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως. Αὐτὸ θά συνέβαλε στὴν ὀλοκλήρωση καὶ ἀλληλοσυμπλήρωση ὄλων τῶν μορφῶν παραγωγῆς καὶ στὴν ἄμεση συσχέτισή τους μέ τίς κοινωνικῆς ἀνάγκες τῆς περιοχῆς. Ὁ ἀγρότης δέν θά πουλᾷ τὴν γῆ του σέ κάποιο ἐπιχειρηματία ξένο πρὸς αὐτὴ, ἀλλὰ θά γίνεται μέτοχος στὴν νέα τουριστικὴ ἐπιχείρηση ὅπως σήμερα εἶναι μέτοχος στὸν γεωργικὸ συνεταιρισμὸ τῆς περιοχῆς του.

Τά γενικιώτερα όφέλη από τήν όργάνωση αύτή είναι πολλά. Στά πλαίσια τής όργανώσεως τής ένιαίας ζώνης ανάλογα μέ τό προβλεπόμενο οίκο- νομικό ύπόβαθρο θά μπορεί νά αντιμετωπισθεϊ όργανικώτερα ό άνα- δασμός τής γής. Καί στά πλαίσια του άναδασμού αύτου θά μπορεί νά ξεχωρισθοϋν οί έντάσεις οί κατάλληλες για τουριστικές έγναταστά- σεις, παρακάμπτοντας έτσι τίς άνάγιες άπαλλοτριώσεως μέ όλες τίς οίκονομικές συνέπειες για τό κράτος καί τίς κοινωνικές έπιπτώσεις για τήν περιοχή.

Ός πρός τόν βαθμό πολυτελείας τών προσφερομένων τουριστικών ύπηρε- σιών, προσοχή πρέπει νά δίδεται στά ακόλουθα στοιχεία:

Οί τουριστικές έγναταστάσεις πρέπει νά άπευθύνονται σε όλες τίς είσοδηματικές κατηγορίες τουριστών. Η έμφασις πρός τίς πολυτε- λείς κατασκευές είναι επικίνδυνη καί όχι πάντοτε άποδοτική σε τε- λευταία άνάλυση. Ο πολυτελής τουρισμός ακολουθεϊ τήν μόδα πού εί- ναι άστάθμιστη, οί δε άπαιτήσεις σε είσαγώμενα είδη (ούίσκυ, γαλ- λικό κονιάκ κλπ.) είναι μεγάλες.

Έξ ίσου σημαντικός μέ τόν ξένο τουρισμό είναι καί ό έσωτερικός. Μέ τήν έξάπλωσή του σε όλες τίς περιοχές τής χώρας συμβάλλει κατά άποτελεσματικό καί άμεσο τρόπο στην μείωση τών είσοδηματικών δια- φορών τους.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η ούσια του προγραμματισμού είναι ή φροντίδα για τό μέλλον. Γι' αύ- τό πρέπει νά είναι μακρόπνοος. Η έξέλιξις τής σύγχρονης έποχής αλλάζει μέ γρήγορο ρυθμό τήν σιοπιά από τήν όποία αντιμετωπίζονται τά προβλήματα τά σχετικά μέ τήν άνάπτυξη. Η μεταπολεμική 20ετία άλλαξε όλοσχερώς θέσεις πού στά χρόνια του μεσοπολέμου θεωρούν- το νά έχουν άξία καθολική.

Επιβάλλεται μεγάλη έπιφύλαξις πριν μποϋν σε τουριστική χρήση "παρ- θένες" περιοχές. Η έπιφύλαξις στην χειρότερη μορφή της μπορεί νά όδηγήσει στην προσωρινή καθυστέρηση τής τουριστικής άναπτύξεως τής περιοχής, ένω ή βία θά όδηγήσει στην όλοσχερή καταστροφή του τουριστικού δυναμικού της.

Σε ένα χώρο όπως ό μεσογειακός πού μέ ταχύ ρυθμό γεμίζει μέ του- ριστικές έγναταστάσεις πάσης φύσεως, μακρόπνοος προγραμματισμός δέν σημαίνει νά σημαδευθοϋν μέ τουριστικές έγναταστάσεις (πολλές φορές άμφιβόλου ποιότητας καί διάρκειας) οί περιοχές έξαιρετικού φυσικού κάλλους. Απεναντίας πρέπει νά διατηρηθοϋν στην φυσική τους κατάσταση. Έτσι στο μέλλον είναι βέβαιο ότι θά άποτελέσουν σημαντικό στοιχεϊο έλξεως σε ένα χώρο κορεσμένο από έγναταστάσεις.

Στην φάση αύτή του έλληνικού τουρισμού, έγναταστάσεις πρέπει νά γίνονται σε περιοχές πού παρουσιάζουν δυναμικό βελτιώσεως, αλλά πού στην φυσική τους κατάσταση δέν άποτελοϋν ιδιαίτερα άξιόλογα τοπία. Αυτό άλλωστε είναι καί τό νόημα τής άναπτύξεως. Καλύτερες θέσεις πρέπει νά μποϋν σε χρήση σε έπόμενο στάδιο, ένω οί περιο- χές έξαιρετικού φυσικού κάλλους πρέπει νά διαμορφωθοϋν σαν έθνικά πάρκα.

Η έννοια του έθνικού πάρκου, έλευθερωμένου από μόνιμες έγναταστά- σεις, πρέπει νά γίνει συνείδησις: Περιοχές όπως ή βορειοανατολική όροσειρά του Άκρωτηρίου, τό φαράγγι Σαμαριάς (Χανίων), τό φαράγγι του Βίκου (Ήπείρου), τό Φοινικόδασος (Σητείας), ό Αϊνος (Κεφαλο-

νιᾶς), πρέπει νά διαφυλαχθοῦν μέ μεγάλη φροντίδα.

Ἐξ ἴσου σημαντική εἶναι ἡ φροντίδα γιά τήν ἐπαναφορά τοῦ τοπίου, ὅπου ἔχει καταστραφεῖ, στήν οἰκολογική του ἰσορροπία. Σέ ὁλόκληρο σχεδόν τόν ἑλληνικό χῶρο χρειάζονται μεγάλης κλίμακος ἀναδασώσεις καί ἔργα γιά νά ἀνασταλεῖ ἡ διάβρωση του καί ἡ διαρροή τοῦ ὑδρολογικοῦ του πλούτου.

Παράλληλη μέ αὐτό εἶναι ἡ μέριμνα γιά τήν διαφύλαξη καί συντήρηση τῶν μνημείων καί μνημειακῶν χώρων.

Ἡ ἔννοια τῆς συντηρήσεως ἔχει πολλούς ἐχθρούς γιατί θεωρεῖται ἀσκοπη σπατάλη. Ἐπειδή ὅμως ὁ ἐθνικός προγραμματισμός δέν πρέπει νά κατευθύνεται ἀπό μεγαλοψυχία μικροεπιχειρηματία, στήν συντήρηση πρέπει νά δοθεῖ ἡ ἀνάλογη βαρύτης γιατί ἀποτελεῖ τήν πιό σίγουρη ἐπένδυση γιά τό μέλλον.

ΣΤΟΧΟΙ

Οἱ στόχοι τῶν προγραμμάτων τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς πρέπει νά εἶναι:

1. Ἡ προστασία καί συντήρησις τοῦ τουριστικοῦ δυναμικοῦ.
2. Ἡ μεγιστοποίησις τῆς τουριστικῆς περιόδου.
3. Ἡ αὔξεισις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀφίξεων τουριστῶν κάθε κατηγορίας καί εἰσοδηματικῆς τάξεως, καί ἡ μεγιστοποίησις τῆς περιόδου παραμονῆς τους.
4. Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ τουριστικοῦ ρεύματος σέ ὁλόκληρη τήν περιοχή ⁽¹⁾.
5. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ τουρισμοῦ σέ ἀρμονία πρός τίς ἄλλες παραγωγικές δραστηριότητες.
6. Ἡ ἐπιδίωξις ποιότητος σέ ὁποιαδήποτε ἐγκατάσταση ἀσχέτως εἰσοδηματικῆς τάξεως στήν ὅποια ἀπευθύνεται.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Οἱ τουριστικές ἐγκαταστάσεις στήν σημερινή τους ἔκταση ἀποτελοῦν καινούργιο, ἰδιόμορφο εἶδος. Ἡ ἀντιμετώπισίς τους μέχρι σήμερα σέ παγκόσμια σχεδόν κλίμακα βασίζεται στά συμβατικά ξενοδοχειακά πρότυπα, μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στά ἀνεπτυγμένα συγκροτήματα BUNGALOWS.

Ἡ ἀντιμετώπισις αὐτή ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκῆς καί κουραστική λόγω μονοτονίας. Σέ ἓνα χῶρο ὅπως ἡ Μεσόγειος, πού μέ ταχύ ρυθμό ἐξοπλίζεται μέ τουριστικές ἐγκαταστάσεις, εἶναι προφανές ὅτι μελλοντικά (ὅταν θά προσφέρονται πολλές δυνατότητες στους τουρίστες), τό τουριστικό κύμα θά ἐλκύεται πρός τίς περιοχές πού προσφέρουν τίς καταλληλότερες καί τίς πληρέστερες.

Μέ αὐτήν τήν προοπτική εἶναι σκόπιμο ἡ χώρα, στήν προσπάθεια τουριστικοῦ ἐξοπλισμοῦ της, νά μήν περάσει ἀπό τά ἴδια στάδια πού πέρασαν οἱ πιό ἀνεπτυγμένες τουριστικά χῶρες, ἀλλά χρησιμοποιώντας τήν ἐμπειρία τους νά προχωρήσει ταχύτερα πρός τήν σωστότερη

1) Αὐτό πρέπει νά συντονίζεται μέ τήν γενικώτερη προσπάθεια γιά τήν ἐξάπλωση τοῦ τουριστικοῦ κύματος σέ ὁλόκληρη τήν Κρήτη, ἀντί τῆς σημερινῆς συγκεντρώσεως του στήν περιοχή Ἡρακλείου.

κατεύθυνση. Καί ἡ κατεύθυνσις αὐτή διαγράφεται ἀπό τήν ἀνάλυση τῶν εἰδικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ σημερινοῦ καί τοῦ προβλεπομένου τουρισμοῦ.

Τά νέα στοιχεῖα πού διακρίνουν τόν σύγχρονο τουρισμό εἶναι ἡ ὁμαδικότης, ἡ μεγάλη διάρκεια, ἡ ἀπλότης τῶν ἀπαιτήσεων, ἡ ἔλξις πρὸς τίς φυσικές καλλονές (κατά τό δυνατόν παρθένες περιοχές). Τουρισμός ἔπαφε νά εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἐκκεντριῆς ἀριστοκρατίας καί ἔγινε ζωτικὴ ἀνάγκη ὁλοκληροῦ τοῦ ἐργαζομένου κόσμου.

Ἡ ἀπήχησις τῆς νέας αὐτῆς δομῆς τοῦ τουρισμοῦ πάνω στίς ἀντίστοιχες ἐγκαταστάσεις εἶναι σημαντικὴ. Οἱ τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις πλέον δέν ἀπευθύνονται σέ ἄτομα, ἀλλά σέ ὁμάδες. Δέν χρειάζονται δηλαδή ἀπλῶς δωμάτια μεμονωμένα (δηλαδή ξενοδοχεῖα), ἀλλά ἐγκαταστάσεις μέ ἀτμόσφαιρα κοινότητος. Αὐτό εἶναι τό βασικὸ μειονέκτημα τῶν σημερινῶν BUNGALOWS, ὅτι ἀποτελοῦν ἐπανάλειψη μεμονωμένων (ξενοδοχειακῶν) στοιχείων, ἐνῶ αὐτό πού χρειάζεται σήμερα σέ μεγάλο τουλάχιστον βαθμό (γιατί ὑπάρχουν ἀκόμη τουρίστες-ἄτομα) εἶναι τουριστικὲς κοινότητες-χωριά.

Ἡ διαφορὰ δηλαδή μεταξύ τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων καί συνήθων οἰκισμῶν τείνει νά ἀμβλυνθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ὡς πρὸς τήν βασικὴν τοὺς ὀργάνωσι.

Ἀπὸ τό ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ συγχρόνου τουρισμοῦ, τήν μεγάλη διάρκειά του, πηγάζει ἡ ἄλλη ἀπαίτησις ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκαταστάσεων: ἡ ποιικιλία. Δέν ἐπαρκεῖ πλέον νά προσφέρεται στοὺς τουρίστες κατὰλυμα καί τροφή. Πρέπει παράλληλα νά προσφέρεται μεγάλη ἐκλογὴ διασκεδάσεων καί γενικὰ ἀπασχολήσεως κατὰ τήν μακρὰ παραμονή τους (πνευματικὲς καί καλλιτεχνικὲς δραστηριότητες, ἐκδρομές κλπ.). Καί ἐδῶ ἐπίσης φαίνεται ἡ ἀνεπάρκεια τῆς σημερινῆς ξενοδοχειακῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ τουρισμοῦ.

Ἡ ἀπλότης τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ σημερινοῦ τουρισμοῦ καθιστᾷ δυνατὴ τήν μείωσις τοῦ κόστους τῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων καί τήν χρησιμοποίησι τῶν πόρων πού ἐξοικονομοῦνται πρὸς τόν σκοπὸ τῆς πληρεστερας ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος. Ἡ τυποποίησις βασικῶν κατασκευαστικῶν στοιχείων εἶναι δυνατόν νά χρησιμοποιηθεῖ σέ μεγάλο βαθμό. Καμπίνες, W.C., ὑτούς, τοῖχοι, στέγες, εἶναι δυνατόν νά προκατασκευάζονται βιομηχανικὰ καί νά συναρμολογοῦνται ἐπὶ τόπου. Ἀκόμη πάσσαλοι καί καταστρώματα μποροῦν νά προκατασκευασθοῦν γιὰ "θαλάσσιες" (ὅπως οἱ "λιμναῖες") ἐγκαταστάσεις. Μέ τόν τρόπο αὐτό εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθεῖ ὑψηλὴ ποιότης καί νά ἀποφευχθεῖ ὁ "νεωτερισμός" πού χαρακτηρίζει τίς σημερινὲς ξενοδοχειακὲς ἐγκαταστάσεις.

Σέ περιοχές ὅπως ἡ Εὐρυτέρα Περιοχὴ Χανίων, πού ἀποτελοῦν ἐνιαῖο σύνολο ἐνῶ παράλληλα περιλαμβάνουν πολλές ἐγκαταστάσεις, θά ἦταν δυνατόν νά χρησιμοποιηθοῦν ἐνιαῖα βασικὰ κατασκευαστικὰ στοιχεῖα καί νά συντίθενται ἀνάλογα μέ τήν συγκεκριμένη μικροπεριοχὴ καθε συγκροτήματος. Αὐτό μέσα στήν ποιικιλία πού θά παρουσίαζε θά προσέφερε καί ἐνότητα πού θά ἔδιδε ἰδιαίτερο χαρακτῆρα καί ποιότητα στήν περιοχὴ.

Τέλος, ἡ προτίμησις τοῦ συγχρόνου τουρισμοῦ πρὸς τίς φυσικές ("παρθένες") περιοχές, ἐπαναφέρει τήν ἀνάγκη διατηρήσεως κοντὰ στίς τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις φυσικῶν πάρκων δηλαδή περιοχῶν ἐξαιρετικῶν

φυσικοῦ κάλλους στήν φυσική τους κατάσταση.

Ὡς πρός τήν κλίμακα τῶν ἐγκαταστάσεων, θά πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ κατασκευή μεγάλων συγκροτημάτων. Στό ἄμεσο μέλλον ἕνα ἀεροπλάνο θά μεταφέρει τουριστικές ομάδες 350-450 τουριστῶν, εἰσοδημάτων πολὺ χαμηλοτέρων ἀπό αὐτά στά ὁποῖα ἀπευθύνονται οἱ σημερινές ὀργανωμένες ἐγκαταστάσεις. Ἐάν δέν προβλεφθεῖ ἐγκαίρως ἡ δημιουργία μεγάλων καί φθηνῶν τουριστικῶν συγκροτημάτων οἱ διεθνεῖς ὀργανωτές τουρισμοῦ μεγάλης κλίμακος θά στραφοῦν πρός ἄλλες χώρες.

Οἱ σημερινές ἐγκαταστάσεις κοστίζουν κατά μέσο ὄρο 150.000-200.000 δρχ. ἀνά κλίνη καί πρέπει νά διατίθενται πρός 150-200 δρχ. τήν ἡμέρα (ἀνά κλίνη) γιά νά εἶναι ἀποδοτικές. Προφανῶς μέ αὐτή τήν οἰκονομική βάση εἶναι ἀδύνατο νά προσελκυσθεῖ πρός τήν Ἑλλάδα ὁ μέγας σύγχρονος τουρισμός.

Κατά συνέπεια, θά πρέπει νά ἀποφεύγονται τά ξενοδοχειακά συγκροτήματα κάτω τῶν 500 κλινῶν, καί ἀντί αὐτῶν νά προβλεφθοῦν μεγάλες φθινές συγκροτημένες ἐγκαταστάσεις. Αὐτή ἡ πολιτική ἐκτός ἀπό τήν οἰκονομική σκοπιμότητα ἐνέχει καί τήν ἔννοια τῆς διατηρήσεως τοῦ τοπίου μέ τήν ἀποφυγή τῆς διασπορᾶς τῶν ἐγκαταστάσεων σέ ὅλα τά ἀξιόλογα σημεῖα τῆς χώρας.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ ΕΡΓΩΝ

Τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν χρηματοδοτήσεων θά πρέπει νά προέρχεται ἀπό τήν ἰδιωτική πρωτοβουλία. Τό κράτος ἐν γένει δέν θά πρέπει νά χρηματοδοτεῖ τουριστικές ἐγκαταστάσεις, ἀλλά μόνο ἀπό λόγους κοινωνικῆς πολιτικῆς ἢ διατηρήσεως μνημείων καί τοπίου.

Ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους πρέπει νά εἶναι καταλυτική.

Μέ κρατική συνδρομή πρέπει νά ἐπιδιώκεται ἡ ὀργάνωσις τῶν φορέων ἀναπτύξεως τῶν τουριστικῶν περιοχῶν, ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἀπαραίτητων ἐκτάσεων γῆς (ὄχι ἀπαραίτητα μέ ἀπαλλοτριώσεις) καί ὁ ἐξοπλισμός τους μέ τά βασικά ἐξωτερικά δίκτυα ὑποδομῆς (ἤλεκτρισμός, ὕδρευσις, ὀδικές συνδέσεις).

Μέ κρατική συνδρομή ἐπίσης θά πρέπει νά πραγματοποιηθοῦν τά γενικώτερης φύσεως ἔργα, ἀναδασώσεις, καθαρισμός καί συντήρησις ἀκτῶν, κατασκευή ἐγκαταστάσεων βασικῆς ὑποδομῆς (δρόμοι, ἀεροδρόμια, MARINA, ἀγκυροβόλια).

ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ ΦΟΡΕΩΝ - ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ

Βασική σημασία γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ προγράμματος τουριστικῆς ἀναπτύξεως ἔχει ἡ ἐνίσχυσις ἀπό μέρος τοῦ κράτους τῶν φορέων μέ σχετικὰ ἀντικείμενα δραστηριότητος. Αὐτό θά προσελκύσει τό ἐνδιαφέρον τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καί θά συμβάλλει στήν ἀποκέντρωσι τῶν προσπαθειῶν, π.χ.:

α. Ἐνίσχυσις βιοτεχνιῶν μέ τήν κατασκευή βιοτεχνικῶν συγκροτημάτων γιά τήν συστέγασις βιοτεχνιῶν ποῦ ἀπευθύνονται στήν τουριστική ζήτησι (μαχαιροποιεῖων, ἐργοστασίων ξυλογλυπτικῆς, δερματίνων εἰδῶν, ὑφαντουργείων).

β. Ἐνίσχυσις συλλόγων λαογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπως συλλόγων λαϊκῶν χορῶν, λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, λαϊκῆς φιλολογίας-ποιήσεως, λαϊκοῦ θεάτρου, λαϊκῆς τέχνης.

γ. Ενίσχυσις φυσιολατρικῶν συλλόγων, κλπ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ τουρισμός εἶναι φαινόμενο ἀναπόσπαστο τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Γιά χώρες παραδοσιακές σέ ἀνάπτυξη, ὅπως ἡ Ἑλλάς, ἀποτελεῖ οἰκονομική ἀναγκαιότητα ἀλλά καί κρυφὸ κίνδυνο. Κίνδυνο νά προκαλέσει κοινωνική ἀναστάτωση, προσβάλλοντας τὸ τελετουργικὸ τῆς ζωῆς τῶν περιοχῶν τῆς ποῦ ζοῦν ἀκόμη στὸν ἀργὸ ρυθμὸ τοῦ γεωργικοῦ παρελθόντος τῆς.

Εἶναι γεγονός ὅτι θά ὀφελῆσει ἀλλά καί θά βλάψει τὴν χώρα. Καί ἐπειδὴ εἶναι φαινόμενο "ἀναπόφευκτο" ἡ προσπάθεια ποῦ ἀπομένει νά γίνει εἶναι ὅπου ὀφελεῖ, νά ὀφελῆσει περισσότερο καί ὅπου βλάπτει νά βλάψει λιγώτερο.

Ἡ διαφορά μεταξύ σωστά τοποθετημένης τουριστικῆς ἀναπτύξεως καί (μέσω τοῦ τουρισμοῦ) κοινωνικῆς ἀναταραχῆς εἶναι λεπτή. Ἡ ἀνάδειξις τῆς λαογραφικῆς κληρονομίας τῶν περιοχῶν, ποῦ ἀποτελεῖ ὑψηλή πνευματικὴ ἐκδήλωση καί ὑποχρέωση, εὐκόλα μπορεῖ νά περιπέσει σέ φθηνή ἐμπορία τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως.

Σκοπὸς τοῦ ἐθνικοῦ προγραμματισμοῦ σέ ὁποιαδήποτε μορφή του, δέν εἶναι ὁ κοινωνικὸς νεωτερισμός, ἀλλά ἡ ἀνέλιξις τῆς χώρας.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α Τ Α

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- I. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ
- II. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
- III. ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
- IV. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ, ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ, ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελίς
Εύρηματα Προϊστορικής περιόδου	11
Εύρηματα Έλληνικής περιόδου	16
Βυζαντινές έκκλησίες	111
Μοναστήρια καί έκκλησίες 16ου αιώνος	114
Βενετικά φρούρια	118
Έπαύλεις	120
Τουρκικά φρούρια	121
Μνημεΐα καλλιτεχνικοῦ καί ιστορικοῦ ενδιαφέροντος	122

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Ἡ ἀποκάλυψις εὐρημάτων τῶν προΐστορικῶν πολιτισμῶν στήν περιοχή τοῦ Νομοῦ Χανίων εἶναι ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, γιατί ἐπιβεβαιώνει τήν ἄποψη ὅτι οἱ προΐστορικοὶ πολιτισμοὶ τῆς Κρήτης ἦσαν ἀπλωμένοι μέχρι καί τό δυτικὸ ἄκρο τῆς. Ὁ πλοῦτος τῶν εὐρημάτων καί ἡ ὁμοιότης τους μέ ἐκεῖνα τῆς ὑπόλοιπης Κρήτης, ἀποδεικνύει τήν ὁμοιογένεια τοῦ πολιτισμοῦ σέ ὅλη τήν Νῆσο.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΩΡΙΟΥ ΒΡΥΣΣΕΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ 2)

Κάστελλος (1)

Ἀπό τίς ἐπιγραφές πού βρέθηκαν, ἐδῶ τοποθετεῖται ἑλληνική πόλις, ἴσως ἡ Πέργαμος.

Παλαιότερα, ἡ τοποθεσία ταυτίσθηκε ἐσφαλμένα μέ τήν Κυδωνία, διότι ὑπάρχουν σ' αὐτήν λείψανα προΐστορικοῦ τείχους καί ἕνα σύστημα ὑδρεύσεως.

Βιβλιογραφία

- GUARDUCCI, G I G II 16
P. FAURE, B.C.H. 1958 495
VIRGIL, AENEID III 132 F
SPRAIT, TRAVELS II, 140 F
S. HOOD B.S.A., 1965 σ. 106

Σπήλαιο Κερᾶς Σπηλιώτισσας (2)

Μέσα στό σπήλαιο, τό ὁποῖο εἶναι διατεταγμένο σέ πατώματα, βρέθηκαν κατά καιρούς ὄστρακα πού χρονολογοῦνται ἀπό τήν Νεολιθική περίοδο ὡς τό τέλος τῆς Μινωϊκῆς, καί λίγα τῆς Γεωμετρικῆς. Τά καλύτερα δείγματα κεραμικῆς εἶναι τά πρωτομινωϊκά. Ἄλλοτε κατά τοὺς προΐστορικοὺς χρόνους τά σπήλαια χρησιμοποιοῦντο σάν χώροι κατοικίας, καί ἀργότερα μετετρέπησαν σέ χώρους λατρείας. Στήν διπλή χρήση τους ὀφείλεται ὁ πλοῦτος τῶν ὀστράκων, πού εἶναι θραύσματα οἰκιακῶν σκευῶν στά νεολιθικά χρόνια καί ἄλλοτε θραύσματα ἀγγείων θρησκευτικῆς χρήσεως στά μινωϊκά καί γεωμετρικά χρόνια.

Βιβλιογραφία

- P. LAURE, B.C.H. 1958 σ. 500 καί 1962 σ. 47-48.
S. HOOD B.S.A. 1965 σ. 106

Λογάρδες (3)

Ἀπό ἐδῶ προέρχονται ἕνας ταφικός πύθος καί χαλιᾶ ἀντικείμενα (μικροὶ διπλοὶ πελέκει, πόρπες, καρφίτσα κ.ἄ.) (Μουσεῖον Χανίων). Χρονολογοῦνται στά γεωμετρικά χρόνια. Τελευταῖα βρέθηκαν καί ὄστρακα τῆς Ὑστερομινωϊκῆς III περιόδου πού μαρτυροῦν πῶς ἡ θέσις κατοικήθηκε ἀπό παλαιότερα χρόνια.

- 1) Τό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I βασίζεται σέ ἐκθεση τοῦ Μ. Μπορμπουδάκη, Ἀρχαιολόγου.
2) Μέ κεφαλαῖα σημειώνονται τά τοπωνύμια τῶν περιοχῶν μέσα στις ὁποῖες βρῖσκονται οἱ θέσεις τῶν εὐρημάτων. Οἱ ἀριθμοὶ μέσα σέ παρένθεση ἀναφέρονται στό Σχ. 4.

Βιβλιογραφία

P. FAURE, B.C.H. 1961 σ. 895 σ. 48-49, είν. 9

Τίμιος Σταυρός (4)

Βρέθησαν ταφές με πλούσια κτερίσματα που ανήκουν στους 'Υπομινωϊκούς ή Πρωτογεωμετρικούς χρόνους (1100-900 π.Χ.), όπως δείχνει η γραμμική διακόσμησης των άγγεων.

ΧΩΡΙΟ ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

Γερόσπηλιο (5)

Χρησιμοποιήθηκε σαν χώρος ταφής στο τέλος της πρωτομινωϊκής ή στις αρχές της Μεσομινωϊκής περιόδου (2.000 π.Χ.). Έδώ βρέθηκαν άξιόλογο πέτρινο διπλό άγγείο (κέρνος) με έγχάρακτη διακόσμηση (Μουσειον Χανίων).

Βιβλιογραφία

Μαρινάτος ΗΟΗ. IN KRETA 1928, σ. 8 είν.4

PENDLEBURY, A.C. σ. 103 καί 123.

FAURE B.C.H. 1958 σ. 501

ΧΩΡΙΟ ΣΤΑΛΟΣ

Θέσις Βουνό (6)

Βρέθηκαν λίγα θραύσματα άγγεων μινωϊκών και σωροί πέτρες που προέρχονται πιθανώς από προϊστορική (μινωϊκή) οικόδομή. "Οστρακα της Έλληνορωμαϊκής και Μεσαιωνικής έποχής μαρτυρούν μεταγενέστερη έγκατάσταση στην ίδια θέση.

ΧΩΡΙΟ ΓΑΛΑΤΑΣ

Θέσις Ψαθί (7)

Βρέθησαν υπολείμματα τοίχων, πλήθος όστράκων Πρωτομινωϊκής και Μεσομινωϊκής έποχής, που μαρτυρούν την ύπαρξη μινωϊκής έγκαταστάσεως. Τήν άποψη αυτή ενισχύει και η εύρεσις γουδιών από πέτρα, και σκευών οικιακής χρήσεως.

Δυτικά από την θέση Ψαθί βρέθηκαν ίχνη θαλαμωτών τάφων ύστερομινωϊκής ΙΙΙ έποχής με έλάχιστα όστρακα.

Βιβλιογραφία

S. HOOD B.S.A. 1965 σ. 108

ΣΤΑΥΡΟΣ (ΑΚΡΩΤΗΡΙ)

Σπήλαιο Λερά (13)

Από έξερεύνηση του σπηλαίου και της γύρω περιοχής του (θέση Νερόκαμπος) προήλθαν άφθονες λεπίδες από όφιανό και όστρακα νεολιθικών άγγεων. Μεγάλη ποσότης αντικειμένων της Νεολιθικής έποχής βρέθησαν σε ένα από τους χώρους του σπηλαίου που είχε διαμορφωθεί σε δωμάτιο.

Σέ ένα άλλο δωμάτιο τοῦ σπηλαίου βρέθησαν ἴχνη λατρείας καί ἀντι-
 κείμενα θρησκευτικῆς χρήσεως (ὄστρακα ἀγγείων καί ἀγαλματίδια ἀπό
 τεραϊόττα) πού χρονολογοῦνται ἀπό τήν Ὑστερομινωϊκή III ἐποχή ὡς
 τήν Κλασσιική. Ἀπό αὐτά φαίνεται καθαρά ὅτι τά σπήλαια πού χρησι-
 μοποιήθησαν σάν κατοικίες στά νεολιθικά χρόνια, στήν ἐποχή τοῦ
 Χαλκοῦ (Μινωϊκή ἐποχή γιά τήν Κρήτη) μετατράπησαν σέ λατρευτικούς
 χώρους τῆς μινωϊκῆς θεᾶς. Ἡ λατρευτική χρῆσις τους ἐξηκολούθησε
 γιά λόγους παραδοσιακούς καί στήν Ἑλληνική ἐποχή. Τό σπήλαιο ἀ-
 νεσκάφη τό 1966.

Βιβλιογραφία

FAURE BCH 1960, σ. 212 - 213 καί BCH 1962 σ. 46-47

HOOD BSA 1965 σ. 110

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΚΕΦΑΛΙ (ΑΚΡΩΤΗΡΙ)

Νεροσπήλιος (14)

Ἐδῶ βρέθησαν λίγα ὄστρακα ἀπό τήν Νεολιθική καί τήν Ὑστερομινωϊ-
 κή I καί III. Προφανῶς πρόκειται γιά σπήλαιο πού κατοικήθηκε στήν
 Νεολιθική ἐποχή καί μετετράπη σέ λατρευτικό χώρο κατά τήν Μινωϊκή.
 Βρέθησαν ἐπίσης ἐλάχιστα μεσαιωνικά ὄστρακα.

Βιβλιογραφία

FAURE BCH 1962 σ. 47

HOOD BSA σ. 111

ΜΟΝΗ ΓΚΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ

Σπήλαιο Ἁγίου Γεωργίου (15)

Πλήθος ὄστράκων βρέθησαν μέσα στό σπήλαιο ἀλλά ἔως τώρα δέν ἔχει
 γίνει συστηματική ἐξερεύνησις.

Ἀχυρόσπηλιο (16) Βρέθησαν ὄστρακα Νεολιθικά, κλασσικά, ἑλληνιστι-
 κά, ρωμαϊκά.

Σπήλαιο Καθολικό ἢ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου (17)

Κατά καιρούς ἔχουν βρεθεῖ ὄστρακα διαφόρων ἐποχῶν χωρίς νά γίνει
 ὡς σήμερα συστηματική ἐξερεύνησις.

Σπήλαιο Παναγιᾶς ἢ Ἀρκευδόσπηλιο (18)

Ἐδωσε πλούσια εὐρήματα Νεολιθικῆς, Ὑστερομινωϊκῆς, Ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς
 Κλασσικῆς, Ἑλληνορωμαϊκῆς. Ἡ ὑπαρξις εἰδωλίων στό σπήλαιο μαρτυ-
 ρεῖ τήν λατρευτική του χρῆσις. Μετά τήν ἀνασκαφή τοῦ 1966 προέκυ-
 ψαν εὐρήματα κλασσικά, τεμάχια ἀγγείων μέ ἐπιγραφές καί πήλινα
 εἰδώλια. Στό Μουσεῖο Χανίων βρίσκονται δύο πλανήδια πήλινα κλασσι-
 κά μέ ἀνάγλυφες μορφές Ἀπόλλωνος καί Ἀρτέμιδος, ἀττικῆς προε-
 λεύσεως.

Βιβλιογραφία

MATZ FK σ. 4

FAURE BCH 1956 σ. 98-99 καί BCH 1960 σ. 211-212 καί BCH 1961
 σ. 896-7 καί BCH 1962 σ. 46.

ARCHAEOLOGY 1962 σ. 251

Κουμαρόσπηλιος (19)

Χρησιμοποιήθηκε για καφές κατά τὰ νεολιθικά χρόνια. Στην Μεσομινωική και Ύστερομινωική ΙΙΙ ἐποχή ἴσως ἦταν λατρευτικός χώρος. Τὰ εὐρήματα εἶναι ἀγγεῖα νεολιθικά καὶ ὑστερομινωικά καὶ πελέκει νεολιθικός (Μουσεῖο Χανίων).

Βιβλιογραφία

Μαρινάτος, HOHLEN 2.7

MATZ FK I.

FAURE BCH 1960 σ. 212

ΝΕΡΟΚΑΜΠΙΟΣ (ΑΚΡΩΤΗΡΙ)

Σπήλαιο Ἀγ. Παύλου (Φονές) (20)

Βρέθηκαν ὄστρακα Ὑστερομινωικής ΙΙΙ καὶ Ἑλληνιστικῆς περιόδου.

ΠΟΡΟΦΑΡΑΓΓΟ (ΑΚΡΩΤΗΡΙ)

Σπήλαιο Χαυλιαράς (21)

Ἀπὸ τὸ σπήλαιο αὐτὸ προέρχονται ὄστρακα πού καλύπτουν μεγάλη περίοδο. Ἀνήκουν στὴν Ὑστερομινωική, Ἑλληνορωμαϊκή καὶ Μεσαιωνική ἐποχή.

Βιβλιογραφία

BCH 1960 213

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Θέσις Μεγίενο ἢ Ἀμμούτσες (22)

Βρέθηκαν τεμάχια ταφικῶν πλῆθων τῆς Ὑστερομινωικής Ι ἐποχῆς καὶ ἀγγεῖα ἀπὸ τάφους τῆς Ὑστερομινωικής ΙΙΙ (Μουσεῖο Χανίων).

Βιβλιογραφία

BCH 1960 σ. 212-213 καὶ 1962 σ. 904 εἰκ. 26

ΑΔ. 1961-1962 σ. 299 πιν. 358 β.

S. HOOD BSA σελ. 110

ΧΩΡΙΟ ΜΑΛΑΞΑ

Τρύπα Καρεφύλης (25)

Ἀπὸ τὴν θέση αὐτὴ προῆλθαν ὄστρακα τῆς Νεολιθικῆς ἢ Πρωτομινωικής ἐποχῆς. Στὴν περιοχή Μαλάξας ὑπάρχουν καὶ ἐγκαταλελειμμένα ὄρυχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Βιβλιογραφία

P. FAURE BCH 1956 σ. 98

S. HOOD BSA σ. 109.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΟΥΔΑΣ

Τάφος 'Υστερομινωϊκής III εποχής (26)

Κοντά στην διακλάδωση της εθνικής οδού Σούδας-Ρεθύμνου γέτο χωριό Στύλος βρέθηκε τάφος 'Υστερομινωϊκής III εποχής με ενδιαφέροντα κτερίσματα, ανάμεσα στα όποια και "κυπριακός" κρατήρας με παραστάσεις άρματοδρομίας.

'Υπάρχουν ίχνη και άλλων θαλαμωτών τάφων που μαρτυρούν την ύπαρξη νεκροταφείου. Πάνω από το νεκροταφείο σε ένα ισόπεδο σημειώθησαν παλαιά ίχνη συνοικισμού. Αύτά σε συνδυασμό με το νεκροταφείο δείχνουν ότι στην θέση αυτή υπάρχει αξιόλογη προϊστορική έγκατάσταση που δεν έχει εξερευνηθεί ακόμη.

Βιβλιογραφία

MATZ FK σ. 82 πιν. 3, 2, 64, 65

HOOD BSA 1965 σ. 111

ΧΩΡΙΟ ΣΤΥΛΟΣ

Θέσις πλησίον ναού 'Αγίου 'Ιωάννου (30)

Στην θέση αυτή υπάρχει προϊστορική έγκατάσταση από την οποία προήλθαν όστρακα μεσομινωϊκά και ύστερομινωϊκά III. Λίγα μέτρα πιο κάτω υπάρχουν ύπολείμματα κυκλώπειου τείχους.

Στερονάμι (28)

'Εδώ βρέθηκε θολωτός τάφος. 'Από τον άρχιτεκτονικό του τύπο και τα όστρακα χρονολογείται στην 'Υστερομινωϊκή III εποχή. Είναι πιθανό να χρησιμοποιήθηκε για λατρευτική χρήση κατά τα έλληνιστικά χρόνια διότι κατά την εξερεύνησή του βρέθησαν δώδεκα έλληνιστικά άγγεϊα στο ανακουφιστικό τρίγωνο πάνω από την πύλη εισόδου.

Αλωϊρές (29)

'Υπάρχουν ίχνη μινωϊκής έγκαταστάσεως. Φαίνεται πως ο χώρος κατοικήθηκε πάλι στα έλληνορωμαϊκά χρόνια.

Βιβλιογραφία

Σ. 'Αλεξίου AD 1961 σ. 271 και ΛΔ 1961-1962 σ. 293, 292

P. FAURE BCH 1962 σ. 44

ΓΑΒΛΛΟΧΩΡΙ

Αμμοΐτσες (31)

Πιθανόν μερικά ίχνη έγκαταστάσεως που σημειώθησαν να ανήκουν στην μινωϊκή εποχή. 'Από την θέση 'Αμμοΐτσες προήλθε ένας πέτρινος πέλεκυς. Καμμία άνασκαφή δεν έχει γίνει ως σήμερα.

Βιβλιογραφία

Σ. 'Αλεξίου BCH 1961 σ. 896

P. FAURE, 1962 σ. 36

ΧΩΡΙΟ ΣΑΛΩΝΑΣ

Κυλίντρα (32)

Κατά τό 1965 άνεσνάφη μία ύστερομινωϊκή ΙΙΙ έγκατάστασις. 'Αποτελείται από σειρά οικοδομημάτων σε μεγάλη σχετικά έκταση. Φαίνεται όμως ότι πρόκειται για κατασκευές πρόχειρες, οι όποιες έγκατελείφθησαν μετά όρισμένο χρονικό διάστημα. "Ίσως ό χώρος νά κατοικήθηκε κατ'άρχήν μετά τήν μινωϊκή έπίδρομή στην Κρήτη.

ΧΩΡΙΟ ΣΚΟΥΡΑΧΛΑΔΑ

Σπηλιά της Πλατυβόλας στην θέση Κοράκια (33)

'Η άνασιαφή τοϋ σπηλαίου άρχισε τό 1966. "Έδωσε δείγματα κεραμικής από νεολιθικά μέχρι κλασσικά. 'Ιδιαίτερα σημαντικά είναι ένεΐνα της Πρωτομινωϊκής έποχής. 'Η συλλογή έγχαρακτων πρωτομινωϊκών άγγείων άναδεικνύει τό σπήλαιο αυτό σαν ένα από τά σπουδαιότερα της Νήσου.

Βιβλιογραφία

FAURE BCH. 1962 σ. 44

HOOD BSA 1965 σ. 111

ΧΩΡΙΟ ΚΑΤΟΧΩΡΙ

Στήν περιοχή τοϋ χωριού βρέθηκε πέτρινος πέλεκυς (Μουσείο Χανίων).

Βιβλιογραφία

P. FAURE 1960 α. 20 καί 1962 σ. 44.

S. HOOD BSA 1965 σ. 109

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Κατά τήν διάρκεια της 'Ελληνικής περιόδου δύο πόλεις κυρίως άνεπτύχθησαν στην περιοχή: Τά "Απτερα καί ή Μινώα. Οι δύο άλλες, Πέρμαμος καί Κίσαμος, είναι γνωστές μόνο από τίς ιστορικές πηγές. 'Ανασκαφές για τήν τυχόν αποκάλυφή τους δέν έχουν γίνει ως τώρα. "Ίχνη οικισμού πού βρέθησαν στην θέση Κάστελλος στις Βρύσες, έδωσαν άφορμή στον GUARDEI νά τοποθετήσει έδω τήν άρχαία Πέργαμο, πράγμα πού δέν έχει έπιβεβαιωθεί, ούτε καί άνασκαφές έχουν γίνει πού νά τό άποδεικνύουν.

Καί οι δύο πόλεις "Απτερα καί Μινώα άκολούθησαν χωριστό ιστορικό όρδο. 'Η καθεμία άποτελούσε ξεχωριστή πολιτεία.

ΑΠΤΕΡΑ (27))

Τό όνομα της πόλεως ύπάρχει στις μινωϊκές πινακίδες τοϋ άναντόρου της Κνωσοϋ, οι όποιες χρονολογούνται λίγο πριν από τό 1.400 π.Χ., με τόν τύπο 'Απτάρβα.

Κατά τίς έλληνικές παραδόσεις τό όνομα της πόλεως όφείλεται στον ιδρυτή της Πτέρα ή 'Απτερα πού κατήγετο από τούς Δελφούς¹⁾. 'Από

1) Πηγή: Στέφανος Βυζάντιος.

τούς αρχαίους συγγραφείς μιλοῦν γιά τήν πόλη ὁ Σκύλαξ καί ὁ Διδύσιος. Ὁ δεύτερος μάλιστα τήν θεωρεῖ σπουδαιότερη πόλη ἀπό τήν Κνωσό, μέ κύρια λιμάνια τήν Κίσαμο (ἡ ὁποία εὑρίσκετο κάτω ἀπό τά "Ἀπτερα στήν παραλία) καί τήν Μινώα.

Γιά τήν ὀνομασία της ἡ μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ἐκεῖ ἔγινε μουσικός ἀγών μεταξύ Μουσῶν καί Σειρήνων. Οἱ Σειρήνες νικήθησαν καί ἀπό τήν λύπη τους ἐμάδησαν τά πτερά τους καί ἔπεσαν στήν θάλασσα. Οἱ ἄπτερες αὐτές Σειρήνες σχημάτισαν τίς σημερινές Λευκές Νήσους τοῦ λιμένου τῆς Σούδας καί ἡ πόλις ἀπό τότε ὀνομάσθηκε "Ἀπτερα.

Στήν ἀρχαίη ἐποχή φαίνεται ὅτι ἡ πόλις ἔστειλε μισθοφόρους σέ ἄλλες ἑλληνικές πόλεις, ὅπως τό 668 στούς Λακεδαιμονίους πού ἀγωνίζονταν νά ἐπιβάλουν τήν κυριαρχία τους στήν Πελοπόννησο. Γρήγορα ἀνεπτύχθη σέ σπουδαῖο ἐμπορικό κέντρο, χάρις στό μεγάλο λιμάνι τῆς Σούδας. Γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν εὐρυτάτων ἐμπορικῶν της συναλλαγῶν ἔστειλε προξένους στίς σπουδαιότερες πόλεις τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, ἐνῶ φιλοξενοῦσε πλῆθος ξένων ἐμπόρων.

Μία ἐπιβεβαίωσις τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς καί οἰκονομικῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως πού εἶναι γνωστή ἀπό τίς ἱστορικές πηγές εἶναι καί οἱ 76 τύποι νομισμάτων πού ἔκοψαν τά "Ἀπτερα κατά τήν διάρκεια τῆς ἑλληνικῆς περιόδου.

Τόν 3ο π.Χ. αἰῶνα κατά τήν διάρκεια τοῦ ἀνταγωνισμοῦ Κνωσοῦ καί Λύττου γιά τήν κυριαρχία τῆς Κρήτης, πού ἔληξε μέ τήν καταστροφή τῆς Λύττου (221-220 π.Χ.) τά "Ἀπτερα ἔμειναν πιστά στήν συμμαχία μέ τούς Λυττίους ἕως ὅτου ὁ Φίλιππος Β' τῆς Μακεδονίας καί οἱ Ἀχαιοί, μετά ἀπό πολιορκία, τήν ἀνάγκασαν νά ἀφήσει τοὺς συμάχους τῆς καί νά συνεργασθεῖ μέ τήν Κνωσό.

Μετά ἀπό ἕναν αἰῶνα, τά "Ἀπτερα συμμαχοῦν μέ τόν βασιλιά τῆς Περγάμου Εὐμένη τόν Β' (197-150 π.Χ.) ὅπως μαρτυροῦν ἀφθονες ἱστορικές ἐπιγραφές, πού ἔχουν βρεθεῖ κατά καιρούς. Ἀπό τίς ἀξιόλογες αὐτές ἱστορικές ἐπιγραφές μαρτυρεῖται καί ἡ μεγάλη ἐμπορική καί οἰκονομική ἀκμή τῆς πόλεως. Ἰδιαίτερη σπουδαιότητα ἀπό τήν ἀποψη αὐτή ἔχει μία ἐπιγραφή πού ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση τῆς πόλεως νά στησε τιμητικό ἄγαλμα στόν Ἀτταλο II. Στήν Ρωμαϊκή περίοδο τά "Ἀπτερα παρήκμασαν καί ἡ σημασία τους παρέμεινε μόνο τοπική.

Τήν θέση τῆς πόλεως ταύτισε πρῶτος ὁ Ἀγγλος περιηγητής PASHLEY καί ἀνέσκαψε ὁ W.C. WESCHNER ἐν μέρους τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Τά κτίσματα πού βρέθησαν ἀνήκουν στό σύνολό τους στήν τελευταία ἑλληνική καί στή Ρωμαϊκή περίοδο, ὑπάρχουν ὅμως καί ἔχνη οἰκοδομημάτων τῆς Βυζαντινῆς καί Βενετικῆς περιόδου πού μαρτυροῦν τήν συνέχεια τῆς ζωῆς τῆς πόλεως καί κατά τόν Μεσαίωνα. Στίς ἀρχές τοῦ Μεσαίωνος τά "Ἀπτερα ἦσαν ἐδρα ἐπισκοπῆς (NOTITIAE GRABCAE EPISCOPATUS, 8, 227, καί 9, 136). Ἡ ὑπαρξίς ἐπισκοπῆς δείχνει πῶς ἡ πόλις ἀνέκτησε θέση ἀνάμεσα στίς κρητικές πόλεις. Τά κτίσματα πού βρέθησαν μέχρι σήμερα εἶναι:

1. Ρωμαϊκή δεξαμενή πού στηρίζεται σέ ἀντηρίδες.
2. Ρωμαϊκή δεξαμενή πού χωρίζεται ἀπό δύο σειρές μέ πεσσούς, σέ τρεῖς χώρους.
3. Ἱερό διμερές τετράγωνο οἰκοδόμημα μέ δύο δωμάτια καί δύο πόρτες στήν ἀνατολική πλευρά. Τά ὄστρακα πού βρέθησαν ἀνήκουν

στήν Πρωτογεωμετρική περίοδο (10-9 αἰών π.Χ.). Ὁ ἀρχιτεκτονικός διάκοσμος ἔχει καταστραφεί, ἀλλά λίγα κομμάτια πού σώζονται δείχνουν μίαν ἀνανέωση τοῦ κτίσματος κατά τόν 5ο πρὸς τόν 4ο αἰῶνα π.Χ.. Τό ἱερό χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς σάν τάφος καί εἶναι ἀπὸ τὰ παλαιότερα κτίσματα τῶν Ἀπτέρων.

4. Τεῖχος ὅπου βρέθηκε ἐπιγραφή.
5. Θεάτρο: διακρίνεται τό κοῖλο, ἡ ἀρχήστρα καί ἓνα διάζωμα. Ἀκόμη ὑπάρχουν ὑπολείματα τῶν ἐδρῶν, τῶν ἐπισήμων, καί ἓνα ἑλληνιστικὸ ἰωνικὸ κιονόκρανο. Σήμερα ὁ χῶρος τοῦ θεάτρου εἶναι γεμάτος πέτρες.
6. Ρωμαῖνὸ ἀψιδωτὸ κτίσμα, ἴσως Βουλευτήριον.
7. Δωρικὸ κτίσμα, ἴσως Ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ οἰκοδομημάτων κεῖνται σέ σωροὺς.
8. Μικρὸ ἱερό, μέ ἓνα μόνο δωμάτιο (σηιό). Σώζονται τὰ θεμέλιά του καί μία βᾶσις ὅπου ἴσως ἦταν στημένο τό λατρευτικὸ ἄγαλμα.
9. Βυζαντινὰ κτίσματα, ὑπολείματα.
10. Τάφοι στοὺς βράχους.
11. Μικρὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, νεωτέρας ἐποχῆς, χωρὶς ἰδιαίτερη ἀξία.

Ὁ χῶρος τῶν οἰκοδομημάτων πού ἀναφέρονται παραπάνω περιβάλλεται ἀπὸ ἓνα πολὺ μεγάλο κυκλικὸ περίπου τεῖχος, πού στό σύνολό του ἀνήκει στόν 3ο-2ο π.Χ αἰῶνα. Διατηροῦνται μεγάλα κομμάτια του καί δείχνουν μιὰ ἀνομοιογενῆ κατασκευή, πού ὀφείλεται ἴσως στίς διάφορες ἐποχές τῆς οἰκοδομήσεώς του.

Ὁ ἰσοδυναμικός τρόπος χρησιμοποιήθηκε κατ'ἀρχήν, κυριαρχεῖ ὅμως σέ μεγάλα κομμάτια ἢ κοινῆ τοιχοποιῖα. Ἔχει πύλες εἰσόδου σέ διάφορα μέρη πού τίς ἐνισχύουν τετράγωνοι πύργοι, πού ὑπάρχουν καί σέ ἄλλα μέρη τοῦ τείχους. Ἡ κυρία πύλη εἰσόδου βρῖσκεται στήν δυτικὴ πλευρά.

Ὁ περιτειχισμένος αὐτὸς χῶρος μέ τὰ ὑπολείματα τῶν οἰκοδομῶν εἶναι ἢ ὀνομαζομένη "ἄνω πόλις". Στήν κορυφή της διατηροῦνται ἐλάχιστα ἔχνη μιᾶς ἄλλης, ἴσως προϊστορικῆς, ὀχυρώσεως.

Ἐξωτερικά τοῦ τείχους αὐτοῦ ὑπάρχουν ἔχνη ἑνὸς ἄλλου, εὐρυτέρου τείχους, πού περιβάλλει τὴν ὀνομαζομένη "κάτω πόλη" πού δέν ἔχει ἀκόμη ἀνασκαφεί.

Τό σύνολο τῶν ὀστέων ἀνήκει στήν Ἑλληνιστικὴ καί Ρωμαϊκὴ περίοδο, καί χρονολογεῖ καί τὰ εἱρεπία τῆς πόλεως στοὺς ἑλληνιστικοὺς καί ρωμαϊκοὺς χρόνους.

Ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα πολυπληθῆ εὐρήματα, ἰδιαίτερη ἀξία ἔχουν κομμάτια ἀγαλμάτων ἀπὸ ἀσβεστόλιθο, πού παριστοῦν λέοντες καί ταύρους, καθῶς καί ὀρισμένα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Ἡ νεκρόπολις βρῖσκεται σέ ἀπόσταση 500 μ. στήν θέση "Μεγάλα Χωράφια". Ἐκεῖ ὑπάρχουν ὀκτώ μεγάλοι θάλαμοι λαξευμένοι στόν βράχο, πού ἔχουν στίς πλευρές τους ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς ταφικὲς κόγχες, ὅπου ἀπέθεταν τοὺς νεκροὺς.

Κοντὰ στό ἀνατολικὸ τεῖχος βρέθηκε μικρὸς ναὸς "ἐν παραστάσει" μέ

τις δύο βάσεις τῶν κιόνων τῆς προσόψεως στήν θέση τους⁽¹⁾. Τό ὑπόλοιπο οἰκοδόμημα εἶναι κατεστραμμένο. Σέ μία βάση εἶναι χαραγμένη ἐπιγραφή τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος καί ὁ ναός πιθανῶς κτίσθηκε στά πρῶτα χρόνια τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Μπροστά ἀπό τίς δύο βάσεις τῶν κιόνων βρέθησαν δύο βάθρα καί λείψανα τῶν λατρευτικῶν ἀγαλμάτων τοῦ ναοῦ. Στόν ναό βρέθησαν πολλά θραύσματα ἀπό κέρνους μέ κοτυλίσιους πού δείχνουν ὅτι ὁ ναός ἀνήκε στήν Δήμητρα καί τήν Περσεφόνη. Τά ὑπόλοιπα ὄστρακα εἶναι Ἑλληνορωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Βιβλιογραφία

SVORONOS, NOMISMATIQUE DE LA CRETE

ANCIENNE, HANON 1890 σ. 11-24

MATZ, FORSCHUNGEN AUF KRETA, BEDEN 1951, σ. 89-105

GUARDUCCI, INSCRIPTIONES CRETICAE, ROMA 1939 II σ. 9-38.

PASHLEY TRAVELS IN CRETE, LONDON 1837 I σ. 36-48 κ.έξ.

Σ. Ἀλεξίου Κρητ. Χρον. 1958, σ.468-9

Ἐπίγειο τῶν Ἀπτέρων ἦταν ἡ Κίσαμος⁽²⁾. Ἡ πόλις αὐτή ἦταν ἴσως κτισμένη στήν παραλία τοῦ κόλπου τῆς Σούδας ἀνατολικά ἀπό τό σημερινό Καλάμι καί πρέπει νά ξεχωρίζεται ἀπό τήν ἄλλη Κίσαμο, πού βρισκόνταν κοντά στό σημερινό Καστέλλι. Τό ἐπίγειο τῶν Ἀπτέρων Κίσαμος, ἦταν μία πολύ μικρή πόλις χωρίς ἰδιαίτερη σημασία, στήν ὁποία δέν ἀποδίδονται οὔτε νομίσματα. Ἡ ὑπαρξίς της εἶναι ἐξακριβωμένη, διότι ἡ ἀξιόλογη ἱστορική πηγή TABULA PEUTINGERIANA τήν διακρίνει ἀπό τήν μεγάλη Κίσαμο. Ἡ ἀκριβής της θέσις εἶναι ἄγνωστη, καί ἐρεσίᾳ της δέν ἔχουν βρεθεῖ ὡς τώρα, οὔτε ἔγινε ποτέ ἐρευνα γιά τήν ἀποκάλυψή της.

Βιβλιογραφία

SVORONOS, NOMISMATIQUE σ. 55-57

ΜΑΡΑΘΙ

Μινῶα (24)

Ἡ δεύτερη ἀξιόλογη πόλις τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ Μινῶα, πού πρῶτος τήν τοποθέτησε στήν θέση Μαραθί, πάνω στό Ἀκρωτήρι, ὁ PASHLEY στηριζόμενος στόν Προλεμαῖο, Στράβωνα, καί Σταδισμό Ἀωνύμου.

Οἱ ἀνασκαφές τοῦ Β. Θεοφανεῖδη δικαίωσαν τήν ἀποψη τοῦ PASHLEY. Τό κτιριακό συγκρότημα πού ἦρθε στό φῶς εἶναι μέρος μιᾶς παραλιακῆς πόλεως ἢ συνοικισμοῦ καί ἐπιβεβαιώνει τήν ἀποψη ὅτι ἡ Μινῶα ἦταν ἐπίγειο μεγάλης πόλης, τῶν Ἀπτέρων.

Κατά τίς ἀνασκαφές τοῦ 1939 ἀνεκαλύφθησαν διάφορα κτίσματα: ἀποβάθρα προκυμαίας, οἰκοδομές, πηγάδια. Ἀποτελοῦν μικρό μόνο μέρος τῆς Μινῶας, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτασις ἦταν ἀρκετά μεγάλη καί κρατοῦσε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς κοιλάδος, ὅπως φαίνεται ἀπό ἄλλα ὑπολείμματα κτιρίων πού βρίσκονται διασκορπισμένα στήν ἐπιφάνεια.

Τά ἐρεσίᾳ πού βρέθησαν κατά τίς ἀνασκαφές τοῦ 1939 ἀνήκουν στήν τελευταία οἰκοδομική φάση τῆς Μινῶας, πού συμπέπει μέ τά ρωμαϊκά χρόνια τῆς Κρήτης. Τό ἀποδεικνύουν τῆ χρῆσις ἀμμοκονιάματος, φημένων πλίνθων τετραγώνων ἢ στρογγυλῶν, τά ἡμικυκλικὰ σχήματα τῶν

(1) Ἀνασκαφή Σ. Ἀλεξίου, 1958

(2) Πηγή : Στράβων

τοίχων. Είναι όμως βέβαιο, ότι υπάρχει και παλαιότερη ἐγνατιάστασις, διότι ἔχουν βρεθεῖ λείψανα, ὅπως σπόνδυλοι κιδόνων, δωρικό κιονόκρανο κ.ἄ. Στούς πρώτους ἱστορικούς χρόνους 1000-800 π.χ, ἀνάγεται ἓνα ὑπαίθριο ἱερό, τό Μαραθόσπηλιο⁽²⁵⁾ σπήλαιο μέ τεχνητή κόγχη γιά τό λατρευτικό ἄγαλμα καί ἀναλημματικό προστατευτικό κυκλώπιο τοῖχο πού περιβάλλει ἐξωτερικά τόν βράχο στόν ὁποῖο βρῖσκεται.

Κοντά στό Παράθι βρῖσκεται ἡ θέσις Λίμνη. Ἐπειδή ὀρισμένοι λόγιοι ἀνεζήτησαν ἐκεῖ τήν Μινῶα, ὁ Θεοφανείδης ἔκανε μία δοκιμαστική ἔρευνα, ἡ ὁποία ἐπεκάλυψε ἓνα τετράγωνο φάρο ἢ φαλακεῖο μέ τειχισμένο διάδρομο μέχρι τήν παραλία. Ἴσως νά βρισκόταν στό σημεῖο αὐτό μικρός συνοικισμός φαράδων.

Βιβλιογραφία

B. Θεοφανείδης, Ἀρχαιολογική Ἐφημ. 1950 - I. Χρονικά σ. 1-13

R. PASHLEY, TRAVELS IN CRETE, LONDON 1837, I σ. 42-53

Ἀνακεφαλαιώνοντας συμπληρώνεται ὁ ἀιόλουθος κατάλογος μνημεῖων ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ¹⁾

1. Κάστελλος. Θέσις ἑλληνικῆς πόλεως (Βρύσες)
2. Σπήλαιο Κερᾶς Σπηλιώτισσας: προϊστορικά, μινωικά εὐρήματα (Βρύσες)
3. "Λογάδες". Μινωικός ταφικός πῖθος (Βρύσες)
4. "Τίμιος Σταυρός". Ταφές μέ κτερίσματα ὑπομινωικά (Βρύσες)
5. Γερδσπηλιος. Εὐρήματα πρωτομινωικά (Ἁγία Μαρίνα)
6. "Βουνό". Εὐρήματα μινωικά (Σταλός)
7. "Ψαθί". Εὐρήματα μινωικά (Γαλατᾶς)
8. Χανιά. Νεολιθικά εὐρήματα
9. Χανιά. Μινωικά εὐρήματα
10. Χανιά. Κλασσικά εὐρήματα
11. Χανιά. Ρωμαϊκά εὐρήματα
12. Τάφος Μεσομινωικῆς ἐποχῆς (Προφήτης Ἡλίας)
13. Σπήλαιο Λερά. Εὐρήματα νεολιθικά, μινωικά (Ἀκρωτήρι)
14. Νεροσπήλιος. Εὐρήματα νεολιθικά, μινωικά (Ἀκρωτήρι)
15. Σπήλαιο Ἁγίου Γεωργίου. Εὐρήματα ἀχρονολόγητα (Ἀκρωτήρι)
16. Ἀχυρόσπηλιο. Εὐρήματα νεολιθικά, κλασσικά, ρωμαϊκά (Ἀκρωτήρι)
17. Σπήλαιο Καθολικό ἢ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου. Εὐρήματα ἀχρονολόγητα (Ἀκρωτήρι)
18. Σπήλαιο Παναγιᾶς (Ἀριουδόσπηλιο). Εὐρήματα νεολιθικά, μινωικά, κλασσικά, ἑλληνορωμαϊκά (Ἀκρωτήρι)
19. Κουμαρόσπηλιος. Εὐρήματα νεολιθικά, μινωικά (Ἀκρωτήρι)
20. Σπήλαιο Ἁγίου Παύλου ἢ Φονές. Εὐρήματα μινωικά καί ἑλληνιστικά (Ἀκρωτήρι)

1) Ἡ ἀρίθμηση ἀναφέρεται στό Σχ.4

21. Σπήλαιο Χαυγιαράς. Εύρηματα μινωικά, έλληνορωμαϊκά ('Ακρωτῆρι)
22. "Μεγιένο". Εύρηματα μινωικά ('Ακρωτῆρι)
23. Μαραθόσπηλιό. Εύρηματα νεολιθικά ('Ακρωτῆρι)
24. Μινώα. 'Ελληνορωμαϊκή πόλις ('Η νοτιοανατολική ακτή 'Ακρωτηρίου)
25. "Τρύπα Καρεφύλλης". Εύρηματα νεολιθικά (Μαλάξα)
26. Τάφος μινωικός. (Στήν διασταύρωση έθνικῆς οδοῦ Σούδας πρός Στύλο)
27. 'Απτερα. 'Ελληνική πόλις
28. "Στερνάκι". Θολωτός τάφος ύστερομινωικῆς III B έποχῆς (Στύλος)
29. "'Αζωῖρες". Μινωική έγνατάστασις (Στύλος)
30. Μινωική έγνατάστασις. Πλησίον έκκλησίας 'Αγίου 'Ιωάννου (Στύλος)
31. "'Αμμοῦτσες". Πιθανή μινωική έγνατάστασις (Γαβαλοχωῖρι)
32. "Κυλίντρα". 'Εγνατάστασις ύστερομινωικῆς III έποχῆς (Σαμωνάς)
33. Σπηλιά τῆς Πλατυβόλας "Κοράκια". Εύρηματα νεολιθικά, μινωικά (Σκουραχλάδα)

BYZANTINEΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ (Σχ.5) Φωτ. 9,10,11.

Στήν πεδιάδα τῶν Χανίων διασώζονται πολλές ἀπό τίς μικρές έκκλησίες τῆς πρώτης βενετικῆς κατοχῆς. 'Ο κατακτητής, γιά λόγους θρησκευτικῆς προπαγάνδας, ἀπαγόρευε τίς μεγάλες οἰκοδομές, μέ ἀποτέλεσμα ὁ ὀρθόδοξος πληθυσμός τῆς Κρήτης νά ἐκδηλώνει τήν εὐσέβειά του μέ τήν ἀνοικοδόμησι μικρῶν ναῖσκων, πού ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπό μικρό ὀρθογώνιο δωμάτιο στεγασμένο μέ ἡμικυλινδρική καμάρα. 'Ενώ ὅμως οἱ ναῖσκοι αὐτοί δέν ἔχουν ιδιαίτερη ἀρχιτεκτονική ἀξία, παρουσιάζουν ξεχωριστό ἐνδιαφέρον ἐξ αἰτίας τοῦ ζωγραφικοῦ διακόσμου τους πού φιλοτέχνησαν λαϊκοί ζωγράφοι, οἱ ὁποῖοι περιόδευαν τήν Νῆσο μέ τά συνεργεῖα τους. 'Η ζωγραφική αὐτή τοῦ 14ου καί 15ου αἰῶνος, ὑψηλῆς ποιότητος, εἶναι ἐνημερωμένη στά νέα καλλιτεχνικά ρεύματα τῆς έποχῆς πού ἐμπορεύονται ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Παράλληλα μέ τήν ζωγραφική αὐτή ἀκολουθεῖ ἡ τοπιική παράδοσις τῆς ἐπαρχιακῆς, λαϊκώτερης τέχνης.

ΧΩΡΙΟ ΑΛΙΚΙΑΝΟΣ

"Αη Κυρ-Γιάννης (5)

Μία ἀπό τίς πιό ἀξιόλογες έκκλησίες τῆς Κρήτης, καί γιά τήν ἀρχιτεκτονική καί γιά τήν ζωγραφική της.

'Ιστορικά συνδέεται μέ τήν δράση τοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Ξένου, ὁ ὁποῖος ἔδρασε στήν Κρήτη τόν 10ο καί 11ο αἰῶνα γιά τήν ἀναζωογόνησι τῆς ὀρθοδοξίας καί τοῦ μοναστικοῦ βίου. 'Ο ναός ἀνήκει στόν 11ο αἰῶνα καί φαίνεται ὅτι κτίσθηκε στήν ἴδια θέσι ὅπου ὁ 'Ιωάννης ὁ Ξένος οἰκοδόμησε ἄλλον τόν 11ο αἰῶνα.

Ὁ ἀρχιτεκτονικός του τύπος εἶναι ὁ ἀπλὸς τετρακλιόσιος ἑλλαδικὸς σταυροειδής, ἐγγεγραμμένος μὲ τροῦλλο καὶ μὲ τρεῖς κόγχες στὴν ἀνατολική του πλευρά (ὅπου τὸ ἱερό, πρόθεσις καὶ διακονιό).

Ἐσωτερικὰ εἶναι κατάγραφος μὲ τοιχογραφίες διαφόρων ἐποχῶν. Τὸ ἀρχαιότερο κομμάτι εἶναι ἡ μορφή τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ποῦ ἀνήκει στὸ πρῶτο στρώμα τῆς τοιχογραφήσεως.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II, σ. 239 εἰκ. 273, σ. 253, εἰκ. 313.

GEROLA, ΛΑΣΣΙΟΙΩΤΑΚΗ, ELENCO No 52

Λ. Ὁρλάνδος ABME 1955-6 σ. 170 ἐξ.

Μ. Χατζηδάκης. Κρητ. Χρον. 1952, σ. 75-6

Ναός Ἁγίου Γεωργίου (4)

Βυζαντινὸς σταυρικὸς μικρὸς ναός, ἀναστηλωμένος. Διασώζονται ὑπολείμματα τοῦ τοιχογραφικοῦ του διακόσμου, ποῦ εἶναι ἀξιόλογα διότι εἶναι γνωστὸς ὁ ζωγράφος τους Παῦλος Προβατᾶς (1420-1430), ποῦ ἀκολουθεῖ τὸν ὀνομαζόμενον κρητικὸ τρόπο ζωγραφικῆς.

Βιβλιογραφία

GEROLA MON. II, σ. 309 εἰκ. 209

" " IV σ. 420, No. 4

" ELENCO, 51

Μ. Χατζηδάκης, Κρητ. Χρον. 1952, σ. 75

ΧΩΡΙΟ ΛΓΙΑ

Ἐπισκοπή (6)

Δυτικὰ τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει μεγάλη μεσοβυζαντινὴ βασιλική ἡ ὁποία ἦταν ὁ καθεδρικός ναός τῆς Ἐπισκοπῆς Ἁγίας καὶ κατὰ τὴν Β' Βυζαντινὴ περίοδο. Στὰ μετόχια Ἁγίας καὶ Ἐπισκοπῆς μεταφέρθηκε ἡ ἔδρα τῆς Ἐπισκοπῆς διατηρώντας τὸν τίτλο Ἐπισκοπῆ Κυθωνίας. Ὁ ἀρχιτεκτονικός τύπος τοῦ ναοῦ εἶναι τῆς μεσοβυζαντινῆς βασιλικῆς, ποῦ διατηρεῖ τὴν διαίρεση μὲ δύο κλινοστοιχίες σὲ τρεῖς κλίτη, ὅπως οἱ παλαιοχριστιανικὲς βασιλικές, μὲ τὴν διαφορά ὅτι οἱ βασιλικές δὲν εἶναι ξυλόστεγες ἀλλὰ καμαροσιέπαστες (ἀνατολικὴ ἐπίδρασις).

Ἡ βασιλικὴ τῆς Ἁγίας εἶναι ἀπὸ τὰ σπάνια μνημεῖα τοῦ εἴδους, ὅχι μόνον στὴν Κρήτη ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα καὶ θά πρέπει νὰ ἀναστηλωθεῖ καὶ νὰ συντηρηθεῖ.

Βιβλιογραφία

GEROLA MON. II, σ. 72-76 εἰκ. 33, 34, 35

ΧΩΡΙΟ ΚΙΡΤΟΜΑΔΟ

Ναός Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ Ἀρχαγγέλων (7)

Ναός σταυρικὸς μὲ τροῦλλο.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON II σ. 211, εἰκ. 169

ΧΩΡΙΟ ΣΤΥΛΟΣ

Παναγία Μοναστήρα (44)

Δυτικά του χωριού μέσα στον κάμπο βρίσκεται η μεγάλη μεσοβυζαντινή ἐκκλησία τῆς Παναγίας Μοναστήρας, πού λέγεται καί Σερβιώτισσα (11ος-12ος αἰών). Ἡ θέσις βρίσκεται κοντά στον Ἅγιο Ἰωάννη τῆς Πάτμου, διότι τὰ κτήματα τῆς περιοχῆς δωρήθησαν ἀπό τόν αὐτόκράτορα στήν Μονή Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου.

Ἀρχιτεκτονικά ὁ ναός ἀνήκει, ὅπως καί ὁ Ἁγ. Κυρ. Γιάννης τοῦ Ἀλιμιανοῦ, στον ἀπλό τετρακίδιο ἐλλαδικό σταυροειδή ἐγγεγραμμένο μέτροῦλο, μέ ἔντονες τίς ἐπιδράσεις τῆς Σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως φαίνεται καθαρά ἀπό τὰ τεκτονικά τυφλά ἀφιδώματα πού ὑπάρχουν στά τύμπανα τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροῦ καί στά γωνιακά διαμερίσματα. Ὁ ναός εἶναι ἀπό τὰ παλαιά κτίσματα τῆς Β' Βυζαντινῆς περιόδου καί ἀντιπροσωπεύει, μαζί μέ τούς ἄλλους τοῦ εἴδους του, τήν τοπική ἐπαρχιακή ἀρχιτεκτονική.

Βιβλιογραφία

GEROLA MON. II, σ. 221 εἰκ. 213 καί 214.

" ELENCO, No. 59

Ναός Ἁγίου Ἰωάννου (45)

Μικρὴ διμερῆς ἐκκλησία στήν εἴσοδο τοῦ χωριού. Σώζονται ἐλάχιστα ὑπολείμματα τοῦ τοιχογραφικοῦ της διακόσμου, πού ἔγινε μεταξύ 1271 καί 1280.

Βιβλιογραφία

GEROLA, ELENCO No. 60.

" MON, IV σ. 428, Νο. 1.

ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ (ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΓΑΡΥΠΑΣ)Ναός Ἁγίου Παντελεήμονος καί Ἁγίου Δημητρίου (55)

Διμερῆς ἐκκλησία σέ καλή κατάσταση.

Ναός Ἁγίου Ἀγτωνίου (57)

Μικρὸ ὀρθογώνιο καμαροσιέπαστο δωμάτιο, ἐρειπωμένο.

Ναός Ἁγίου Γεωργίου καί Ἁγίου Νικολάου (53)

Διμερῆς μικρὴ ἐκκλησία, ἐνδιαφέρουσα γιά τόν ζωγραφικό της διάκοσμο, ἄρκετά ἐρειπωμένη.

Ναός Παναγίας, Σατῆρος, Ἁγίου Δημητρίου καί Ἁγίου Χαλαμπουρ (60)

Τετραμερῆς μικρὴ ἐκκλησία σέ καλή κατάσταση.

Καί οἱ τέσσερις ἐκκλησίες ἀνήκουν στον τύπο τῶν ἀπλῶν καμαροσιέπαστων χώρων πού ἐνώνονται σέ μία σειρά ὅταν οἱ ἐκκλησίες εἶναι δισυστάτες, τρισυστάτες, κ.λ.π.

Βιβλιογραφία

GEROLA, ELENCO

" MON. II, 199 εἰκ. 150.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ 16ου ΑΙΩΝΟΣ (Σχ.5, Φωτ.8,9,10)

Ἡ γενικὴ ἀνθίσις τοῦ πολιτισμοῦ στὴν Κρήτη πού συμπύκνεται μὲ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς βενετικῆς κυριαρχίας καὶ πού ὀφείλεται στὴν γόνιμη ἐπαφὴ τῆς τοπιῆς παραδόσεως μὲ τὰ πολιτιστικὰ ρεύματα τῆς Δύσεως, ἐκδηλώνεται καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, κυρίως τῶν μοναστηριῶν πού ἀκμάζουν τὴν ἐποχὴ αὐτή. Στὴν περιοχὴ τῶν Χανίων κτίσθησαν ἀριετὰ μεγάλα μοναστήρια, πού ἔγιναν κέντρα παιδείας γιὰ τὴν βενετοκρατούμενη Κρήτη.

Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς τύπος τῶν καθολικῶν μοναστηριῶν αὐτῶν εἶναι ὁ τρίκογχος σταυρικὸς μὲ τρούλλους ναὸς, τύπος πού δημιουργήθηκε τότε. Ὁ τύπος αὐτὸς ἐμπλουτίζεται μὲ πολλὰ ἀνάγλυφα διακοσμητικὰ θέματα πάνω στὴν γυμνὴ πέτρα, δυτικῆς προελεύσεως, καὶ μὲ μνημειώδεις κλασσικίζουσες προσόψεις, πού ὀφείλονται στὴν εὐρωπαϊκὴ Ἀναγέννηση. Οἱ ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν ναῶν δὲν ζωγραφίζονται στὴν Κρήτη τὴν ἐποχὴ αὐτή. Γίνεται ὅμως προσπάθεια νὰ ἀναπληρωθεῖ ἡ ἔλλειψις αὐτὴ μὲ τὸ ξυλόγλυπτο τέμπλο (ἔργο συνήθως ἐξειολόγων ταγιαδῶρων) καὶ τίς εἰκόνες πού διακοσμοῦν τοὺς γυμνοὺς τοίχους.

ΜΟΝΗ ΓΚΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ (22) (Φωτ.8)

Μεγάλον μοναστήρι σύγχρονον σχεδὸν μὲ τὴν μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῆς Χρυσοπήγης, τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τῆς Γωνιάς.

Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς τύπος τοῦ Καθολικοῦ εἶναι τρίκογχος μὲ τρεῖς τρούλλους παρεκκλήσια καὶ νάρθηκα. Στὰ παστοφόρια, στὶς δύο πλευρὲς τῆς κυρίας κόγχης, ἀντὶ τρούλλων ἔχει κερραμιδοειδῆ καλύμματα. Ἡ πρόσοψις τοῦ ναοῦ εἶναι μνημειακὴ μὲ ἔντονον ἰταλικὸ χαρακτῆρα. Χαρακτηριστικὲς τῆς ἰταλικῆς ἐπιδράσεως εἶναι οἱ μορφάζουσες μασίκες ἔργο καλοῦ τεχνίτη, πού βρίσκονται στὶς βάσεις τῶν κιόνων τῆς προσόψεως. Τὸ θέμα τῶν γλυπτῶν MASCHERONI συναντᾶται κυρίως στὴν μεταγενέστερη Ἀναγέννηση καὶ ἡ ὑπαρξίς του στὴν Κρήτη δείχνει τὴν ἐπαφὴ τῆς Νήσου μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ρεύματα τῆς Εὐρώπης.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II, σ. 247, εἰκ. 360, 361.

" " III σ. 170 - 171, εἰκ. 78, 79, 80

Κ. Λασιθιωτάκη, Κρητ. Χρον. 1961, II σ. 192, ἐξ.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΤΣΑΓΚΑΡΟΛΩΝ (23) (Φωτ.8)

Τὸ ἀρχαιότερον μοναστήρι τῆς περιοχῆς. Ἡ οἰκοδόμησις του ἀρχισε στὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰῶνος ἀπὸ τὸν Ἱερεμῖα Τσαγκαρόλο, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ χρονικὸ τῆς Μονῆς, πῆγε στὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἁθῶ "διὰ νὰ λάβῃ ἐνεῖθεν σχέδια τῆς μελλούσης οἰκοδομῆς". Εἶναι φανερό λοιπὸν, ὅτι ὁ ἀρχιτεκτονικὸς τύπος τοῦ τρίκογχου ναοῦ, πού διαδόθηκε τὸν 17ο αἰῶνα στὴν πεδιάδα τῶν Χανίων, κατάγεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Πάνω ἀπὸ τὴν πύλη ὑπάρχει ἐπιγραφή στὰ ἑλληνικὰ μὲ τὴν χρονολογία 1631. Τὸ 1854 ὁ ναὸς πῆρε τὴν μορφήν τοῦ πεντάτρολλου.

Μὲ τὴν παρακμὴ τῆς ζωγραφικῆς τοῦ τοίχου τὴν μεταβυζαντινὴ ἐποχὴ, τὸ ξυλόγλυπτο τέμπλο ἀποτελεῖ τὸ μόνον καλλώπισμα τοῦ ναοῦ μαζὶ μὲ τίς φορητὲς εἰκόνες. Τὸ τέμπλο τῆς Μονῆς ἔγινε τὸ 1887 μὲ δαπάνη τῶν μοναχῶν Βενιαμίν καὶ Μαξίμου.

Τό μεγάλο μοναστήρι ἔχει καί ἄλλους θησαυρούς μεταβυζαντινῆς μικροτεχνίας (ζυλόγλυπτους σταυρούς κλπ.) εἰκόνες καί ἄμφια, τά ὅτα ποῖα προορίζονται γιά τό μουσεῖο τῆς Μονῆς πού θά φιλοξενηθεῖ στό παρεκκλήσι τοῦ Σωτήρος.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II, 247, εἰκ. 308, 309, 359.

" " III 1669170, εἰκ. 76, 77

Κ. Λασιθιωτάκης, Κρητ. Χρον. 1961, II 1922 ἔξ.

Ν. Τομαδάκη, Ἡ ἱερά Μονή Ἀγίας Τριάδος τῶν Τσαγκαρόδων, εἰκ. 21. Ἐν Ἀκρωτηρίῳ Μελέχα Κρήτης, ΕΕΒΖ 1932, σ. 289-350.

G. SOTIRIOU, LA SCULPTURE SUR BOIS DANS L'ART BYZANTIN, MELANGES DIEHL, PARIS 1930, σ. 178-180

ΜΟΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ (21)

Ἀξιόλογο μοναστήρι στό Ἀκρωτήρι, κοντά στήν Ἀγία Τριάδα, ὁ ναός του κτισμένος μέ λαξευτές πέτρες, ἔχει μνημειώδη πρόσοψη. Τά κελλιά εἶναι σέ δύο χωριστά κτίσματα, τό ἕνα μέ δύο ὀρόφους, τό ἄλλο μέ καμάρες στό ἰσόγειο καί πάνω μέ τρεῖς ὁμοίους χώρους.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON, III, σ. 171-2

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΛΕΗΜΟΝΑ (31)

Μοναστήρι μέ κελλιά στίς τέσσερις πλευρές ἑνός ὀρθογωνίου κιδστρου καί μέ τό καθολικό, μονόχωρο δωμάτιο μέ ἡμικυκλινδρική καμάρα στήν βόρεια πλευρά. Ἡ εἴσοδος στήν μονή γίνεται ἀπό μνημειώδη πόρτα μέ καμάρα (κατεστραμμένη τώρα) πού ὀδηγεῖ σέ τετράγωνη αὐλή. Τά κελλιά καλύπτονται μέ καμάρες καί ἔχουν μπροστά τοξοστοιχία πού στηρίζεται σέ πεσσούς. Οἱ ξεστές γυμνές πέτρες δημιουργοῦν ἀξιόλογη ἐμφάνιση. Τό σύστημα αὐτό οἰκοδομῆς ἐπικρατεῖ στήν Κρήτη κατά τόν τόν 16ο αἰῶνα.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. III, 165-6

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΚΟΝΤΑ ΣΤΙΣ ΚΟΡΑΚΙΕΣ (35)

Κατεστραμμένη μονή γύρω ἀπό τό καθολικό της, πού πῆρε τήν θέση μιᾶς παλαιότερης ἐπίσης κατεστραμμένης. Ἦταν γυναικεῖα μονή τοῦ 16ου αἰῶνος καί λειτουργεῖ μέχρι σήμερα.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. III α. 165:

Σ. Λάμπρος, Λόγοι καί ἄρθρα (Ἡ ἐν Χαλέπα Μονή Καλογραιῶν), Ἀθήναι 1902.

ΜΟΝΗ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ Η ΧΡΗΣΟΠΗΓΗΣ (49)

Μεγάλο μοναστήρι. Ἡ πύλη ἔχει μνημειώδη μορφή καὶ στό κλειδί τῆς καμάρας τῆς βρίσκεται τὸ οἰκίδημα τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἰατροῦ Ἰωάννη Χαρτοφύλακα (τὸν ὁποῖο οἱ Βενετοὶ ἔκαναν εὐγενῆ τὸ 1608). Τὸ καθολικὸ ἀνήκει στὸν τύπο τοῦ τρίκογχου ναοῦ μὲ τρεῖς τρούλλους.

Τὸ μοναστήρι ἀνακαινίσθηκε τὸ 1611 ἀπὸ τὸν Χαρτοφύλακα μὲ τὴν ἄδεια τῶν Βενετῶν. Τὸ 1681 ἔγινε σταυροπήγια καὶ εἶχε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσία του τὴν Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στὶς Μουρνιές καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τῶν Μοναζουσῶν.

Τὸ μοναστήρι ζωγράφησε ὁ Βασίλης Πλάνας τὸ 1745.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II σ. 247, εἰκ. 306.

" " III σ. 164 εἰκ. 72, 75.

Σ. Ξανθουδίδης, Δουκικά διατάγματα, πατριαρχικά σιγίλλια καὶ γράμματα Χρυσοπηγῆς, Χριστιανικὴ Κρήτη, II, 2, Ἑράκλειον 1914.

Γ. Ι. Καλαϊσάκης, Χρυσόβουλλα καὶ μολυβδόβουλλα, Μεσόγειος Χανίων, 24 Ἰουλίου 1893.

Σ. Ξανθουδίδης, Χριστιανικαὶ Ἐπιγραφαί, σ. 98 πιν. 8.

Κ. Λασιθιωτάκης, Κρητικὰ Χρονικά 1961, σ. 192

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΣΤΙΣ ΜΟΥΡΝΙΕΣ (51)

Μοναστήρι τοῦ 17ου αἰῶνος, μὲ ἀξιόλογο ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως καθολικὸ. Ἀνήκει στὸν τύπο τῶν μονοτρούλλων τρίκογχων χωρὶς νάρθηκα καὶ παρεκκλήσια ναῶν. Ὁ σημερινὸς τοῦ νάρθηξε εἶναι μεταγενέστερη προσθήκη. Τὸ καθολικὸ ἦταν κτισμένο μὲ λαξευμένες πέτρες. Ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ τρικογχου ἦρθε στὴν Κρήτη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ὄρος ἀπ' ὅπου φαίνεται ὅτι προῆλθε καὶ ἡ χρῆσις τῆς γυμνῆς λαξευμένης πέτρας, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ προέλευσις ἀνάγεται στὴν μεσαιωνικὴ Ἀρμενία.

Σὲ μέτρια κατάσταση σώζονται οἱ καμαροσιέπαστες ἀποθήκες τῆς Μονῆς στὴν βορειοανατολικὴ πλευρὰ, τὸ ἐλαιοτριβεῖο τοῦ 1850 στὴν βορειοδυτικὴ καὶ τὰ ἀνακαινισμένα κελιά στὴν νότια.

Βιβλιογραφία

Ἐπιγραφές 1962, 1678, 1850

GEROLA MON. III σ. 163

" " II σ. 246

R. PASHLEY, TRAVELS IN CRETE, LONDON 1837 I σ. 19.

Κ. Λασιθιωτάκης, Κρητ. Χρον. 1961, II σ. 191

ΑΛΙΚΙΑΝΟΣ

Ναός Ἁγίας Αἰκατερίνης (2)

Ὁρθογώνιο δωμάτιο χωρὶς ἀψίδα κατὰ τὰ δυτικὰ πρότυπα. Καλύπτεται μὲ καμάρα. Ἡ πόρτα εἰσόδου ἔχει σκαλιστὸ περιθύρωμα μὲ ἀετωματῶδη ἀπόληξη καὶ στρογγυλὸ παράθυρο, ὅπως ὅλες οἱ βενετικὲς ἐκκλησίαι.

ες τῆς δυτικῆς Κρήτης τοῦ 16ου - 17ου αἰῶνος.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II σ. 168, εἰκ. 115, 116.

ΚΑΘΙΑΝΑ

Μεταμόρφωσις (18)

Ὁρθογώνιο καμαροσιέπαστο δωμάτιο. Ἡ πόρτα εἰσόδου ἔχει σιαλιστό παραθύρωμα.

ΣΤΕΡΝΕΣ

Ναός Ἁγίων Πάντων (29)

Ναός τοῦ ἰδίου ἀρχιτεκτονικοῦ τύπου μέ τόν Ἅγιο Ἐλευθέριο στίς Μουρνιές καί τήν Παναγία στά Τσιγκαλαριά, τρίκογχος μονόκλιτος μέ ἓνα τροῦλλο πάνω στήν διασταύρωση τῶν σιελῶν τοῦ σταυροῦ, χωρίς νάρθηκα καί παρεκκλήσια. Στήν κάτοψή του ὁ ναός ἔχει τό σχῆμα τοῦ ἐλευθέρου λατινικοῦ σταυροῦ, μέ τήν δυτική κεράια μακρύτερη, καί ἀνήκει στόν 16ο - 17ο αἰῶνα.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. II, σ. 247 εἰκ. 301.

Κ. Λασιθιωτάκη, Κρητ. Χρον. 1961, II, 1, 191.

ΤΣΙΚΑΛΑΡΙΑ

Ναός Παναγιᾶς (35)

Ὁ ναός ἀνήκει στόν τύπο τῆς μονότρουλλης τρίκογχης μονόκλιτης ἐκκλησίας χωρίς νάρθηκα καί παρεκκλήσια, ὅπως ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος στίς Μουρνιές. Ὁ σταυρός πού σχηματίζει τήν ἐκκλησία εἶναι ὁ λατινικός, μέ τό δυτικό σιέλος δηλαδή μακρύτερο. Ὁ τροῦλλος κἀθεταί πάνω στήν διασταύρωση τῶν σιελῶν τοῦ σταυροῦ. Ἀνήκει καί αὐτός στόν 16ο - 17ο αἰῶνα.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON, II, σ. 246, εἰκ. 299, 300

Κ. Λασιθιωτάκη, Κρητ. Χρον. 1961, II, σ. 191

ΚΑΤΟΧΩΡΙ

Φραγκομοναστήρια (46)

Ἑλληνολατινική ἐκκλησία μέ δύο ξεχωριστούς καμαροσιέπαστους χώρους. Προσόψεις ἀναγεννησιακές μέ περιθυρώματα πώρινα σιαλιστά, ἀετώματα μέ κυκλική ἐπίστεψη καί στρογγυλό παράθυρο στό μέσο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΦΡΟΥΡΙΑ

ΒΑΡΥΠΕΤΡΟ

Κάστελλος (62)

ΝΑ. τοῦ χωριοῦ πάνω σέ ὕψωμα ὑπάρχουν ὑπολείμματα βυζαντινοῦ φρουρίου, τοῦ μοναδικοῦ τῆς περιοχῆς.

Οι παλαιοί περιηγητές, πίστευαν ότι στην θέση αυτή ήταν ή 'Ομηρική Κυδωνία, άποφισ πού σήμερα δέν γίνεται δεκτή.

'Από τά ύπολείμματα του φρουρίου φαίνεται ότι όλος ο λόφος ήταν όχυρωμένος μέ ισχυρό τεΐχος ενισχυμένο μέ πύργους τετράγωνους, κυκλικούς καί τριγωνικούς. Σέ διάφορα σημεΐα υπάρχουν δεξαμενές νερού καί πηγάδια για τίς ανάγκες του φρουρίου. Στην ανατολική πλαγιά του λόφου βρίσκεται ή μικρή εκκλησία της Αγίας Κυριακής.

Βιβλιογραφία

GEROLA MON. I. σ. 83-86, εικ. 41-42

ΒΕΝΕΤΙΚΑ ΦΡΟΥΡΙΑ (Σχ.5)

ΚΑΛΥΒΕΣ

Καστέλλι (41)

Πάνω στον λόφο Α του χωριού υπάρχουν ελάχιστα ύπολείμματα του φρουρίου πού έκτισαν οι Βενετοί τά πρώτα χρόνια του 14ου αιώνας. 'Επιδιορθώσεις του φρουρίου έγιναν στά μεταγενέστερα χρόνια της βενετικής κατοχής. Καί σήμερα ο λόφος όπου ήταν τό φρούριο λέγεται Καστέλλι. Σκοπός του φρουρίου ήταν ο έλεγχος της Καστελλανίας BICORNO διά του Καστελλάνου, πού ήταν έγκατεστημένος εκεί.

Βιβλιογραφία

CEROLA MON, I. σ. 207-212, εικ. 110, 111, 112.

ΒΡΥΣΕΣ

Κάστελλος (9)

'Ανάμεσα στά χωριά Βρύσες καί Κουφός, πάνω σέ λόφο βρίσκονται τά ερείπια βενετικού φρουρίου. Τά αρχαιολογικά εύρήματα της περιοχής ώδήγησαν στό συμπέρασμα ότι έδώ ήταν ή αρχαία Πέργαμος, πράγμα πού έγινε δεκτό μέ πολλές έπιφυλάξεις. Διατηροΰνται τά ύπολείμματα του τείχους, στό μέρος όπου ήταν ή είσοδος, του πύργου της είσοδου, ενός παρεκκλησιού καί μιās δεξαμενής. Φαίνεται ότι είναι από τά παλαιότερα φρούρια, γιατί τό χωριό Κουφός αναφέρεται σέ έγγραφα του 1212.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON, I, σ. 289, εικ. 185.

SPRATT, TRAVELS, II σ. 140

ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΡΜΟΥ ΣΟΥΔΑΣ

Νήσος Σούδας (27)

'Ο κόλπος της Σούδας, ο μεγαλύτερος λιμνή πού είχαν οι Βενετοί στην ανατολική Μεσόγειο, σαν βάση της έμπορικης τους δραστηριότητας στην ανατολή, έτυχε ιδιαίτερας φροντίδος, διότι έκτός από την έμμεση χρησιμότητά του, διέτρεχε κίνδυνο από τους Τούρκους, οι όποιοι συνεχώς απλώνονταν στην Μεσόγειο καί φυσικά είχαν βλέψεις καί στην Κρήτη. 'Ηδη, από τό τέλος του 14ου ή τίς αρχές του 15ου αιώνας άρχισαν όχυρωματικά έργα πάνω στην νησίδα στην είσοδο του λιμένος. 'Ο αυξανόμενος τουρκικός κίνδυνος είχε σαν αποτέλεσμα την συνεχή βελτί-

ωση τῆς ὀχυρώσεως, ἡ ὁποία τὸ 1574 εἶχε λάβει ἔντελῶς σχεδὸν τὴν ὀριστικὴν μορφήν της. Μὲ τὸ ἔργο συνδέεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ SAMMICHELI, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε διαφωνίες ὁ Δούκας τοῦ ILRBINO, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ἐγγραφή τῶν σχεδίων τῆς ὀχυρώσεως τῆς Κρήτης. Τὰ σχέδια τῶν ORSINI καὶ PALLAVICINI ἀπεικονίζουν τὸ σχέδιο τοῦ φρουρίου.

Πιστὴ ἀπεικόνισις του βρῖσκεται σὲ σχέδιο τοῦ Λ. ODDI τοῦ 1901, σὲ ἄλλο ἀνώνυμο τοῦ 17ου αἰῶνος, καὶ πρὸ πάντων σὲ ἓνα τοῦ 1705 μὲ ὑπόμνημα τῶν κτιρίων, ὅπου σημειώνονται οἱ θέσεις τῶν πολλῶν κτιρίων ποῦ περιλαμβάνονται μέσα στὸν περίβολο τοῦ τεῖχους ποῦ περιτρέχει τὴν νησίδα. Τὰ κτίσματα εἶναι: τὸ μέγαρο τῆς διοικήσεως μὲ τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀπέναντί του, στρατῶνες γιὰ τὴν φρουρά, ἀποθήκες, πολλές δεξαμενές νεροῦ γιὰ τίς ἀνάγκες τοῦ φρουρίου, ὅλα γερὰ κτίσματα μὲ λαξευτοὺς δόμους, καλυπτόμεγα μὲ ἡμικυλινδρικές καμάρες, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ὑπολείμματα τοῦ μεγάρου τῆς διοικήσεως. Τὸ τεῖχος ποῦ περιβάλλει τὴν νησίδα ἀπὸ ὅλες τίς μεριές τὴν καθιστᾷ ἀπόρθητη. Καρραυτηριστικὲς εἶναι οἱ κανονιοθυρίδες τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς (ἢ LINGVEZA), ποῦ βρῖσκονται λίγο πρὸ πάνω ἀπὸ τὴν στάθμη τῆς θαλάσσης γιὰ νὰ ἐπιτρέπουν στὰ κανόνια νὰ κτυποῦν τὰ ἴσαλα τῶν πλοίων,

Γιὰ τὴν πληρέστερη ὀχύρωση τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, οἱ Βενετοὶ ἔκτισαν καὶ τίς ἀκόλουθες ὀχυρώσεις:

Στέρνες: Στὸ χωριὸ αὐτὸ ποῦ βρῖσκεται πάνω τὸ Ἀκρωτήρι ἐγίνε ἓνα μικρὸ φρούριο ποῦ εἶχε σχέση μὲ τὸ ἄλλο μικρὸ φρούριο στὸ λιμάνι τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Καὶ τὰ δύο ἔγιναν στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς βενετικῆς κατοχῆς, ὅταν ὁ τουρκικὸς κίνδυνος ἦταν ἔντελῶς ἄμεσος.

Μαράθι: Νησίς Παλαιᾶς Σούδας (24)

Στὸ μικρὸ αὐτὸ νησί διατηροῦνται τὰ ἑρεῖπια τῆς ὀχυρώσεως ποῦ ἐγίνε τὸ 1577. Σὲ σχέδιο τοῦ 1612 ἀπὸ τὸν SPILIMBERGO καὶ σὲ ἄλλο ἀνώνυμο τοῦ 17ου αἰῶνος φαίνεται ὅτι ὅλη ἡ ὀχύρωσις εὐρίσκειτο πρὸς Β τῆς νησίδος καὶ εἶχε σχῆμα ὀρθογώνιο, μὲ τριγωνικὲς ἐπάλλξεις στὶς τέσσερις γωνίες καὶ στὶς τρεῖς ἀπὸ τίς πλευρές, μὲ σκοπὸ νὰ εὐρύνουν τὰ κανόνια τὸ πεδίο βολῆς τους.

Τὰ κτίσματα τοῦ φρουρίου ἦσαν στρατῶνες, ἀποθήκες, δεξαμενές καὶ μία ἐκκλησία τῆς φρουρᾶς.

Σὲ σχέση μὲ τὸ φρούριο αὐτὸ ἦσαν καὶ τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα στὸ Λουτράκι (25), καὶ στὸ μικρὸ ἀκρωτήρι τοῦ Καλογέρου (26).

Σήμερα διατηροῦνται ἀριετὰ ὑπολείμματα ἀπὸ τίς ὀχυρώσεις αὐτές.

Παλαιόκαστρο: Ἔτσι ὀνομάζεται ἡ θέσις τῶν Ἀπτέρων, τὰ ὁποῖα οἱ Βενετοὶ ἐσκόπευαν νὰ ὀχυρώσουν, διότι δεσπόζουν τῆς εἰσόδου στὸν ὄρμος καὶ μαζὶ μὲ τίς ὀχυρώσεις τῆς νησίδος τῆς Σούδας θά ἤλεγχαν ἀπόλυτα τὸ κύριο πέρασμα στὸ ἐσωτερικὸ του.

Οἱ προτάσεις στὴν κεντρικὴ διοίκηση τῆς Βενετίας, τὰ σχέδια καὶ τὸ ὕψος τοῦ κόστους τῆς κατασκευῆς εἶχαν γίνε, ἀλλὰ ἡ γραφειοκρατία καθυστέρησε τὰ ἔργα καὶ δέν

πραγματοποιήθησαν ποτέ. Ἡ περιοχή ὀχυρώθηκε ἀπό τοὺς νέους κατακτητές, τοὺς Τούρκους. Τὰ στρατιωτικὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια, καθὼς καὶ τῶν PALAVICINI, ORSI καὶ τὸ ἀνώνυμο τοῦ 1612 δίδουν πλήρη εἰκόνα τῆς ὀχυρώσεως πού προέβλεπαν οἱ Βενετοὶ καὶ πού ἐνμεταλεύονταν ἄριστα τὸν ὑπάρχοντα περίβολο τῶν τειχῶν τῶν Ἀπτέρων.

Οἱ Βενετοὶ κατεσκεύασαν ἐπίσης τὸ 1575 ἐπὶ FOSCALINI τὴν ὀνομαζομένην PORPORELA, μία προβλήτα κάθετη στό ὕψωμα PODOMURI (τὸ σημερινὸ Καλάμι). Τὸ ἔργο ὅμως μὲ τὸν καιρὸ κατολίσθησε (σήμερα διακρίνεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης) καὶ τὰ πλοῖα μποροῦσαν νὰ διέρχονται ἀπὸ πάνω, γι' αὐτὸ ἀποφασίσθηκε νὰ ὀχυρωθεῖ τὸ ἴδιο τὸ PODOMURI καὶ νὰ χρησιμοποιηθεῖ σάν κανονοστάσιο. Τελικὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἄλλα ἔργα πού ἔγιναν ἀπὸ τοὺς Βενετούς γιὰ τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἐνμετάλλευση τοῦ κόλπου τῆς Σούδας εἶναι: Ἀνάκτορο τοῦ Προβλεπτοῦ στὴν CAVALIERE τοῦ MONCENICO, ἡ LOGGIA, οἱ στρατῶνες, οἱ ἀποθήκες καὶ οἱ πυριτιδαποθήκες πού ἐρευνᾷ ὁ GEROLA ἀπὸ τίς πηγές τῶν βενετικῶν ἀρχείων, καὶ ἀπὸ τὸν χάρτη τοῦ Ἄγγλου TH. GRAVES τοῦ 1843.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. I β σ. 511-570 ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ οἱ πηγές τῆς ἐρεῦνης.

Νησίς Ἀγίων Θεοδώρων (11)

Ἡ ἰδέα τῆς ὀχυρώσεως τῆς νησίδος ἀνήκει στὸν διοικητὴ τῶν Χανίων GIAN MARTINENGO ὁ ὁποῖος τὴν ἐπεσκέφθη μαζί μὲ τὸν ἀνηψιὸ τοῦ SAMMICHELLI μηχανικὸ MELCHIORRE ALBERTONI τὸ 1574. Οἱ ἐργασίες διήρκεσαν ὡς τὸ 1583. Ὁχυρώθηκε τὸ ὑψηλότερο μέρος της μὲ ἓνα μικρὸ φρούριο τριγωνικῆς περιῆπου κατόψεως. Ἡ κάτοψις φαίνεται στὰ σχέδια τῶν FERRARI, ORSI, CORONELLI. Ὅπως συνήθως τὸ φρούριο περιβάλλει στρατῶνες, πυριτιδαποθήκες, δεξαμενές νεροῦ, τὸ διοικητήριον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς φρουρᾶς. Ὑπολείμματά του σώζονται ἀκόμη. Ὑπέστη τὴν ἐπίθεση τῶν Τούρκων κατὰ τὴν προέλασή τους πρὸς τὰ Χανιά καὶ ἔπεσε, παρὰ τὴν γενναίαν ἀντίσταση τοῦ διοικητοῦ τοῦ BIAGIO ZULIAN, στίς 24 Ἰουνίου 1645, ὁ ὁποῖος γιὰ νὰ μὴν παραδοθεῖ στοὺς πολιορκητὲς ἀνετίναξε μόνος του τὸ φρούριον.

Βιβλιογραφία

GEROLA, MON. I. β.σ. 633-641

ΕΠΑΥΛΙΣ (Σχ.5)

Οἱ Βενετοὶ, ἐκτός ἀπὸ τὰ ἀρχοντικὰ τους μέσα στίς πόλεις, εἶχαν καὶ ἐπαύλεις ἀγροτικῆς, τίς ὁποῖες χρησιμοποιοῦσαν τοὺς μῆνες τῆς συγκομιδῆς. Ὑπολείμματα ἐπεύλων, ἀξιόλογα δείγματα βενετικῆς ἀρχιτεκτονικῆς διατηροῦνται:

ΑΛΙΚΙΑΝΟΣ

Μπεῦλίτικα (1)

Ὑπολείμματα ἀνακτόρου μὲ δύο μεγάλες πύλες εἰσόδου στό ἐσωτερικὸ πού ἦταν χωρισμένο σὲ δύο μέρη, καὶ εἶχε καὶ μικρὸ οἰκογενειακὸ

παρεκκλησίιο.

Πύργος τοῦ DA MOLIN (3)

Χαρακτηρίζεται ὡς Πύργος στό ρομάντζο τοῦ Ζαμπελλίου "Κρητικοί Γάμοι", τό ὁποῖο ἀναφέρεται στήν μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ Καντανολέου τό 1570. Σῶζονται ἐλάχιστα λείψανά του.

ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ (ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΓΑΡΥΠΑΣ)

Μπουτσουνάρια (59)

Ἐπαυλις, ἕως τοῦ VIARIO, ἀπό τήν ὁποία ἐλάχιστα ὑπολείμματα ὑπάρχουν. Κοντά ὑπάρχουν ὑπολείμματα βενετικῆς κρήνης.

ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ (56)

Μενειλέρι (56)

Σῶζονται τμήματα τῆς ἐπαύλεως: ἡ εἴσοδος μέ ὠραῖο περιθύρωμα, ὁποῦ ὑπάρχει οἰκόσημο μέ τήν χρονολογία 1622, ἀποθῆκες καί δεξαμενή νεροῦ.

ΚΑΤΟΧΩΡΙ

Βενετικὸς πύργος (47)

Σῶζεται σέ κακή κατάσταση διόροφο τμήμα τοῦ πύργου.

ΣΤΕΡΝΕΣ

Βενετικὴ ἔπαυλις (28)

Στὴν εἴσοδο τοῦ χωρίου ὑπάρχει μεγάλη ἔπαυλις μέ ἐκτεταμένους βοηθητικούς χώρους, στέρνα καί λουτρό. Μερικοὶ χώροι τῆς χρησιμοποιοῦνται σάν ἰδιωτικὴ κατοικία, τό ὑπόλοιπο εἶναι ἐρειπωμένο.

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΦΡΟΥΡΙΑ (Σχ.5)

Πολλές ἀπό τίς ὀχυρώσεις ποῦ προγραμματίσαν οἱ Βενετοὶ δέν μπόρεσαν νά τίς πραγματοποιήσουν, διότι στό μεταξύ οἱ Τοῦρκοι κατέλαβαν τήν Κρήτη. Οἱ Τοῦρκοι, γνωρίζοντας τήν σημασία ποῦ θά εἶχε ἕνα φρούριο πάνω στό Ποδομούρι, ἔσπευσαν νά τό ὀχυρώσουν γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν εἴσοδο στόν ὄρμο τῆς Σούδας. Τό φρούριο Ἰτζεδίν, κτισμένο τὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκικῆς κατοχῆς, εἶναι τετράγωνο, μέ γωνιακοὺς πύργους. Σήμερα διατηρεῖται σέ πολύ καλή κατάσταση καί χρησιμοποιεῖται σάν φυλακή.

ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ (38)

Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς τουρκικῆς κατοχῆς (τό 1866) κτίσθηκε καί ἄλλο φρούριο στήν βόρεια πλευρά τῶν Ἀπτέρων, τετράγωνης κατόψεως, μέ γωνιακοὺς πύργους καί βόρειο τοῖχο σέ σχῆμα ἡμικυκλικό. Τό φρούριο διατηρεῖται καλά.

ΧΑΛΕΠΑ (16)

Κοντά στον κεντρικό δρόμο προς το 'Ακρωτήριο υπάρχει ένας τετράγωνος τουρηνικός πύργος με έσωτερική και έξωτερική σιάλα άνόδου. 'Η έξωτερική έχει σύστημα απομονώσεως για ώρα ανάγκης και όλος ο πύργος διατηρείται πολύ καλά.

'Ανακεφαλαιώνοντας, συμπληρώνεται ο ακόλουθος κατάλογος μνημείων καλλιτεχνικοῦ και ιστορικοῦ ενδιαφέροντος:

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ⁽¹⁾

1. Βενετική έπαυλις, Μπεϊλίτινα ('Αλιγιανός)
2. Βενετικό παρεκκλήσι, 'Αγία Αίκατερίνη ('Αλιγιανός)
3. Βενετικός πύργος DA MOLIN ('Αλιγιανός)
4. Βυζαντινή έκκλησία 'Αγιος Γεώργιος ('Αλιγιανός)
5. Βυζαντινή έκκλησία 'Αη-Κυργιάννης ('Αλιγιανός)
6. Μεσοβυζαντινή βασιλική 'Επισκοπή ('Αγυιά)
7. Βυζαντινή έκκλησία Μιχαήλ-Γαβριήλ 'Αρχάγγελοι (Κιρτομάδο)
8. Βυζαντινή έκκλησία 'Αγιος Γεώργιος (Βρύσες)
9. Βενετικό φρούριο Κάστελλος (Βρύσες)
10. 'Εκκλησία Τίμιος Σταυρός (Βρύσες)
11. Βενετικό φρούριο (Νησί 'Αγίων Θεοδώρων)
12. Βυζαντινά κτίσματα (Χανιά)
13. Βενετικά κτίσματα (Χανιά)
14. Τουρηνικά κτίσματα (Χανιά)
15. Βενετικό κάστρο (Χανιά)
16. Τουρηνικός πύργος (Συνοικία Χαλέπα Χανίων)
17. Τάφοι Βενιζέλων (Προφήτης 'Ηλίας)
18. Βενετική έκκλησία Μεταμόρφωσις (Καμπάνι)
19. Βενετικός τερσανᾶς (Κόλπος Τερσανᾶ)
20. Μονή 'Αγίου Παύλου Νερόκαμπος ('Ακρωτήριο)
21. Μονή Καθολικοῦ ('Ακρωτήριο)
22. Μονή Γκουβερνέτου ('Ακρωτήριο)
23. Μονή 'Αγίας Τριάδος ('Ακρωτήριο)
24. Βενετικό φρούριο (Νησίδες Παλαιᾶ Σούδα)
25. Βενετικό φρούριο (Λουτράκι)
26. Βενετικό φρούριο ('Ακρωτήριο Καλογήρου)
27. Βενετικό φρούριο (Νῆσος Σούδας)
28. Βενετικός πύργος (Στέρνες)
29. 'Εκκλησία 'Αγιοι Πάντες (Στέρνες)

(1) 'Η ἀρίθμησης ἀναφέρεται στο Σχ. 5

30. Μετόχι 'Αγίου Δημητρίου (Στέρνες)
31. Μονή 'Αγίου 'Ιωάννου 'Ελεήμονος (Γιαλαγκιάδω)
32. 'Υπόγεια ἐκκλησία "Άγιος Σπυρίδων ('Αρῶνι)
33. Μονή 'Αγίου 'Ιωάννου Βαπτιστοῦ (Κορακιές)
34. Συμμαχικό Νεκροταφεῖο (Μυχός ὄρμου Σούδας)
35. 'Εκκλησία Παναγίας (Τσιναλαριά)
36. Τουρκικά λουτρά (Τσιναλαριά)
37. Τουρκικό φρούριο 'Ιτζεδίν ἢ Ποδομοῦρι (Καλάμι)
38. Τουρκικό φρούριο Παλαιδιαστρο ("Άπερα)
39. Μονή 'Αγίου 'Ιωάννου Πάτμου ("Άπερα)
40. Βυζαντινά κτίσματα ("Άπερα)
41. Βενετικό φρούριο Καστέλλι (Καλύβες)
42. Τουρκικά σπίτια (Γαβαλοχώρι)
43. Βενετικά κτίσματα (Γαβαλοχώρι)
44. Βυζαντινή ἐκκλησία Παναγιά Μοναστήρα (Στύλος)
45. Βυζαντινή ἐκκλησία "Άγιος 'Ιωάννης (Στύλος)
46. 'Ελληνολατινική ἐκκλησία Φραγκομοναστήρα (Κατωχώρι)
47. Βενετικός πύργος (Κατωχώρι)
48. Μονή 'Αγίου Γεωργίου (Νεροκούρου)
49. Μονή Χρυσοπηγῆς
50. Μονή 'Αγίου 'Ελευθερίου (Μουρνιές)
51. 'Αγία Μονή (Μουρνιές)
52. Οἰκία 'Ελευθ. Βενιζέλου (Μουρνιές)
53. Μονή Μικρῆς 'Αγίας Τριάδος (Μουρνιές)
54. Βενετικό ἐρημοκιλῆσι Προφήτης 'Ηλίας (Περιβόλια)
55. Βυζαντινή ἐκκλησία "Άγιος Παντελεήμων καί "Άγιος Δημήτριος (Περιβόλια: συνοικία Γαρύπας)
56. Βενετική ἔπαυλις (Περιβόλια: Θέσις Μενεκλέρι)
57. Βυζαντινή ἐκκλησία "Άγιος 'Αντώνιος (Περιβόλια: συνοικία Γαρύπας)
58. Βυζαντινή ἐκκλησία "Άγιος Γεώργιος καί "Άγιος Νικόλαος (Περιβόλια: συνοικία Γαρύπας)
59. Βενετική ἔπαυλις καί κρήνη (Περιβόλια: Θέσις Ίπουτσουνάρια)
60. Βυζαντινή ἐκκλησία Παναγίας, Σωτήρος, "Αγίου Δημητρίου, 'Αγίου Καραλάμπους (Περιβόλια - συνοικία Γαρύπας)
61. Μονή 'Αγίας Κυριακῆς (Βαρύπετρο)
62. Βυζαντινό φρούριο Κάστελλος (Βαρύπετρο)

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ, ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΙΙ3

Επιφανειακό ύδωρ ΙΙ5

Πηγαίο ύδωρ ΙΙ6

Υπόγειο ύδωρ ΙΙ8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ(1)

Περιοχή Μελέτης

Ἡ περιοχή ὀρίζεται ἀπό τίς ἐξῆς γραμμές:

Ἀνατολιὰ: Ἀκρωτήριο Δρέπανο-Κεφαλαῶς Ἀποκορώνου,

Νότια: Κεφαλαῶς-Σαμωνᾶς-Κάμποι-Ἵρθολίθι,

Δυτικά: Ἵρθοβοῦνι-Κουφόσ-Πλατανιαῶς,

Βόρεια: Ἐτείνεται μέχρι τό Κρητικό Πέλαγος καί περιλαμβάνει τήν χερσόνησο Ἀκρωτήρι. Τό τμήμα αὐτό τοῦ Νομοῦ Χανίων ὀνομάζεται Εὐρύτερα Περιοχή Πόλεως Χανίων.

Οἱ ὑδατικοί πόροι τῆς περιοχῆς κατανέμονται στίς ἀκόλουθες πηγές:

I. Στά ἐπιφανειακά ὕδατα τῶν βασικῶν ποταμῶν/χειμάρρων.

II. Στά πηγαῖα ὕδατα.

III. Στά ὑπόγεια ὕδατα ἀπό τά ὁποῖα τροφοδοτοῦνται κατά μεγάλο μέρος οἱ πηγές σημαντικῆς παροχῆς.

Ἀκολουθεῖ τό κεφάλαιο τῆς γεωλογικῆς κατασκευῆς τῆς περιοχῆς. Γιά νά γίνῃ σαφέστερη ἡ συμπεριφορά τῶν πηγαίων ὑδάτων καί πληρέστερη ἡ ἐκτίμησις τῆς δυναμικότητός τους, ὅπως καί τῶν ὑπογείων ὑδάτων, ἡ γεωλογική ἀναγνώρισις ἐπεκτείνεται πρὸς Ν μέχρι τό Λιβυκό Πέλαγος.

Ἡ γεωλογική περιγραφή γίνεται μέ βάση τόν γεωλογικό χάρτη κλ. 1:200.000 Σχ. 16 ὁ ὁποῖος σχεδιάσθη με βάση τό φύλλο Πλατανιαῶς, πού ἐξεδόθη ἀπό τό Γ.Γ.Ε.Υ., ἀνέκδοτο ἀκόμη ἀπό τό Γ.Γ.Ε.Υ. τμήμα γενικοῦ γεωλογικοῦ χάρτου τοῦ Νομοῦ Χανίων, τόν Γενικό Γεωλογικό Χάρτη τῆς Ἑλλάδος καί προσωπικές παρατηρήσεις τοῦ Γ. Ἀρώνη, ἰδιαίτερα σχετικά μέ τό ἀνατολικό τμήμα τῆς περιοχῆς.

ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Στό Σχ. 16 εἰκονίζεται τμήμα τοῦ Νομοῦ Χανίων τοῦ ὁποῖου ἡ γεωλογική σύνθεσις εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ ἀκόλουθη:

Στήν ὀρεινή μᾶζα τοῦ Βόλακα (Δ τμήμα τῶν Λευκῶν ώρέων), ὕπάρχει λωρίς ἡμιμεταμορφωμένων σχιστολίθων προπερμικῆς ἡλικίας. Σ' αὐτήν ἀναπτύσσονται δολομίτες καί ἀκολουθοῦν πλακῶδεις ἀβεστολίθοι περμικῆς ἡλικίας. Τούς πλακῶδεις ἀβεστολίθους ἀκολουθοῦν τριαδικοί φυλλῖτες μέ τοπιικές ἐνστρώσεις ἀβεστολίθων καί βραουβακῶν (Ἵρθοβοῦνι, Σκαφιδάκια). Ὀλόκληρη αὐτή ἡ σειρά τῶν πετρωμάτων ἀποτελεῖ τό αὐτόχθονο ἡμιμεταμορφωμένο σύστημα τῆς Κρήτης, οἱ σχηματισμοί τοῦ ὁποῖου διατάσσονται ὑπό μορφήν εὐρέως ἀντικλίνου μέ ἄξονα κατευθυνόμενο πρὸς ΒΒΑ.

(1) Τό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, βέσει εἰδικῆς μελέτης τοῦ Γ. Ἀρώνη, Γεωλόγου τοῦ Γ.Γ.Ε.Υ. βασίζεται στά στοιχεῖα:
-Μελέτη "Περί τῶν ὑδατίνων πόρων τῆς Κρήτης", 1948, γιά λογαριασμό τοῦ Ἰνστιτούτου Ροκφέλλερ, τοῦ Γ. Ἀρώνη.
-Ἀνέκδοτο ἐκθεση τοῦ γεωλόγου τοῦ Γ.Γ.Ε.Υ. Ε.Καραγεωργίου "Περί τῶν ὕδρογεωλογικῶν συνθηκῶν τῆς χερσονήσου Ἀκρωτήρι" καί
-Μεταγενέστερες παρατηρήσεις στόν Νομό Χανίων τοῦ Γ. Ἀρώνη.

Στό προηγούμενο σύστημα αναπτύσσονται ἐπικλυσιγενῶς οἱ τριαδικοὶ ἄσβεστόλιθοι τῆς ζώνης Τριπόλεως, κατὰ τόν C.RENT, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται περιληπτικὰ ἄσβεστόλιθοι τῶν Μαδάρες. Βρίσκονται ἔπάνω ἀπὸ τοὺς φυλλῖτες καὶ καλύπτουν ἓν μῆρει τοὺς πλακώδεις ἄσβεστολίθους. Οἱ τριαδικοὶ ἄσβεστόλιθοι διατάσσονται σχεδόν περιμετρικὰ γύρω ἀπὸ τὸ ἀντίκλινο τοῦ αὐτοχθόνου ὑποβάθρου. Δύο γλῶσσες φυλλιτῶν, ἢ μία ἀπὸ Δ, καλύπτουσα εὐρεῖα ἔκταση στήν ὁποία βρίσκονται τὰ Χωριά Γούματα, Λάκιοι, Μεσιλά, καὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ Δ, στήν ὁποία βρίσκονται τὸ Κατωχώρι, Ἅγιος Γεώργιος Γέρω Λάκιοι, διαχωρίζουν μίαν εὐρεῖα ἄσβεστολιθική ἔκταση πού σταματᾷ στό Βαρύπετρο. Ἀπὸ τὴν ἄσβεστολιθική αὐτὴ μᾶζα τροφοδοτοῦνται οἱ πηγές Βαρυπέτρου, Ἁγιάς, Καλαμώνων, γιὰ τίς ὁποῖες γίνεται λόγος στό κεφάλαιο περὶ πηγῶν.

Οἱ ἄσβεστόλιθοι τῶν Μαδάρες συνεχίζονται καὶ στό ἀνατολικὸ τμήμα τῶν Λευκῶν Ὄρεων ἀναπτυσσόμενοι Ν τοῦ Στύλου-Ἀρμένων καὶ φτάνουν πέρα ἀπὸ τὸ ὄροπέδιο Ἀσιύφου-Ἰμβρου. Πρὸς Β ἀπαντῶνται τοπικὰ στό ὄρος Κούτσουλου-Πλακολίθι τὸ ὁποῖο ὑψώνεται Δ ἀπὸ τὴν κοιλάδα Στύλου-Ἀρμένων ἄσβεστολιθικὴς μᾶζες τῶν Μαδάρες κρητιδικῆς ἡλικίας καὶ διατέμνονται ἀπὸ τὸ Φαράγγι ἀπ' ὅπου διέρχεται ὁ Καθαρός ποταμός, ὁ ὁποῖος ἀποστραγγίζει τὴν περιοχὴ τοῦ Κατοχωρίου. Ἐπίσης στήν Α περιμετρο τῆς κοιλάδος Στύλου-Ἀρμένων βρίσκονται οἱ ἄσβεστόλιθοι τῆς Ρέντας-Τσιγαρᾶ.

Τέλος, στό ΒΑ τμήμα τῆς χερσονήσου Ἀκρωτηρίου ἀναπτύσσονται ἄσβεστόλιθοι τοῦ κρητιδικοῦ τῆς ζώνης Τριπόλεως. Μεταξὺ τῶν προηγουμένων μεμονωμένων ἄσβεστολιθικῶν μαζῶν ἀναπτύσσονται τριτογενεῖς μαργαϊκοὶ ἄσβεστόλιθοι μὲ ἐνστρώσεις μαργῶν πού περιέχουν OLYPEASTER. Ὁ σχηματισμὸς αὐτὸς εἶναι ἐπικλυσιγενὴς καὶ καλύπτει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς χερσονήσου Ἀκρωτηρίου, τὸ τμήμα μεταξὺ τῶν ἄσβεστολίθων Βαρυπέτρου (ὄρος Χοιρόσπηλος-Λιδομοῦρι) καὶ Κούτσουλου-Πλακολίθι, τὸ ὁποῖο βρῖσκεται Ν τῶν Μουρνιῶν-Νεροκούρου καὶ Τσιναλαριάς καὶ φθάνει μέχρι τὴν κοιλάδα τοῦ Κατοχωρίου Ν τοῦ τμήματος Στύλου καὶ Ἀρμένων ἕως τοὺς ἄσβεστολίθους τῶν Μαδάρες, οἱ ὁποῖοι ἀναπτύσσονται Ν τῶν χωρίων αὐτῶν. Οἱ μαργαϊκοὶ ἄσβεστόλιθοι τῆς περιοχῆς Στύλου-Ἀρμένων συνεχίζονται πρὸς Α καὶ συνδέονται μὲ τὴν ἐκτεταμένη ἐμφάνιση ὁμοίων σχηματισμῶν τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης.

Στοὺς τριτογενεῖς μαργαϊκοὺς ἄσβεστολίθους πού περιγράφονται παραπάνω, ἐνίοτε καὶ σὲ παλαιότερους σχηματισμοὺς, ἀναπτύσσονται πλειοκαινικὰ ἰζήματα, ἀπὸ μάργες, ψαμμίτες καὶ ἐνστρώσεις μαργαϊκῶν ἄσβεστολίθων. Οἱ σχηματισμοὶ αὐτοὶ περιορίζονται στὰ χαμηλότερα τμήματα τοῦ Νομοῦ Χανίων καὶ ἐπιφανειακὰ συναντῶνται στὸν λαιμὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου κοντὰ στὸν κόλπο τῆς Σούδας μέσα στήν κοιλάδα Στύλου-Ἀρμένων, σχηματίζουν τὸ λοφῶδες συγκρότημα Βόλινα-Χαράνια, ἐκτεινόμενα στήν κοιλάδα τοῦ Κερίτη κάτω ἀπὸ τίς προσχώσεις τῆς Ἁγιάς καὶ ἐν συνεχείᾳ στήν παραλιακὴ ζώνη τῆς Ἁγιάς Μαρίνας-Πλατανιά.

Οἱ νεώτεροι σχηματισμοὶ εἶναι τὰ τεταρτογενῆ ἰζήματα τὰ ὁποῖα στήν παραλιακὴ ζώνη εἶναι θαλάσσια (Καλάβρια) ἐνῶ ἐνεῖνα πού καλύπτουν τίς χαμηλὲς ἐκτάσεις στό ἐσωτερικὸ εἶναι χερσαῖα καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ χαλαρὲς ἐναποθέσεις πηλῶν, συναγμάτων καὶ ἄμμων. Καλύπτουν τὸ βαθύπεδο τῆς Ἁγιάς καὶ τὴν κοιλάδα τῶν Χανίων, ἢ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν πόλη πρὸς Ν μέχρι τὰ χωριά Μουρνιές, Νεροκούρου καὶ Τσιναλαριά καὶ πρὸς Α μέχρι τὸν κόλπο τῆς Σούδας. Στὴν κοιλάδα τοῦ Κερίτη τὰ τεταρτογενῆ ἰζήματα ἀναπτύσσονται ὑπὸ μορφήν ἀναβαθμίδος ἐνατέρωθεν τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ἢ ὁποία γεμίζει μὲ χαλαρὲς ἄμμοχαλικώδεις ἀποθέσεις. Ἡ κοιλάς τῶν Χανίων καλύπτεται ἀπὸ ἀλλοῦβια προσχώματα.

Τεταρτογενή ίζηματα συναντώνται τοπικά στους τριτογενείς μαργαϊνούς και στους μεσοζωϊκούς άσβεστολίθους του Ακρωτηρίου.

Εντός από την αντικλινή δομή του ήμιμεταμορφωμένου υποβάθρου των Λευκών Όρέων, ή κυριαρχούσα τεκτονική είναι ή τεκτονική των ρηγμάτων, τά όποια διατέμνουν όλους τους σχηματισμούς εντός από τις νεώτερες τεταρτογενείς αποθέσεις.

Επικρατούν τά ρήγματα διευθύνσεως περίπου Α - Δ τά όποια παράλληλα προχωρούν προς την άκμή του Νομού Χανίων και προς την επέκταση του κόλπου της Σούδας, ό όποιος έχει δημιουργηθεί από τέτοια ρήγματα.

Ρήγματα όμοιας διευθύνσεως διέρχονται διά των ποδών του άσβεστολιθικού όγκου Χοιρόσπηλου-Λιδομοῦρι και συνεχίζονται διά των τριτογενών μαργαϊκών άσβεστολίθων άντερίσματος, τό όποιο ύψώνεται Ν των Μουρνιῶν-Νεροκούρου-Τσιναλαριάς. Παρόμοια ρήγματα διασχίζουν την κοιλάδα του Κατοχώρι και τό στενό του Φαράγγι. Παράλληλα προς αυτά είναι τά ρήγματα τά όποια διέρχονται διά του Στύλου-Αρμένων πού κλείνουν προς Ν την όμώνυμη κοιλάδα. Περίπου την ίδια διεύθυνση έχουν και τά ρήγματα τά όποια διέρχονται διά των τριτογενών μαργαϊκών άσβεστολίθων του Ακρωτηρίου μερικά από τά όποια συνδέονται με καροτικά βυθίσματα, και τά ρήγματα τά όποια διατέμνουν τους μεσοζωϊκούς άσβεστολίθους της χερσονήσου αυτής.

Όλα τά ρήγματα πού αναφέρονται παραπάνω έχουν υδρογεωλογικό ενδιαφέρον διότι συνδέονται με την ύπαρξη πηγών ή τουλάχιστον με την κυκλοφορία των καροτικών υδάτων.

Δεύτερο σύστημα ρηγμάτων είναι τά ρήγματα κατευθύνσεως ΒΒΑ-ΝΝΔ όπως ένεΐνα πού πλαισιώνουν την κοιλάδα Στύλου-Αρμένων και τό ρήγμα από Αγιο Γεώργιο προς Γέρω-Λάκιο της κοιλάδος του Καθαρού ποταμού, ό άξων του όποίου ως προς αυτό τό τμήμα ταυτίζεται με την κατεύθυνση αυτή.

Είναι προφανές ότι ή κοιλάς του Βατολάκκου ή όποια έχει προσανατολισμό ΒΒΑ-ΝΝΔ κατευθύνσεως συνδέεται με την ύπαρξη ρηγμάτων της ίδιας διευθύνσεως.

Τρίτο σύστημα ρηγμάτων διευθύνσεως ΒΒΑ-ΝΝΔ διαγράφεται στην κοιλάδα του Αλικιανού, με τό όποιο συμπύπτει ό άξων του Κερίτη και πολλά από τά ρήγματα της χερσονήσου του Ακρωτηρίου.

ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η υδρογεωλογική συμπεριφορά των διαφόρων γεωλογικών σχηματισμών πού περιγράφησαν παραπάνω είναι ή εξής:

Οί παλαιοζωϊκοί δολομίτες και οί πλακώδεις άσβεστόλιθοι δέν παρουσιάζουν έντονη άποιάρσωση. Εφ' όσον καλύπτονται από τριαδικούς φυλλίτες τό όμβριο ύδωρ τό όποιο εισδύει σ' αυτούς κυκλοφορεί κάτω από τους φυλλίτες. Εύκολώτερα όμως βρίσκει διέξοδο προς τό Λιβυκό πέλαγος μέχρι τό όποιο κατέρχονται άνεμπόδιστοι οί σχηματισμοί αυτοί. Συνεπώς τό βόρειο τμήμα του Νομού Χανίων τό όποιο εξετάζεται, δέν έξυπηρετείται από τά υπόγεια ύδατα των δολομιτών και των πλακωδών άσβεστολίθων.

Οί άσβεστόλιθοι των Μαδάρες οί όποιοι βρίσκονται επάνω από τους φυλλίτες, είναι έντόνως καρστικοί με κυριαρχούσες μορφές τά όροπέδια του Όμαλου και του Ασιύφου-Ιμβρου. Οί άσβεστόλιθοι αυτοί άπορροφούν μεγάλο ποσοστό όμβριών υδάτων, τό όποιο άποδίδουν υπό μορφή πηγών προς τό βόρειο τμήμα του Νομού Χανίων (πηγές Βαρυπέτρου-Αγιάς και Στύλου-Αρμένων) και προς τό Λιβυκό Πέλαγος, μέχρι τό όποιο κατέρχονται οί ά-

σβεστόλιθοι αυτοί (περιοχή Σούγιας-Παλαιοχώρας) ή μεταγγίζουν το ύδωρ προς τους πλαιώδεις άσβεστολίθους οι όποιοι κατέρχονται μέχρι το Λιβυκό Πέλαγος.

"Αν όρισθεϊ σαν ύδροκρίτης τών ύπογείων ύδάτων ή γραμμή ή όποία ένώννει τό όροπέδιο του Όμαλοϋ με τό όροπέδιο Άσινύφου-Ίμβρου τότε σημαντικό τμήμα τών μεσοζωϊκών άσβεστολίθων τών Μαδάρες μεταγγίζει τό ύδωρ τό όποιο κυκλοφορεϊ ύπογείως Β του νοητου ύδροκρίτου. "Ετσι έρμηνεύεται ή παρουσία τών πηγών μεγάλης παροχής Βαρυπέτρου-Άγιās και Στύλου-Άρμένων. Οι τελευταϊες αυτές αναβλύζουν από τους τριτογενεϊς μαργαιικούς άσβεστολίθους προς τους όποιους μεταγγίζεται τό ύδωρ τών μεσοζωϊκών άσβεστολίθων τών Μαδάρες.

Οϊ τριτογενεϊς παχυστρωμένοι μαργαιϊκοϊ άσβεστόλιθοι με CLYPEASTER άποτελοϋν τόν δεϋτερο σχηματισμό ό όποιος παρουσιάζει άποιαρστωση, όχι όμως του ίδιου βαθμου με έκεινη τών μεσοζωϊκών άσβεστολίθων.

Επιφανειακά παρουσιάζεται έντονη άποιαρστωσις ή όποία προχωρεϊ λίγα μέτρα σε βάθος όπου υπάρχουν ακόμη και σήλαια μικρών διαστάσεων. Όμως ή παρεμβολή μαργαιϊκών στρωμάτων μειώνει πολύ τήν άποιαρστωση στην βαθύτερη μάζα τών τριτογενών άσβεστολίθων. Αϋτή περιορίζεται στα στενά όρια τών ρηξιγενών γραμμών σε τρόπο ώστε τό ύδωρ τό όποιο διηθεϊται διά τής έπιπολαίως άπειαρστωμένης έπιφανείας να συγκεντρώνεται και να κυκλοφορεϊ μέσα στα ρήγματα αϋτά, τροφοδοτώντας είτε διά μεταγγίσεως τόν καρστικό όρίζοντα τών τυχόν ύπολειμένων μεσοζωϊκών άσβεστολίθων, είτε πηγές στην έπιφάνεια όταν οι σχηματισμοϊ έρχονται σε τεκτονική έπαφή προς ύδατοστεγεϊς σχηματισμοϋς (πηγές Άρμένων-Στύλου Δούμπου, Καθαροϋ ποταμοϋ), είτε πηγές κοντά στην ακτή τής θαλάσσης όπως οι πολυάριθμες πηγές τής χερσονήσου Άκρωτηρι (πηγές Μονής Τσιφτέ, Κόκκινου Πύργου, προς Ν χωριου, ΝΝΔ χωριου Χωραφάκια κλπ.) οι όποιες αναβλύζουν στις άπολήξεις ρηγμάτων τών τριτογενών μαργαιϊκών άσβεστολίθων και περιέχουν ύφάλμυρο ύδωρ.

Τά ύδατα του όγκου Ν τών Μουρνιων-Νεροκουρου-Τσιναλαριās από τους τριτογενεϊς μαργαιϊκοϋς άσβεστολίθους μεταγγίζονται στους μεσοζωϊκοϋς άσβεστολίθους του Χοϊρόσπηλου-Λιδομοϋρι από τους όποιους αναβλύζουν οι πηγές Βαρυπέτρου-Άγιās και στις προσχώσεις τής κοιλάδος Χανίων, τροφοδοτοϋν δε τοπιικά και μικρές πηγές.

Από τους ύπολοιπους σχηματισμοϋς, οι πιο ένδιαφέροντες από ύδρογεωλογικής πλευράς είναι οι τεταρτογενεϊς άποθέσεις τών βαθυπέδων και οι άλλουβιακές άποθέσεις τών διαφόρων χειμάρρων, ιδίως του Κερίτη, κάτω από τήν κοίτη του όποιου ύπάρχει σημαντικός φρεάτιος όρίζων.

Μεσα στις τεταρτογενεϊς άποθέσεις ύπάρχουν περιοχές προνομιούχες από άπόψεως ύδροφορίας, διότι αποτελοϋνται από άδρομερή ύλικά, κατάλοιπα παλαιās κοίτης χειμάρρου και περιοχές με μικρότερη ύδροφορία λόγω έπικρατήσεως πηλωδών ή άργιλλωδών ίζημάτων. Άξιοσημείωτη είναι ή ύδροφορία ή όποία παρατηρεϊται σε μία ζώνη παράλληλη προς τήν όδό Χανίων-Σούδας, ή όποία ταυτίζεται με τό τοπογραφικό χαμηλότερο τμήμα τής κοιλάδος Χανίων, και πλαισιώνεται προς Β από τόν όγκο του Άκρωτηριου. Προφανως από τήν ζώνη αϋτή παλαιότερα διήρχετο χειμάρρος του όποιου οι άποθέσεις είναι οι σημερινές πλούσιες ύδροφόροι, όπως δείχνουν τά φρέατα μεγάλης παροχής.

Ο ΥΔΑΤΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ (Σχ.7)

Ο ύδατικός πλούτος τής περιοχής κατανέμεται σε 3 κατηγορίες:

α. Στο επιφανειακό ύδωρ τῶν χειμάρρων πού τήν διαρρέουν (οἱ ὁποῖοι κατ'εὐφημισμὸν ὀνομάζονται ποταμοί)

β. Στο πηγαῖο ὕδωρ καί

γ. Στο ὑπόγειο ὕδωρ, τό ὁποῖο στίς περιπτώσεις τῶν πηγῶν μεγάλης παροχῆς (κεφαλόβρυσα) συνδέεται ἄμεσα μέ τό πηγαῖο ὕδωρ

Ἡ γεωλογική περιγραφή καί ἡ ὑδρολογική συμπεριφορά τῶν σχηματισμῶν τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ Νομοῦ Χανίων πού δόθηκαν παραπάνω σέ συνδυασμὸ μέ τήν κατά τόπους μορφολογία βοηθοῦν ὄχι μόνο τήν κατανόηση τῶν ὑδρολογικῶν συνθηκῶν ἀλλά κυρίως τήν κατάστρωση προγράμματος ὀρθολογικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὕδατικοῦ πλούτου μαζί μέ διεξαγωγή ἐρεύνης ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται.

Ἀκολουθεῖ περιγραφή τῶν ἀνωτέρω τριῶν κατηγοριῶν ὕδατικοῦ πλούτου καί πρόγραμμα ἐρεύνης γιά τήν ἐπιβεβαιωμένη ἐκμετάλλευσή του.

α. Τό ἐπιφανειακό ὕδωρ

Τό ἐπιφανειακό ὕδωρ τό ὁποῖο ρέει μέσα στούς πολυαρίθμους χειμάρρους τῆς περιοχῆς εἶναι ἐποχιακό καί ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐπιφάνεια πού τό τροφοδοτεῖ (ἔκτασις, λιθολογία, μορφολογία) καί ἀπό τό μέσο ἐτήσιο ὕψος, τό εἶδος καί τήν διάρκειά τῆς βροχῆς.

Οἱ πιά ἀξιόλογοι χειμάρροι τῆς ἐξεταζομένης περιοχῆς εἶναι ὁ Κερίτης, ὁ Καθαρός ποταμός καί ὁ Μεσοπόταμος, ὁ τελευταῖος διότι διατηρεῖ ὕδωρ προερχόμενο ἀπό τίς πηγές Ἀρμένων καί μάλιστα ἀπό τίς ὑψάλμυρες πηγές Δούμπου, οἱ ὁποῖες δέν χρησιμοποιοῦνται γιά ἄρδευση, παρά τήν μικρή λειάνη τροφοδοσίας. Ὁ χειμάρρος Ἀγιάς ἔχει δεσμευθεῖ ἀπό τήν ἀνέγερση τοῦ ὁμωνύμου φράγματος, τό ὁποῖο τροφοδοτεῖται ἀπό τίς ὁμώνυμες πηγές.

Ἀπό τοῦς χειμάρρους αὐτούς λεπτομερέστερα ἐξετάζονται ὁ Κερίτης καί ὁ Καθαρός ποταμός, διότι ὁ Μεσοπόταμος καί ὁ χειμάρρος Ἀγιάς τροφοδοτοῦνται ἀπό πηγές καί δέν ἔχουν ἀξιόλογη λειάνη ἀπορροῆς. Ἡ δίαίτά τους ἐξετάζεται στό κεφάλαιο περί πηγῶν.

Ὁ χειμάρρος Κερίτης ἀποστραγγίζει τό βορειοδυτικό τμήμα τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ρέει ἀπό Ν πρὸς Β καί ἐκβάλλει στό Κρητικό Πέλαγος Δ τοῦ Πλατανιά. Πρὸς Ν τοῦ Ἀλικιανοῦ διχάζεται, καί ὁ ἕνας κλάδος κατευθύνεται πρὸς Λάκκους καί ὁ δεύτερός πρὸς Ὀρθοβοῦνι. Ἀνάτη τῆς συμβολῆς τῶν δύο κλάδων, καί εἰδικιώτερα στόν ἀνατολικό κλάδο, ὑπάρχει χαμηλό ὑπεδαφινὸ φράγμα τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται γιά ἄρδευτικούς σκοπούς. Ἐχει θεμελιωθεῖ μέσα σέ ὕδατοστεγεῖς σχιστολίθους καί ὀνομάζεται φράγμα Φουρνέ. Στόν δυτικό κλάδο πρὸς Ν τοῦ Σιηνέ ἔγινε προσπάθεια νά κατασκευασθεῖ ὑπεδαφινὸ φράγμα, ἡ ὁποία ἀπέτυχε διότι ἡ θεμελιωσίς του ἔγινε μισή μέσα σέ φυλλίτες καί μισή (τό δεξιό ἀντέρισμα) μέσα σέ ἀβεστολίθους.

Κατάντη τοῦ Ἀλικιανοῦ ὁ Κερίτης ἔχει διατμήσει τήν προσχωματική του κοίτη μέσα σέ παλαιότερες τεταρτογενεῖς ἀποθέσεις πού ἀναπτύσσονται σάν ἀναβαθμίδες. Αὐτές ἔχουν ἐντοπισμένους ὑδροφόρους ὀρίζοντες πού ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἐκτροπή τοῦ χειμάρρου στήν παλαιότερη ἀπό τήν σημερινή κοίτη. Ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό χαλιομιγεῖς πηλούς μέσα στούς ὁποίους ἔχουν στρωθεῖ ἀδρομερῆ ὑλικά τοῦ Κερίτη ὅταν ἄλλαζε συνεχῶς κοίτη. Κάτω ἀπό τίς σημερινές προσχώσεις διατηρεῖται τό θέρος ὕδωρ τοπικῆς σημασίας, λόγω τοῦ μικροῦ εὗρους τῆς κοίτης. Πρὸς τήν ἐξοδό του ὁ Κερίτης διέρχεται μέσα ἀπό ἀντερίσματα πού ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό φυλλιτικά πετρώματα (περιοχὴ Βρύσες) καί πρὸς τίς ἐκβολές του (περιοχὴ Πλατανιά) ὁ φρεάτιος ὀρίζων τῶν προσχώσεών του παρέχει ὕδωρ ἐ-

λαφρῶς υφάλμυρο, ένδεικτικό τῆς δυναμικότητας τοῦ φρεατίου ὀρίζοντος τῶν παραπλίων προσχώσεων του.

Ὁ καλύτερος τρόπος ἐπιμεταλλεύσεως τῶν χειμερινῶν υδάτων τοῦ Κερίτη εἶναι μέ ἀνέγερση ὑψηλοῦ φράγματος κοντά στό ὑπάρχον ὑπεδαφικό φράγμα Φουρνέ. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν στεγανῶν φυλλιτινῶν πετρωμάτων στήν θέση θεμελιώσεως καί ἀγκυρώσεως τοῦ φράγματος καί στόν χῶρο τῆς τεχνητῆς λίμνης, ἀποτελοῦν κατ' ἀρχήν εὐνοϊκό παράγοντα γιά τήν κατασκευή χωματίνου φράγματος. Τό θέμα ὅπως ἀπαιτεῖ λεπτομερῆ γεωτεχνική, τεχνικοοικονομική καί γεωργικοοικονομική μελέτη.

Ὁ χείμαρρος Καθαρός ποταμός ἀποστραγγίζει τήν κεντριή καί ΒΑ πλευρά τῶν Λευκῶν Ὀρέων. Ὁ Καθαρός ποταμός, ἀρχίζοντας ἀπό τήν περιφέρεια τοῦ Γέρω-Λάικου, διασχίζει τήν ἀνατολική λωρίδα ἀπό φυλλιτινοῦς σχηματισμούς ἢ ὁποῖα ἐντείνεται κατὰ μήκος τῶν βορείων προβούτων τῶν Λευκῶν Ὀρέων. Στήν περιφέρεια τοῦ Γέρω-Λάικου ὁ Καθαρός ἀναλύεται σέ πολυαρίθμους κλάδους, κατάντη δέ διέρχεται ἀπό τόν Ἅγιο Γεώργιο καί τό Κατοχωρι καί μέσα ἀπό τήν στενή διασπάγο τοῦ Φαράγγι ἐξέρχεται πρὸς τό Κρητικό Πέλαγος, ἀφοῦ παρακάμπει τόν ἀσβεστολιθικό ὄγκο Κουλίστρες-Σιοτωμένου Κεφάλι. Στήν ἐξοδό του ἀπό τό Φαράγγι δέχεται καί τά χειμερινά ὕδατα τῶν πηγῶν τοῦ χωριοῦ Στύλοι καί καί πιά μακρῶς τά πηγαῖα ὕδατα τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ ὄγκου Κουλίστρες-Σιοτωμένου Κεφάλι, τά ὁποῖα κατὰ μέγα μέρος εἶναι υφάλμυρα.

Ἐπάρχουν πολλές θέσεις οἱ ὁποῖες προσφέρονται μορφολογικά γιά τήν ἀνέγερση φραγμάτων ἀποθηκεύσεως τῶν χειμερινῶν υδάτων τοῦ Καθαροῦ ποταμοῦ, ἀλλά ὅλες, ἐκτός ἀπό μία, παρουσιάζουν ἀπό γεωτεχνικῆς πλευρᾶς προβλήματα στεγανότητας, πού ἀποκλείουν τήν κατασκευή ἑνός τέτοιου ἔργου. Ἡ μόνη θέση πού δέν θέτει πρόβλημα στεγανότητας εἶναι Ν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κοντά στόν ὑπάρχοντα ὑδρομυλό, ἀλλά ἀνάτη αὐτῆς τῆς στενωποῦ ἢ μορφολογία δέν εὐνοεῖ τήν δημιουργία τεχνητῆς λίμνης σημαντικῆς χωρητικότητας.

β. Τό πηγαῖο ὕδωρ

Μέ ἐξαίρεση τίς πηγές μικρᾶς παροχῆς τῶν χωρίων Μεσιλά, Τσικαλαριάς, Κατοχωρίου καί ἄλλες λιγώτερο σημαντικῆς, τό ὕδωρ τῶν ὁποίων χρησιμοποιεῖται γιά ὕδρευση ἢ ἄρδευση περιορισμένων ἐκτάσεων, οἱ πιά ἀξιόλογες πηγές τῆς ἐξεταζομένης περιοχῆς εἶναι οἱ δύο ὁμάδες πηγῶν μεγάλης παροχῆς:

1. Πηγές Ἁγιάς-Βαρυπέτρου-Καλαμώνων

Οἱ πηγές αὐτές ἀναβλύζουν ἐπί διερρηγμένης ζώνης διηκνούσης ἀπό Α πρὸς Δ καί σέ ὑψόμετρα τά ὁποῖα κυμαίνονται ἀπό 36 μ. μέχρι 40 μ. ὑ.Θ. Εἶναι ὅλες ἀνερχόμενες καρστικές πηγές τροφοδοτούμενες ἀπό τούς μεσοζωϊκοῦς ἀσβεστολίθους τοῦ Χοιρόσπηλου-Λιδομοῦρι καί ἐνδεχομένως ἀπό τό ὕδωρ τῶν μαργαιῶν ἀσβεστολίθων μέσω ρηγμάτων διευθύνσεως Α - Δ. Ἀπό αὐτές, οἱ πηγές Ἁγιάς, σταθερᾶς παροχῆς 1800 λ/δλ, οἱ ὁποῖες ἀναβλύζουν σέ ὑψόμετρο 40 μ. ὑ.Θ. ἔχουν δεσμευθεῖ ἀπό τό ὁμώνυμο φράγμα γιά παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας σέ ἐργοστάσιο αἰχμῆς 180 KW. Οἱ πηγές Βαρυπέτρου χρησιμοποιοῦνται γιά τήν ὕδρευση τῶν Χανίων κατόπιν ἀντλήσεως καί οἱ πηγές Καλαμώνων, παροχῆς 600 λ/δλ, οἱ ὁποῖες ἀναβλύζουν σέ ὑψόμετρο 36 μ. ὑ.Θ. γιά τήν ἄρδευση τῆς περιοχῆς.

Πρέπει νά ἐξετασθεῖ ἡ δημιουργία νέου ταμιευτήρος στόν Κερίτη σέ θέση κατάντη τοῦ φράγματος Ἁγιάς, ὥστε νά ἐναποθηκεύεται τό χειμερινό ὕδωρ τοῦ Κερίτη καί τό ὕδωρ τῶν πηγῶν Καλαμώνων τό ὁποῖο λόγω χαμηλοῦ ὑψομέτρου δέν εἰσέρχεται στόν ταμιευτήρα Ἁγιάς. Ἄν γιά ὁποιοῦνδήποτε

λόγο ή πραγματοποίησις τής προηγουμένης προτάσεως δέν είναι δυνατή, τότε άλλος τρόπος αξιοποιήσεως του πηγαίου ύδατος είναι, κατά μέν τήν χειμερινή περίοδο ή παροχέτευσις αυτού για τόν έμπλουτισμό του ύπογείου όρίζοντος τής προσχωματικής περιοχής Μουρνιών-Νεροκούρου-Τσιναλαριās-Χανίων όπου υπάρχουν πολλά φρέατα, και κατά τό θέρος ή λήψις προσθέτου ύδατος δι' άντλήσεως τών πηγών. Στην περίπτωση αυτή πρέπει νά άχρηστευθῆ ό ύδροηλεκτρικός σταθμός ό όποϊος έχει πολύ μικρή απόδοση σέ σχέση μέ τίς μεγάλες και συνεχώς αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες του Νομού Χανίων. Υπάρχει ήδη άρδευτική διώρυξ για τήν γεωργική αξιοποίηση τών ύδάτων του ταμειυτήρος Άγιās μετά τήν έξοδό τους από τόν ύδροηλεκτρικό σταθμό, αλλά μένει άχρησιμοποίητη ή χειμερινή παροχή όλων τών πηγών που αναφέρονται παραπάνω, ή δέ θερινή δυναμικότης του πηγαίου όρίζοντος μπορεί μετά τήν άμέσως προτεινομένη έρευνα νά αποδειχθεϊ ότι χρησιμοποιεϊται μόνο έν μέρος. Προτείνεται λοιπόν σάν άντικείμενο έρεύνης:

1. 'Ο καθορισμός τής προσθέτου ποσότητος πηγαίου ύδατος που μπορεί νά άντληθεϊ κατά τήν θερινή περίοδο και τά αναγκαϊα για τόν σκοπό αυτό έργα ύδροληψίας σέ περίπτωση υπάρξεως σοβαρών άποληψίμων άποθεμάτων, τά όποϊα θά ανανεώνονται έτησίως κατά τήν χειμερινή περίοδο και
2. 'Ο τρόπος παροχέτευσως του χειμερινού ύδατος τών πηγών για τόν έμπλουτισμό μέσω τών υπάρχόντων φρεάτων του προσχωματικού ύδροφόρου όρίζοντος τής κοιλάδος Χανίων-Μουρνιών-Νεροκούρου-Τσιναλαριās και τό αποτέλεσμα του έμπλουτισμού αυτού μετά από σχετικό πειραματισμό.

2. Πηγές Στύλων-Άρμένων

Οί πηγές αναβλύζουν επί ρηξιγενών γραμμών, οί όποϊες μέ διεύθυνση ΒΒΔ-ΝΝΔ διέρχονται διά τής περιμέτρου τής όμωνύμου τευτονικής κοιλάδος ή όποϊα λήγει στην παράκτιο ένταση τών Καλυβών. Μεταξύ τών δύο ρηξιγενών γραμμών ύψώγεται ή λοφώδης ένταση Χαράκια-Βώλακα ή όποϊα άποτελεϊται από μαργαϊνά ίζήματα μέ ένστρώσεις παχυστρωματωδών μαργαϊκών άσβεστολίθων. Αύτή ή τραπεζοειδής αναθόλωσις ή όποϊα μορφολογικά κατέρχεται προς τήν γραμμή που ένώνει Άρμένους-Στύλους, προφανώς διαχωρίζεται προς Ν από γραμμή ρηγμάτων διευθυνομένων από ΔΒΔ προς ΑΝΑ, τά όποϊα καλύπτονται από παχειές προσχώσεις χαλικομιγούς έρυθρογής. Έτσι, οί πηγές αναβλύζουν στην διασταύρωση τών ρηγμάτων διευθύνσεως ΒΒΑ-ΝΝΔ, προς τά όποϊα ταυτίζονται οί άξονες του Καθαρού και του Μεσοποτάμου, διερχόμενοι διά τών περάτων άντιστοιχου προσανατολισμού, τής θολώσεως Χαράκια-Βώλακα και τών ρηγμάτων ΔΒΔ-ΑΝΑ διευθύνσεως. Τά τελευταϊα προδίδονται και από τό γεγονός ότι οί πηγές Άρμένων βρίσκονται σέ μία στενή ζώνη διευθύνσεως ΔΒΔ-ΑΝΑ ή όποϊα συμπίπτει μέ άβαθῆ ρεματιά του ίδιου προσανατολισμού που αρχίζει ΝΑ του χωρίου και καταλήγει σ' αυτό. Στην ρεματιά αύτή εμφανίζονται πηγές όπως τής Παναγιās, του Πλατάνου κλπ. μέ συνεχώς αυξανόμενη παροχή έφ' όσον μειώνεται τό ύψόμετρο. Τους βροχερούς χειμῶνες εμφανίζονται πηγές χειμερινῆς παροχής λόγω υπερεκχειλίσεως του ύπογείου ύδροφόρου όρίζοντος και άνάντη τών πηγών Παναγιās, μέσα στην προαναφερθεϊσα ρεματιά. Από αυτόν τόν ύδροφόρο όρίζοντα τροφοδοτοϋνται οί πηγές Άρμένων. Οί αναβλύσεις παρατηροϋνται μεταξύ προσχώσεων τών όποιων παράκεινται και υπόκεινται τριτογενεϊς μαργαϊκοί άσβεστόλιθοι. Οί πηγές είναι άνερχόμενες καρστικές και ό έντοπισμός τους όφείλεται στο χαμηλό ύψόμετρο τής περιοχής τών αναβλύσεων. Προφανώς ή έπιφάνεια τροφοδοσίας τών πηγών δέν άποτελεϊται μόνο από τούς τριτογενεϊς μαργαϊκούς άσβεστολίθους αλλά κυρίως από τούς μεσοζωϊκούς άσβεστολίθους, οί όποϊοι κατέρχονται από τά

Λευκά "Ορη μέχρι Ν τῶν Ἀρμένων καί Στύλων. Τό καρστικό ὕδωρ τῶν μεσοζωϊκῶν ἀσβεστολίθων μεταγγίζεται στούς διερρηγμένους τριτογενεῖς μαργαϊνοὺς ἀσβεστολίθους.

Στά ρήγματα διευθύνσεως ΒΒΑ-ΝΝΔ ἀλλά κατάντη τῶν Ἀρμένων καί Στύλων παρατηροῦνται πηγαῖες ἀναβλύσεις οἱ ὁποῖες ὅσο πλησιάζει κανεῖς πρὸς τὴν ἀκτὴ τῆς θαλάσσης, δίδουν ὕδωρ ὑφάλμυρο. Τέτοιες πηγές εἶναι οἱ πηγές Δούμπου στό ρήγμα πού διέρχεται διὰ τῶν Ἀρμένων καί καταλήγει στήν παραλία τοῦ χωριοῦ Καλύβες, καί σειρά πηγῶν μέσα στόν Καθαρό ποταμό, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται σέ μῆκος ἐνός χιλιομέτρου περίπου ἀνάντη τῆς ὁδικῆς γέφυρας ἐπάνω στόν ποταμό αὐτό.

Ἀπό τὴν ἀναγνώριση τῆς περιοχῆς, δέν φαίνεται νά υπάρχουν δυνατότητες ἀποθηκεύσεως τοῦ χειμερινοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν Ἀρμένων-Στύλου, οὔτε σέ παρακειμένη θέση διὰ παροχετεύσεως. Μία πρότασις ὀρθολογιῆς ἐκμεταλλεύσεως εἶναι ἡ ἀπόληψις δι' ἀντλήσεως προσθέτου ὕδατος ἀπό τό ἀπόθεμα τό ὁποῖο θά ἀναπληρωθεῖ τὴν ἐπομένη χειμερινή περίοδο.

Ἀντικείμενο λοιπόν ἐρεύνης εἶναι ὁ καθορισμός τῆς ληπτέας ποσότητος ὕδατος ἀπό τίς πηγές τὴν θερινή περίοδο δι' ἀντλήσεως, καί ὁ καθορισμός τῶν θέσεων ἀντλήσεως καί τῶν ἀναγκαίων ἔργων γιὰ τόν σκοπό αὐτό.

γ. Τό υπόγειο ὕδωρ

Οἱ ἀπεικαστωμένοι ἀσβεστόλιθοι, οἱ μαργαῖνοί ἀσβεστόλιθοι μέ CLYPE-ASTER οἱ ὁποῖοι ἐπίσης εἶναι ἔντονα ἀπεικαστωμένοι, τουλάχιστον στήν ἐπιφάνεια, καί σέ μικρό βάθος ἀπό τὴν ἐπιφάνεια. Οἱ χαλαρές τεταρτογενεῖς καί πρόσφατες ἀποθέσεις τῶν βαθυπέδων τῶν κοιλάδων καί τῆς κοίτης τῶν χειμάρρων εἶναι οἱ ὑδροπερατοὶ σχηματισμοὶ μέσα στούς ὁποῖους μπορεῖ νά ἀναζητηθεῖ υπόγειο ὕδωρ.

Οἱ πλειοκαινικῆς μάργες καί οἱ φυλλῖτες εἶναι ὕδατοστεγεῖς. Οἱ πρῶτες εἶναι δυνατόν νά παρέχουν ὕδωρ ὅπως οἱ ἐνστρώσεις ψαμιτιῶν ἢ ἀσβεστολίθων.

Οἱ ἀπεικαστωμένοι μεσοζωϊκοὶ ἀσβεστόλιθοι καί οἱ μαργαῖνοί ἀσβεστόλιθοι τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος τοῦ Νομοῦ Χανίων τροφοδοτοῦν τίς μεγάλες πηγές δευτερευούσης σημασίας. Ἄρα δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀναζητηθεῖ ὕδωρ στούς σχηματισμούς αὐτούς, παρά μόνο μέ τὴν προοπτικὴ ἀντλήσεως τῶν πηγῶν αὐτῶν σύμφωνα μέ ὅσα ἀναφέρονται στό κεφάλαιο περί πηγαίων ὑδάτων.

Στὴν χερσόνησο Ἀκρωτηρίου οἱ μεσοζωϊκοὶ καί οἱ τριτογενεῖς μαργαῖνοί ἀσβεστόλιθοι τροφοδοτοῦν μέσω ρηγμάτων παράκτιες καί παραθαλάσσιες πηγές, οἱ ὁποῖες κατὰ κανόνα ἔχουν ὕδωρ ὑφάλμυρο. Ἀλλά καί τὰ φρέατα πού ἔχουν ἀνορυχθεῖ στίς ρηξιγενεῖς γραμμές καί κοντὰ στήν ἀκτὴ παρέχουν ὕδωρ ὑφάλμυρο.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἀναζήτησις καρστικοῦ ὕδατος στήν χερσόνησο Ἀκρωτηρίου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκλογή τῆς κατάλληλης θέσεως γιὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου ὑδρομαστεύσεως καί στήν προκειμένη περίπτωση γεωτρήσεων μεγάλης διαμέτρου. Τέτοιες θέσεις εἶναι ἐκεῖνες πού συμπίπτουν μέ ρηξιγενεῖς ζῶνες ὅπως ἀπέδειξε ἡ ἐπιτυχὴς γεώτρησις τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἡ ἀνεπιτυχὴς γεώτρησις τοῦ Μουντζουρά προφανῶς τοποθετήθηκε ἐκτός ρηξιγενοῦς γραμμῆς.

Μεγάλα περιθώρια νά βρεθεῖ καλῆς ποιότητος ὕδωρ στήν χερσόνησο τοῦ Ἀκρωτηρίου δέν ὑπάρχουν διότι οἱ μαργαῖνοί ἀσβεστόλιθοι πού καλύπτουν τὰ δύο τρίτα τῆς ἐπιφανείας τῆς ἔχουν ἐντοπισμένες γραμμές ὑ-

πογείου ροής τῶν ὑδάτων τὰ ὁποῖα καταλήγουν στήν θάλασσα, ἐνῶ οἱ καρστικοί μεσοζωϊκοί ἀβεστολίθοι ἔχουν μικρή ἐπιφανειακή ἀνάπτυξη καί ἐπικοινωνοῦν ἐλεύθερα μέ τήν θάλασσα, πρὸς τήν ὁποία καί ἀποστραγγίζονται.

Γιά τήν ἐκλογή καταλλήλων θέσεων θά χρησιμοποιηθοῦν δύο βασικά κριτήρια: πρῶτο ὑψόμετρο προσιτό γιά γεωτρήσεις, διότι οἱ γεωτρήσεις θά πρέπει νά φθάσουν μέχρι τήν στάθμη τῆς θαλάσσης ἢ καί λίγα μέτρα βαθύτερα ἀπό αὐτήν, καί δεύτερο ἡ θέσις τῆς γεωτρήσεως θά πρέπει νά συμπίπτει μέ διερρηγμένη ζώνη. Εἶναι δυνατόν νά ἐντοπισθοῦν οἱ διερρηγμένες ζῶνες μέ ἐπιφανειακή ἔρευνα καί μέ χρησιμοποίηση γεωηλεκτρικῆς μεθόδου. Μέ τὰ κριτήρια αὐτά καί μέ τήν προϋπόθεση ἡ θέσις ἢ ὁποία θά ἐπιλεγεῖ βάσει αὐτῶν νά ἀπέχει ἀπό τήν θάλασσα γιά νά μὴν βρεθεῖ ὑφάλμυρο ὕδωρ δέν προσφέρονται πολλές θέσεις στήν χερσόνησο Ἀκρωτηρίου καί γι' αὐτό οἱ δυνατότητες ἀνευρέσεως ἀφθόνου ὕδατος καλῆς ποιότητος καί σέ μεγάλες ποσότητες εἶναι περιορισμένες. Καί ὅταν ἀκόμη συναντηθεῖ καλῆς ποιότητος ὕδωρ θά πρέπει ἡ ἀντλήσις τῆς γεωτρήσεως νά ἐλέγχεται συνεχῶς ὡς πρὸς τήν ποιότητα τοῦ ὕδατος γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἀλλοίωσις του λόγω ὑπεραντλήσεως.

Στίς πεδινές ἐκτάσεις τοῦ Νομοῦ Χανίων ὅπου ἀναπτύσσονται οἱ τεταρτογενεῖς καί οἱ ἄλλουβιανές ἀποθέσεις, διαμορφώνεται τεράστιος ὑδροφόρος ὀρίζων τόν ὁποῖο ἐκμεταλλεύονται τὰ πολυάριθμα ἰδιωτικά φρέατα, ἀλλά στίς παραλιακές περιοχές τὰ περισσότερα φρέατα παρέχουν ἐλαφρῶς ὑφάλμυρο ὕδωρ. Αὐτό εἶναι ἐνδειξίς ὅτι ὁ προσχωματικός ὀρίζων, ὁ ὁποῖος ἤδη ὑφίσταται ἐκμετάλλευση ἀπό τὰ πολυάριθμα φρέατα, δέν εἶναι τόσο πλούσιος ὥστε νά ἐμποδίσει τήν διείσδυση τῆς θαλάσσης στήν παραλιακή ζώνη τῶν κοιλάδων καί συνεπῶς δέν ἀφήνει περιθώρια μεγαλύτερας ἐκμεταλλεύσεως. Ἡ μελέτη τῆς δυναμικότητος τοῦ ὑδροφόρου ὀρίζοντος τῶν προσχώσεων ἐπιβάλλεται πρὶν ἀνοιχθοῦν νέα φρέατα ἢ γίνουν νέες γεωτρήσεις, καί ἰδιαίτερος ἐπιβάλλεται ἡ μελέτη τοῦ τεχνητοῦ ἐμπλουτισμοῦ τοῦ ὀρίζοντος αὐτοῦ μέ τήν παροχέτευση τοῦ χειμερινοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν. Ὁ τρόπος τεχνητοῦ ἐμπλουτισμοῦ καί τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα θά καθορισθοῦν ἀπό πειραματική μελέτη, μετά ἀπό τήν ὁποία θά καθορισθοῦν καί τὰ ἀπαιτούμενα ἔργα παροχέτευσως τοῦ πηγαιῖο ὕδατος καί ἡ δαπάνη ἐκτελεσεῶς τους.

Τελικῶς, πρὶν προγραμματισθοῦν ἔργα ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὑδατικοῦ πλοῦτου τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος τοῦ Νομοῦ Χανίων ἐπιβάλλεται ἔρευνα γιά τήν ὀρθολογική ἀξιοποίησή του. Ἀντικειμενικοί σκοποὶ τῆς ἐρεύνης εἶναι:

- α. Ἡ δυνατότης ἀποθηκεύσεως τῶν χειμερινῶν ὑδάτων τοῦ Κερίτη μέ τήν ἀνέγερση ὑψηλοῦ φράγματος κοντά στό ὑπεδαφικό φράγμα Φουρνέ.
- β. Ἡ ἔρευνα τοῦ δυναμικοῦ τοῦ προσχωματικοῦ ὀρίζοντος ὕδατος τῆς κοιλάδος Χανίων-Μουρνιῶν-Νεροκούρου-Τσιναλαριάς μέχρι τόν κόλπο τῆς Σούδας καί ἡ μελέτη τῆς δυνατότητος τεχνητοῦ ἐμπλουτισμοῦ τοῦ ὀρίζοντος αὐτοῦ διά διοχετεύσεως τοῦ χειμερινοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν Ἀγιάς στά φρέατα.
- γ. Ἡ ἔρευνα γιά νά καθοριστεῖ ἡ ποσότης καρστικοῦ ὕδατος πού εἶναι δυνατόν νά ληφθεῖ ἐπί πλέον δι' ἀντλήσεως τῶν πηγῶν Ἀγιάς-Βαροπέτρου καί Καλαμώνων καί Στύλων-Ἀρμένων κατὰ τήν θερινή περίοδο καί ὁ καθορισμός τῶν ἀπαιτουμένων ἔργων γιά νά διενεργηθεῖ ἡ ἀντλήσις αὐτή.

Χωρίς ἔρευνα δέν εἶναι δυνατόν νά προγραμματισθοῦν ἔργα ἐκμεταλλεύσεως διότι τὰ στοιχεῖα πού ὑπάρχουν σχετικά μέ τόν ὑδατικό πλοῦτο τῆς περιοχῆς αὐτῆς τοῦ Νομοῦ Χανίων εἶναι ἐλάχιστα.

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ, ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. ΚΑΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
Τό μετεωρολογικό ύλικό	ΙΙΙ1
Οί θερμομετρικές συνθήκες	ΙΙΙ2
Θερμοκρασία θαλάσσης	ΙΙΙ5
Άνεμολογικές συνθήκες	3 ΙΙΙ6
Κυματισμός τής θαλάσσης	ΙΙΙ7
Σχετική υγρασία τοῦ ἀέρος	ΙΙΙ8
Νέφωσις	ΙΙΙ8
Βροχή	ΙΙΙ9
Διαύγεια τής ἀτμοσφαίρας	ΙΙΙ9
Θαλάσσια ρεύματα	ΙΙΙ10
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	ΙΙΙ10

ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ⁽¹⁾

Ἡ Εὐρύτερα Περιοχὴ Πόλεως Χανίων βρίσκεται στὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Κρήτης. Καταλαμβάνει τμήμα τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου Χανίων καὶ περιλαμβάνει τὴν χερσόνησο Ἀκρωτήρι καὶ τὸν ὄρμο Σούδας.

Ἡ χερσόνησος Ἀκρωτήρι, ἡ ὁποία ἔχει στρογγυλὸ σχῆμα, συνδέεται μὲ τὴν Κρήτη δι' ἰσθμοῦ μήκους 3 περίπου χλμ. Τὸ βόρειο, βορειοανατολικὸ καὶ μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματός της ἀποτελεῖται ἀπὸ μικροὺς καὶ μεγάλους λόφους, τὸ ὕψος τῶν ὁπίων σὲ ὀρισμένα σημεῖα ὑπερβαίνει τὰ 500 μ. Τὸ ὑπόλοιπο ὅμως καὶ μεγαλύτερο τμήμα της εἶναι πεδινό, μὲ ὑψόμετρο κάτω ἀπὸ 200 μ.

Σὲ πολλὰ παράκτια τμήματα τῆς χερσονήσου, ἰδιαίτερα στὶς δυτικὲς περιοχὲς της, σχηματίζονται γραφικοὶ μικροὶ κόλποι.

Τὸ μετεωρολογικὸ ὕψος

~~Πόσο~~ ἀκριβῶς ἄρχισαν οἱ πρῶτες μετεωρολογικὲς παρατηρήσεις στὰ Χανιά δὲν εἶναι γνωστό. Ἐν ἔξαιρέθουν σποραδικὲς παρατηρήσεις διαφόρων περιηγητῶν (BELON, ONORIO BELLI κ.ἄ) ἀπὸ Ἰούνιο 1845 ἕως Μαΐα 1846 ἀπὸ τὸν RAULIN, καὶ κατὰ διαλείμματα στὴν περίοδο 1880 -1892 ἀπὸ τὸν Γάλλο πρόξενο.

Συστηματικὲς παρατηρήσεις ἄρχισαν ἀπὸ τὸ 1915 ὅταν ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Ἀστεροσκοπεῖο Ἀθηνῶν μετεωρολογικὸς Σταθμὸς Β' τὰ ξεως, ὁ ὁποῖος μέχρι τὸν Ὀκτώβριο 1927 βρισκόταν στὴν ἴδια θέση, πιθανῶς στὸ Καστέλλι, ἔπειτα μεταφέρθηκε σὲ θέση μὲ ὑψόμετρο 14.90 μ. καὶ τὸν Ἰούλιο 1932 σὲ νέα θέση μὲ ὑψόμετρο 12 μ. Τελικὰ τὸν Ὀκτώβριο 1939 ὁ Σταθμὸς μεταφέρθηκε στὴν σημερινή του θέση κοντὰ στὴν Δεξαμενὴ καὶ σὲ ὕψος 63 μ. σὺν Μετεωροσκοπεῖο.

Στὸν ὄρμο τῆς Σούδας, μέσα στὸν Ναύσταθμο τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ, ὑπάρχει κοντὰ στὴν θάλασσα, σὲ ὕψος 5 περίπου μέτρων, μετεωρολογικὸς κλωβὸς στὸν ὁποῖο ἔχει τοποθετηθεῖ ψυχρόμετρο, δίπλα δὲ στὸν κλωβὸ πάνω σὲ ἰσὸ ἕνα ἀνεμοδείκτης.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ σταθμοῦ αὐτοῦ, οἱ ὁποῖες γίνονται τὶς ὥρες 4, 8, 12, 16, 20 καὶ 24 καταχωροῦνται ἀπὸ τὸ 1951 στὸ ἡμερολόγιο τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ναυστάθμου σὲ εἰδικὸ πινακίδιο. Ἀπὸ τὸν ἔλεγχο ὅμως τῶν ἡμερολογίων αὐτῶν διαπιστώθηκε ὅτι οἱ παρατηρήσεις οἱ σχετικὲς μὲ τὴν θερμοκρασία καὶ τὴν ὑγρασία τοῦ ἀέρος δὲν εἶναι οὔτε συνεχεῖς, οὔτε ἀξιόπιστες, οὔτε ὁμοιογενεῖς. Ὡς πρὸς τὸν ἄνεμο εἶναι πιὸ πλήρεις ὡς πρὸς τὶς διευθύνσεις, ἐνῶ ὡς πρὸς τὶς ἐντάσεις, οἱ ὁποῖες ἔγιναν διὰ ἐκτιμήσεως τοῦ εἰδικοῦ μελετητοῦ, δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη βαρῦτητα. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ ἔγιναν ἀπ' εὐθείας ἐπαφῆς μὲ ἀξιωματικούς τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ ποὺ ὑπηρετοῦν στὴν περιοχὴ τὴν τελευταία δεκαετία ἢ καὶ περισσότερο, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐλήφθησαν λεπτομερεῖς πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὶς καιρικὲς συνθῆκες.

Στὴν χερσόνησο Ἀκρωτήρι λειτουργεῖ μέσα στὸ ἀεροδρόμιο, κανονι-

(1) Τὸ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ βασίζεται σὲ εἰδικὴ μελέτη τοῦ Λεωνίδα Καρπιέρη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

κά από τό 1959, πλήρης μετεωρολογικός σταθμός, στον οποίο οι παρατηρήσεις συνεχίζονται μέχρι σήμερα χωρίς διακοπή. Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III έχει γίνει έπεξεργασία των παρατηρήσεων τής περιόδου 1959-1965, δηλαδή 7 συνεχών έτων.

Γιά τήν θερμοκρασία τής θαλάσσης, τά θαλάσσια ρεύματα και τά παλιρροϊκά φαινόμενα χρησιμοποιήθησαν διάφορες πηγές οι οποίες αναφέρονται στις αντίστοιχες θέσεις.

Οι θερμομετρικές συνθήκες

Στήν περιοχή του λιμένος Σούδας, οι θερμομετρικές παρατηρήσεις δέν έχουν γίνει κανονικά, όπως αναφέρεται παραπάνω, γι' αυτό και οι μέσες μηνιαίες τιμές που ακολουθούν δέν μπορούν να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικές τής περιοχής αυτής.

Μέση θερμοκρασία Σούδας

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
12.6	11.5	13.8	18.2	20.9	23.7	26.0	28.6	27.4	22.4	18.7	14.5

Από τις τιμές αυτές συμπεραίνεται ότι ή έτήσια πορεία τής θερμοκρασίας του άερος είναι απλή μέ ελάχιστο κατά Φεβρουάριο και μέγιστο κατ' Αύγουστο, χαρακτηριστικό των θαλασίων τόπων, στους οποίους οι άκραίες θερμοκρασίες συμβαίνουν άργότερα από τους ήπειρωτικούς τόπους.

Επίσης φαίνεται ότι ή περιοχή του όρμου τής Σούδας, και ιδιαίτερα ή περιοχή του άγκυροβολίου, είναι θερμότερη όχι μόνο από του Ακρωτηρίου, αλλά και από τις σχετικά ύψηλες περιοχές τής πόλεως των Χανίων σε όλες τις έποχές του έτους. Αυτό έξηγεϊται άν ληφθει ύπ' όψη ή διεύθυνσις των επικρατούντων άνέμων και ή τοπογραφία του όρμου τής Σούδας.

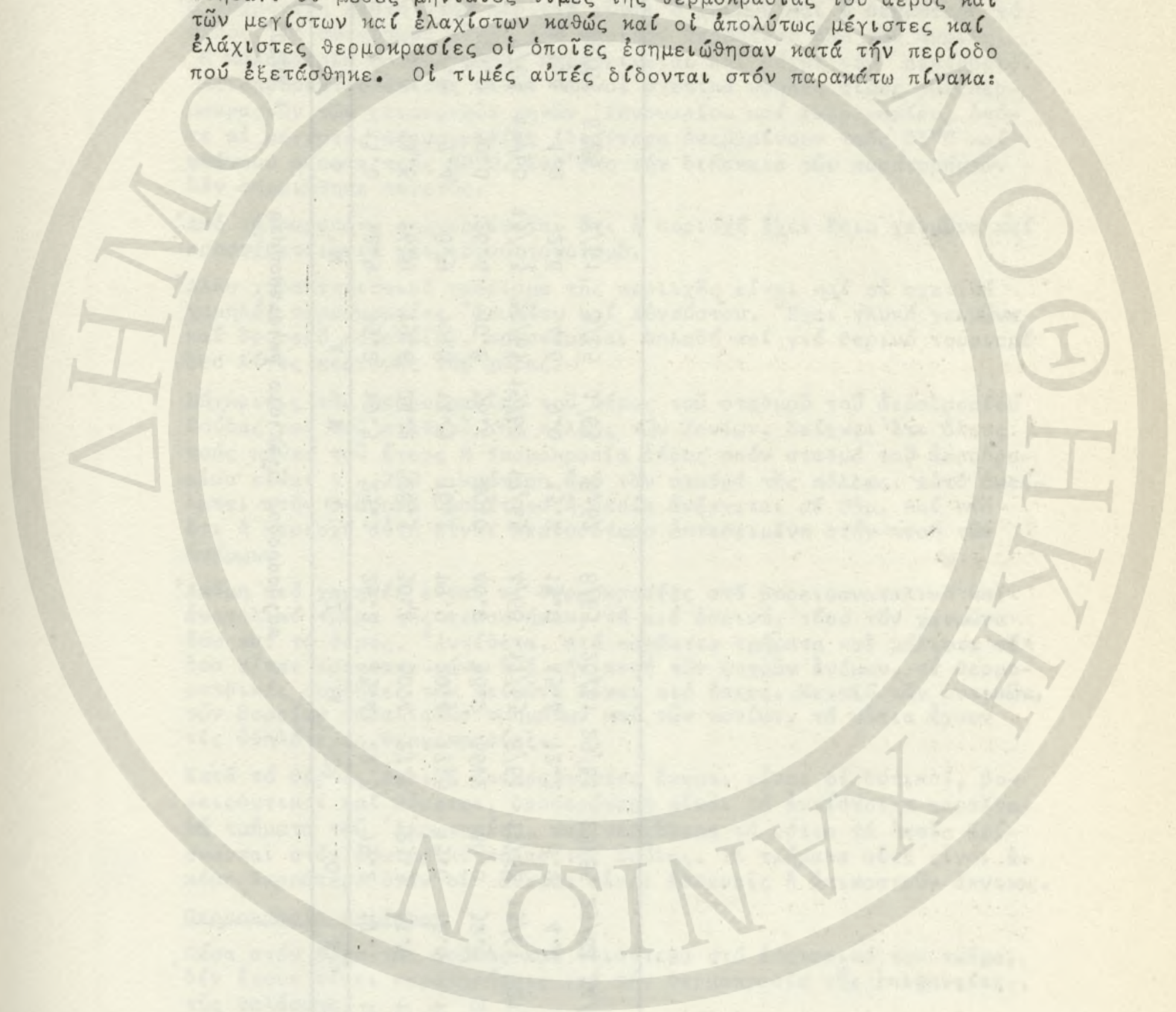
Τους χειμερινούς μήνες, ή γειτνίασις τής θαλάσσης, ή μεγάλη συχνότης των θαλασσιών άνέμων και ό πεδινός χαρακτήρας τής περιοχής συντελούν στήν διατήρηση των θερμοκρασιών σε σχετικά ύψηλά επίπεδα. Ο παγετός στον μυχό του όρμου τής Σούδας είναι σπάνιο φαινόμενο. Έξ άλλου, οι άνεμοι οι οποίοι κατέρχονται από τά χιονοσειπή όρη θερμαίνονται άδιαβατικώς και έτσι μέχρις ότου φθάσουν στις παράκτιες περιοχές, οι άέριες μάζες που μεταφέρουν λαμβάνουν θερμοκρασίες μεγαλύτερες από 0°C. Γενικά ό χειμών στήν περιοχή είναι έξαιρετικά ήπιος.

Τό θέρος στον όρμο τής Σούδας οι θερμοκρασίες είναι μεγαλύτερες κατά 2-3°C άπ' ότι στις παράλιες περιοχές έξω από αυτόν, διότι οι Έτησιες (μελτέμια) έκτός του ότι στά δυτικά τμήματα τής Κρήτης είναι σχετικά άσθενείς, φθάνουν στήν Σούδα κυρίως από Δ, άφού δηλαδή διασχίσουν τήν περιοχή τής πόλεως και τό τμήμα μεταξύ Χανίων και Σούδας, όποτε οι άέριες μάζες που μεταφέρουν θερμαίνονται έκ των κάτω.

Η θαλάσσια αύρα, ή οποία θά μετρίαζε σημαντικά τον θερινό καύσωνα, δέν δημιουργεϊται μέσα στον όρμο τής Σούδας, έκείνη δε ή οποία δημιουργεϊται στήν περιοχή των Χανίων φθάνει στήν Σούδα από Δ όπως και οι Έτησιες.

Θαλάσιες μάζες αέρος φέρνουν στον μυχό τῆς Σούδας κυρίως οἱ Α ἄνεμοι οἱ ὅποιοι δέν εἶναι πολύ συχνοί τούς θερινούς μήνες.

Γιά τήν ἐξέταση τῶν θερμομετριῶν συνθηκῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψη οἱ παρατηρήσεις τοῦ σταθμοῦ τοῦ ἀε-ροδρομίου Σούδας τῆς περιόδου 1959 - 1967. Μέ βάση αὐτές ὑπολογί-σθησαν: Οἱ μέσες μηνιαῖες τιμές τῆς θερμοκρασίας τοῦ αέρος καί τῶν μεγίστων καί ἐλαχίστων καθῶς καί οἱ ἀπολύτως μέγιστες καί ἐλάχιστες θερμοκρασίες οἱ ὅποιες ἐσημειώθησαν κατά τήν περίοδο πού ἐξετάσθημε. Οἱ τιμές αὐτές δίδονται στόν παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚ 1. ΣΟΥΔΑ :

Θερμομετρίαι στοιχεία βροδορομίου

	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Ε
Μέση θερμοκρασία	11.4	11.0	12.9	15.2	19.3	23.1	25.2	25.4	22.3	19.2	17.1	14.0	18.0
" μεγίστων	15.0	14.6	16.9	19.6	24.2	28.1	30.4	30.4	27.0	23.3	21.6	17.8	22.4
" ελαχίστων	7.8	7.4	8.9	10.8	14.3	18.1	19.9	20.4	17.5	15.0	12.6	10.2	13.6
Απολ. μέγιστη	26.0	30.0	26.6	30.8	36.4	40.0	40.0	38.2	36.2	30.0	32.8	28.6	40.0
Ήμερομηνία	7/63	19/60	13/63	30/61	15/62	17/63	4/60	17/63	8/61	17/62	13/61	21/63	P.F.
Απολ. ελαχίστη	2 1.4	1.2	2.6	4.6	9.0	13.2	13.0	15.4	12.2	8.2	4.0	4.4	1.2
Ήμερομηνία	26/63	8/65	1/61	3/65	1/63	8/62	8/65	20/61	29/61	28/65	25/64	14/65	8/1/65

Από τις τιμές αυτές συνάγεται ότι η έτησία πορεία της θερμοκρασίας του αέρος έχει άπλη κύμανση, μέ μέγιστο κατ'Αύγουστο και ελάχιστο κατά Φεβρουάριο. Τήν ίδια πορεία ακολουθούν οι μέσες τιμές μεγίστων και ελαχίστων θερμοκρασιών. Οι μεταβολές της θερμοκρασίας από μήνα σε μήνα είναι μικρές, άκόμη και στους μεταβατικούς μήνες. Τό έτήσιο θερμομετρικό εύρος τό όποιο άνέρχεται σε 14.2°C χαρακτηρίζει κλίμα εύκρατο τό όποιο τείνει πρός τό θαλάσσιο.

Η ψυχρότερη έποχή στην περιοχή είναι ό χειμών και η θερμότερη τό θέρος. Τό φθινόπωρο είναι 4°C περίπου θερμότερο από την άνοιξη.

Η καλοκαιρία πολλές φορές παρατείνεται και μέχρι τόν Δεκέμβριο. Άξιοπρόσευτες έπίσης είναι και οι σχετικά ύψηλές τιμές των θερμοκρασιών των χειμερινών μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου, όποτε οι μέγιστες θερμοκρασίες ιδιαίτερα ύπερβαίνουν τους 25°C και φθάνουν κάποτε τους 30°C . Καθ'όλη την διάρκεια των παρατηρήσεων δέν σημειώθηκε παγετός.

Από τά παραπάνω συμπεραίνεται ότι η περιοχή έχει ήπιο χειμώνα και προσφέρεται για χειμερινό τουρισμό.

Άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής είναι και οι σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες Ιουλίου και Αύγουστου. Έχει γλυκό χειμώνα και δροσερό καλοαίρι, προσφέρεται δηλαδή και για θερινό τουρισμό όσο λίγες περιοχές της χώρας.

Σύγκρισις της θερμοκρασίας του αέρος του σταθμού του αεροδρομίου Σούδας και του σταθμού της πόλεως των Χανίων, δείχνει ότι όλους τους μήνες του έτους η θερμοκρασία αέρος στον σταθμό του αεροδρομίου είναι $1 - 2^{\circ}\text{C}$ μικρότερη από τόν σταθμό της πόλεως. Αυτό όφειλεται στην διαφορά ύψομέτρου ή όποια άνέρχεται σε 85m . και στο ότι η περιοχή αυτή είναι περισσότερο έντεθειμένη στην πνοή των ανέμων.

Άκόμη πιο χαμηλές είναι οι θερμοκρασίες στο βορειοανατολικό και ανατολικό τμήμα της χερσονήσου, τό πιο όρεινό, τόσο τόν χειμώνα όσο και τό θέρος. Άντίθετα, στα παράκτια τμήματα και μάλιστα σε όσα είναι προστατευμένα από την πνοή των ψυχρών ανέμων, οι θερμομετρικές συνθήκες τόν χειμώνα είναι πιο ήπιες. Μεταξύ των δυτικών, των βορειών παραλιακών τμημάτων και των νοτίων, τά νότια έχουν τις ύψηλότερες θερμοκρασίες.

Κατά τό θέρος, έπειδή έπικρατούντες άνεμοι είναι οι δυτικοί, βορειοδυτικοί και βόρειοι, δροσερώτερα είναι τά αντίστοιχα παραλιακά τμήματα του Άκρωτηρίου, και θερμότερα τά νότια τά όποια βρίσκονται στον έσωτερικό κόλπο της Σούδας. Τά τμήματα αυτά είναι άκόμη θερμότερα όταν οι άνεμοι είναι άσθενείς ή έπικρατούν άπνοιες.

Θερμοκρασία θαλάσσης

Μέσα στον όρμο της Σούδας και ιδιαίτερα στο έσωτερικό του τμήμα, δέν έχουν γίνει παρατηρήσεις για την θερμοκρασία της έπιφανείας της θαλάσσης.

Στην θαλάσσια περιοχή έξω από τόν όρμο Σούδας, από παρατηρήσεις οι όποιες έγιναν από άγγλικά, γερμανικά, όλλανδικά και σουηδικά πλοία κατά καιρούς, η θερμοκρασία της έπιφανείας της θαλάσσης στους άντιπροσωπευτικούς μήνες Φεβρουάριο, Μάιο, Αύγουστο και Νοέμβριο έχει περίπου τις τιμές:

Φεβρουάριος	15.0 - 15.5°C
Μάιος	18.0 - 18.5°C
Αύγουστος	24.5 - 25.0°C
Νοέμβριος	20.0 - 20.5°C

Οι τιμές αυτές, συγκρινόμενες με τις τιμές θερμοκρασίας του αέρος δείχνουν ότι τους χειμερινούς και φθινοπωρινούς μήνες η θερμοκρασία της θαλάσσης είναι περίπου 4°C μεγαλύτερη της θερμοκρασίας του αέρος, ενώ τους θερινούς μήνες είναι μικρότερη κατά 1 - 1.5°C.

Οι διαφορές αυτές στον έσωτερικό κόλπο της Σούδας είναι μικρότερες.

Άνεμολογικές συνθήκες (Σχ.6)

Για την εξέταση των άνεμολογικών συνθηκών της χερσονήσου Αιρωτήρι, μελετήθηκαν οι παρατηρήσεις του μετεωρολογικού Σταθμού του αεροδρομίου.

Με βάση τις παρατηρήσεις αυτές έγιναν τὰ διαγράμματα του Σχ. 6 που δίδουν τις ένατοστιαίες αναλογίες διευθύνσεων και έντάσεων του ανέμου για κάθε μήνα και για τὸ έτος.

Άσθενείς χαρακτηρίσθησαν οι άνεμοι έντάσεως 1-2 της άνεμολογικής κλίμακος BEAUFORT, μέτριοι από 3-5 και ισχυροί οι μεγαλύτεροι από 6.

Στά διαγράμματα η συχνότης των άσθενών ανέμων δείχνεται με ευθεία γραμμή, των μετρίων με ένα όρθογώνιο μικρού πλάτους, και των ισχυρών και πάνω με ένα πλήρες όρθογώνιο. Συχνότης οποιασδήποτε έντάσεως μικρότερη από 0.5% σημειώνεται με μία ή δύο τελείες και η συχνότης των νηνεμιών αναγράφεται μέσα στον κύκλο στο κέντρο κάθε άνεμολογίου.

Από την εξέταση των διαγραμμάτων συμπεραίνονται τὰ ακόλουθα:

Γενικά στον όρμο της Σούδας την μεγαλύτερη συχνότητα παρουσιάζουν οι δυτικοί, βορειοδυτικοί και βόρειοι και ανατολικοί άνεμοι, και την μικρότερη οι νοτιοανατολικοί.

Η μεγάλη συχνότης των δυτικών και ανατολικών ανέμων όφείλεται και στην τοπογραφική διαμόρφωση της περιοχής, της όποιας ο κύριος άξων κατευθύνεται από ΔΒΔ προς ΝΝΑ.

Η ένταση και η συχνότης των νοτιοανατολικών ανέμων οι όποιοι σύμφωνα με τις μαρτυρίες ναυτικών της περιοχής έντοτε ύψώνουν μεγάλη θαλασσοταραχή μέσα στον όρμο, είναι μικρή και σχεδόν ανύπαρκτη τους θερινούς μήνες. Οι άνεμοι αυτοί όφείλονται κυρίως στις ύφέσεις του χειμῶνος, η τροχιά των όποιων βρίσκεται προς Ν της Κρήτης.

Η σχετικά αύξημένη τιμή της δυτικής συνιστώσης από τον Οκτώβριο ως τον Απρίλιο όφείλεται κυρίως στις ύφέσεις των όποιων η τροχιά βρίσκεται ακριβώς Β της Κρήτης, και της ανατολικής συνιστώσης στις ακριβώς Ν της Κρήτης διερχόμενες ύφέσεις όσο και στις ισχυρές αντικυκλωνικές γλώσσες κατά μήκος του Αίγαίου.

Τό θέρος, και γενικά την θερμή έποχή, δημιουργείται θαλάσσια και απόγειος αύρα, με την διαφορά ότι η θαλάσσια αρχίζει συνήθως τις παραμεσημβρινές ώρες και δέν διαρκεί πολύ, ενώ η απόγειος γίνεται αισθητή την νύκτα κυρίως στις πλαγιές των όρέων Ν της Σούδας.

Συχνά εισβάλλει απότομα, αλλά για μικρό χρονικό διάστημα, νοτιοδυτικός άνεμος ο οποίος κατέρχεται από τὰ γύρω βουνά.

Όσον ἀφορᾷ τίς ἀνεμολογιές συνθήκες τοῦ Ἀιρωτηρίου, ἡ κυριαρχοῦσα διεύθυνσις τοῦς χειμερινούς μήνες εἶναι ἡ δυτική καί ἡ βόρεια. Ἡ δυτική ὀφείλεται κυρίως στίς ὑφέσεις πού διέρχονται Β τῆς Κρήτης, καί ἡ βόρεια στίς ἀντικυκλωνικές καταστάσεις. Οἱ βορειοανατολικοί ἄνεμοι παρουσιάζουν μικρή ἔνταση λόγω τῶν ὀρεινῶν ὄγκων στήν βορειοανατολική ἄκρη τῆς χερσονήσου.

Οἱ ἀνατολικοί ἄνεμοι, γιά τοῦς λόγους πού ἀναφέρθησαν παραπάνω, παρουσιάζουν αὐξημένη συχνότητα. Σπανιότεροι εἶναι οἱ νοτιοανατολικοί, νότιοι καί νοτιοδυτικοί, λόγω τῶν Λευκῶν Ὀρέων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν φραγμό στοῦς ἀνέμους αὐτούς.

Ὡς πρὸς τίς ἐντάσεις τῶν ἀνέμων, συχνότεροι εἶναι οἱ μέτριοι καί ἀσθενεῖς, ἐνῶ οἱ ἰσχυροί εἶναι σπάνιοι. Ἰσχυρότεροι εἶναι οἱ δυτικοί καί βόρειοι. Γενικά ἡ περιοχή τοῦ Ἀιρωτηρίου εἶναι περισσότερο ἀνεμώδης ἀπό τήν περιοχή τοῦ ὄρμου Σούδας.

Οἱ μήνες τῆς ἀνοιξέως παρουσιάζουν περίπου τήν ἴδια εἰκόνα, μέ τήν διαφορά ὅτι ἀπό τόν Ἀπρίλιο ἐλαττώνεται ἡ βόρεια συνιστώσα, λόγω μειώσεως τῆς ἀντικυκλωνικῆς δραστηριότητος, καί αὐξάνεται σημαντικά ἡ ἀνατολική. Ἐπίσης τήν ἀνοιξη ἐλαττώνεται προοδευτικά ἡ ἔντασις τῶν ἀνέμων.

Τό θέρος αὐξάνεται ἡ βορειοδυτική καί ἡ βόρεια συνιστώσα, καί ἐλαττώνεται σημαντικά ἡ ἀνατολική. Οἱ ἄνεμοι πνέουν ἀπό βόρειες, βορειοδυτικές καί δυτικές κατευθύνσεις, ἐνῶ οἱ ἄλλες διευθύνσεις παρουσιάζουν πολύ μικρή συχνότητα. Αὐτό ὀφείλεται κυρίως στό σύστημα τῶν Ἐτησίων καί στήν θαλάσσια αὔρα. Ἐπομένως, τὰ δυτικά, βορειοδυτικά καί βόρεια παράγεια τμήματα τῆς χερσονήσου εἶναι τὰ ὀροσερώτερα τό θέρος, πολύ περισσότερο ἀπό τὰ νότια. Ὡς πρὸς τήν ἔνταση τῶν ἀνέμων, καί κατά τό θέρος συχνότεροι εἶναι οἱ ἀσθενεῖς καί ἀκολουθοῦν οἱ μέτριοι, ἐνῶ οἱ ἰσχυροί εἶναι σπάνιοι.

Ἀπό τόν Σεπτέμβριο ἐλαττώνεται ἡ δυτική καί βορειοδυτική συνιστώσα καί αὐξάνεται ἡ βόρεια καί ἡ ἀνατολική. Τόν Οκτώβριο συνεχίζεται ἡ ἐλάττωσις, ἰδιαίτερα τῆς βορειοδυτικῆς, καί ἡ αὐξήσις τῆς ἀνατολικῆς συνιστώσεως. Χαρακτηριστικό τοῦ Νοεμβρίου εἶναι ἡ ἐλάττωσις τῆς βόρειας συνιστώσεως καί ὁ μέγας ἀριθμός τῶν νηνεμιῶν. Ὡς πρὸς τήν ἔνταση τῶν ἀνέμων, οἱ ἀσθενεῖς εἶναι καί πάλι οἱ πιό συχνοί.

Γενικά στό Ἀιρωτήρι συχνότεροι ἄνεμοι εἶναι οἱ βόρειοι καί οἱ ἀνατολικοί.

Κυματισμός τῆς θαλάσσης

Στήν θαλάσσια περιοχή Β τῆς Κρήτης 25 τοῖς ἐκατό τῶν ἡμερῶν τοῦ χειμῶνος ὁ κυματισμός εἶναι μέγας, κυρίως μέ ἀνέμους βορειοδυτικούς, βορείους καί βορειοανατολικούς. Μέ ἀνέμους νοτιοδυτικούς, νότιους καί βορειοδυτικούς ὁ κυματισμός εἶναι μέτριος καί ἀκόμη πιό ἀσθενής μέ ἀνατολικούς.

Τήν ἀνοιξη μέγας κυματισμός εἶναι σπάνιος, καί παρατηρεῖται κυρίως μέ βορειοδυτικούς ἀνέμους.

Τό θέρος, ὅταν οἱ Ἐτησίες εἶναι ἰσχυρότερες (25 τοῖς ἐκατό τῶν

περιπτώσεων) ὁ κυματισμός εἶναι μεγάλος. Παρατηρεῖται κυρίως μέ βορειοδυτικούς, βορείους καί δυτικούς ανέμους.

Ἡ καλύτερη ἐποχή ἀπό ἀπόψεως κυματισμοῦ εἶναι τὸ φθινόπωρο, ὅποτε σχετικός κυματισμός παρατηρεῖται σέ ποσοστό 10 τοῖς ἑκατό καί σχεδόν πάντοτε μέ βορειοδυτικούς ανέμους.

Μέσα στόν ὄρμο τῆς Σούδας δημιουργεῖται ἐνίοτε ἔντονος κυματισμός μέ ὕψος κύματος 1 μ. περίπου ἢ κάπως μεγαλύτερο, ἰδιαίτερα μέ βόρειους, δυτικούς ἢ νότιους ανέμους.

Ὅταν οἱ νοτιοανατολικοὶ ἄνεμοι εἶναι ἰσχυροί, ὁ κυματισμός μέσα στόν κόλπο εἶναι τόσο μεγάλος ὥστε τὰ πλοῖα πού βρίσκονται ἀγυροβολημένα μέσα σ'αὐτόν ἀναγκάζονται νά ἀπάρουν καί νά βγοῦν στό ἀνοικτὸ πέλαγος γιά νά μὴν ἐξωκείλουν.

Σχετικὴ ὑγρασία τοῦ ἀέρος

Ἡ σχετικὴ ὑγρασία ἐξετάζεται μόνο γιά τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀκρωτηρίου, διότι δέν ὑπάρχουν σχετικὲς παρατηρήσεις γιά τὸν ὄρμο τῆς Σούδας.

Ὅπως συμπεραίνεται ἀπό τίς παραπάνω μέσες μηνιαῖες τιμές, ἡ ἐτήσια πορεία τῆς σχετικῆς ὑγρασίας παρουσιάζει ἀπλὴ κύμανση, μέ μέγιστο τὸν Ἰανουάριο καί ἐλάχιστο τὸν Ἰούλιο.

Μέση σχετικὴ ὑγρασία

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Ε
74.4	73.3	71.1	69.3	63.7	56.9	54.4	55.3	61.6	69.9	70.7	73.9	66.2

Γενικά οἱ ὑγρότεροι μῆνες εἶναι ἀπὸ Νοέμβριο ἕως Μάρτιο, καί ξηρότεροι ὁ Ἰούλιος καί ὁ Αὐγούστος.

Συγκρίνοντας τίς παραπάνω τιμές μέ τίς τιμές τοῦ Σταθμοῦ Χανίων (Δεξαμενῆς) φαίνεται ὅτι τοὺς χειμερινούς μῆνες ἡ σχετικὴ ὑγρασία στό Ἀκρωτήρι εἶναι μεγαλύτερη, ἐνῶ κατὰ τοὺς θερινούς καί φθινοπωρινούς μῆνες οἱ ὑγρομετρικὲς συνθῆκες τῶν δύο περιοχῶν εἶναι ἴδιες.

Ἐπίσης, ἡ σχετικὴ ὑγρασία τῆς περιοχῆς αὐτῆς, συγκρινόμενη μέ τὴν σχετικὴ ὑγρασία ἄλλων νησιώτικων ἢ παρακτίων τόπων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μικρότερη ἀπὸ τῶν περισσοτέρων τόπων.

Ἀπὸ τοὺς διαφόρους ανέμους, οἱ ὑγρότεροι εἶναι οἱ δυτικοί, βορειοδυτικοί, βόρειοι καί βορειοανατολικοί, ἐνῶ οἱ νότιοι καί ἰδιαίτερα τὴν θερμὴ ἐποχὴ εἶναι ξηροί.

Νέφωση

Ἡ νέφωση τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀκρωτηρίου δέν διαφέρει ἀπὸ τὴν νέφωση τῶν Χανίων, ἡ ὁποία ἔχει τίς τιμές:

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Ε
6.6	6.3	5.5	4.3	3.6	1.6	0.5	0.7	2.1	3.9	5.8	6.5	3.9

Τὴν μεγαλύτερη νέφωση παρουσιάζει στὴν περιοχὴ ὁ χειμὼν καί ἀκολοθεῖ ἡ ἀνοιξίς, ἡ ὁποία ὑπερέχει τοῦ φθινὸ πῶρου κατὰ 0.5 βαθμὸ τῆς κλίμακος 0-10.

Τό θέρος, καί ιδιαίτερα τόν 'Ιούλιο καί Αύγουστο, ἡ νέφωσις εἶναι πολύ μικρή, μικρότερη ἀπό ὅτι σέ ὅλες τίς περιοχές τῆς Ἑλλάδος, ἐκτός ἀπό τήν Θήρα καί τήν Μυτιλήνη. Γενικά ἡ περιοχή ἀπό ἀπόψεως νεφώσεως ὑπερέχει ὅλων σχεδόν τῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος οἱ ὁποῖες φημίζονται γιά τήν μικρή τους νέφωση. Αὐτό συμπεραίνεται καί ἀπό τίς μέσες μηνιαῖες τιμές αἰθρίων καί νεφοσιεπῶν ἡμερῶν:

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Ε
33.1	4.1	6.9	10.3	13.6	21.7	28.3	28.6	19.6	10.0	4.8	3.4	154.6
11.2	8.4	7.0	2.1	1.1	0.2	0.0	0.0	1.3	3.0	6.4	9.3	50.0

Βροχή

Τά μέσα μηνιαῖα ὕψη βροχῆς στήν χερσόνησο τοῦ Ἀκρωτηρίου καί οἱ μέσες τιμές ἡμερῶν βροχῆς εἶναι:

Ὑψη καί ἡμέρες βροχῆς

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Ε
157.6	117.5	82.2	49.1	19.6	9.9	0.2	0	7.1	91.4	27.2	96.3	660.1
17.7	14.1	10.1	6.1	4.1	2.0	0.3	0	2.7	10.7	7.1	14.4	89.3

"Αν συγκριθοῦν οἱ τιμές αὐτές μέ τίς τιμές τοῦ σταθμοῦ Χανίων, διαπιστώνεται ὅτι οἱ διαφορές μεταξύ τους εἶναι μικρές. Ἡ περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶναι κάπως πιά βροχερῆ ἀπό τήν περιοχή Χανίων, τό ὁποῖο ὀφείλεται στήν διαφορά τοῦ ὑψομέτρου καί στό ὅτι εἶναι περισσότερο ἐκτεθειμένη στούς διαφόρους ἀνέμους.

Οἱ βροχερώτεροι ἀνεμοί εἶναι οἱ ἀνατολικοί, βόρειοι καί δυτικοί, ἐνῶ οἱ νότιοι δέν φέρνουν πολλές βροχές, διότι ὑπό τήν πνοή ἀνέμων ἡ περιοχή βρῖσκεται στήν ὀμβροσικιά τῶν ὄρεων πού βρῖσκόνται στό νότιο μέρος της.

Οἱ βροχές διαρκοῦν πολλές ἡμέρες ὅταν πνέουν ἀνατολικοί ἀνεμοί, ἐνῶ οἱ δυτικοί δίδουν μεγαλύτερα ποσά βροχῆς. Μέ ἀνέμους τοῦ βορείου τομέως, οἱ βροχές εἶναι ραγδαῖες, ἀλλά διαλείπουσες.

Διαύγεια τῆς ἀτμοσφαιρας

Ἡ ὁμίχλη στήν περιοχή εἶναι σπάνια καί ἡ ἀτμόσφαιρα θολώνεται ἐλαφρά μόνο ἀπό ἀχλύ (ξηρά ὁμίχλη), ιδιαίτερα τήν ἀνοιξη καί τόν χειμῶνα.

Ἡ μεγάλη διαφάνεια τῆς ἀτμοσφαιρας γίνεται πιά σαφῆς καί ἀπό τόν παρακάτω πίνακα, ὁ ὁποῖος δίδει τίς ἐκατοστιαῖες ἀναλογίες τῆς ὀριζοντίας ὀρατότητος γιά τίς τέσσερις ἐποχές τοῦ ἔτους. Ἴδιαίτερα τό φθινόπωρο καί τόν χειμῶνα, ἡ ὀρατότης στό σύνολο σχεδόν τῶν ἡμερῶν εἶναι μεγαλύτερη ἀπό 8000 μ.

ΠΙΝΑΞ 2. ΣΟΥΔΑ: Ὅριζοντία ὀρατότης ἀεροδρομίου

200μ	200-400-600-800-1000-1200-1600-2000-2400-3200-4800-8000 μ.
	400-600-800-1000-1200-1600-2000-2400-3200-4800-8000 καί ἄνω

Χειμῶν		0.02	0.02	0.04	0.1	0.6	5.5	93.7
Ἀνοιξίς	0.09	0.02	0.02	0.02	0.04	0.2	2.8	96.6
Θέρος							0.2	99.8
Φθινόπωρο						0.2	1.0	98.7

Θαλάσσια ρεύματα

Μέσα στον όρμο της Σούδας, όταν πνέουν ισχυροί άνεμοι του βορείου τομέως, δημιουργείται ρεύμα τό όποίο κυκλοφορεϊ κατά τήν φορά τών δεικτῶν του ώρολογίου. Δηλαδή από τό άκρωτήριο Δρέπανο εισέρχεται στον κόλπο κατά μήκος τών νοτίων άκτῶν, κάμπτεται και περιπλέει τς άκτές του Άκρωτηρίου και έξέρχεται πρός τό πέλαγος.

Όταν πνέουν άνεμοι του νοτίου τομέως, ιδίως νοτιοανατολικοί έως ανατολικοί ισχυροί, δημιουργεϊται άλλο θαλάσσιο ρεύμα, τό όποίο κυκλοφορεϊ αντίθετα από τήν φορά τών δεικτῶν του ώρολογίου. Δηλαδή, εισέρχεται στον κόλπο παραπλέοντας τς άκτές του Άκρωτηρίου και έξέρχεται στο πέλαγος κατά μήκος τών νοτίων άκτῶν τής Σούδας.

Και στις δύο περιπτώσεις ή ταχύτης τών ρευμάτων είναι μικρή, μικρότερη από δύο κόμβους και συχνά λιγώτερο και από ένα κόμβο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από άπόψη κλιματικῶν συνθηκῶν ή περιοχή Χανίων προσφέρεται για τουρισμό κατά τό μεγαλύτερο μέρος του έτους. Έχει ήπιο χειμῶνα, μικρή νέφωση, μεγάλη διαύγεια άτμοσφαιρας και έν γενεί-συνθημες ευχάριστες για διαβίωση όλόκληρο τό χρόνο.

Από κλιματικῆς άπόφews ή περιοχή χωρίζεται σε τρεις ζώνες ως πρός τήν καταλληλότητα τών μικροπεριοχῶν της για παραθαλάσσιες έγκαταστάσεις (Σχ.6).

- α. Ζώνη θερινουΐ τουρισμουΐ, στην όποια περιέχονται οι βορειοδυτικές άκτές της.
- β. Ζώνη χειμερινουΐ τουρισμουΐ, στην όποια περιέχεται ό μυχός του όρμου Σούδας.
- γ. Ζώνη τουρισμουΐ καθ'όλο τον γρόνο, στην όποια περιέχονται οι άκτές του προκόλπου τής Σούδας.

ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ

KHANIA, OLD TOWN

VIEILLE CITE DE LA CANEE

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ: ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ : ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ-ΣΥΝΤΗ-
ΡΗΣΕΩΣ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

I. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ σελίς IV1

II. ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Νεολιθική περίοδος " IV1
Μινωική περίοδος " IV1
Γεωμετρική περίοδος " IV2
Έλληνική περίοδος " IV2
Ρωμαϊκή περίοδος " IV2
Α΄ Βυζαντινή περίοδος, Άραβοκρατία, Β΄ Βυζαν-
τινή περίοδος " IV2
Βενετοκρατία " IV3
Τουρκοκρατία " IV3
Ή σύγχρονη έλληνική περίοδος " IV3

III. ΜΝΗΜΕΙΑ " IV3

IV. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ " IV7
Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ " IV7
 Δειτουργίες " IV8
ΤΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ " IV8
 'Ανάδειξις καί Συντήρησις τοῦ ἔξωτερικοῦ τείχους " IV9
 Διατήρησις τοῦ παλαιοῦ λιμανιοῦ " IV10
 'Αναμόρφωσις παλαιῶν κτιρίων " IV10
 'Αναμόρφωσις περιοχῆς Καστελλίου " IV11
 'Άλλα διατηρητέα κτίρια " IV12
 'Αναμόρφωσις ἔμπορικῆς περιοχῆς " IV13
ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ " IV13
5ΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ " IV17
ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΕΩΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ " IV17

I. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ⁽¹⁾

Ἡ κατά βῆμα παρακολούθησις τῆς ἱστορικῆς ἐξελέξεως τῆς πόλεως εἶναι δύσκολη γιὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα εἶναι ἀποσπασματικά καὶ οἱ ἱστορικῆς πηγές δέν εἶναι πάντοτε διαφωτιστικῆς. Περισσότερα στοιχεῖα ὑπάρχουν ἀπὸ τὰ τελευταῖα μεσαιωνικά χρόνια καὶ ὕστερα.

II. ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Νεολιθική περίοδος

Τὰ πρῶτα ἔχνη οἰκισμοῦ στὰ Χανιά ἀνάγονται στοὺς νεολιθικοὺς χρόνους (7000 - 3000 π.Χ.), ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα ἀπὸ ὄψιανό πού βρέθηκαν στὴν ΝΑ γωνία τοῦ Δημοτικοῦ Κήπου.

Μινωική περίοδος, 2800 - 1110 π.Χ.

Πρωτομινωικά κατάλοιπα (ΠΜ 2800 - 2000 π.Χ.) βρέθηκαν στὸ Καστέλλι ὅπου ἦταν τὸ κέντρο τῆς περιοχῆς.

Μεσομινωικοὶ ταφικοὶ πίθοι (ΜΜ I - II 2000 - 1700 π.Χ.) βρέθηκαν στὴν ΝΑ γωνία τοῦ βενετικοῦ τείχους καὶ κοντὰ στὴν κορυφή τοῦ Προφήτη Ἡλία.

Στὸ Καστέλλι τελευταῖα βρέθηκαν σαφῆ ἔχνη μεσομινωικοῦ ἀνακτόρου πού ἀποτελοῦν τὴν σημαντικώτερη μινωικὴ ἔνδειξη στὴν δυτικὴ Κρήτη.

Πλούσια ὕστερομινωικά (ΥΜ I 1700 - 1450 π.Χ.) κεραμικὰ εὐρήματα στὴν ἴδια θέση βεβαιώνουν τὴν συνέχεια τῆς ζωῆς τῆς ἀνακτορικῆς ἐγκαταστάσεως καὶ στοὺς χρόνους τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀπὸ τὴν ὕστερομινωικὴ ἐποχὴ ὑπάρχουν περισσότερα εὐρήματα, καὶ αὐτὰ ταφικά. Τάφοι διαφόρων τύπων μὲ πλούσια κτερίσματα βρέθηκαν στὸν συνοικισμό Μαζαλῆ, στὴν ὁδὸ Σαράτσογλου καὶ τελευταῖα ἐπάνω στὸ Καστέλλι. Ἡ ἀπόλυτη ὁμοιότης τῆς κεραμικῆς αὐτῆς μὲ ἐκείνη τῶν ἄλλων ἀχαιῶν κέντρων τῆς Κρήτης καὶ τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδος, ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐγκατάσταση Ἀχαιῶν στὴν περιοχή τῶν Χανίων, πού μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο. Κατ'αὐτόν στὴν περιοχή τῶν Χανίων στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Ἰαρδάνου κατοίκησε ἡ φυλὴ τῶν Κυδωνῶν. Ἡ ἀρχαιολογία δέχεται πῶς οἱ Κυδωνεὶς ἦταν ἀχαικὴ φυλὴ καὶ ὁ Ἰαρδανός εἶναι ὁ σημερινὸς Κλαδησσός. Ἄρα ὁ συνοικισμὸς τους θὰ βρισκόνταν στὴν ἄμεση περιοχή τῶν Χανίων.

Τίς ἀπόψεις αὐτῆς ἐνισχύει καὶ ἡ ἀποκάλυψις ΥΜ III νεκροταφείων στὰ Χανιά, ἡ ὁποία ἐπιβεβαιώνει ὅτι τὸ κέντρο τοῦ ἀχαικοῦ συνοικισμοῦ ἦταν στὴν ἴδια θέση ὅπου καὶ στὴν ΜΜ ἐποχῆ, μόνον πού ὁ συνοικισμὸς θὰ ἦταν μεγαλύτερος, πρᾶγμα πού ἐρμηνεύει τὴν ἀπομάκρυνση τῶν νεκροταφείων ἀπὸ τὸ κέντρο. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως αὐτῆς ἦταν Ἀλχανία, πού βρίσκεται στίς βενετικῆς πηγές σάν WJLCANIA. Αὐτὸ οἱ Ἀραβεὶς τὸ ἔναμαν ALHANIM, οἱ Βενετοὶ LA CANEA καὶ τελικὰ οἱ Ἕλληνες τὰ Χανιά, γιὰ τὴν ὅπως καὶ οἱ Βενετοὶ νόμισαν πῶς τὸ AL τοῦ ἀραβικοῦ τύπου εἶναι ἄρθρο καὶ ὄχι τὰ δύο πρῶτα γράμματα τοῦ προϊστορικοῦ Ἀλχανία.

1) Τὸ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV. βασίζεται σὲ ἐκθεση τοῦ Μ. Μπορμπουδάκη, Ἀρχαιολόγου.

Γεωμετρική περίοδος, 1000 - 700 π.Χ.

"Ιχνη της εποχής αυτής δέν έχουν βρεθεί στα Χανιά.

Ελληνική περίοδος, 524 - 69 π.Χ.

Νέα σημαντική περίοδος αρχίζει στο τέλος της αρχαϊκής εποχής, όταν μία νέα πόλις ξανακτίζεται πάνω στην προϊστορική από Σάμιους τό 524 π.Χ. Από τους προϊστορικούς Κύδωνες κατοίκους της περιοχής ονομάζεται Κυδωνία. Οχυρώνεται και κοσμεϊται μέ ιερά και δημόσια κτίρια. Παίρνει τήν τρίτη θέση ανάμεσα στις κρητικές πόλεις και διαδραματίζει κύριο ρόλο στις μεταξύ τους διενέξεις. Η αντίστασις της κατά τών Ρωμαίων επιβραδύνει τήν ρωμαϊκήν κατάκτηση της Κρήτης. Λίγα λείψανά της διασώθησαν. Στα Νέα Καταστήματα βρέθημε ένα κομμάτι ζωοφόρου πού προέρχεται πιθανώς από τόν ναόν της "Ηρας του 7-6ου αιώνας. "Ιχνη ναού πού διακρίνονται στο μουσουλμανικό νεκροταφείο, ίσως ανήκουν στον ναό της "Αφαίας. Στόν 4ο αιώνα ανήκουν οι μαμαροσκέπαστοι τάφοι της συνοικίας Μαζαλή πού περιείχαν ειδώλια και έρυθρόμορφα άγγεϊα. Ένα μωσαϊκό δάπεδο σπιτιού του 2ου π.Χ. αιώνας βρέθηκε στην περιοχή τών Νέων Καταστημάτων. Στα έλληνιστικά χρόνια (ίσως στον 3ο π.Χ. αιώνα) ανήκουν και οι τάφοι της οδού Ρενιέρη, στους όποιους βρέθησαν άγγεϊα και ειδώλια. Του 2ου π.Χ. αιώνας είναι οι πώρινες σαριοφάγοι και ο λαξευτός τάφος μέ τίς έννέα κόγχες πού βρέθηκε στην συνοικία Μαζαλή. Οι θέσεις τών ευρημάτων δείχνουν πόσο απλώθηκε μέ τήν πάροδο του χρόνου ή πόλις πού αρχικά ήταν συσπειρωμένη γύρω από τήν άκρόπολη της πάνω στο Καστέλλι. Όταν τόν 13ο αιώνα οι Βενετοί κατοίκησαν τά Χανιά, ή κατεστραμμένη στο μεταξύ οχύρωσις της άκροπόλεως χρησιμοποιεμε σαν κρηπίδωμα του τείχους μέ τό όποιο περιέβαλαν τό Καστέλλι.

Ρωμαϊκή Περίοδος, 69 π.Χ. - 325 μ.Χ.

Και τήν περίοδο αυτή ή Κυδωνία εξακολουθοϋσε νά είναι μία από τίς μεγάλες πόλεις της Κρήτης. Αυτό οφείλεται κυρίως στον "Οκτάβιο πού τήν άνειήρυξε έλεύθερη πόλη του ρωμαϊκού κράτους, επειδή τόν βοήθησε στον άγώνα του κατά του "Αντωνίου τό 30 π.Χ.. Από τήν Ρωμαϊοκρατία προέρχεται ένας υπόγειος λαξευτός τάφος στην οδό Βώμ μέ κόγχες και άριοσόλια, επιγραφές και ένα είκονιστικό κεφάλι άνδρός της εποχής τών Φλαβίων.

Α' Βυζαντινή περίοδος, 325 - 825 μ.Χ. "Αραβοκρατία, 855 - 961 μ.Χ.
Β' Βυζαντινή περίοδος, 961 - 1204 μ.Χ.

Κατά τήν Α' βυζαντινή περίοδο τά Χανιά ήταν έδρα "Επισκοπής και μία από τίς 22 πόλεις της έπαρχίας Κρήτης. Κατά τήν "Αραβοκρατία ήταν μεγάλο λιμάνι εξαγωγής τυριού τών Λευιών "Ορέων και ονομάζονταν ALHANIM. Κατά τήν Β' βυζαντινή περίοδο ή έδρα της "Επισκοπής μεταφέρθηκε στα μετόγια "Αγιά και "Επισκοπή όπου βρίσκονται σήμερα τά έρείπια του καθεδρικού της ναού. Η πόλις εξακολουθοϋσε νά ύπάρχει, όπως φαίνεται από μεταγενέστερες βενετικές πηγές, πού αναφέρουν τά κτίσματα της βυζαντινης πόλεως πού βρήκαν οι πρώτοι Βενετοί άποικιοι όταν έγκατεστάθησαν τό 1212.

Βενετοκρατία, 1212 - 1645 μ.Χ.

Νέα άνθισις της πόλεως αρχίζει μέ τήν βενετική κατάκτηση. Τό 1212 ορίζεται έδρα της "Εξαρχίας DORSODURO, πού περιλαμβάνει τίς έπαρχί-

ες Κυδωνίας, Κισσάμου και Σελίνου, ενώ το 1252 ξανατίθεται από τους Βενετούς σύμφωνα με δυτικά πολεοδομικά πρότυπα. Ένα τεῖχος πού χρησιμοποιεῖ σάν κρηπίδωμα τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ τεῖχους τῆς ἀεροπόλεως τῆς Κυδωνίας περιβάλλει τὴν νέα πόλη, πού ἀπλώνεται στὸν λόφο ἐπάνω ἀπὸ τὸ λιμάνι (Καστέλλι). Τὴν ρυμοτομία τὴν γνωρίζομε ἀπὸ σχέδια (ANONYMOUS καὶ ODDI, 16ος αἰῶν) καὶ ἀπὸ τὰ ἐρείπιά της. Τὸν 14ο αἰῶνα ἡ Κρήτη διαιρεῖται σὲ τέσσερα μεγάλα διαμερίσματα καὶ τὰ Χανιά ὀρίζονται ἔδρα τοῦ δυτικοῦ μετέλεσμά νά ἀύξηθεῖ γρήγορα ὁ πληθυσμὸς πού κατοικεῖ σὲ συνοικισμοὺς ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος. Ἡ ἀνάγκη ἐνός νέου τεῖχους πού νά περιλαμβάνει καὶ τὴν νέα πόλη γίνεται αἰσθητὴ καὶ γίνεται προσπάθεια νά κτισθεῖ. Ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῆς πολεμικῆς τακτικῆς ἐξ αἰτίας τῆς χρήσεως τῆς πυρίτιδος ἐπιβάλλει συνεχεῖς ἀλλαγές στὰ σχέδια τοῦ τεῖχους πού πρέπει νά ἀνταποκρίνεται στὶς νέες ἀνάγκες ἀμύνης. Ὄταν ὁ ἀυξανόμενος τουρκικὸς κίνδυνος ἀπειλεῖ καὶ τὴν Κρήτη, ἡ Βενετικὴ Δημοκρατία ἀναθέτει τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου στὸν διάσημο ἀρχιτέκτονα τῆς Ἀναγεννήσεως MICHELE SAMMICHELLI πού κατεσκευάσε (1530 - 1585) τὸ τεῖχος πού τελικὰ περιέβαλε τὴν νέα πόλη, σύμφωνα μὲ τὶς τελευταῖες ἐξελίξεις τῆς πολεμικῆς τακτικῆς. Τὴν πολεοδομικὴ διαρρύθμιση τῆς πόλεως γνωρίζομε ἀπὸ σχέδια τῆς ἐποχῆς (CORNER, 1625). Τὸν 16ο αἰῶνα ἐπίσης πῆρε καὶ τὸ λιμάνι χωρητικότητος 40 γαλερῶν τὴν τελικὴ του διαμόρφωση μὲ τὶς ὀχυρώσεις τοῦ βραχίονος, Φιρικῆ καὶ τὰ Ἀρσενάλια (Σχ. 20, Φωτ. 11).

Τουρκοκρατία, 1645 - 1898

Ἡ πτώσις τῶν Χανίων στοὺς Τούρκους τὸ 1645 γίνεται ἀπαρχὴ γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Κρήτης, πού ὀλοκληρῶνεται μὲ τὴν ἐκπόρθηση τοῦ Χάνδακα τὸ 1669. Οἱ Τούρκοι διαιροῦν τὸ Νησί σὲ τρεῖς ἰσοβάθμιες διοικητικὲς περιφέρειες καὶ ὀρίζουν τὰ Χανιά ἔδρα τῆς δυτικῆς. Ἐπισκευάζουν τὸ βενετικὸ τεῖχος, ἰδρύουν μέγαρο διοικήσεως καὶ κτίζουν τὰ σπίτια τους, δίπλα ἢ πάνω στὰ βενετικὰ μὲ νέα ἀρχιτεκτονικὰ στοιχεῖα. Ὁ συγκερασμὸς αὐτὸς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων καθιστᾷ τὴν Παλαιᾶ Πόλη στὸ σύνολό της σημαντικὸ ἀρχιτεκτονικὸ μνημεῖο. (Φωτ. 12, 13)

Ἡ σύγχρονη ἐλληνικὴ περίοδος

Τὸ 1898 μὲ τὴν ἐπελευθέρωση τῆς Κρήτης ἰδρύθηκε ἡ Κρητικὴ Πολιτεία μὲ Ἀρμοστή τὸν Πρίγιηπα Γεώργιο. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1889 πρῶτεύουσα τοῦ Νησιοῦ ἔγιναν τὰ Χανιά.

Τὸ 1940 ἡ κεντρικὴ περιοχή τῆς Παλαιᾶς Πόλεως κατεστράφη ἀπὸ γερμανικοὺς βομβαρδισμοὺς. Σήμερα, τὰ Χανιά ἀποτελοῦν τὸ διοικητικὸ κέντρο τοῦ Νομοῦ καὶ τὸ βιομηχανικὸ - Ἐμπορικὸ κέντρο τῆς Κρήτης. Ἐξελίσσονται δὲ στὸν κύριο συγκοινωνιακὸ κόμβο συνδέσεως τῆς Κρήτης μὲ τὴν Ἑλλάδα.

III. ΜΝΗΜΕΙΑ (1)

Ἀπὸ τὴν μακραίωνη ἱστορία τῶν Χανίων πρὶν ἀπὸ τὴν βενετικὴν κατάκτηση δὲν ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ ἀκόμα ἀξιόλογα ὀλοκληρωμένα μνημεῖα. Ὑπάρχουν ἀρκετὰ δείγματα, σημαντικώτερα ἀπὸ τὰ ὀποῖα εἶναι τὰ

(1) Ἡ ἀρίθμησης τῶν μνημείων ἀναφέρεται στὸ Σχ. 20.

στοιχεῖα ἀνακτορικῆς μινωϊκῆς ἐγναταστάσεως πού ἀποκαλύφθησαν στό Καστέλλι, γιά τά ὁποῖα θά πρέπει ὅμως νά γίνουν ἀνασκαφές. Ἡ ἐποχή πού κυρίως χαρακτήρισε τά Χανιά εἶναι ἡ βενετικῆ. Αὐτή συνέβαλε στήν ποιοτικῆ ἀνάπτυξή τους σέ βαθμό πού μαζί μέ τά Ἐπτάνησα νά ἀποτελοῦν τήν μοναδική μαρτυρία ἑλληνικῆς συμμετοχῆς στήν Ἀναγέννηση.

Ἐπολείματα τῆς βενετικῆς, τουρρικῆς καί νεοκλασικῆς πόλεως ὑπάρχουν πολλά καί σάν ἀξιόλογα σύνολα καί σάν μεμονωμένα μνημεῖα. (Φωτ. 11, 12, 13).

Ἀπό τό Καστέλλι διατηρεῖται τό τεῖχος του καί ὑπολείματα τοῦ μεγάρου τοῦ Ἀρχείου (47) καί τῆς Μονῆς τῶν Δομινικανῶν SANTA MARIA DEI MIRACOLI (33). Ἀπό τή νεώτερη πόλη ὁ μέγας περίβολος τοῦ τεῖχους τοῦ 16ου αἰῶνα, στό σύνολό του, τό λιμάνι μέ τίς ὀχυρώσεις του (49, 50, 51) καί μία πυριτιδαποθήκη στήν ἀρχή τῆς ὁδοῦ Θεοτοκοπούλου. Ἀπό τά μέγαρα τῶν φεουδαρχῶν σώζεται τό συγκρότημα τῶν RENIER κοντά στήν ὁδὸ Θεοτοκοπούλου (46) καί δύο στήν ὁδὸ Ζαμπελίου (44) καί (48) πού μᾶς δίνουν μιὰ εἰκόνα τῆς ἀναγεννησιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν σπιτιῶν τῶν Βενετῶν ἀρχόντων. Τά καλύτερα δείγματα ὑφώνονταν πάνω στό Καστέλλι ὡς τόν τελευταῖο πόλεμο. Πολλά θυρώματα ἀρίστης τέχνης τοῦ 16ου - 17ου αἰῶνος βρίσκονται ἀκόμα σιωπησμένα σ' ὅλη τήν πόλη.

Ἀπό τά μοναστήρια τῆς πόλεως διέφυγαν τήν καταστροφή οἱ δύο Μονές τῶν Φραγκισκανῶν SAN FRANCISCO (34) τοῦ 14ου αἰῶνος, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, πού εἶναι τώρα Μουσεῖο, SAN SALVATORE (24) ἀναγεννησιακῆς τέχνης τοῦ 16ου αἰῶνος καί τό μεγάλο Μοναστήρι τῶν Δομινικανῶν SAN NICOLO (25) πού παρά τίς μεταγενέστερες προσθήκες διατηρεῖ πολλά ἀπό τά γοτθικά ἀρχιτεκτονικά του στοιχεῖα. Ἀπό τίς πολλές μικρές ἀστινές ἐκκλησιές ἀναγεννησιακῆς τέχνης διατηροῦνται σέ σχετικῆ καλή κατάσταση μερικῆς, ἀπό τίς ὁποῖες ἡ πιό ἀξιόλογη εἶναι ὁ SAN ROCCO (27), τοῦ 16ου αἰῶνος.

Ἀπό τήν τουρρικῆ πόλη διατηρεῖτο σέ σχετικῆ καλή κατάσταση, μέχρι πού καταστράφηκε γιά τουριστικούς λόγους, τό τζαμί τοῦ λιμανιοῦ (τζαμί τοῦ Κιουτσούκ Χασάν πασᾶ) (53), ὁ μινარές στήν SANTA MARIA DELLA MISERICORDIA (26) καί ὁ μικρός μινარές κοντά στοὺς ἀρσενάδες (54). Πάνω στό Καστέλλι διατηρεῖται τό Διοικητήριο (59) μέ πολλές μεταγενέστερες τροποποιήσεις, τό ἀρχοντικό τοῦ Χαμίτ Βέη, καί πολλά ἄλλα σπιτία κτισμένα δίπλα στά παλαιά βενετικά ἢ πάνω στό τεῖχος. Πολλά ἀκόμα βρίσκονται καί στήν ἄλλη πόλη, ἔξω ἀπό τό Καστέλλι ὅπου βρίσκονταν καί δημοτικά λουτρά, (ἀπέναντι ἀπό τό SAN FRANCISCO) (57). Γιά τήν ἐξάπλωση τῆς πόλεως ἔξω ἀπό τά τεῖχη μᾶς πληροφοροῦν περιηγητές ὅπως ὁ SPRATT, πού ἀναφέρει τήν ἐγνατάσταση Ἀράβων στό Κούμ Καπί (τό μοναδικό ἀραβικό χωριό τῆς Εὐρώπης) καί τήν ὑπαρξή τοῦ συνοικισμοῦ Χαλέπα σάν τόπος διαμονῆς προξένων, ἐμπόρων καί διαφόρων ξένων ἀπό τά πρῶτα χρόνια τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἐπὶ πλέον καί ἄλλα ἀξιόλογα κατάλοιπα στήν περιοχὴ τῆς Παλαιᾶς Πόλεως. Μαζί μέ τά προηγούμενα συμπληρώνουν τόν ἀκόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΞ 1. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ: Στοιχεῖα ἱστορικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος (1)

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΕΙΧΟΥΣ

1. Φρούριο λιμανιοῦ
2. Πύργος τοῦ ORSI
3. Προμαχῶν GRITTI
4. Ἐπιπρομαχῶν Ἁγίας Αἰκατερίνης
5. PIAZZA BASSA
6. Μεσοπρομαχῶν Ἁγίου Νικολάου
7. Προμαχῶν SCHIAVO
8. Στρογγυλὸς ἐπιπρομαχῶν LANDO
9. Προμαχῶν PIATTAFORMA
10. PORTA RETIMIOTA
11. Προμαχῶν SANTA LUCIA
12. Στρογγυλὸς ἐπιπρομαχῶν SANTA LUCIA
13. Προμαχῶν SABIONARA
14. PORTA SABIONARA
15. Προμαχῶν MONCENICO
16. Πυριτιδαποθήκη λιμενοβραχίονος
17. PORTA DI COLOMBO
18. Ἀρχιτεκτονικὴ κόγχη σέ βενετικὸ σπιτι στὴν πλατεῖα Συντριβανιοῦ
19. Νότια πύλη Καστελλιοῦ

ἌΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

20. Βενετικὰ μαγαζιά
21. Πυριτιδαποθήκη στὸν προμαχῶνα GRITTI
22. Μονὴ Φραγκισκανῶν SAN SALVATORE
23. Μονὴ Δομινικανῶν SAN NICOLO
24. Μονὴ Αὐγουστιανῶν SANTA MARIA DELLA MISERICORDIA
25. Ἐκκλησία SAN ROCCO
26. Ἐκκλησία Ἁγίας Εἰρήνης
27. Ἐκκλησία Ἁγίου Ἐλευθερίου
28. Ἁγία Αἰκατερίνη (ἐβραϊκὴ συνοικία)
29. Ἁγία Αἰκατερίνη (συνοικία Σπλάντζια)
30. Ἅγιος Νικόλαος λιμενοβραχίονος
31. Μονὴ Δομινικανῶν SANTA MARIA DEI MIRACOLI (στὸ Καστέλλι)
32. Μονὴ Φραγκισκανῶν SAN FRANCISCO (ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο)
33. Ὑπολείμματα 3 βενετικῶν σπιτιῶν (συνοικία Χιδνες).
34. Ὑπολείμματα βενετικοῦ σπιτιοῦ (συνοικία Χιδνες)
35. Παραστάς βενετικοῦ σπιτιοῦ (συνοικία Σπλάντζια)
36. Ὑπολείμματα βενετικοῦ σπιτιοῦ
37. Βενετικὴ ὑπόροφος διάβασις
38. Βενετικὸ θύρωμα
39. Ὑπολείμματα βενετικοῦ ἀρχοντικοῦ (στὸ Καστέλλι)
40. Ὑπολείμματα βενετικοῦ ἀρχοντικοῦ (στὸ Καστέλλι)
41. Ὑπολείμματα βενετικοῦ ἀρχοντικοῦ (στὸ Καστέλλι)
42. Βενετικὸ ἀρχοντικὸ ὄδοῦ Ζαμπελίου
43. Βενετικὸ ἀρχοντικὸ
44. Ἀρχοντικὸ RENIER

(1) Ἡ ἀρίθμησης ἀναφέρεται στὸ Σχ. 20

45. Βενετικά ἀρχεῖα (στό Καστέλλι)
46. Βενετικό ἀρχοντικό ὁδοῦ Ζαμπελίου (παλαιό Δημαρχεῖο)
47. Παλαιά ἀρχενάλια
48. Μεγάλο ἀρσενάλι
49. Νέα ἀρσενάλια
50. Τουρκικό κτῖριο (στό Καστέλλι)
51. Τζαμί λιμανιοῦ
52. Μιναρές (συνοικία Χιδνες)
53. Μιναρές
54. Τουρκικά λουτρά
55. Τουρκικά λουτρά
56. Φιρκάς
57. Τουρκικό διοικητήριο (στό Καστέλλι)
58. Τούρκικο κτῖριο-σπίτι τοῦ Χαμίτ Βέη (στό Καστέλλι)

IV. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΧΑΝΙΩΝ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Παλαιά Πόλις εἶναι ἡ περιοχή τῶν Χανίων πού περιλαμβάνεται ἀπό τὰ τεῖχη πού ἔκτισαν οἱ Βενετοὶ τὸν 16ο αἰῶνα (1530 - 1585), ἡ ὁποία μέχρι τὸν 18ο αἰῶνα ἀποτελοῦσε τὴν πόλη τῶν Χανίων.

Ἐντὸς ἀπὸ τὴν ἱστορική καὶ καλλιτεχνική σπουδαιότητά της, ἡ Παλαιά Πόλις ἀποτελεῖ σοβαρὸ τουριστικὸ πόρο γιὰ τὴν περιοχή. Μὲ κατάλληλη ὀργάνωση εἶναι δυνατό νὰ γίνεῖ ἐστία τουρισμοῦ, ὅπως συμβαίνει μὲ ἄλλες ἀντίστοιχες περιοχές τῆς χώρας (π.χ. Ὑδρα, Μύκονος).

Αὐτὴ ἡ διπλὴ ὑπόσταση τῆς Παλαιᾶς Πόλεως σὰν ἱστορικό-καλλιτεχνικό μνημεῖο καὶ τουριστικὸς πόρος καθιστᾷ ἀπαραίτητη τὴν διατήρησή της.

Οἱ ἐπενδύσεις στὴν Παλαιά Πόλη δέν εἶναι "νεκρές". Μὲ τὴν διατήρηση τῶν ἱστορικῶν μνημείων θὰ συμβάλλουν στὸν ἐξοπλισμὸ τῆς περιοχῆς μὲ ἀξιόλογες τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις, πού θὰ ἐπιφέρουν οἰκονομικά ὀφέλη, ὅπως μὲ τὴν ἀπαλλοτρίωση καὶ συντήρηση τῶν παλαιῶν ἀρχοντικῶν καὶ τὴν μετατροπὴ τους σὲ ξενοδοχεῖα.

Μέτρα "διασώσεως" τῆς Παλαιᾶς Πόλεως πρέπει νὰ ληφθοῦν ἐπείγοντως. Ἐὰν ἡ σημερινὴ κατάσταση συνεχιστεῖ, ἡ πόλις σύντομα θὰ πάψει νὰ εἶναι "Παλαιά". Σ' αὐτὸ ὁδηγεῖ:

1. Ἡ συστηματικὴ οἰκοπεδοποίησις τοῦ τείχους της ἀπὸ μέρους τοῦ δήμου (ἔχουν κτισθεῖ μὲ κατεδάφιση τοῦ τείχους ἡ δημοτικὴ ἀγορὰ, δύο σχολεῖα, τὸ Ὠδεῖο, ἡ Αἴθουσα Χρυσόστομος καὶ τελευταῖα τὸ τουριστικὸ ξενοδοχεῖο).
2. Ἡ ριζικὴ κατεδάφισις τῆς πόλεως σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ σημερινοῦ Σχεδίου Πόλεως.
3. Ἡ καταπάτησις τῆς τάφρου ἀπὸ ἰδιῶτες.

Ἡ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ (Σχ. 17, 18, 19).

Λειτουργίες

Οἱ βασικὲς λειτουργικὲς χρήσεις μέσα στὴν Παλαιά Πόλη σήμερα εἶναι:

1. Κατοικία, 2. Λιανικὸ ἐμπόριο, 3. Βιοτεχνία, 4. Ψυχαγωγία καὶ 5. Λιμάνι μικρῶν σιαφῶν. Στὴν Παλαιά Πόλη ἐπίσης εἶναι ἐγκατεστημένες στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες.

Οἱ κατοικίες καὶ οἱ βιοτεχνίες στὸ σύνολό τους εἶναι σὲ κακὴ κτιριακὴ κατάσταση. Ἡ ζωτικὴ χρῆσις σήμερα εἶναι τὰ καταστήματα λιανικῆς πωλήσεως πού συνεχῶς ἀξιάγονται μὲ τὴν ἀνακατασκευὴ παλαιῶν κτισμάτων στὴν περιοχή μεταξύ δημοτικῆς ἀγορᾶς καὶ Μητροπόλεως. Τὸ λιμάνι ἔχει πάψει νὰ ἔχει τὴν παλαιὰ ἐμπορικὴ-ἐπιβατικὴ σημασία του καὶ περιορίζεται στὴν ἐξυπηρέτηση μικρῶν, κυρίως ἀλιευτικῶν, σιαφῶν.

Παρά τίς καταστροφές ἀπὸ τὸν βομβαρδισμό τοῦ 1941 καὶ τίς κατεδαφίσεις τοῦ Σχεδίου Πόλεως, ὑπάρχουν ἀκόμη ἀξιόλογα κατάλοιπα τοῦ παρελθόντος, εἴτε σὰν μεμονωμένα μνημεῖα (π.χ. τεῖχος, βενετικὰ ἀρχεῖα), εἴτε σὰν ἀξιόλογα σύνολα (π.χ. Τοπανᾶς, Σπλάντζια).

ΤΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ (Σχ.21)

Σκοπός τῆς μελέτης τῆς Παλαιᾶς Πόλεως εἶναι ἡ διατήρησις της (διατήρησις μνημείων καὶ συνόλων) καὶ ἡ ἀνασύνδεσις της μέ τὴν ζωὴ τῆς σημερινῆς πόλεως.

Τὸ προτεινόμενον σχέδιον ἀποβλέπει στὴν ἀναζωογόνηση τῶν δραστηριοτήτων (οἰκονομικῶν-κοινωνικῶν) μέσα σ' αὐτὴ καὶ παράλληλα στὴν εὕρεση τῶν ἀπαραιτήτων μέσων γιὰ τὴν διατήρησίν της.

Στόχος τοῦ σχεδίου εἶναι ὁ καθορισμὸς λειτουργιῶν μέσα στὴν Παλαιὰ Πόλη ποὺ θὰ συμβάλλουν στὴν οἰκονομικὴ ἀναζωογόνησίν της καὶ ταυτόχρονα θὰ παρέξουν τὴν δυνατότητα ἀρχιτεκτονικῆς ἀναμορφώσεώς της.

Οἱ βασικὲς λειτουργίαι (χρήσεις) ποὺ ὀρίζονται μέσα στὴν Παλαιὰ Πόλη εἶναι:

1. Τουρισμὸς (συγκεντρώνονται σ' αὐτὴν ὅλες οἱ τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις πόλεως).
2. Λιανικὸ ἐμπόριο (κατασκευάζεται συγκρότημα νέων καταστημάτων).
3. Διοικήσεις (κατασκευάζονται τὰ κτίρια δημοτικῶν ὑπηρεσιῶν).
4. Πνευματικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις (δημιουργοῦνται οἱ ἀνάλογες κτιριακὲς ἐγκαταστάσεις).

Ὁ κτιριακὸς ἐξοπλισμὸς τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν προβλέπεται ὡς ἐξῆς:

1. Χρησιμοποίησις κατὰ τὸ δυνατόν παλαιῶν κτισμάτων μέ κατάλληλη ἀναμόρφωση καὶ ἀναστήλωση.
2. Κατασκευὴ προβλεπομένων νέων κτιρίων κατὰ τὸ δυνατό σέ ὀργανωμένα συγκροτήματα.

Οἱ προτάσεις διατυπώθηκαν μέ βάση τὸ ἀκόλουθο διάγραμμα ἐρεύνης:

1. Μελέτη καὶ ἀξιολόγησις τῶν στοιχείων καλλιτεχνικῆς καὶ ἱστορικῆς σπουδαιότητος τῆς περιοχῆς.
2. Καθορισμὸς τῶν στοιχείων ἐκείνων ποὺ μποροῦν νά χαρακτηρισθοῦν λόγῳ ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος σάν μνημεῖα.
3. Ἐξεύρεσις καταλλήλου χρήσεως γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ μέσα στὰ πλαίσια τῶν σκοπῶν τῆς μελέτης.
4. Καθορισμὸς τῶν κτιριακῶν ἐνοτήτων (γειτονιῶν), τὰ ὅποια μολονότι τὰ κτίριά τους ἕνα - ἕνα στεροῦνται εἰδικῆς σπουδαιότητος καὶ δέν μποροῦν νά χαρακτηρισθοῦν σάν μνημεῖα, ἀποτελοῦν ἀξιόλογα συγκροτήματα.

Οἱ προτάσεις συνοφίζονται στὰ ἀκόλουθα:

Τὸ τεῖχος καὶ ἡ τάφος ἀποκαλύπτονται κατὰ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τους καὶ ἀποκαθίστανται στὴν ἀρχικὴ τους μορφή (Φωτ. 13).

Τὸ παλαιὸ λιμάνι διατηρεῖται καὶ ὀργανώνεται σάν κέντρο τουριστικῆς ἔλξεως μέ τὴν πρόβλεψη MARINA, ναυτικῶν μουσείων, χώρων ὑπαίθριων καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἐν γένει χώρων τουριστικῆς χρήσεως.

Στὴν περιοχὴ τοῦ Καστελλίου μεταφέρονται οἱ δημοτικὲς ὑπηρεσίαι καὶ δημιουργοῦνται χώροι πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων.

Στήν περιοχή ΝΔ τοῦ Καστελλίου κατασκευάζεται συγκρότημα νέων καταστημάτων.

Οἱ συνοικίες Τοπανᾶς (Τοπ-Χανᾶς), Σπλάντζια διατηροῦνται σάν σύνολα ἱστορικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος (Φωτ.12).

Σάν μνημεῖα διατηροῦνται πολλά κτίσματα, πού προτείνεται νά χρησιμοποιηθοῦν γιά ξενοδοχειακές ἐγκαταστάσεις, μουσεῖα, καί γενικά πνευματικές καί καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις. (Φωτ.13).

Ἡ κυκλοφορία ὀχημάτων διατηρεῖται μόνο στίς ὁδοῦς Χάληδων, Σήφανα, Δασιαλογιάννη. Χῶροι σταθμεύσεως αὐτοκινήτων κατανέμονται σέ 5 περιοχές μέσα στήν πόλη καί σέ θέσεις πού σήμερα καλύπτονται ἀπό ἐρείπωμένα κτίρια.

Ἀναλυτικώτερα, οἱ προτάσεις ἔχουν ὡς ἐξῆς:

Ἀνάδειξεις καί συντήρησις τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους

Εἶναι δυνατή ἡ ἀποκατάστασις τοῦ τείχους σέ ὁλόκληρη τήν ἀρχική του ἔκτασι ἐντός ἀπό τό νότιο τμήμα του, μεταξύ τῶν ὁδῶν Μπουσούριδων καί Δασιαλογιάννη. Γιά τόν σκοπό αὐτό ἀπαιτοῦνται οἱ ἀκόλουθες συμπληρώσεις καί ἀποκαταστάσεις:

1. Βόρειο-δυτικό-νότιο τμήμα τοῦ τείχους

Ἐκτείνεται ἀπό τό φρούριο τοῦ λιμανιοῦ (1) μέχρι τήν ὁδὸ Μπουσούριδων, θέσις (10) PORTA RETIMIOTA.

Θά ἀπαιτηθεῖ ἡ ἀποκατάστασις τῶν:

- (2) Πύργος τοῦ ORSI
- (3) Προμαχῶν GRITTI
- (4) Ἐπιπρομαχῶν Ἀγίας Αἰκατερίνης
- (5) PIAZZA BASSA
- (6) Μεσοπρομαχῶν Ἀγίου Νικολάου
- (7) Στρογγυλός ἐπιπρομαχῶν LANDO

Στό τέλος αὐτοῦ τοῦ τμήματος προτείνεται ἡ ἀναστήλωσις τῆς PORTA RETIMIOTA (10) γιά τήν ὁποία ὑπάρχουν ἀρκετά στοιχεῖα (Φωτ.13).

Ἐπίσης προτείνεται ἡ πλήρης ἀποκατάστασις τῶν τμημάτων τοῦ τείχους πού ἔχουν γκρεμισθεῖ μέ τήν διάνοιξη τῶν ὁδῶν Θεοδοκοπούλου, Μελετίου Πηγᾶ καί Χάληδων. Γιά τήν ἐξυπηρέτησι τῆς κυκλοφορίας τῆς κυκλοφορίας τῆς ὁδοῦ Χάληδων προβλέπεται πέρασμα διά μέσου τοῦ τείχους.

2. Νοτιοανατολικό τμήμα τοῦ τείχους

Ἐκτείνεται ἀπό τήν ὁδὸ Δασιαλογιάννη μέχρι τόν προμαχῶνα MONCENICO (15).

Θά ἀπαιτηθεῖ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ τείχους ἀπό τήν ὁδὸ Δασιαλογιάννη μέχρι τόν προμαχῶνα SANTA LUCIA (11) καί ἡ ἀποκατάστασις τῶν :

- (11) Προμαχῶν SANTA LUCIA (κλείσιμο ὁδοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ)
- (13) Προμαχῶν SABIONARA
- (15) Προμαχῶν MONCENICO

(1) Οἱ ἀριθμοί τῶν μνημείων ἀναφέρονται στόν πίνακα 1 καί Σχ.20

Προτείνεται να ανοιχθεί πάλι η PORTA SABIONARA (14) που έχει κτισθεί, και να αποκατασταθεί το τμήμα του τείχους που γκρεμίσθηκε με την διάνοιξη της οδού 'Επιμενείδου.

2. Τάφος

Παράλληλα με την αποκατάσταση του τείχους, προτείνεται και η αποκατάσταση της τάφρου. Με κατάλληλη μηχανοτεχνική διαμόρφωση θα αποτελέσει ενιαίο πάρκο με χώρους για αναψυκτήρια και παιδικά παιχνίδια. Η οδός Χάληδων θα διαμορφωθεί σαν γέφυρα πάνω από την τάφρο.

Πρόβλημα οικονομικό και νομικό αποτελεί η αποκατάσταση του τμήματος, από τον προμαχώνα SCHIAVO μέχρι την οδό Μπουσούριδων που έχει καταπατηθεί από ιδιώτες και περιέχει μεγάλα κτίρια.

Διατήρησης του λιμανιού

Σαν κέντρο τουριστικής έλξεως οργανώνεται η περιοχή του λιμανιού. Γι' αυτό πρέπει να προστατευθεί αποτελεσματικά από τα κύματα και να συντηρηθεί ο βόρειος λιμενοβραχίον και ο Φάρος. (Φωτ.11).

Η προκυμαία ελευθερώνεται από την κίνηση των τροχοφόρων και διαμορφώνεται (με κατάλληλη πλακόστρωση και φωτισμό) σε χώρο χρήσεως πεζών. Τα κτίρια που την περιβάλλουν κατά το δυνατό θα μετατραπούν σε αναψυκτήρια, εστιατόρια, καταστήματα και γενικά εγκαταστάσεις τουριστικού ενδιαφέροντος. Πρέπει να ληφθεί πρόνοια για την αποκατάσταση κατά το δυνατόν της πλατείας Συντριβανιού, με μερικό κλείσιμο προς Β.

Η έσωτερική λεκάνη του παλαιού λιμανιού οργανώνεται σε MARINA. Γι' αυτή την χρήση δεσμεύονται τα δύο νέα άρσενάλια (51) που σήμερα χρησιμοποιούνται από τον στρατό, δύο από τα παλαιά άρσενάλια (49) και ο μεταξύ τους χώρος που σήμερα καταλαμβάνεται από έρειπια.

Τα άρσενάλια θα χρησιμοποιούνται σαν καρνάγια της MARINA, τα παλαιά για μεγάλα σιάφη (βυθίσματος 4.00 μ.) και τα νέα για μικρότερα σιάφη (βυθίσματος 2.50 μ.) (1)

Τα υπόλοιπα πέντε από τα παλαιά άρσενάλια θα χρησιμοποιηθούν για να στεγάσουν μικρά ναυπηγεία (καρνάγια), ναυτικό μουσείο και έν γένει χρήσεις σχετικές με ναυτική δραστηριότητα.

Τα νέα κτίσματα: τελωνείο, γραφεία λιμαναρχείου και αναψυκτήριο πλάι στο τουρηνικό τζαμί, χαρακτηρίζονται κατεδαφιστέα.

Με την απομάκρυνση του τελωνείου, που με την ανάπτυξη του λιμένος της Σούδας δεν έχει ιδιαίτερο λόγο ύπαρξεως, ο χώρος από τα παλαιά άρσενάλια (49) μέχρι το μεγάλο άρσενάλι (50) (Φωτ.11) μπορεί να διαμορφωθεί για υπαίθριες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (εκθέσεις, συναυλίες) σε συνδυασμό με τις εγκαταστάσεις του Καστελλίου.

Αναμόρφωση παλαιών κτιρίων

Για την δημιουργία ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων προτείνεται να εξαντληθεί το δυναμικό που παρέχουν τα παλαιά αξιόλογα κτίσματα της

(1) Σύμφωνα με τις προτάσεις αυτές πρέπει εγκαίρως να αναμορφωθεί ή υπάρχουσα μελέτη για το λιμάνι, του 'Υπουργείου Δημοσίων Έργων.

πόλεως, με κατάλληλη αναμόρφωση.

Σε ξενοδοχεία και ξενώνες μπορούν να μετατραπούν τα παρακάτω κτίρια:

- (24) Μονή SAN SALVATORE
- (25) Μονή SAN NICOLO
- (21) Βενετικό άρχοντικό στο Καστέλλι
- (45) Βενετικό άρχοντικό
- (46) Άρχοντικό RENIER
- (60) Σπίτι του Χαμίτ Βέη στο Καστέλλι

Πάνω στο Καστέλλι, πλάι και σε συνδυασμό με το σπίτι του Χαμίτ Βέη υπάρχει κατάλληλη θέσις για άνεγερση νέου ξενοδοχείου. Νέα ξενοδοχειακά συγκροτήματα επίσης είναι δυνατόν να κατασκευασθούν στο νότιο τμήμα του Καστελλίου πίσω από την MARINA.

Δωμάτια για τουρίστες χαμηλότερου εισοδήματος θα δημιουργηθούν σε σπίτια των διατηρουμένων συνόλων Τοπανᾶ και Σπλάντζια, με κατάλληλο εξοπλισμό τους.

Αναμόρφωση περιοχής καστελλίου

Μέσα στο Καστέλλι, με την απομάκρυνση του στρατού, προτείνεται να ἐγκατασταθούν οι δημοτικές υπηρεσίες και να δημιουργηθούν οι βασικοί χώροι πνευματικών και καλλιτεχνικών ἐκδηλώσεων.

Αυτό παρέχει την δυνατότητα ριζικής αναμορφώσεως και αναζωογόνησεως της κεντρικής περιοχής της Παλαιᾶς Πόλεως που σήμερα βρίσκεται σε ἐρειπωμένη κατάσταση, ἐνῶ παλαιὰ ἀποτελοῦσε τὸν ἀστικό πυρήνα της, συγκεντρώνοντας τὰ λαμπρότερα κτίσματά της.

Ὀλόκληρη ἡ περιοχή του Καστελλίου ξεκινώντας ἀπὸ τὸ τεῖχος του, ἀναμορφώνεται. Τὸ τεῖχος ἀναδεικνύεται μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν νεωτέρων κτισμάτων που ὑπάρχουν γύρω του και ἀποκαθίσταται σὲ ὀλόκληρη τὴν ἐκτασή του. Προτείνεται ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰσόδων του:

- (17) PORTA DI COLOMBO
- (19) Νότια πύλη
- (20) Ἀνατολική πύλη (ὁδὸς Κανεβάρο)

Οἱ ἐγκαταστάσεις τῶν δημοτικῶν υπηρεσιῶν και τῶν κτιρίων πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων γίνονται στὴν περιοχή Β τῆς ὁδοῦ Κανεβάρο και περί τὸν χώρο στὸν ὁποῖο βρέθησαν ἴχνη μινωϊκῆς ἀνατορικῆς ἐγκαταστάσεως. Πρωταρχικὴ σημασία ἔχει ἡ συνέχισις τῶν ἀνασκαφῶν και ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀνακτοροῦ σὲ ὅλη του τὴν ἐκταση.

Οἱ δημοτικὲς υπηρεσίες και οἱ χώροι πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων ἀντιμετωπίζονται σὰν ἐνιαῖο συγκρότημα. Κατ'ἀρχὴν χρησιμοποιοῦνται ὑπάρχοντα παλαιὰ κτίσματα.

Πυρήνα γιὰ τὴν δημιουργία τῶν ἀπαιτουμένων ἐγκαταστάσεων (1) πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων ἀποτελοῦν τὰ μνημεῖα:

- (50) Μεγάλο ἄρσενάλι
- (52) Τουρκικὸ κτίριο

(1) Ἀναλυτικώτερα βλέπε: Πολεοδομικὴ Μελέτη Περιοχῆς Πόλεως Χαλκίδων, ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΤΡΙΤΣΗ.

- (47) Βενετικά ἀρχεῖα
(33) SANTA MARIA DEI MIRACOLI

Μέ κατάλληλη ἀναμόρφωση καί συμπλήρωση μέσα σ' αὐτά τὰ μνημεῖα μποροῦν νά δημιουργηθοῦν αἰθούσες ἐκθέσεων-διαλέξεων (Π.χ. στό μεγάλο ἀρσενάλι), μουσεῖα, ἱστορικό ἀρχεῖο, βιβλιοθήκη.

Κατασκευή νέου κυρίου κτίσματος προβλέπεται μόνο γιά τήν δημιουργία μεγάλης αἰθούσης συνεδρίων (CONGRESS HALL). Εἶναι σκόπιμη ἡ κατασκευή τῆς αἰθούσης αὐτῆς, γιατί ἀνάλογες ἐγκαταστάσεις δέν ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα παρά τήν μεγάλη ἀνάγκη γιά στέγαση πανελληνίων ἢ διεθνῶν συνεδρίων. Στήν περίπτωση τῶν Χανίων, ἡ ὑπαρξίς πλήρως ἐξοπλισμένης αἰθούσης μπορεῖ νά δημιουργήσῃ σοβαρή κίνηση στήν πόλη. Ἡ ἀκριβής τοποθέτησις τῆς νέας αἰθούσης θά γίνῃ μετά τήν πλήρη ἀνασκαφή τοῦ χώρου τοῦ μινωικοῦ ἀνακτόρου. Ἐνδεχόμενο εἶναι οἱ ἀνασκαφές νά ἀπαιτήσουν τήν ἀπαλλοτρίωση ὁλοκλήρου τοῦ χώρου τοῦ Καστελλίου.

Πυρῆνα γιά τήν στέγαση τῶν δημοτικῶν ὑπηρεσιῶν μπορεῖ νά ἀποτελέσει τό Τουρκικό Διοικητήριο (59) πού σήμερα στεγάζει τήν Μερραρχία.

Ἡ ὀλοκληρῆ ἡ περιοχὴ τοῦ Καστελλίου διατηρεῖται βασικῶς ὡς ὡς ὡς χωρὸς κυκλοφορίας πεζῶν. Χῶροι σταθμεύσεως αὐτοκινήτων προβλέπονται σέ χαμηλότερο ἐπίπεδο ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Καστελλίου.

Ἄλλα διατηρητέα κτίρια

Μέσα στήν ἐκταση τῆς Παλαιᾶς Πόλεως, ἔξω ἀπὸ τό Καστέλλι, ὑπάρχουν διάφορα παλαιὰ ἀξιόλογα κτίσματα (μνημεῖα) πού μποροῦν ἐπίσης νά χρησιμοποιηθοῦν γιά πνευματικούς καί καλλιτεχνικούς σκοπούς καί συναφεῖς λειτουργίες π.χ. μουσεῖα, στέγαση ὑπηρεσιῶν ἀναστηλώσεων.

Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά τονισθεῖ ἡ ἀνάγκη γιά τήν πνευματικὴ παράδοση τῆς πόλεως τῶν Χανίων μεταχειρίσις τῶν ξένων χώρων λατρείας, ὅπως:

Σημερινὴ Χορῆσις

(53) Τζαμί τοῦ λιμανιοῦ	Ἀναψυκτήριο
(27) Καθολικὴ ἐκκλησία SAN ROCCO	Ἀποθήκη
(28) Καθολικὴ ἐκκλησία Ἁγίας Εἰρήνης	Κατοικία
(29) Καθολικὴ ἐκκλησία Ἁγίου Ἐλευθερίου	Ἀποθήκη
(30) Καθολικὴ ἐκκλησία Ἁγίας Αἰκατερίνης
(ἑβραϊκὴ συνοικία)	Κατοικία
(31) Καθολικὴ ἐκκλησία Ἁγίας Αἰκατερίνης
(Σπλάντζια)	Φοῦρνος

Οἱ χῶροι αὐτοὶ πρέπει νά ἀποκατασταθοῦν καί νά χρησιμοποιηθοῦν ὡς ὡς ὡς χῶροι μουσείων (π.χ. ἐκθέσεων εἰκόνων, ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν).

Ἄλλα κτίρια πού μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν γιά ἀνάλογες χρήσεις εἶναι:

- (44) Βενετικὸ ἀρχοντικὸ ὄδοῦ Ζαμπελίου
(48) Βενετικὸ ἀρχοντικὸ ὄδοῦ Αἰμπελίου (παλαιὸ Δημαρχεῖο)
(58) Φιρναῖς

Ἐκτός ἀπὸ τὰ προηγούμενα, ἄλλα στοιχεῖα καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος πού πρέπει νά διατηρηθοῦν εἶναι:

- (54) Μιναρές (συνοικία Χιόνες)
 (55) Μιναρές
 (18) Αρχιτεκτονική κόγχη στην πλατεία Συντριβανιού
 (23) Πυριτιδαποθήκη στον προμαχώνα GRITTI
 (22) Βενετικά μαγαζιά

Προτείνεται επίσης η αποκατάσταση στην αρχική τους χρήση των τουρκικών λουτρών (χαμάμ) (57).

Αναμορφώσεις εμπορικής περιοχής

Στό τετράγωνο (επιτάσεως $5.500 \mu^2$) που ορίζεται από τις οδούς Χάληδων, Σήφαινα, Χρυσ. Επισκόπου και την πλατεία Μητροπόλεως, προτείνεται η κατασκευή συγκροτήματος νέων καταστημάτων. Η χρήσιμη εμπορική έκταση που θα δημιουργηθεί μ' αυτό τον τρόπο είναι $11.550 \mu^2$. (1). Κατά συνέπεια δεν θα προκύψει πρόβλημα από έλλειψη ζήτησεως καταστημάτων.

Με αυτό τον τρόπο δίδεται η ευκαιρία ριζικής αναμορφώσεως της περιοχής αυτής που σήμερα χάνει τον χαρακτήρα της, με την ανατάσταση επέκταση του λιανικού εμπορίου. Ιδιαίτερα αξιόλογα κτίρια δεν έχει η περιοχή, όλα δε τα κτίσματα που υπάρχουν είναι σε κακή κατάσταση.

Το συγκρότημα των καταστημάτων θα διαμορφωθεί σαν ενιαίο εμπορικό κέντρο οργανωμένο σε τρία επίπεδα γύρω από κοινοχρήστους ελεύθερους χώρους.

Δίνεται έμφασις στην διαμόρφωσή του σαν χώρου με κοινωνική σημασία γιατί η περιοχή λιανικού εμπορίου είναι κυρίως ο χώρος που σήμερα συναντώνται οι άνθρωποι μιας πόλεως. Γι' αυτό συσχετίζεται με τους περιβάλλοντες χώρους ψυχαγωγίας, πνευματικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Εντός από χώρους εμπορικών συναλλαγών, θα υπάρχουν επίσης αναψυκτήρια και μικρά εστιατόρια.

Εντός των άλλων, σκοπός της προτάσεως κατασκευής ενός τμήματος οργανωμένου εμπορικού κέντρου είναι να αποτελέσει πρότυπο στις μελλοντικές επεκτάσεις της εμπορικής περιοχής.

ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Αναλύοντας τα αποτελέσματα ορισμένων εργασιών ανάσθηλώςων που έχουν πραγματοποιηθεί τελευταία στην Παλαιά Πόλη, και κάνοντας ανάλυση τιμών για τις διάφορες ειδικές εργασίες, ο ένδεικτικός προϋπολογισμός για τις παραπάνω προτάσεις έχει ως εξής:

(1) Οι υπολογιζόμενες ανάγκες της επομένης 20ετίας σε χώρο καταστημάτων λιανικού εμπορίου ανέρχονται σε $30.000 \mu^2$.

1. Ανάδειξις καὶ συντήρησις ἐξωτερικοῦ τείχουςἜργασιαςΠροϋπολογισμός

α. Ἀποκατάστασις τῶν τμημάτων (μήκους 200μ.) πού ἔχουν κατεδαφισθεῖ μέ τήν διάνοιξη τῶν ὁδῶν Θεοδοιοπούλου, Μελετίου Πηγᾶ, Χάληδων, Ἐπιμενείδου	5.240.000	δρχ.
β. Ἀποκατάστασις τοῦ τμήματος τοῦ τείχους πού θά ἀποκαλυφθεῖ μέ τήν ἐκσκαφή τῆς τάφρου (160 μ. μήκους) (κυρίως παρά τήν ὁδὸ Νιμηφόρου Φωκᾶ)	4.192.000	"
γ. Ἀποκατάστασις περιμετρικῆς στέψεως σέ ὅλο τό μήκος τοῦ τείχους (3.400 μ. μήκους) καί διάφορες ἐπιδιορθώσεις στήν ἐξωτερική ἐπιφάνειά του	6.800.000	"
δ. Ἀναστήλωσις PORTA RETIMIOTA	2.000.000	"
ε. Ἀπαλλοτριώσεις τάφρου ⁽¹⁾		
1.588 μ ² 350 δρχ./μ ² =	520.800	
154 μ ² 600 " =	92.400	
2.104 μ ² X 2.400 " =	<u>5.049.600</u>	
	5.662.800	5.700.000 "
στ. Ἐκσκαφές (γαιώδεις) γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς τάφρου καί τήν ἀποκάλυψη τοῦ τείχους 23.500 μ ² X 4.00μ X 50 δρχ./μ ³ =	4.700.000	"
ζ. Διαμόρφωσις τάφρου (φύτευσις, πεζόδρομοι κλπ). 73.300 μ ³ X 50 δρχ. =	<u>3.665.000</u>	"
Σύνολο δαπάνης ἀναδείξεως ἐξωτερικοῦ τείχους	32.997.000	"

2. Διατήρησις παλαιοῦ λιμανιοῦ καί κατασκευή MARTINA

α. Ἀπαλλοτριώσεις καί ἀποκατάστασις 2 παλαιῶν ἄρσανῶν (49) (ἰδιοκτ. Τραπεζῆς) οἴκ. 990 μ ² X 350 δρχ./μ ² =	346.500	δρχ.
Ἄξια κτισμάτων	480.000	"
Ἀποκατάστασις	<u>600.000</u>	"
	1.426.500	1.426.500 "
β. Ἀποκατάστασις τῶν 2 νέων ἄρσανῶν (51) (ἰδιοκτ. στρατοῦ)	243.500	"
γ. Ἀπαλλοτριώσεις ἐκτάσεως μεταξύ παλαιῶν-νέων ἄρσανῶν οἰκοπ. 10.800 μ ² X 200 δρχ./μ ² =	2.160.000	
Ἄξια ὑπαρχόντων κτισμάτων	<u>600.000</u>	
	2.760.000	2.760.000 "

(1) Στό τμήμα τῆς τάφρου παρά τήν ὁδὸ Σιαλίδη σέ πρώτη φάση ὑπολογίζεται ἀπαλλοτριώσεις τῆς ζώνης πίσω ἀπό τὰ σημερινά κτίσματα. Παράλληλα ὅμως πρέπει νά ἐξετασθεῖ τό πρόβλημα τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ ὑπολοίπου τμήματος τῆς τάφρου τῆς ὁδοῦ Σιαλίδη, Χάληδων καί Μπουσουριδων.

δ. Έκσκαφές (βραχώδεις) λειάνης (1)			
	33.500μ ² Χ220=	7.700.000 Δρχ.	
ε. Έξοπλισμός MARINA (δέστρες, σκάλες, κλπ)		2.200.000 "	
στ. Συντηρήσεις βραχίονος καί φάρου		4.000.000 "	
Σύνολο δαπάνης διατηρήσεως λιμανιού καί κατασθ. MARINA		18.000.000 "	
3. Διαμόρφωση προκυμάλιας			
α. Αποκατάστασις 5 παλαιών άρσανάδων (49)		750.000 "	
β. Αποκατάστασις τζαμιού λιμανιού (53)		300.000 "	
γ. Διαμόρφωσις έλευθέρων χώρων (πλακοστρώ- σεις κ.λ.π.)		1.000.000 "	
		2.050.000 "	
4. Αποκατάστασις τείχους Καστελλίου			
α. Αποκατάστασις τείχους καί σχετιές άπαλλο- τριώσεις (περιλαμβάνεται ή άναστήλωσις τών δύο τμημάτων στά άκρα τής όδοϋ Κανεβάρο)		6.000.000 "	
β. Αναστήλωσις τών τριών πυλών (17), (19), (20)		3.000.000 "	
		9.000.000 "	
5. Κατασκευή συγκροτήματος κτιρίων πνευματικών καί καλλιτεχνικών έκδηλώσεων καί δημοτικών ύπηρεσιών (έπιτασις οίκοπ. 24.950μ², ίδιωτ. 21.110, στρατ. 3.840).			
α. Απαλλοτριώσις οίκοπέδου 21.110μ ² Χ350δρχ/μ ² =			
	= 7.388.000		
Άξία ύπαρχόντων κτισμάτων (περιλαμβάνονται καί τά: (50) (52)(47)(33)		= 6.370.000	
	13.758.000	13.758.000 "	
β. Αποκατάστασις καί μετατροπή κτιρίων (50)(52)(47)(33)(59)		9.500.000 "	
γ. Κατασκευή αίθουσής συνεδρίων (CONGRESS HALL) 3.000 θέσεων		14.800.000 "	
δ. Διαμόρφωσις έλευθέρων χώρων		2.500.000 "	
Σύνολο συγκροτήματος		40.558.000 "	
6. Δημιουργία ξενοδοχειακών έγκαταστάσεων			
α. Απαλλοτριώσις			
Μνημείων (24)(25)(41)(46)(60)	2.000.000 δρχ.		
Αποκατάστασις " " " "	2.500.000 "		
Ξενοδοχειακός έξοπλισμός	3.000.000 "		
	7.500.000 "	7.500.000 "	

(1) Η έκσκαφή 35.000 μ³ είναι άρκετή για τήν έξυπηρέτηση τής MARINA.

(2) Ο προϋπολογισμός 18.000.000 κατασκευής τής MARINA καί συντηρή-
σεως του παλαιού λιμανιού άποτελεί άλλη πρόταση χρήσεως του ί-
δίου ποσού πού έχει έγκριθεί από τό Ύπουργείο Δημοσίων Έργων
για τήν διαμόρφωση του σέ λιμένα έξυπηρετήσεως μεγαλυτέρων σκα-
φών. Ο προϋπολογισμός του Ύπουργείου αναλύεται ως εξής:

Έκσκαφές 52.000μ³Χ220 δρχ./μ³ = 11.500.000 δρχ.

Έργα άπορροφήσεως καί κατασκευ-
ής κριπιδώματος

5.000.000 "

1.500.000 "

18.000.000 "

Διάφορα έργα

β. Συντηρήσεις παλαιών σπιτιών (που θα νοικιάζουν δωμάτια)	3.000.000	δρχ.
γ. Συντηρήσεις διαφόρων έγκαταστάσεων με τουριστική χρήση	5.000.000	"
δ. Κατασκευή νέου ξενοδοχείου 80 κλινών	<u>15.000.000</u>	"
	30.500.000	
7. <u>Αποκατάστασις διαφόρων μνημείων</u>		
α. Απαλλοτριώσεις και αποκατάστασις έικλησιών (27)(28)(29)(30)(31)	1.600.000	"
β. Απαλλοτριώσεις και αποκατάστασις μνημείων (44)(48)(1).	2.350.000	"
γ. Απαλλοτριώσεις και αποκατάστασις μνημείων (54)(55)(23)(22)(56)(57)	<u>2.000.000</u>	"
	5.950.000	"
8. <u>Κατασκευή συγκροτήματος νέων καταστημάτων</u> (2)		
Απαλλοτριώσεις	19.080.000	"
Κατασκευή συγκροτήματος	<u>30.000.000</u>	"
Σύνολο	49.080.000	
9. <u>Οργάνωσις οδικοῦ δικτύου και χώρων σταθμεύσεως τροχοφόρων</u>		
α. Χώρος σταθμεύσεως αυτοκινήτων		
Απαλλοτριώσεις	4.450.000	δρχ.
Αναμορφώσεις	<u>950.000</u>	"
	5.400.000	
	5.400.000	"
β. Διάνοξις κατασκευή δρόμων 10 χιλμ.Χ		
300.000 - δρχ./χιλμ.	<u>5.400.000</u>	"
Σύνολο	10.800.000	"
Κατά συνέπεια ο συνολικός προϋπολογισμός τῶν προτεινομένων ἀπαλλοτριώσεων και έργων μέσα στην Παλαιά Πόλη έχει ως εξής:		
1. Ανάδειξις και συντηρήσεις έξωτερικοῦ τείχους	32.997.000	"
2. Διαμόρφωσις προκυμαίας	2.050.000	"
3. Αποκατάστασις τείχους Καστελλίου	9.000.000	"
4. Κατασκευή δημοτικῶν κτιρίων και κτιρίων πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων	40.558.000	"
5. Δημιουργία ξενοδοχειακῶν ἐγκαταστάσεων	30.500.000	"
6. Αποκατάστασις διαφόρων μνημείων	5.950.000	"
7. Κατασκευή συγκροτήματος νέων καταστημάτων	49.080.000	"
8. Οργάνωσις οδικοῦ δικτύου-χώρου σταθμεύσεως	<u>10.800.000</u>	"
Σύνολο έργων Παλαιᾶς Πόλεως	180.935.000	"

(1) Ο Φιρκάς δέν ὑπολογίζεται γιατί ἀνήκει ἤδη στην Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία

(2) Βλέπε ΒΝΙ. ΕΜΠΟΡΙΟ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

5ΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Στά πλαίσια του 5ετούς προγράμματος προτείνεται η πραγματοποίησης των ακόλουθων:

<u>Εργασίες</u>	<u>Προϋπολογισμός</u>
Απαλλοτρίωσις τάφρου	5.700.000 Δρχ.
Διατήρησις παλαιού λιμανιού καί κατασκευή MARINA ⁽¹⁾	2.050.000 "
Διαμόρφωσις προκουμαίας	3.000.000 "
Αποκάλυψις από περιβάλλοντα ιτρίσματα καί μερική αποκατάστασις τείχους Καστελλίου	13.758.000 "
Απαλλοτρίωσις χώρου Καστελλίου Β τής οδοῦ Κανεβάρο	9.500.000 "
Αποκατάστασις παλαιῶν κτιρίων Καστελλίου (50)(52)(47)(33)(59)	2.500.000 "
Διαμόρφωσις ἐλευθέρων χώρων Καστελλίου	15.500.000 "
Δημιουργία ξενοδοχειακῶν τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων πόλεως (πλήν τής κατασκευῆς τοῦ νέου ξενοδοχείου)	3.000.000 "
Απαλλοτρίωσις διαφόρων μνημείων	<u>10.800.000</u> "
Οργάνωσις ὁδικοῦ δικτύου	65.808.000 "
Σύνολο ἔργων 5ετίας	

Τό ποσό τῶν 65.808.000 πού ἀντιστοιχεῖ μέ 13.000.000 δρχ. ἔτησίως ἀποτελεῖ τό ἐλάχιστο πού πρέπει νά διατεθεῖ γιά τήν συντήρησις τῆς Παλαιᾶς Πόλεως.

ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΕΩΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τό προτεινόμενο σχέδιο γιά τήν Παλαιά Πόλη πρέπει νά ἀντικαταστήσει τό σημερινό Σχέδιο Πόλεως (Σχ.19).

Ἡ ρυμοτομία τῆς πόλεως, ἐντός τῶν προτεινομένων μικρῶν ἀλλαγῶν, θά παραμείνει ὅπως εἶναι: Ἡ κατασκευή νέων κτισμάτων μέσα στήν Παλαιά Πόλη ἢ ἡ ἀναμόρφωσις παλαιῶν δέν θά βασίζεται ἀπλῶς σέ ὄρους δομῆσεως ἀλλά θά ἐλέγχεται ἀπό ἀρμόδιο γραφεῖο.

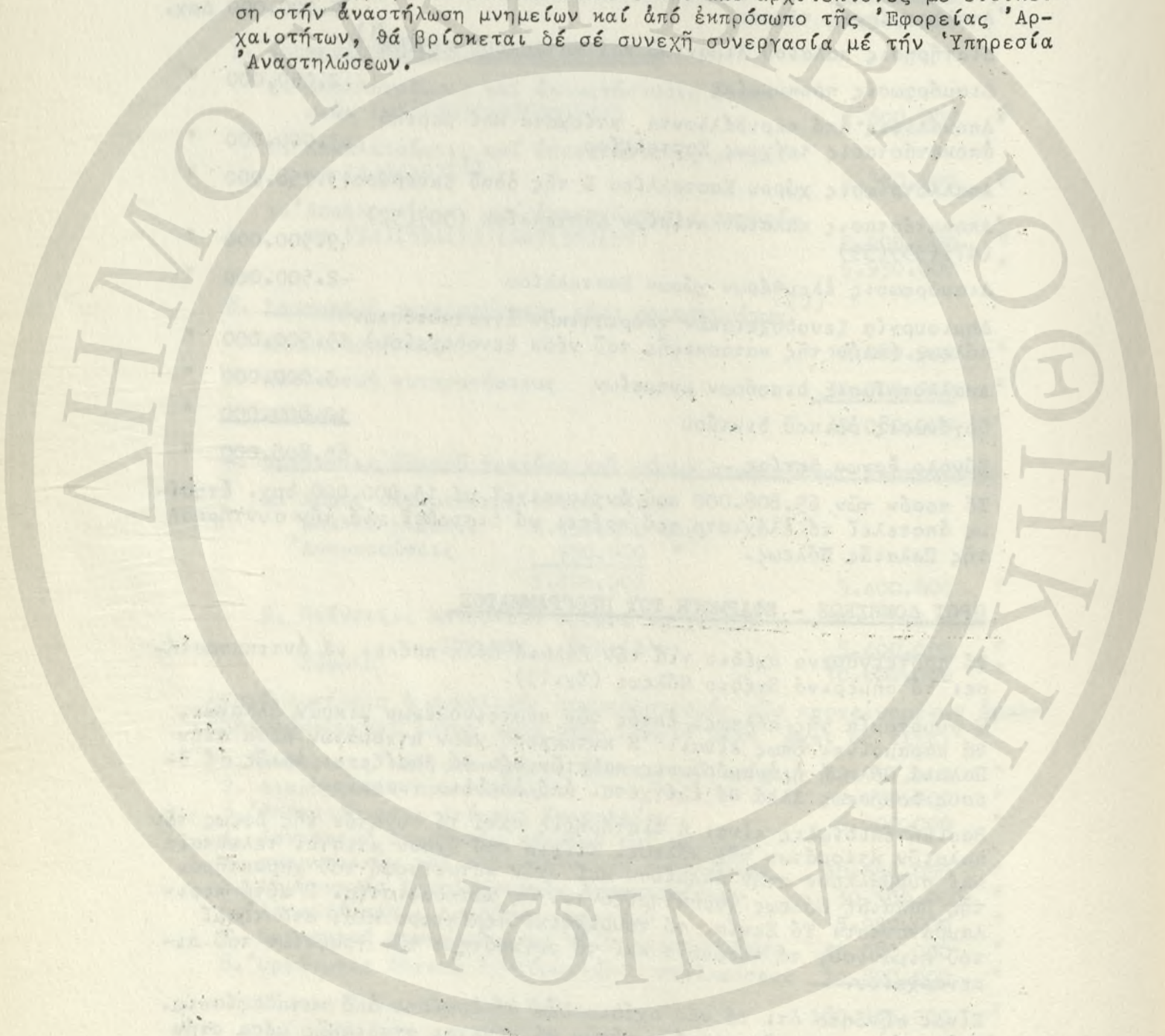
Βασιική ἐπιδίωξις εἶναι ἡ διατήρησις κατὰ τό δυνατόν τῆς ὄψεως τῶν παλαιῶν κτισμάτων τῆς πόλεως. Κτίρια πού ἔχουν κτιστεῖ τελευταῖα καί συμβάλλουν στήν ἀλλοίωσις καί στήν καταστροφῆ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Παλαιᾶς Πόλεως χαρακτηρίζονται ὡς κατεδαφιστέα. Σ'αὐτά περιλαμβάνονται: Τό Ξενία, τό τουριστικό περίπτερο πλάϊ στό τζαμί τοῦ λιμανιοῦ, τό τελωνεῖο καί τό συγκρότημα τῶν γραφείων τοῦ Λιμεναρχείου.

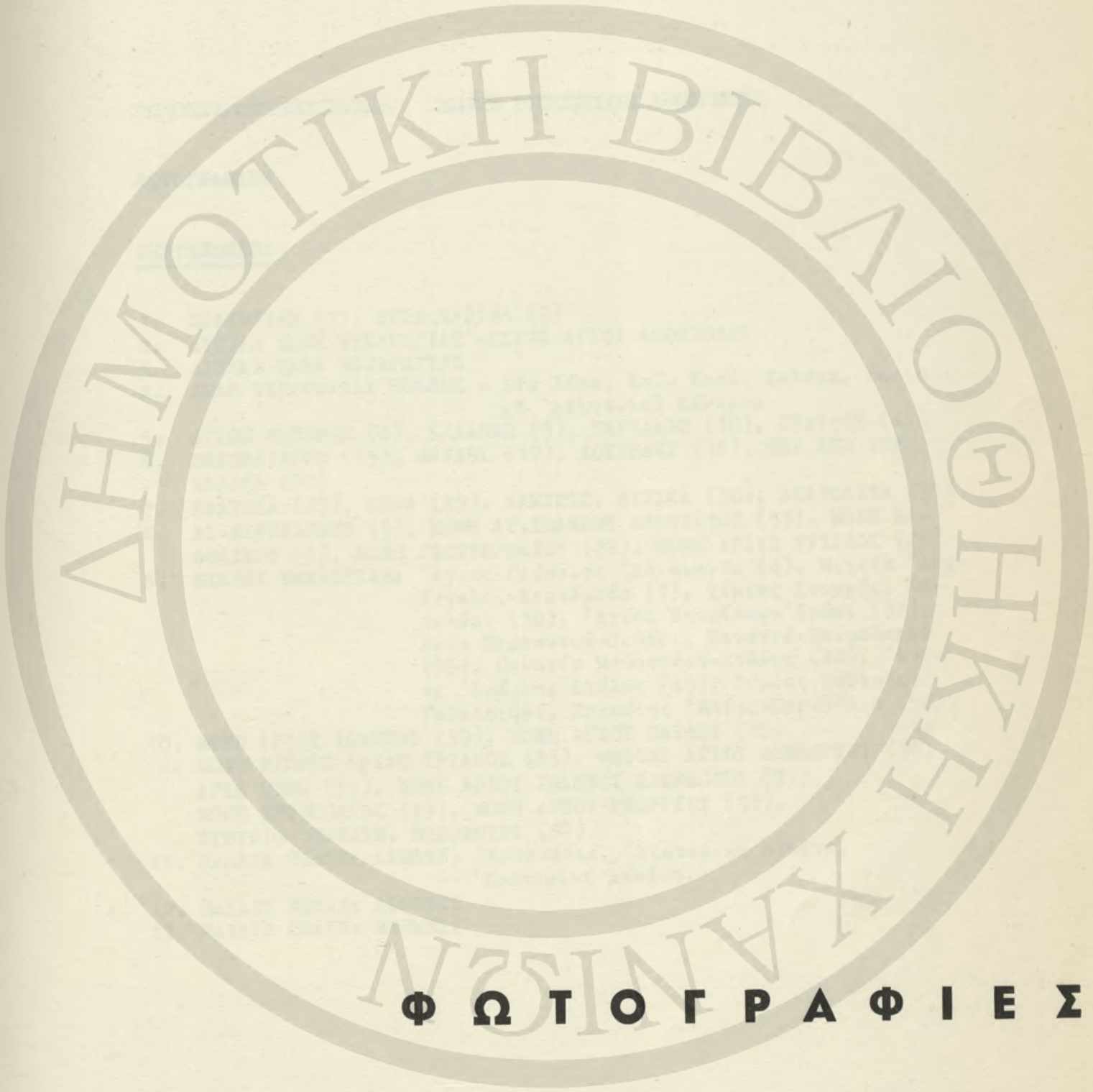
Εἶναι εὐνόητο ὅτι τό νέο σχέδιο δέν θά ἀρχίσει ἀπό καταδαφίσεις. Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν κτιρίων αὐτῶν θά γίνεταί σταδιακῶς μέσα στήν 20ετία τοῦ προγράμματος, καί ἐφ'ὅσον πρῶτα ἀντικαθίστανται λει-

(1) Χρήσις τοῦ ἤδη ἐγκριθέντος ποσοῦ τῶν 18.000.000 δρχ.

τουργικὰ ἀπὸ ἄλλα. Οἱ κατεδαφίσεις αὐτές θεωροῦνται ἀπαραίτητες
γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ σχεδίου ἀποκαταστάσεως τῆς Παλαιᾶς Πόλεως.

Γιὰ τὴν παρακολούθηση τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος καὶ σχεδίου
διατηρήσεως τῆς Παλαιᾶς Πόλεως προτείνεται ἡ δημιουργία εἰδικοῦ
γραφείου μέσα στὸν εὐρύτερο ὀργανισμό ἐφαρμογῆς τοῦ γενικοῦ σχε-
δίου. Τὸ γραφεῖο αὐτὸ θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρχιτέκτονες μὲ εἰδίκευ-
ση στὴν ἀναστήλωση μνημείων καὶ ἀπὸ ἐμπρόσωπο τῆς Ἐφορείας Ἀρ-
χαιοτήτων, θὰ βρῖσκεται δὲ σὲ συνεχῆ συνεργασία μὲ τὴν Ἑπιτροπὴ
Ἀναστηλώσεων.

Φ Ω Τ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Ε Σ

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ: ΣΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ (1), ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ (2)
2. ΔΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ - ΠΙΚΠΑ ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ
3. ΔΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
4. ΖΩΝΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ - Νέα Χώρα, Κούμ Καπί, Χαλέπα, περιοχή 'Αθλητικού Κέντρου
5. ΑΓΙΟΣ ΝΟΥΦΡΗΣ (8), ΚΑΛΑΘΑΣ (9), ΤΕΡΣΑΝΑΣ (10), ΣΤΑΥΡΟΣ (11)
6. ΠΟΡΟΦΑΡΑΓΓΟ (15), ΜΑΡΑΘΙ (17), ΛΟΥΤΡΑΚΙ (18), ΘΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΛΑΞΑ (30)
7. ΚΑΛΥΒΙΑ (27), ΚΕΡΑ (29), ΑΛΜΥΡΟΣ, ΔΥΤΙΚΑ (30), ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ (30)
8. ΑΙ-ΚΥΡΓΙΑΝΝΗΣ (5), ΜΟΝΗ ΑΓ.ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ (33), ΜΟΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ (2), ΜΟΝΗ ΓΚΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ (22), ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ (23)
9. ΜΙΚΡΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ: 'Αγιος Γεώργιος 'Αλικιανός (4), Μιχαήλ 'Αρχ-άγγελος-Κιρτέμαδο (7), Τίμιος Σταυρός, Πατελάρι (10), 'Αγιος Σπυρίδων-'Αρώνι (32), 'Αγία Παρασκευή-Πιθάρι, Παναγιά-Τσικαλαριά (35), Παναγία Μοναστήρα-Στύλος (44), 'Αγιος 'Ιωάννης Στύλος (45), Τίμιος Σταυρός-Γαβαλοχώρι, Προφήτης 'Ηλίας-Περιβόλια (54).
10. ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ (39), ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (20)
11. ΜΟΝΗ ΜΙΚΡΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ (53), ΜΕΤΟΧΙ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (30) ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ (51), ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ (31), ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ (49), ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ (48), ΦΡΟΥΡΙΟ ΙΤΖΕΔΙΝ, ΠΟΔΟΜΟΥΡΙ (37)
12. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: ΛΙΜΑΝΙ, 'Αρσενάλια, 'Εξωτερική Λειάνη, 'Εσωτερική Λειάνη.
13. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ
14. ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: ΜΝΗΜΕΙΑ

ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - PLATANIAS (1)

ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ - AGIA MARINA (2)

ΔΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ ΨΥΧΑΓΟΓΙΑΣ - WEST RECREATIONAL ZONE - ZONE OUEST DE RECREATION

Π.Ι.Κ.Π.Α. Ρ.Ι.Κ.Ρ.Α.

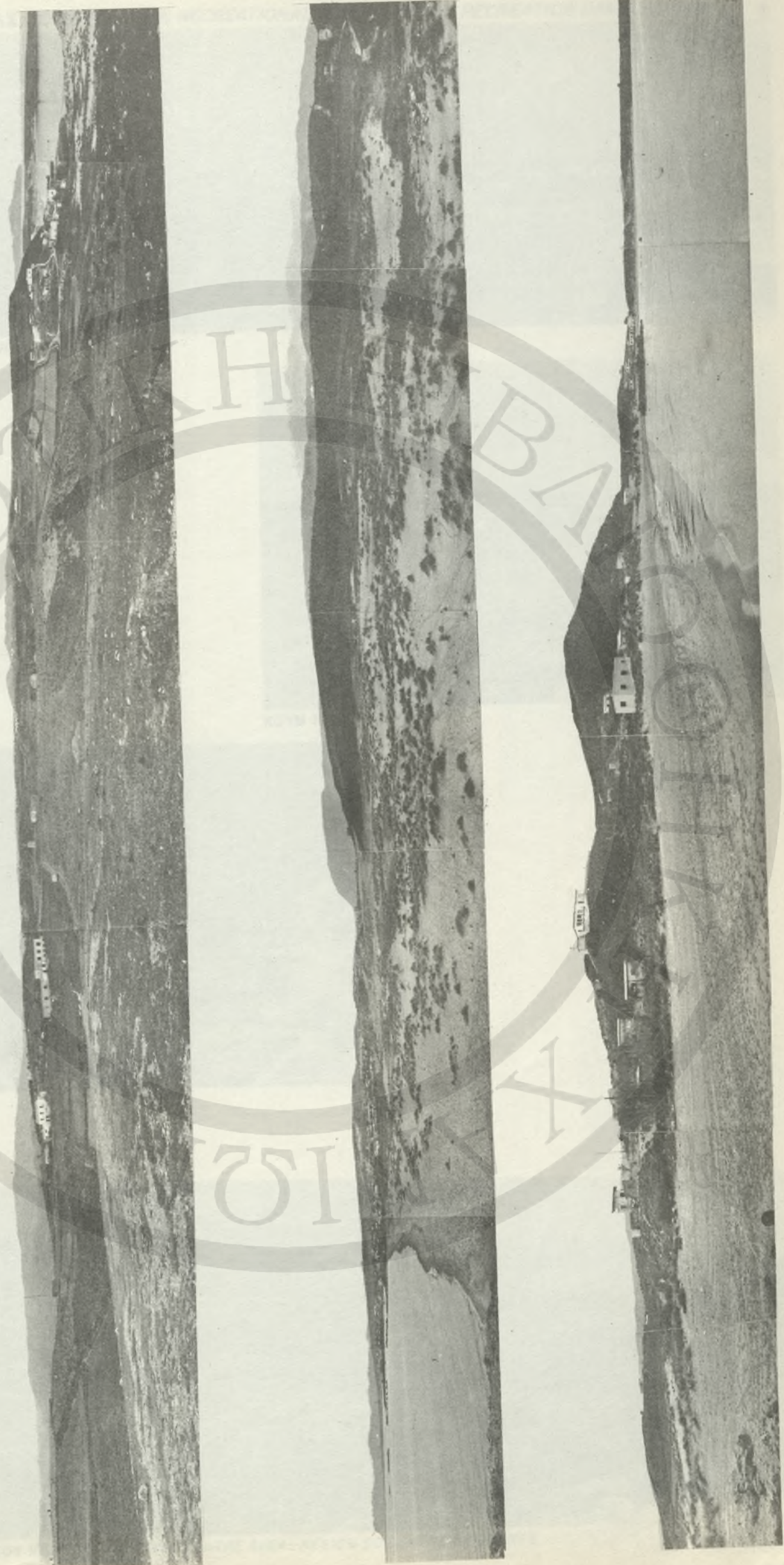

ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΑΓΗΙΟΙ ΑΡΟΣΤΟΛΟΙ

ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΑΥΙΟΙ ΑΡΟΣΤΟΛΟΙ

ΔΥΤΙΚΗ ΖΟΝΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ – WEST RECREATIONAL ZONE – ZONE OUEST DE RECREATION

ΝΕΑ ΧΩΡΑ—ΝΕΑ ΚΗΟΡΑ

ΚΟΥΜ-ΚΑΡΙ—ΚΟΥΜ-ΚΑΡΙ

ΧΑΛΕΡΑ—ΚΗΑΛΕΡΑ

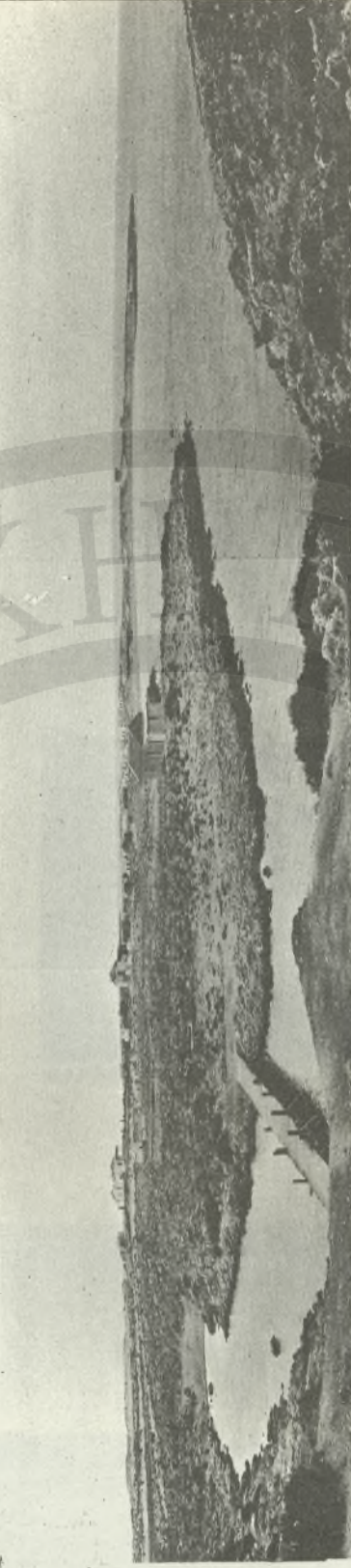
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ—SPORTS CENTRE AREA—REGION DU CENTRE DE SPORTS

ΑΓΙΟΣ ΝΟΥΦΡΗΣ - ΑΥΓΙΟΣ ΝΟΥΦΡΗΣ (8)

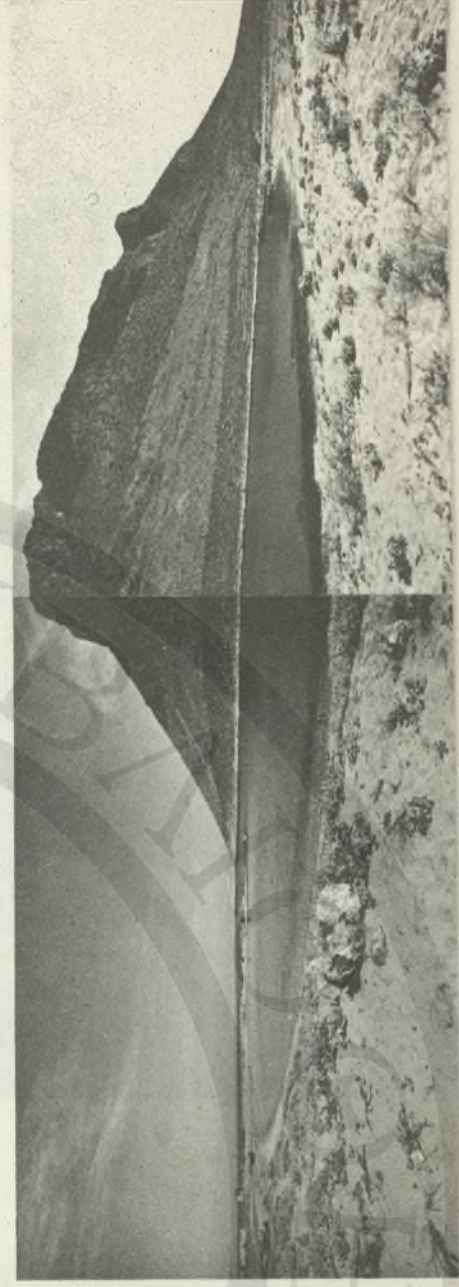
ΚΑΛΑΘΑΣ - ΚΑΛΑΘΑΣ (9)

ΣΤΑΥΡΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ (11)

ΤΕΡΣΙΑΝΑΣ - ΤΕΡΣΙΑΝΑΣ (10)

ΣΤΑΥΡΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ (11)

ΠΟΡΟΦΑΡΑΓΓΟ - POROFARANGO (15)

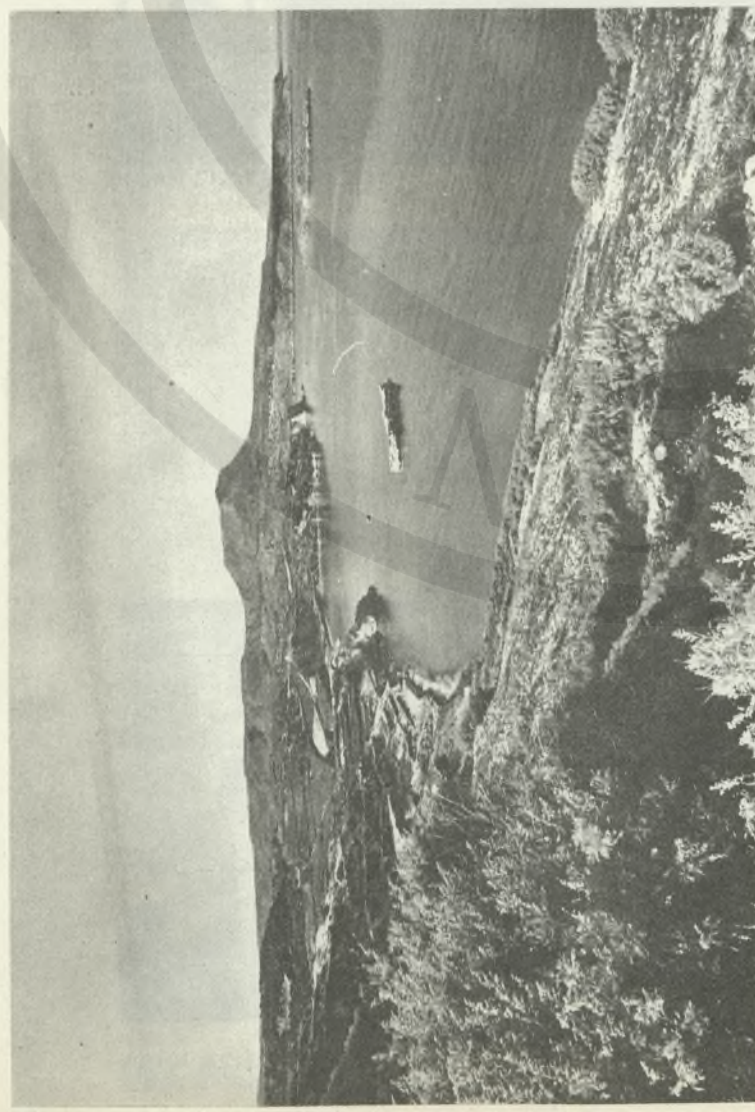
ΜΑΡΑΘΙ - MARATHI (17)

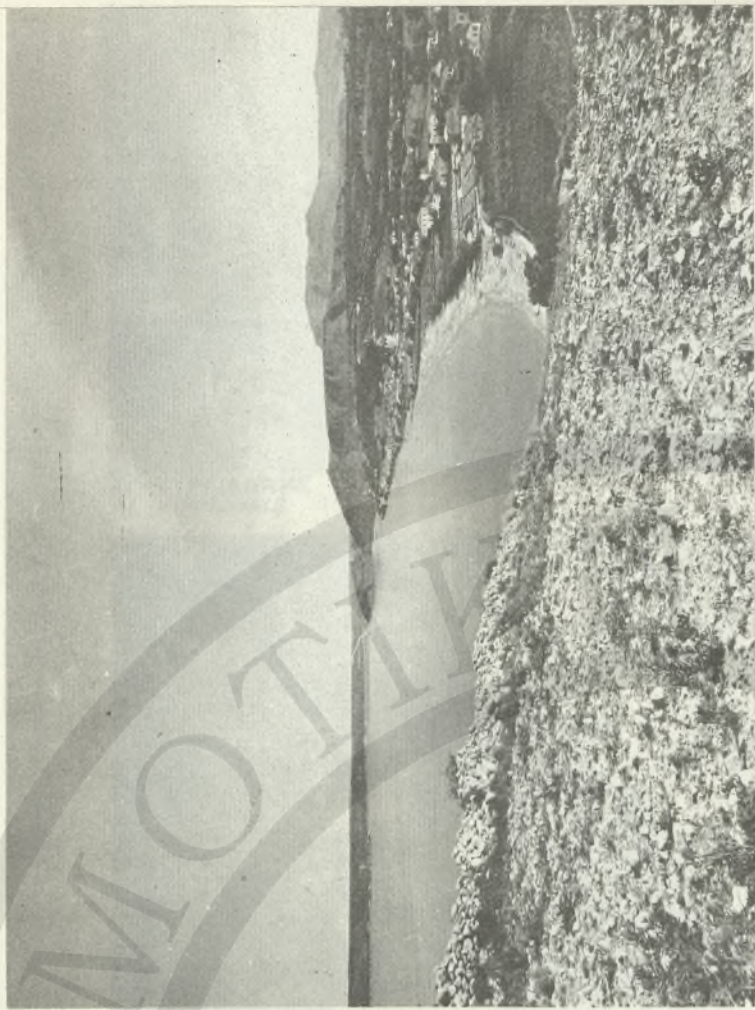
ΛΟΥΤΡΑΚΙ - LOUTRAKI (18)

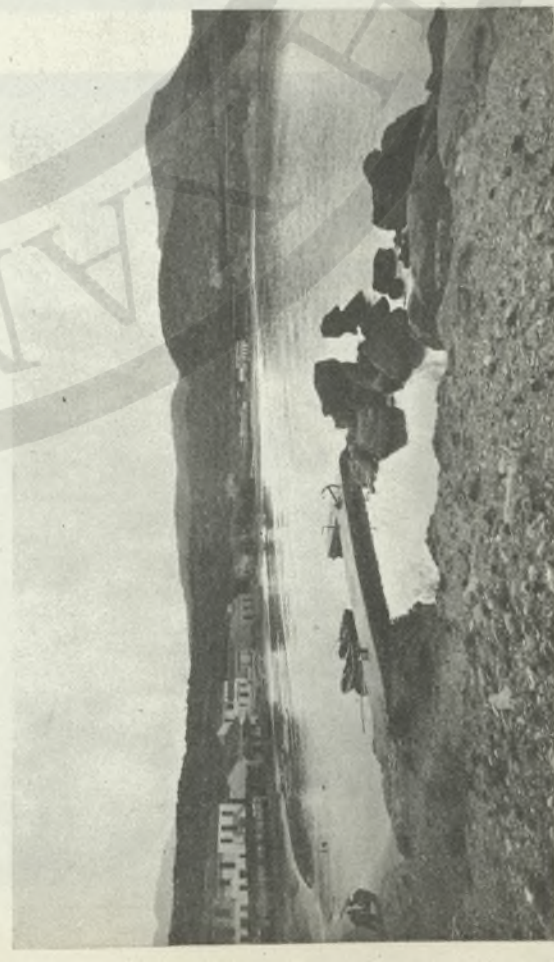
ΘΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΛΑΞΑ - VIEW FROM MALAXA - VUE PAR MALAXA (24)

ΚΑΛΥΒΙΑ - ΚΑΛ/ΒΙΑ - (27)

ΚΕΡΑ - ΚΕΡΑ - (29)

ΑΛΜΥΡΟΣ, ΔΥΤΙΚΑ - ΑΛΜΙΡΟΣ, WEST, OUEST - (30)

ΑΛΜΥΡΟΣ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ - ΑΛΜΙΡΟΣ, EAST, EST - (30)

ΑΙ-ΚΥΡΓΙΑΝΝΗΣ
AI-KIRYIANNIS (5)

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ
MONI AYIOY IOANNOY VAPTISTOU (33)

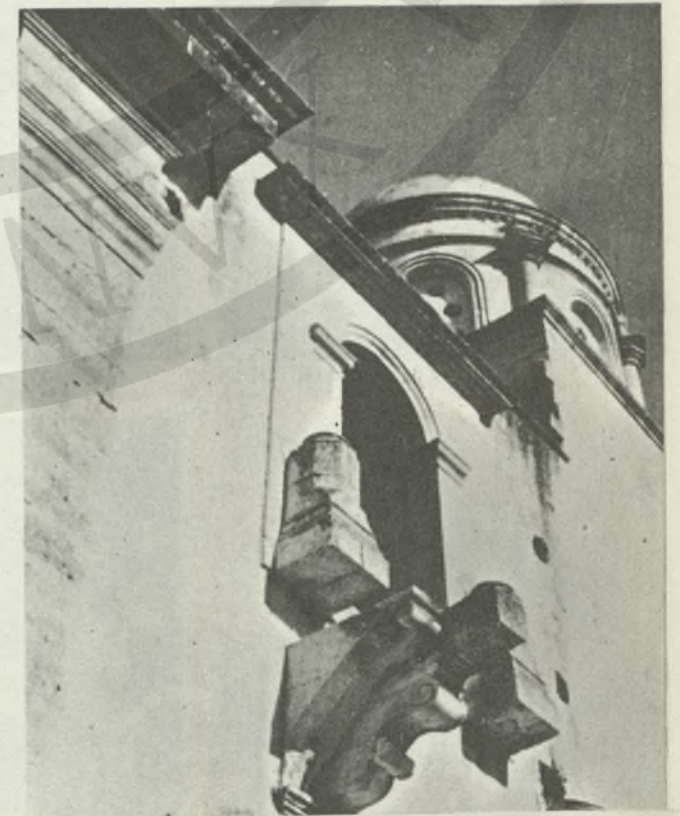
ΜΟΝΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ
MONI KATHOLIKOU (21)

ΜΟΝΗ ΓΚΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ
MONI GOUBERNETOU (22)

ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ
MONI AYIAS TRIADHOS (23)

ΜΙΚΡΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
SMALL CHURCHES
PETITES EGLISES

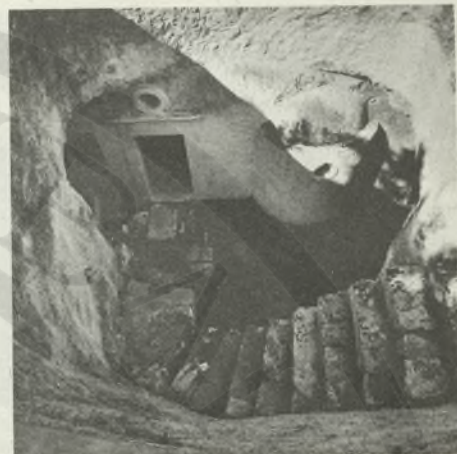
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΑΛΙΚΙΑΝΟΣ
AYIOS YEORYIOS - ALIKIANOS (4)

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ-ΚΙΡΤΟΜΑΔΟ
MIKHAIL ARKHANGELOS - KIRTOMADHO (7)

ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ-ΠΑΤΕΛΑΡΙ
TIMIOS STAVROS - PATELARI (10)

ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ-ΑΡΟΝΙ
AYIOS SPIRIDHON - ARONI (32)

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ-ΠΙΘΑΡΙ
AYIA PARASKEVI - PITHARI

ΠΑΝΑΓΙΑ-ΤΣΙΚΑΛΑΡΙΑ
PANAYIA - TSIKALARYIA (35)

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ-ΣΤΥΛΟΣ
PANAYIA MONASTIRA - STILOS (44)

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ-ΣΤΥΛΟΣ
AYIOS IOANNIS - STILOS (45)

ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ-ΓΑΒΑΛΟΧΟΡΙ
TIMIOS STAVROS - GAVALOKHORI

ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ-ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ
PROFITIS ILIAS - PERIVOLIA (54)

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
MONI AGIOY IOANNOY (39)

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
MONI AGIOY PAVLOU (20)

ΜΟΝΗ ΜΙΚΡΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ
MONI MIKRIS AGIAS TRIADHS (53)

ΜΕΤΟΧΙ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΜΕΤΟΚΗ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (30)

ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ
ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ (51)

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ
ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ (31)

ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ
ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ (49)

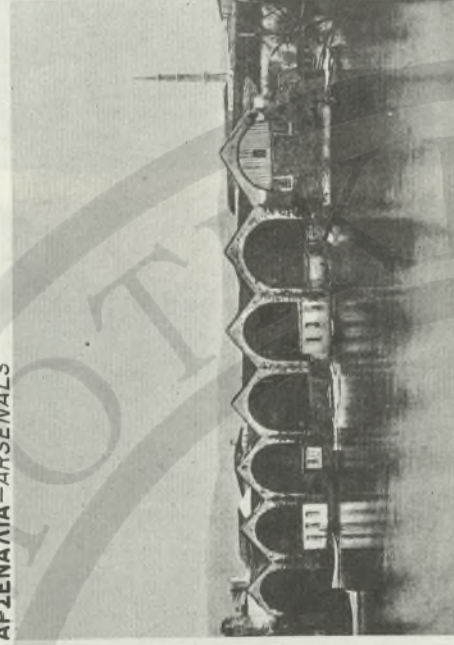
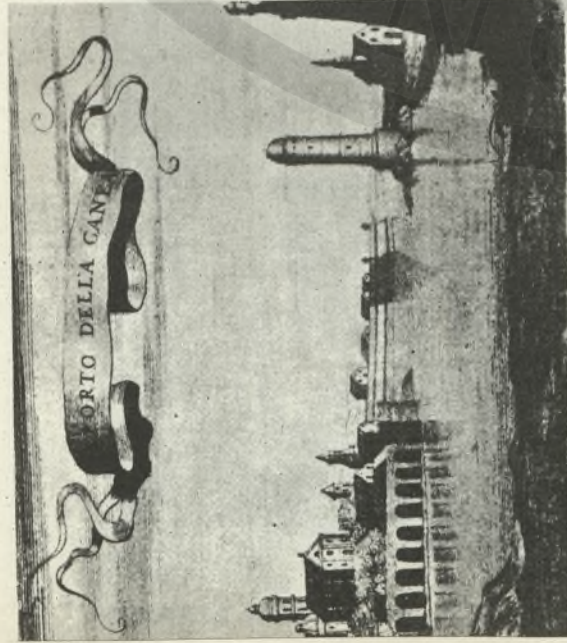
ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ (48)

ΦΡΟΥΡΙΟ ΙΤΖΕΔΙΝ (ΡΟΔΗΜΟΥΡΙ)
ΦΡΟΥΡΙΟ ΙΤΖΕΔΙΝ (ΡΟΔΗΜΟΥΡΙ) (37)

ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΙΣ : ΛΙΜΑΝΙ - OLD TOWN : PORT - VIEILLE CITE : PORT

ΑΡΙΣΤΑΝΑΛΙΑ - ARSENALS

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ - EXTERIOR - EXTERIEUR

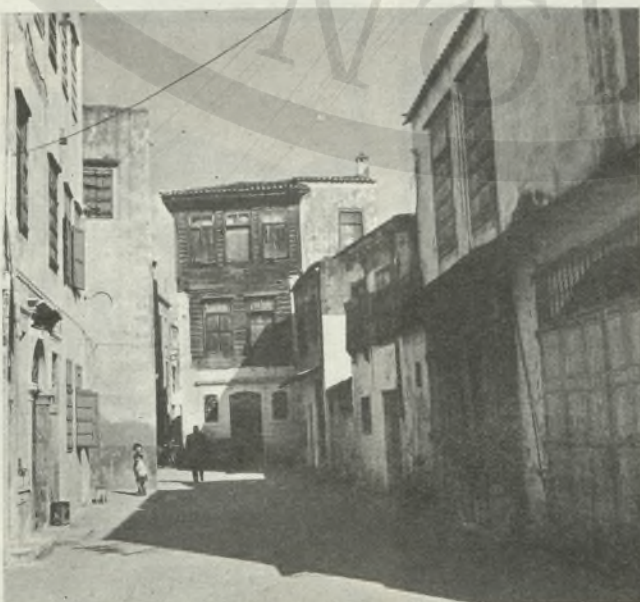
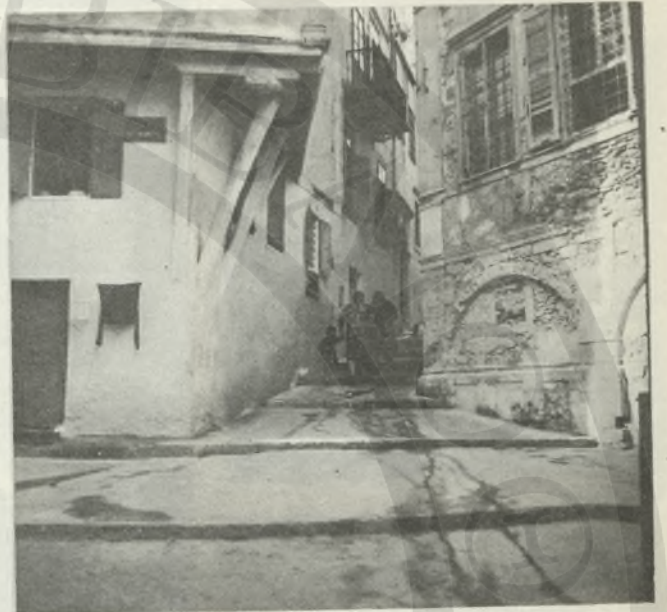
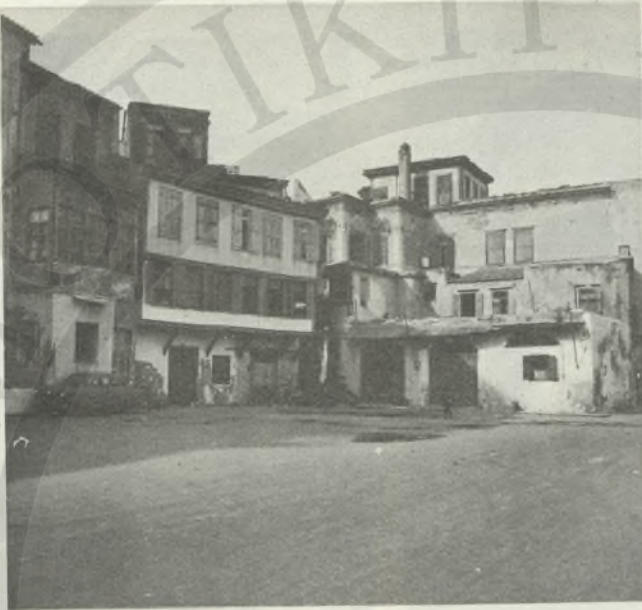
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ - INTERIOR - INTERIEUR

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΚΑΝΗ - INNER BASIN - BASSIN INTERIEUR

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΚΑΝΗ - INNER BASIN - BASSIN INTERIEUR

ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ—OLD TOWN: VIEWS—VIEILLE CITE: VUES

7

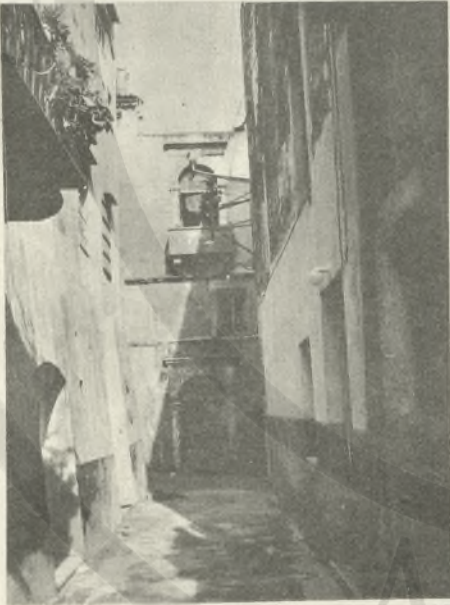
17

20

58

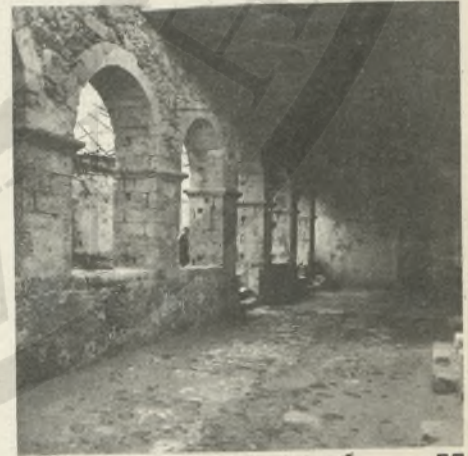
45

46

50

33

60

44

24

Σ Χ Ε Δ Ι Α

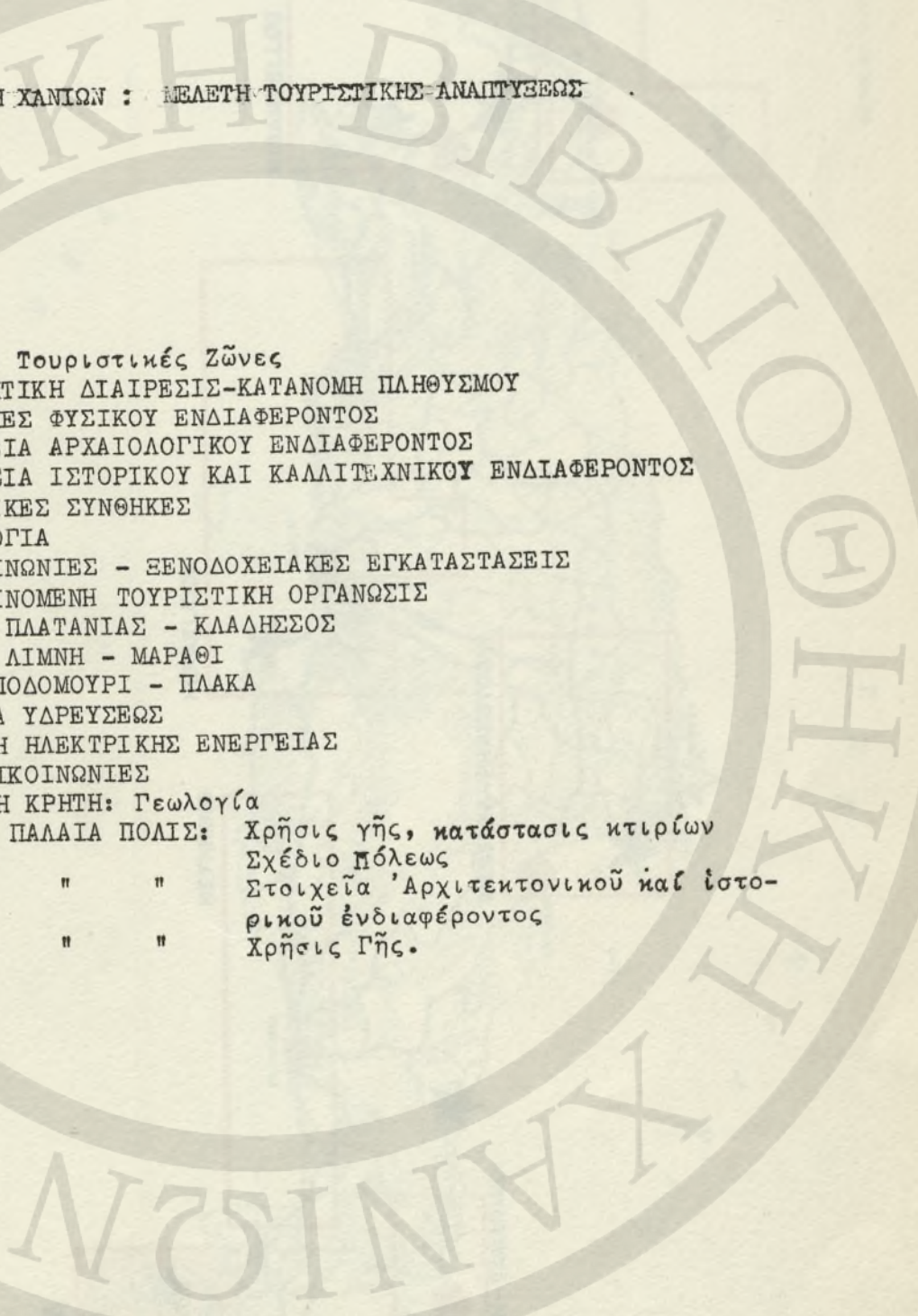
ΚΡΗΤΗ, ΚΡΕΤΕ

ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΝΙΩΝ : ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΣΧΕΔΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σ.χ.	1	ΚΡΗΤΗ: Τουριστικές Ζώνες
"	2	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
"	3	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
"	4)	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
"	5)	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
"	6	ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
"	7	ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ
"	8	ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
"	9	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ
"	10	ΖΩΝΗ ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΚΛΑΔΗΣΟΣ
"	11	ΖΩΝΗ ΛΙΜΝΗ - ΜΑΡΑΘΙ
"	12	ΖΩΝΗ ΠΟΔΟΜΟΥΡΙ - ΠΛΑΚΑ
"	13	ΔΙΚΤΥΑ ΥΔΡΕΥΣΕΩΣ
"	14	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
"	15	ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ
"	16	ΔΥΤΙΚΗ ΚΡΗΤΗ: Γεωλογία
"	17-19	ΧΑΝΙΑ ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΙΣ: Χρήσις γῆς, κατάστασις κτιρίων Σχέδιο πόλεως
"	20	" " " Στοιχεῖα Ἀρχιτεκτονικοῦ καὶ ἱστο- ρικοῦ ἐνδιαφέροντος
"	21	" " " Χρήσις Γῆς.

ΚΡΗΤΗ, CRETE

ΚΛΙΜΑΞ, SCALE, ECHELLE 1:500 000

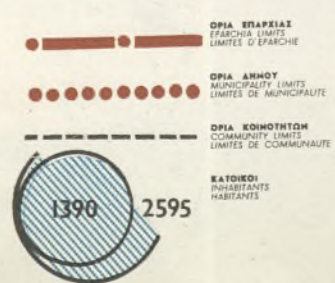

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΖΟΝΕΣ
TOURIST ZONES
ZONES TOURISTIQUES

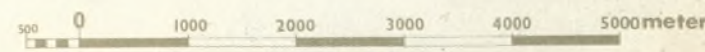
- ΑΙΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
URBAN TOURIST CENTRE
CENTRE TOURISTIQUE URBAIN
- ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΙΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
AUTONOMOUS TOURIST COMPLEX
ENSEMBLE TOURISTIQUE AUTONOME
- CAMPING

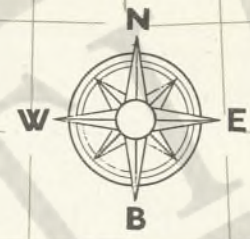
ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ - ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
 ADMINISTRATIONAL DIVISION - POPULATION DISTRIBUTION
 DIVISION ADMINISTRATIVE - DISTRIBUTION DE LA POPULATION

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

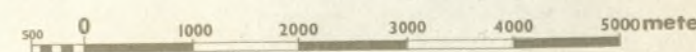

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN - REGION DE LA CANEE, PROJET DE DEVELOPEMENT TOURISTIQUE

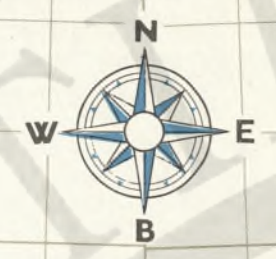
THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

- ΑΚΤΗ ΑΜΜΟΣ, ΒΟΤΕΛΑΑ
BEACH SAND, PIERRE
PLAGE SABLE, GALETS
- ΣΤΗΛΙΑΣ
DOTTED LINE
GALETTE
- ΠΑΝΟΡΜΙΑ ΘΕΑ
VIEWPOINTS
PUNTS DE VUE
- ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΞΑΙΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΛΩΣΤΕΙΑΣ
AREA OF EXCEPTIONAL BEAUTY
REGION DE BEAUTE EXCEPTIONNELLE

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
AREAS OF NATURAL INTEREST
REGIONS D'INTERET NATUREL

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

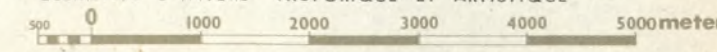

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ – KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN

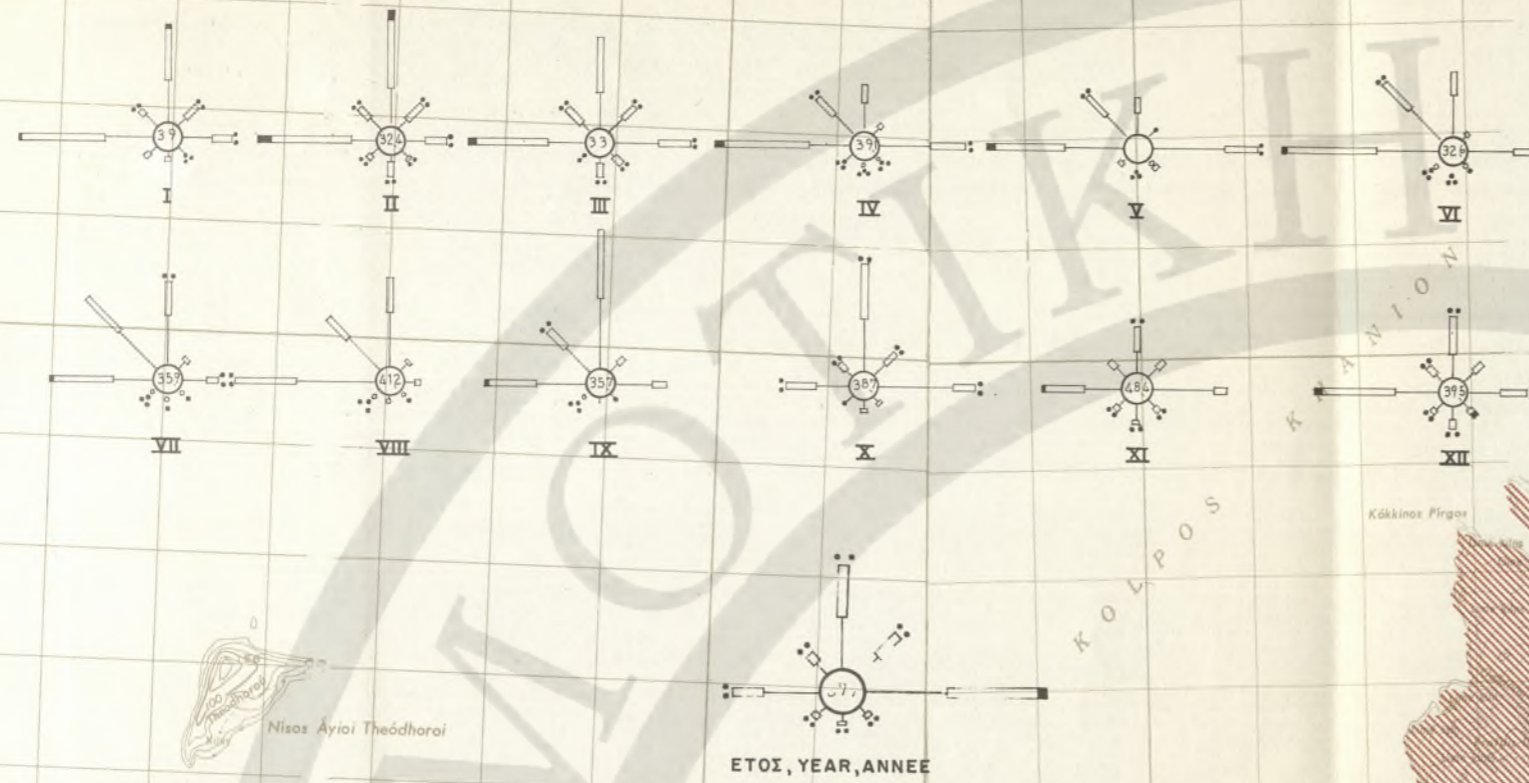
REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967
 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
 ELEMENTS OF ARCHAEOLOGICAL INTEREST
 ELEMENTS D'INTERET ARCHEOLOGIQUE
 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
 ELEMENTS OF HISTORICAL AND ARTISTIC INTEREST
 ELEMENTS D'INTERET HISTORIQUE ET ARTISTIQUE

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN

REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

IZONI ZONI TOURISMOU
SUMMER TOURISM ZONE
ZONE DE TOURISME ESTIVAL

IZONI ZONI TOURISMOU HYVERNAL
WINTER TOURISM ZONE
ZONE DE TOURISME HYVERNAL

ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΣ
OBSERVATION STATION
STATION D'OBSERVATION

ΚΑΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
CLIMATIC CONDITIONS
CONDITIONS CLIMATIQUES

0 1000 2000 3000 4000 5000 meters

ΚΑΙΜΑΞ SCALE ECHELLE

1: 62 000

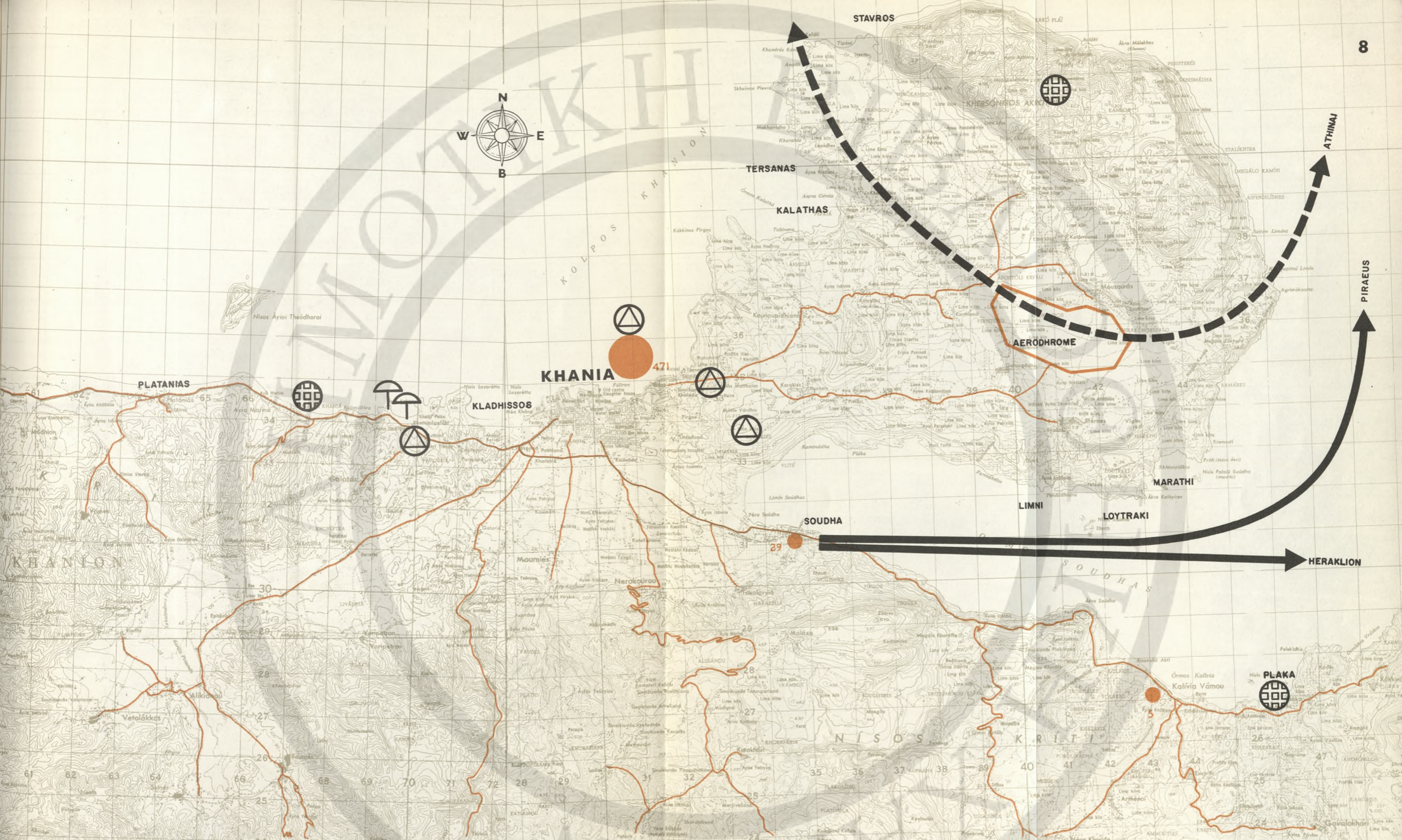
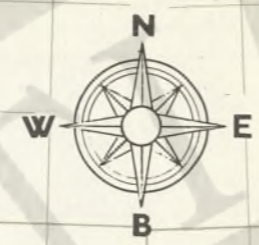

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN REGION DE LA CANÉE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

- ΕΘΝΙΟΙ ΣΗΜΑΡΟΙ
MAJORS TOURNANTS
TOURNANTS MAJEURS
- ΠΥΡΕΣ: ΜΕΓΑΛΗΣ - ΜΙΚΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ
SPRINGS: MAJORS - MINEURS
SOURCES: MAJEURES - MINEURS
- ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΠΥΡΕΣ: ΜΕΓΑΛΗΣ - ΜΙΚΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ
RESIDUES SPRINGS: MAJORS - MINEURS
RESIDUES SOURCES: MAJEURES - MINEURS
- ΟΜΑΔΕΣ ΠΥΡΩΝ: ΜΕΓΑΛΗΣ - ΜΙΚΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ
GROUP OF SPRINGS: MAJORS - MINEURS
GROUPE DE SOURCES: MAJEURES - MINEURS
- ΟΜΑΔΕΣ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΠΥΡΩΝ: ΜΕΓΑΛΗΣ - ΜΙΚΡΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ
GROUP OF RESIDUES SPRINGS: MAJORS - MINEURS
GROUPE DE SOURCES RESIDUES: MAJEURES - MINEURS

ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ
HYDROLOGY
HYDROLOGIE

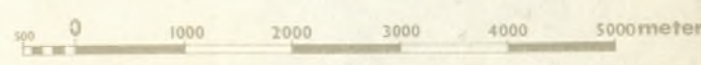
ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ — KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN — REGION DE LA CANÉE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΦΚΑΤΑΞΕΙΣ
TRANSPORT - HOTEL INSTALLATIONS
TRANSPORTS - INSTALLATIONS D'HOTELLERIE

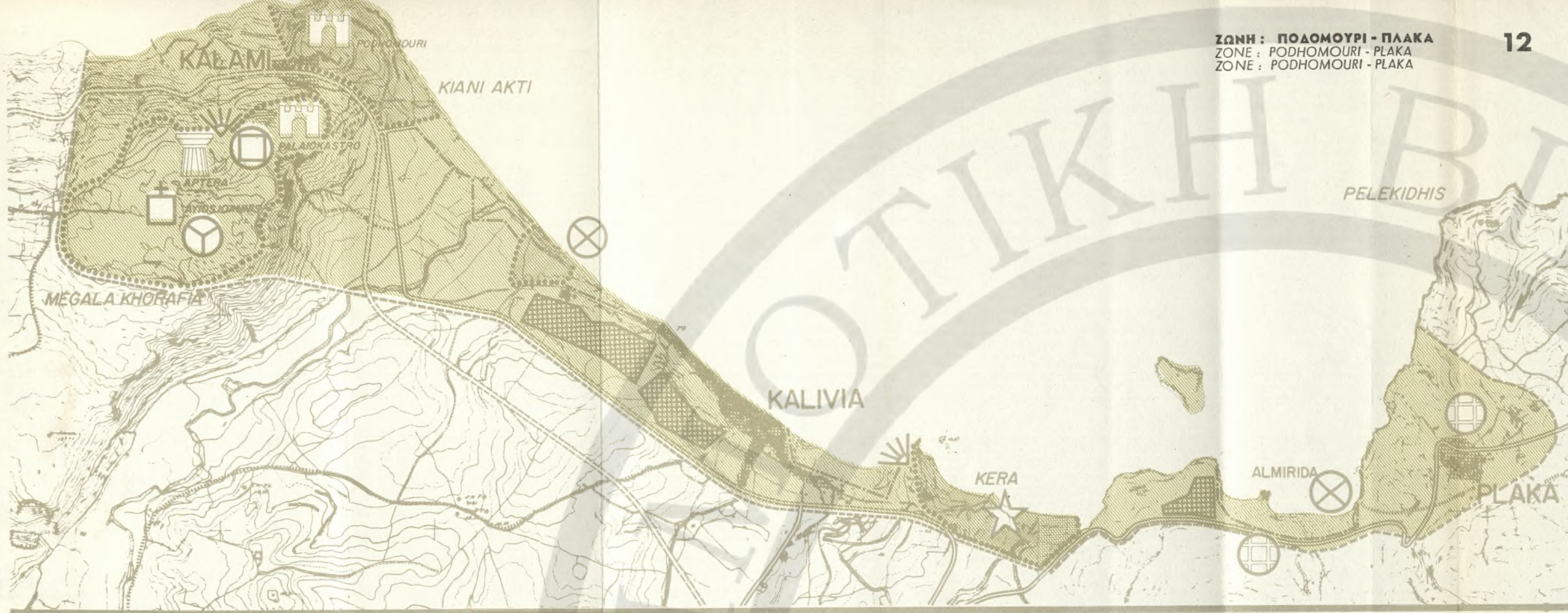
ΚΑΙΜΑΞ SCALE ECHELLE 1:62 000

- ΓΡΑΜΜΗ ΔΕΡΟΣΦΙΟΥ
DES BOIS
LIGNE D'ARBORES
- ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ
DE L'AIR
LIGNE AERENNE
- ΓΡΑΜΜΗ ΠΟΡΜΕΝΙΟΥ - ΠΑΝΟΥ
DE L'EAU
LIGNE DE PUY ROY - DE BATEAUX
- ΣΥΝΔΟΣΗ ΚΑΙΝΕΣ
HOTEL, BESS
HOTEL, LES
- ΔΩΜΑΤΙΑ
CHAMBRES A LOUER
- ΕΣΤΙΑΤΗΡΙΟ
RESTAURANT
- ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΠΛΑΖ
REUNION
PLAGE AVEC EQUIPEMENTS

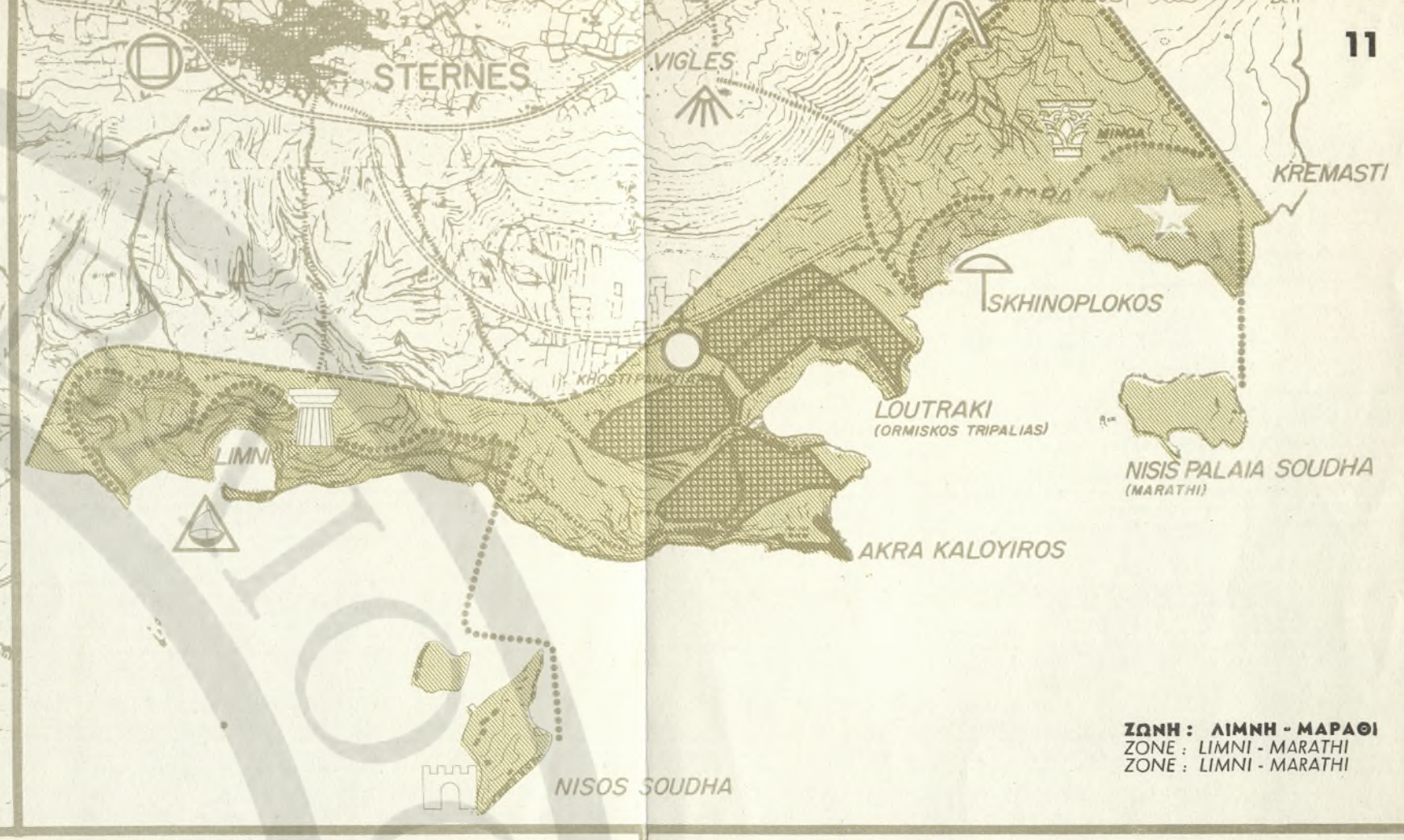
ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ — KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN — REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE — THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

<p>ΣΤΟΙΧΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ELEMENTS OF TOURIST INSTALLATION</p> <p>ΜΙΝΟΙΚΟ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ, ΡΩΜΑΙΟ MINOAN, HELLENIC, ROMAN</p> <p>ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ, ΒΕΝΕΤΙΚΟ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ, ΣΥΓΧΡΟΝΟ BYZANTINE, VENETIAN, TOURIST, CONTEMPORARY</p> <p>ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΜΟΝΗ, ΟΡΘΟΡΙΟ - ΚΑΣΤΡΟ CHURCH, MONASTERY, PORTICOSE - CHATEAU</p> <p>ΣΤΗΛΑΙΟ, ΠΑΡΟΡΑΜΗΚΗ ΘΕΑ SIGHT, POINT DE VUE</p>	<p>ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΧΩΡΟΙ LAND USE</p> <p>ΕΛΑΣΤΗΡΗ ΠΛΑΖ ELASTIC BEACH</p> <p>ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΤΕΡΕΟΤΗΜΑ ORGANIZED TOURIST COMPLEX</p> <p>ΔΙΑΤΗΡΗΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΛΑΙΣΤΗΡΙΑ ΣΤΗΘΙΑ PRESERVED HISTORICAL MONUMENTS TO BE PRESERVED</p> <p>ΔΙΑΤΗΡΗΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗ PRESERVED NATURAL SITE TO BE PRESERVED</p>	<p>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ TOURIST INSTALLATIONS</p> <p>ΔΙΑΤΗΡΗΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ PRESERVED ARCHAEOLOGICAL MONUMENTS</p> <p>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΙΚΟΣΜΟΣ TOURIST SETTLEMENT</p> <p>ΒΕΛΟΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ BUNGALOWS</p> <p>ΕΞΕΛΙΞΙΜΕΣ ΑΔΡΟΤΗΤΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ELEMENTARY BEACH INSTALLATIONS</p>	<p>ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΚΤΥΟ MODERN NETWORK</p> <p>ΜΑΤΙΟΤΗΤΕΣ ΟΔΩΝ ΜΕ ΟΔΟ ROAD QUALITY</p> <p>ΣΤΑΘΙΑΣΤΑ ΕΣΤΑΘΙΑΣ PASSENGER STATION</p> <p>ΑΙΜΕΤΕΡΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΟΧΘΥΝΑΤΟΡΩΝ ΜΑΡΙΝΑ INSTALLATIONS OF PORT FOR FERRY BOATS, MARINA</p>	<p>ΠΡΟΤΙΜΗΜΕΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ PROPOSED TOURIST ORGANIZATION</p> <p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ TOURIST ORGANIZATION</p> <p>ΚΑΙΜΑΣ ΣΚΑΛΑ ΕΧΕΛΛΗ KAIMAS SCALE ECHELLE</p> <p>1 : 62 000</p>
--	---	--	---	--

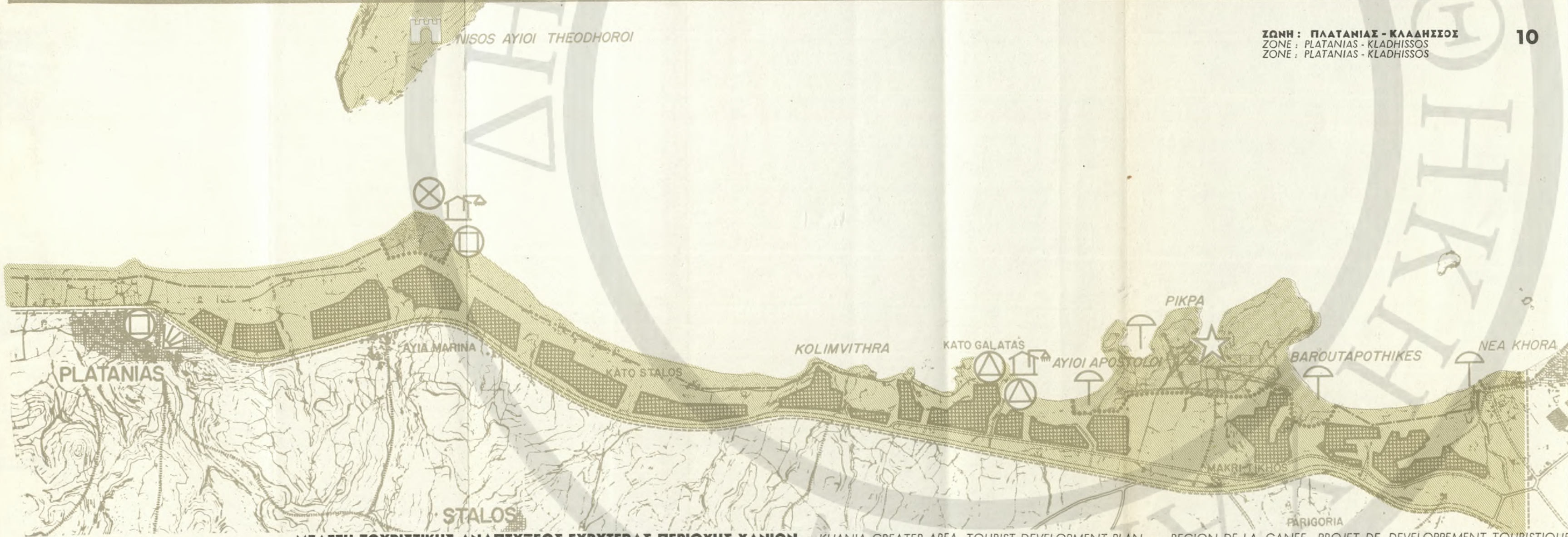
ΖΩΝΗ : ΠΟΔΗΜΟΥΡΙ - ΠΛΑΚΑ
 ZONE : PODHOMOURI - PLAKA
 ZONE : PODHOMOURI - PLAKA

12

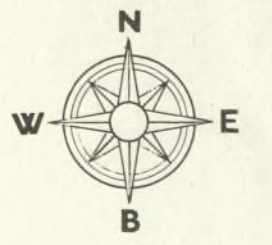
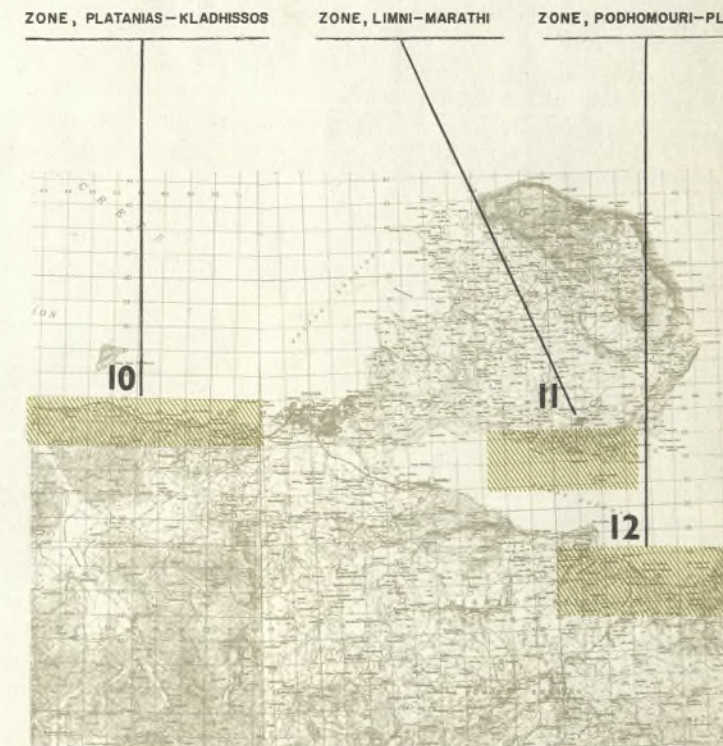
ΖΩΝΗ : ΛΙΜΝΗ - ΜΑΡΑΘΙ
 ZONE : LIMNI - MARATHI
 ZONE : LIMNI - MARATHI

11

ΖΩΝΗ : ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΚΛΑΔΗΣΣΟΣ
 ZONE : PLATANIAS - KLADHISSOS
 ZONE : PLATANIAS - KLADHISSOS

10

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ — KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN — REGION DE LA CANÉE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

<p>ΣΥΜΒΟΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
 ELEMENTS OF TOURIST INSTALLATIONS
 ELEMENTS DE BIEN-ETRE TOURISTIQUE</p> <ul style="list-style-type: none"> ΜΝΗΜΕΙΟ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ, ΡΩΜΑΪΚΟ
MONUMENT, HELLENIC, ROMAN
MONUMENT, HELLENIC, ROMAN ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ, ΒΕΝΕΤΙΚΟ, ΤΟΥΡΚΙΚΟ, ΕΓΓΡΑΦΩ
BYZANTINE, VENETIAN, TURK, ENREGISTRE
BYZANTINE, VENETIAN, TURK, ENREGISTRE ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΜΟΝΗ, ΠΡΟΠΥΛΑΙΟ, ΚΑΣΤΡΟ
CHURCH, MONASTERY, PORTICO - CASTLE
CHURCH, MONASTERY, PORTICO - CASTLE ΣΦΥΡΙΔΟ, ΠΛΑΝΟΡΡΕΙΟΝ ΗΜΑ
GROTTO, BELLEVEUE SITE
GROTTO, BELLEVEUE SITE | <p>ΧΡΗΣΗ ΓΗΣ
 USE OF SOIL</p> <ul style="list-style-type: none"> ΕΛΑΦΙΝΗ ΠΛΑΚΑ
SANDY BEACH
SANDY BEACH ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΗΜΜΑ
TOURIST CAMPING
ENSEMBLE TOURISTIQUE ΔΙΑΤΗΡΗΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΛΩΤΕΡΝΙΚΑ ΣΤΗΘΙΑ
HISTORICAL MONUMENTS TO BE PRESERVED
HISTORICAL MONUMENTS A CONSERVER ΔΙΑΤΗΡΗΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗ
NATURAL SITE TO BE PRESERVED
SITE NATUREL A CONSERVER | <p>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
 TOURIST INSTALLATIONS
 INSTALLATIONS TOURISTQUES</p> <ul style="list-style-type: none"> ΣΕΝΟΔΟΣΙΟ, ΞΕΝΟΝ
HOTEL, HOTEL, YOUTH HOSTEL
HOTEL, HOTEL, YOUTH HOSTEL ΑΘΑΝΑΤΑ ΕΣΤΑΒΛΙΑ, ΠΕΡΙΣΤΕΡΟ
GUEST HOUSE, RESTAURANT, PAVILION
CHAMBRES A LOUER, RESTAURANT, PAVILION ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΠΛΑΚΑ
BEACH INSTALLATIONS, BUNGALOWS, CAMPING
PLAGE AVEC EQUIPEMENTS ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΑΜΥΓΔΑΛΕΣ
ELEMENTARY BEACH INSTALLATIONS
PLAGE AVEC EQUIPEMENTS ELEMENTAIRES | <p>ΕΥΡΩΧΩΜΑΤΩΣ ΔΙΚΤΥΟ
 TRANSPORTATION NETWORK
 RESEAU DE TRANSPORT</p> <ul style="list-style-type: none"> ΜΑΥΙΣΤΗΡΙΟΝ ΟΔΩΝ, ΝΕΑ ΟΔΟΣ
STOP, STOP, NEW ROAD
ROUTE AMELIORE, NOUVELLE ROUTE ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΕΣ ΣΤΑΘΜΕΣ
PASSENGER STATION
STATION DE PASSAGERS ΑΝΕΜΟΣΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΟΡΜΑΤΑΙΩΤΩΝ, ΜΑΡΙΝΑ
PORT INSTALLATIONS FOR LEAF BOATS, MARINA
INSTALLATIONS DE PORT POUR FEET BOATS, MARINA |
|--|--|---|--|

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ
 TOURIST ZONES
 ZONES TOURISTIQUES

0 200 400 600 800 1000 meters

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1:20.000

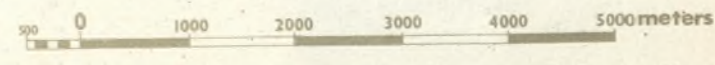

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN - REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

- ΤΥΧΑΙΩΣ Ή ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
- ΕΞΙΣΤΩΝ Ή ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
- ΑΣΤΑΜΕΝΟ
- ΑΣΤΑΜΕΝΟ

ΔΙΚΤΥΑ ΥΔΡΕΥΣΕΩΣ
WATER NETWORK
RESEAU D'EAU POTABLE

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

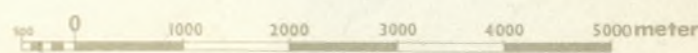

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN - REGION DE LA CANEE: PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

- ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ 66 KV
EXISTING OVERHEAD LINE 66 KV
ΛΙΓΝΗ ΑΕΡΙΣΤΗ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗ 66 KV
- ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ 15 KV
EXISTING OVERHEAD LINE 15 KV
ΛΙΓΝΗ ΑΕΡΙΣΤΗ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗ 15 KV
- ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ 15 KV
PROPOSED OVERHEAD LINE 15 KV
ΛΙΓΝΗ ΑΕΡΙΣΤΗ ΠΡΟΤΥΠΗ 15 KV
- ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ 66/15 KV
EXISTING SUBSTATION 66/15 KV
ΣΟΥΣ - STATION EXISTANTE 66/15 W
- ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ 66/15 KV
PROPOSED SUBSTATION 66/15 KV
ΣΟΥΣ - STATION PROPOSEE 66/15 W
- ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
EXISTING POWER PLANT
ΣΤΑΘΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗΣ

ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
POWER SUPPLY
RESEAU D'ALIMENTATION ELECTRIQUE

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELLE 1: 62 000

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΝΙΩΝ - KHANIA GREATER AREA, TOURIST DEVELOPMENT PLAN - REGION DE LA CANEE. PROJET DE DEVELOPPEMENT TOURISTIQUE

THALIS ARGYROPOULOS, ANTONIS TRITSIS - 1967

-
 ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ
 EXISTING OVERHEAD TELEPHONE LINE
 ΛΙΝΙΑ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΔΕΞΙΝΗΣ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗΣ
-
 ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΑΣΤΙΚΟ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
 EXISTING BRANCH TELEPHONE CENTRAL TELEPHONE EXISTANT
-
 ΠΡΟΤΙΘΗΜΕΝΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ
 PROPOSED OVERHEAD TELEPHONE LINE
 ΛΙΝΙΑ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΔΕΞΙΝΗΣ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗΣ
-
 ΠΡΟΤΙΘΗΜΕΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
 PROPOSED BRANCH TELEPHONE CENTRAL TELEPHONE PROPOSEE
-
 ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ - ΠΡΟΤΙΘΗΜΕΝΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ
 EXISTING COMMUNAL TELEPHONE - PROPOSED TELEPHONE
 ΣΤΑΘΙΟΝ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΞΙΣΤΑΝΤΗΣ - ΣΤΑΘΙΟΝ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΡΟΤΙΘΗΜΕΝΗΣ
-
 ΥΠΗΡΧΟΥΣΑ ΑΣΤΙΚΟ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α' ΤΑΞΗΣ
 EXISTING BRANCH TELEPHONE FIRST CLASS
 ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΛΑΣΗΣ

ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ
TELECOMMUNICATIONS
TELECOMMUNICATIONS

ΚΑΙΜΑΣ SCALE ECHELEE 1: 62 000

ΚΛΙΜΑΞ, SCALE, ECHELLE 1:200000

ΓΕΩΛΟΓΙΑ
GEOLOGY
GEOLOGIE

ΠΡΟΑΛΠΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ
PREALPINE BED ROCK
FOND PREALPIN

ΠΡΟΠΕΡΜΙΑΝ ΗΜΙΜΕΤΑΜΟΡΦΩΜΕΝΟΙ ΣΧΙΣΤΟΛΙΘΟΙ
PREPERMIAN SEMIMETAMORPHIC SCHISTS
SCHISTES PREPERMIENS SEMIMETAMORPHIQUES

ΠΕΡΜΙΑΝ ΔΟΛΟΜΙΤΕΣ
PERMIAN DOLOMITES
DOLOMITES PERMIENS

ΠΕΡΜΙΑΝ ΠΛΑΚΩΔΕΙΣ ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΟΙ
PERMIAN PLATY LIMESTONES
PLATES PERMIENS PIERRES A CHAUX

ΤΡΙΑΔΙΚΟΙ ΣΧΙΣΤΟΛΙΘΟΙ ΚΑΙ ΦΥΛΛΙΤΕΣ
TRIASSIC SCHISTS AND PHYLLITES
SCHISTES TRIASSIQUES ET PHYLLITES

ΕΝΣΤΡΟΣΙΕΣ ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΑΔΙΚΩΝ ΦΥΛΛΙΤΩΝ
LIMESTONE INTERCALLATIONS INTO THE TRIASSIC PHYLLITES
INTERCALLATIONS DE PIERRES A CHAUX DANS LES PHYLLITES TRIASSIQUES

ΑΛΠΙΚΑ ΙΖΗΜΑΤΑ
ALPINE SEDIMENTS
SEDIMENTS ALPINS

ΤΡΙΑΔΙΚΟΙ ΕΠΙΚΛΑΣΙΓΕΝΕΙΣ ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΟΙ (ΜΑΔΑΡΕΣ)
TRIASSIC TRANSGRESSIVE LIMESTONE (MADARES)
PIERRES A CHAUX TRANSGRESSIVES TRIASSIQUES (MADARES)

ΚΡΗΤΙΑΚΟΙ ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΟΙ
CRETACEOUS LIMESTONE
PIERRES A CHAUX CRETACIEUSES

ΜΕΤΑΑΛΠΙΚΑ ΙΖΗΜΑΤΑ
POST ALPINE SEDIMENTS
SEDIMENTS POST-ALPINS

ΤΟΡΤΟΝΙΑΝΟΙ ΜΑΡΓΑΤΙΚΟΙ ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΓΕΣ ΜΕ CLYPEASTER
TORTONIAN MARLY LIMESTONE AND MARLS WITH CLYPEASTER
PIERRES A CHAUX TORTONIENNES DE MARLE ET MARLES AVEC CLYPEASTER

ΠΛΙΟΚΑΙΝΙΚΕΣ ΜΑΡΓΕΣ
PLIACENE MARLS
MARLES DE PLIACENE

ΔΙΛΟΥΒΙΑ ΚΡΟΚΑΛΟΠΑΓΗ
DILUVIUM CONGLOMERATES
CONGLOMERATES DE DILUVIUM

ΤΕΤΑΡΤΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥΒΙΑΚΕΣ ΑΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΕΔΙΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ
QUATERNARY ALLUVIAL DEPOSITS OF THE VALLEYS
DEPOTS ALLUVIAUX QUATERNAIRES DES VALLEES

ΧΡΗΣΙΣ ΓΗΣ
LAND USE
UTILISATION DU SOL

- ΚΑΤΩΜΙΑ
RESIDENTIAL
- ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
RETAIL TRADE
- ΧΟΜΒΕΜΠΟΡΙΟ
WHOLESALE TRADE
- ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ
MANUFACTURE
- ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
INDUSTRY
- ΑΝΑΨΥΧΗ
RECREATION
- ΓΡΑΦΕΙΑ
OFFICE
- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ
HOTEL
- ΜΟΥΣΕΙΟ
MUSEUM
- ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
LIBRARY
- ΟΔΕΙΟ
CONSERVATORY
- ΓΥΜΝΑΣΙΟ
SECONDARY SCHOOL
- ΔΗΜΟΤΙΚΟ
PRIMARY SCHOOL
- ΕΚΚΛΗΣΙΑ
CHURCH
- ΤΕΛΩΝΕΙΟ
CUSTOMS
- ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ
PORT AUTHORITIES
- ΚΛΙΝΙΚΗ
CLINIQUE
- ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
BÂTIMENTS PUBLICS

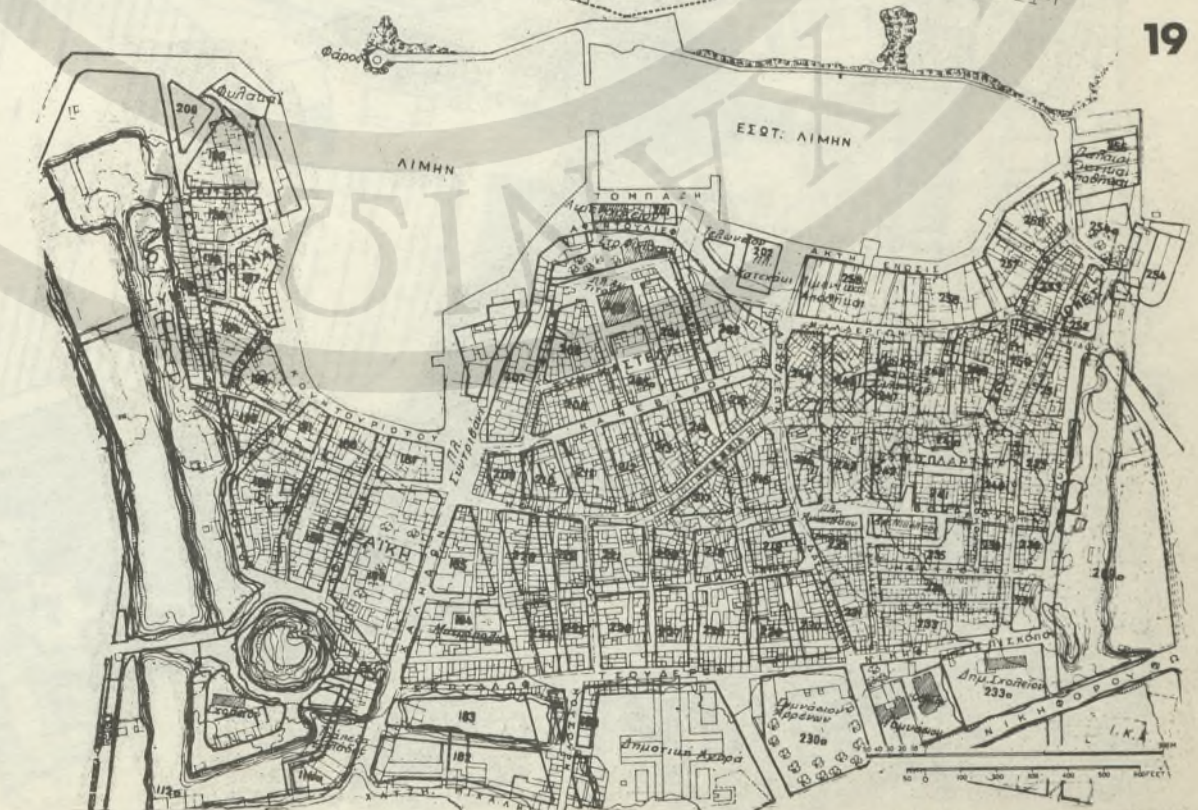

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΤΙΡΙΩΝ
CONDITION OF BUILDINGS
CONDITION DES BÂTIMENTS

- ΣΚΕΛΕΤΟΣ ΒΕΤΟΝ ΑΡΜΕ
SCAFFOLD CONCRETE
- ΕΡΩΔΙΣΤΑ
CONCRETE EN DÉTRUITE

ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΛΕΩΣ
TOWN PLAN
PLAN DE VILLE

Θ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ & Α. ΤΡΙΤΣΗΣ

34

**PLANNERS
ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΙ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ**

Θ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ Ε.Μ.Π., PLANNER DIPL. LONDON, Α.Μ.Τ.Ρ.Ι.
Α. ΤΡΙΤΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ Ε.Μ.Π., PLANNER M.Sc. I.I.T.

Π Ι Τ Τ Α Κ Ο Υ 4 Π Λ Α Κ Α Α Θ Η Ν Α Ι 119, Τ Η Λ Ε Φ Ω Ν Ο 222-292

14.6

238

21/12
23/2/23

Υ. Ραχάκης

